Hans H. Ørberg

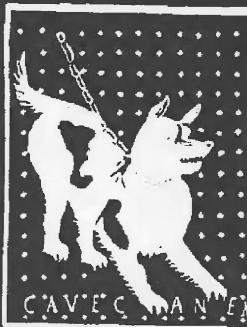
LINGVA LATINA

PER SE ILLVSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA I

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLVSTRATA

Pars I

Familia Romana

Exercitia Latina I

Hans Ørberg

Focus Publishing
R. Pullins Co.
Newburyport, MA

LINGVA LATINA
PER SE ILLVSTRATA

Pars I:
Familia Romana (978-1-58510-201-3); hard cover (978-1-58510-238-5)
Latine Disco: Student's Manual (978-1-58510-050-7)
Grammatica Latina (978-1-58510-223-5)
Exercitia Latina I (978-1-58510-212-9)
Latin-English Vocabulary (978-1-58510-049-1)
Lingva Latina: Familia Romana CD-ROM for PC (87-90696-08-5)
Exercitia Latina I CD-ROM for PC (978-87-90696-10-8)

Pars II:
Roma Aeterna (978-1-58510-233-4); hardcover (978-1-58510-314-0)
Exercitia Latina II (978-1-58510-067-5)
Indices (87-997016-9-3)
Instructions for Part II (978-1-58510-055-2)
Latin-English Vocabulary (978-1-58510-052-1)
Lingva Latina: Roma Aeterna CD-ROM For PC (87-90696-09-3)
Exercitia Latina II CD-ROM for PC (978-87-90696-12-2)

Ancillaries:
CD-ROM for Mac, contains Familia Romana, Roma Aeterna, Exercitia Latina I & II (978-87-90696-13-9)
Caesaris: Commentarii De Bello Gallico (87-90696-06-9)
Colloqvia Personarvm (978-1-58510-156-6)
Menaechmi ex Plavti Comoedia (1-58510-051-X)
P. Vergilii Maronis: Aeneis, Libros I et IV (978-87-90696-17-7)
Petronivs: Cena Trimalchionis (87-90696-04-2)
Plavtus: Amphitryo (87-997016-7-7)
Sallustius & Cicero: Catilina (87-90696-11-5)
Sermones Romani (97-90696-07-7)

For College Students:
Lingva Latina: A College Companion (978-1-58510-191-7)

For further information on the complete series and new titles, visit www.pullins.com.

BN 10: 1-58510-212-1
BN 13: 978-1-58510-212-9

5 14 13 12 11 10 9 8 7 6

310BB

INDEX LECTIONVM

In omni disciplina informa est artis praeceptio
sine summa assiduitate exercitationis

(*Rhetorica ad Herennium* III.40)

NOTAE

<table>
<tr><td>abl.</td><td>ablātīvus</td></tr>
<tr><td>acc.</td><td>accūsātīvus</td></tr>
<tr><td>āct.</td><td>āctīvum</td></tr>
<tr><td>adi.</td><td>adiectīvum</td></tr>
<tr><td>adv.</td><td>adverbium</td></tr>
<tr><td>cēt.</td><td>cēterī -ae -a</td></tr>
<tr><td>comp.</td><td>comparātīvus</td></tr>
<tr><td>coni.</td><td>coniūnctīvus</td></tr>
<tr><td>dat.</td><td>datīvus</td></tr>
<tr><td>dēcl.</td><td>dēclīnātiō</td></tr>
<tr><td>dēp.</td><td>dēponens</td></tr>
<tr><td>ex.</td><td>exercitium</td></tr>
<tr><td>f., fēm.</td><td>fēminīnum</td></tr>
<tr><td>fut.</td><td>futūrum</td></tr>
<tr><td>gen.</td><td>genetīvus</td></tr>
<tr><td>imp.</td><td>imperātīvus</td></tr>
<tr><td>imperf.</td><td>imperfectum</td></tr>
<tr><td>ind.</td><td>indicātīvus</td></tr>
<tr><td>inf.</td><td>īnfinītīvus</td></tr>
<tr><td>m., masc.</td><td>masculīnum</td></tr>
<tr><td>n., neutr.</td><td>neutrum</td></tr>
<tr><td>nōm.</td><td>nōminātīvus</td></tr>
<tr><td>p.</td><td>pāgina</td></tr>
<tr><td>part.</td><td>participium</td></tr>
<tr><td>pass.</td><td>passīvum</td></tr>
<tr><td>perf.</td><td>perfectum</td></tr>
<tr><td>pers.</td><td>persōna</td></tr>
<tr><td>plūr., pl.</td><td>plūrālis</td></tr>
<tr><td>plūsquamperf.</td><td>plūsquamperfectum</td></tr>
<tr><td>pos.</td><td>positīvus</td></tr>
<tr><td>praes.</td><td>praesēns</td></tr>
<tr><td>sing., sg.</td><td>singulāris</td></tr>
<tr><td>sup.</td><td>superlātīvus</td></tr>
<tr><td>voc.</td><td>vocātivus</td></tr>
<tr><td>[1, 2, 3, 4]</td><td>coniugātiō I, II, III, IV</td></tr>
<tr><td>1, 2, 3</td><td>persōna I, II, III</td></tr>
<tr><td>–</td><td>thema praesentis</td></tr>
<tr><td>~</td><td>thema perfectī</td></tr>
<tr><td>≈</td><td>thema supīnī</td></tr>
<tr><td>|</td><td>finis thematis</td></tr>
<tr><td>/</td><td>sīve</td></tr>
<tr><td><</td><td>factum ex</td></tr>
</table>

EXERCITIA LATINA

CAPITVLVM PRIMVM

Cap. I

Lēctiō prīma (versūs 1–21)

Lēctiō I

est
sunt

Exercitium 1

1. Italia in Eurōpā ______ .
2. Gallia in Eurōpā ______ .
3. Italia et Gallia in Eurōpā ______ .
4. Arabia in Eurōpā nōn ______ .
5. Arabia in Asiā ______ .
6. Syria quoque in Asiā ______ .
7. Syria et Arabia in Asiā ______ .
8. Hispānia in Asiā nōn ______ .
9. Hispānia et Gallia et Italia in Eurōpā ______ .

et
fluvius
in
-ne
nōn
quoque
sed
ubi
ubi? in ...
nōn est

Exercitium 2

1. Italia ______ Eurōpā est; Graecia ______ in Eurōpā est.
2. Italia ______ Graecia in Eurōpā sunt.
3. Est ______ Arabia in Eurōpā? Arabia in Eurōpā ______ est.
4. ______ est Arabia? In Asiā est Arabia.
5. Arabia nōn est in Eurōpā, ______ in Asiā.
6. Germānia ______ in Asiā, ______ in Eurōpā est.
7. Rhēnus est in Germāniā. Rhēnus ______ est.

Exercitium 3

1. Ubi est Rōma? ...
2. Ubi est Italia? ...
3. Estne Graecia in Eurōpā? ...
4. Ubi est Aegyptus? ...
5. Estne Hispānia in Eurōpā? ...
6. Estne Syria in Eurōpā? ...
7. Ubi est Syria? ...
8. Estne Gallia in Asiā? ...
9. Ubi est Gallia? ...
10. Estne Germānia in Eurōpā? ...

Lēctiō secunda (versūs 22–61)

Lēctiō II

-us -ī
-a -ae
-um -a
fluvius fluviī
magnus magnī
īnsula īnsulae
magna magnae
oppidum oppida
magnum magna

Exercitium 4

1. Corsica īnsul ____ est. Corsica et Sardinia īnsul ____ sunt.
2. Rhēnus fluvi ____ est. Rhēnus et Dānuvius fluvi ____ sunt.
3. Brundisium oppid ____ est. Brundisium et Tūsculum oppid ____ sunt.
4. Sicilia īnsula magn ____ est.
5. Nīlus est fluvius magn ____ .
6. Brundisium oppidum magn ____ est.
7. Tūsculum nōn oppid ____ magn ____ , sed oppid ____ parv ____ est.
8. Melita nōn est īnsul ____ magn ____ , sed īnsul ____ parv ____ .
9. Tiberis nōn fluvi ____ magn ____ , sed fluvi ____ parv ____ est.
10. Rhēnus et Nīlus fluviī magn ____ sunt
11. Sicilia et Sardinia īnsulae magn ____ sunt.
12. Brundisium et Sparta oppida magn ____ sunt.

fluvius est
fluviī sunt
īnsula est
īnsulae sunt
oppidum est
oppida sunt

Exercitium 5

1. Sicilia īnsula est. Sicilia et Sardinia ______ sunt.
2. Rhēnus fluvius est. Rhēnus et Dānuvius ______ .
3. Tūsculum oppidum est. Tūsculum et Brundisium ______ .
4. Corsica et Sardinia īnsulae sunt. Sicilia quoque ______ est.
5. Nīlus et Tiberis fluviī sunt. Dānuvius quoque ______ .
6. Sparta et Delphī oppida sunt. Brundisium quoque ______ .

Graecus
imperium
multī
num
paucī
prōvincia
quid
Rōmānus

Exercitium 6

1. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum ______ est.
2. Sparta est oppidum ______ .
3. ______ Nīlus oppidum est? Nīlus nōn est oppidum.
4. ______ est Nīlus? Nīlus fluvius est.
5. In Arabiā nōn multī, sed ______ fluviī sunt.
6. Quid est Gallia? Gallia est ______ Rōmāna.
7. In imperiō Rōmānō nōn paucae, sed ______ prōvinciae sunt.
8. Magnum est ______ Rōmānum.

est-ne...? est / nōn est
num... est? nōn est

Exercitium 7

1. Estne Aegyptus in Āfricā? ...
2. Estne Hispānia in Āfricā? ...
3. Ubi est Hispānia? ...
4. Num Arabia in Eurōpā est? ...
5. Ubi est Arabia? ...
6. Ubi est Sparta? ...
7. Num Sparta īnsula est? ...
8. Quid est Sparta? ...
9. Num Euboea oppidum est? ...
10. Quid est Euboea? ...
11. Quid est Tūsculum? ...
12. Num Tūsculum oppidum Graecum est? ...
13. Num Nīlus fluvius parvus est? ...
14. Estne Crēta īnsula Graeca? ...
15. Suntne Rhodus et Naxus īnsulae Graecae? ...
16. Suntne multae īnsulae in Graeciā? ...
17. Suntne multī fluviī in Arabiā? ...
18. Quid est Tiberis? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 62–83)

duo
Latīnus
littera
mīlle
numerus
prīmus
secundus
sex
syllaba
tertius
trēs
ūnus
vocābulum

Exercitium 8

1. III ______ Rōmānus est. I et II ______ sunt.
2. *Nōn* ______ Latīnum est. *Nōn* et *sed* ______ sunt.
3. Γ ______ Graeca est. Γ et Δ ______ sunt.
4. A et B litterae ______ sunt. C quoque ______ est.
5. *In* et *num* ______ Latīna sunt. *Et* quoque ______ est.
6. ______ [I] et ______ [II] numerī sunt. ______ [III] quoque ______ est.
7. In vocābulō *Latīna* sunt ______ [VI] litterae et ______ [III] ______ : syllaba ______ *La-*, ______ *-tī-*, ______ *-na*.
8. In capitulō prīmō sunt ______ [M] vocābula.

Exercitium 9

1. Quid est B? ...
2. Quid est Π? ...
3. Quid est *fluvius*? ...
4. Num C littera Graeca est? ...
5. Num *fluvius* vocābulum Graecum est? ...
6. Estne D littera Latīna? ...
7. Quid est Δ? ...
8. Suntne A et B litterae Latīnae? ...
9. Num Γ et Δ litterae Latīnae sunt? ...
10. Num C littera prīma est? ...
11. Num A littera secunda est? ...
12. Estne B littera secunda? ...

Exercitium 10

1. Itali____ in Eurōpā est.
2. Rōma in Itali____ est.
3. Itali____ et Graeci____ in Eurōp____ sunt.
4. Rōma nōn in Graeci____, sed in Itali____ est.
5. Imperi____ Rōmān____ magnum est.
6. In imperi____ Rōmān____ multae prōvinciae sunt.
7. Gallia est prōvinci____ Rōmāna.
8. In prōvinci____ Galliā sunt multī fluviī.
9. *Ubi* est vocābul____ Latīnum.
10. In vocābul____ *ubi* sunt trēs litterae.
11. Capitul____ prīmum: IMPERIVM ROMANVM.
12. In capitul____ prīm____ multa vocābula sunt.

-a
in -ā
-um
in -ō

Lēctiō grammatica (versūs 84–106)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

1. *Fluvius* singulāris est. *Fluviī* ____________ est.
2. *Īnsulae* plūrālis est. *Īnsula* ____________ est.
3. *Oppidum* ____________ est. *Oppida* ____________ est.
4. Singulāris: *fluvius;* plūrālis: ____________.
5. Plūrālis: *īnsulae;* singulāris: ____________.
6. Singulāris: *oppidum;* plūrālis: ____________.
7. Plūrālis: *numerī;* singulāris: ____________.
8. Singulāris: *littera;* plūrālis: ____________.
9. Plūrālis: *vocābula;* singulāris: ____________.
10. Singulāris: *īnsula magna;* plūrālis: ____________ ____________.
11. Plūrālis: *oppida magna;* singulāris: ____________ ____________.
12. Singulāris: *numerus Rōmānus;* plūrālis: ____________ ____________.
13. Plūrālis: *litterae Graecae;* singulāris: ____________ ____________.
14. Singulāris: *vocābulum Latīnum;* plūrālis: ____________ ____________.
15. Plūrālis: *exempla;* singulāris: ____________.

singulāris (sing.)
plūrālis (plūr.)

sing.	plūr.
-us	*-ī*
-a	-ae
-um	-a

Cap. II

CAPITVLVM SECVNDVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–24)

vir	virī
fēmina	fēminae
puer	puerī
puella	puellae

Exercitium 1

1. Mārcus puer Rōmānus est; Iūlia est ________ Rōmāna.
2. Iūlius est vir Rōmānus; Aemilia ________ Rōmāna est.
3. Mārcus nōn puella, sed ________ est.
4. Mārcus et Quīntus sunt ________, nōn puellae.
5. Iūlius et Mēdus nōn puerī, sed ________ sunt; Dāvus quoque ________ est.
6. Nōn virī, sed ________ sunt Aemilia et Dēlia; Syra quoque ________ est.

pater
māter
fīlius
fīlia
līberī
Mārcus
pater Mārcī
Iūlia
pater Iūliae
Iūlius
fīlius Iūliī
Aemilia
fīlius Aemiliae

Exercitium 2

1. Iūlius pater est. Aemilia est ________.
2. Iūlia fīlia est. Mārcus et Quīntus sunt ________.
3. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt trēs ________.
4. Iūlia nōn māter, sed ________ est.
5. Nōn pater, sed ________ est Mārcus.
6. Mārcus fīlius Iūliī est: Iūlius est pater Mārc________.
7. Quīntus fīlius Iūliī est: Iūlius est pater Quīnt________.
8. Iūlia fīlia Iūliī est: Iūlius est pater Iūli________.
9. Mārcus et Quīntus fīliī Aemiliae sunt: Aemilia est māter Mārc________ et Quīnt________.
10. Iūlia fīlia Aemiliae est: Aemilia est māter Iūli________.
11. Iūlia est fīlia Iūli________ et Aemili________.
12. Iūlius est pater Mārc________ et Quīnt________ et Iūli________.
13. Māter Mārc________ et Quīnt________ et Iūli________ est Aemilia.

quis?
quae?
quid?
quī?

Exercitium 3

1. ________ est Quīntus? Quīntus puer Rōmānus est.
2. ________ est pater Quīntī? Pater Quīntī est Iūlius.
3. ________ est māter Quīntī? Aemilia est māter Quīntī.
4. ________ est fīlia Iūliī et Aemiliae? Fīlia Iūliī et Aemiliae Iūlia est.
5. ________ sunt fīliī? Fīliī sunt Mārcus et Quīntus.
6. ________ est Tūsculum? Tūsculum oppidum est.
7. ________ est Γ? Γ est littera Graeca.

...que = et ...

Exercitium 4

Exemplum: fīliī et fīliae = fīliī fīliaeque.

1. Litterae et numerī = ________ ________.
2. Mārcus et Quīntus = ________ ________.
3. Puerī et puellae = ________ ________.
4. Fēminae puerīque = ________ ______ ________.
5. Servī ancillaeque = ________ ______ ________.
6. Ūna fīlia duoque fīliī = ______ ________ ______ ______ ________.

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 25–61)

dominus	
domina	
servus	servī
servī	servōrum
ancilla	ancillae
ancillae	ancillārum
	līberī
	līberōrum

Exercitium 5

1. Mēdus nōn est fīlius Iūliī, Mēdus ________ Iūliī est.
2. Dēlia nōn est fīlia Aemiliae, Dēlia ________ Aemiliae est.
3. Iūlius ________ Mēdī est. Aemilia ________ Dēliae est.
4. Dāvus et Mēdus nōn sunt dominī, sed ________.
5. Syra et Dēlia nōn sunt dominae, sed ________.
6. Iūlius dominus Dāvī est: Iūlius est dominus serv________.
7. Iūlius dominus Dāvī et Mēdī est: Iūlius est dominus serv________.
8. Aemilia domina Syrae est: Aemilia est domina ancill________.

9. Aemilia domina Syrae et Dēliae est: Aemilia est domina ancill ________ .
10. Mārcus, Quīntus Iūliaque nōn servī, sed ________ sunt.
11. Iūlius dominus serv ________ est et pater līber ________ .

Exercitium 6

quis est...? / quae est...? / quī sunt...? / cuius? –ī / –ae

1. Quis est pater Mārcī? ...
2. Quae est māter Mārcī? ...
3. Quae est fīlia Iūliī et Aemiliae? ...
4. Quī sunt fīliī Iūliī et Aemiliae? ...
5. Quis est Mēdus? ...
6. Quī sunt Mēdus et Dāvus? ...
7. Quae est Dēlia? ...
8. Quis est dominus servōrum? ...
9. Quae est domina ancillārum? ...
10. Cuius servus est Mēdus? ...
11. Cuius fīlius est Mārcus? ...

Exercitium 7

-ōrum / -ārum

1. Iūlius est dominus mult ________ serv ________ .
2. Numerus serv ________ est centum.
3. Aemilia est domina mult ________ ancill ________ .
4. Numerus serv ________ et ancill ________ magnus est.
5. In familia est magnus numerus serv ________ et ancill ________ .
6. Numerus līber ________ est trēs.
7. In familiā Iūliī est parvus numerus līber ________ .
8. In Graeciā est magnus numerus īnsul ________ .
9. In Arabiā est parvus numerus fluvi ________ .
10. In Italiā est magnus numerus oppid ________ .

Exercitium 8

magnus numerus –ōrum = multī –ī / multa –a
magnus numerus –ārum = multae –ae
parvus numerus –ōrum = paucī –ī / pauca –a
parvus numerus –ārum = paucae –ae

Exemplum:
Multī/paucī servī = magnus/parvus numerus servōrum.

1. Multae īnsulae = ________ ________ ________ .
2. Paucī fluviī = ________ ________ ________ .
3. Multa oppida = ________ ________ ________ .
4. Paucī līberī = ________ ________ ________ .
5. Magnus numerus vocābulōrum = ________ ________ .
6. Magnus numerus litterārum = ________ ________ .
7. Parvus numerus exemplōrum = ________ ________ .

Exercitium 9

quot? / ūnus -a -um / duo duae duo / trēs tria / centum / mīlle

1. ________ servī sunt in familiā Iūliī? ________ [C] servī.
2. Mēdus et Dāvus ________ [II] servī sunt.
3. Syra et Dēlia sunt ________ [II] ancillae.
4. Tūsculum et Brundisium ________ [II] oppida sunt.
5. ________ līberī in familiā sunt? ________ [III] līberī.
6. In familiā nōn ________ [II] fīliae, sed ________ [I] fīlia est.
7. In familiā nōn ________ [I] fīlius, sed ________ [II] fīliī sunt.
8. *Vir, puer, puella* ________ [III] vocābula sunt.
9. Rhēnus et Dānuvius et Tiberis ______ [III] fluviī sunt: ______ [II] fluviī magnī et ______ [I] fluvius parvus.
10. Brundisium et Sparta et Delphī ______ [III] oppida sunt: ______ [II] oppida magna et ______ [I] oppidum parvum.

11. Sardinia et Sicilia et Melita sunt ______ [III] īnsulae: ______ [II] īnsulae magnae et ______ [I] īnsula parva.
12. In Graeciā ______ īnsulae sunt? In Graeciā sunt ______ [M] īnsulae parvae magnaeque.

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 62–92)

Exercitium 10

me|us -a -um... / tu|us -a -um...

1. Cornēlius: "Estne Mēdus fīlius ________ ?"
2. Iūlius: "Mēdus nōn est fīlius ________ ."
3. Cornēlius: "Estne Dēlia fīlia ________ ?"
4. Iūlius: "Dēlia nōn est fīlia ________ ."
5. Cornēlius: "Suntne ancillae ________ Dēlia et Syra?"
6. Iūlius: "Dēlia et Syra sunt ancillae ________ ."
7. Cornēlius: "Quī sunt fīliī ________ ?"
8. Iūlius: "Fīliī ________ sunt Mārcus et Quīntus."
9. Cornēlius: "Quot servī sunt in familiā ________ ?"
10. Iūlius: "In familiā ________ sunt centum servī. Numerus servōrum ________ est centum. Familia ________ magna est."
11. Cornēlius: "Centum servī! Magnus est numerus servōrum ________ !"

Exercitium 11

antīquus / cēterī -ae -a / ecce / novus / pāgina / titulus / lib<u>er</u> lib<u>rī</u> / lib<u>rī</u> lib<u>rōrum</u> / capitu<u>lum</u> capitu<u>la</u> / capitu<u>lī</u> capitu<u>lōrum</u> / *R* = 'er'

1. ______ duo lib ______ Latīnī: liber ______ [↔ novus] et liber ______ .
2. Numerus lib ______ Latīnōrum magnus est.
3. 'LINGVA LATINA' est ______ lib______ tuī Latīnī.
4. In LINGVA LATINA sunt multae ______ (pāg. 1, 2, 3, cēterae) et multa capitul______ (cap. I et II et III et ______).
5. Numerus capitulest magnus.
6. IMPERIVM ROMANVM est capitul______ prīmum.
7. Titulus capitul______ prīmī est 'IMPERIVM ROMANVM'.
8. In capitulō prīmō mult______ vocābul______ sunt.
9. Numerus vocābul______ magnus est.
10. Rōma est vocābul______ prīmum capitul______ prīm______ .
11. R est littera prīma vocābul______ prīmī.

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 93–121)

Exercitium 12

masculīnum (masc., m.) / fēminīnum (fēm., f.) / neutrum (neutr., n.) / masc. *-us (-r)* / fēm. *-a* / neutr. *-um*

1. *Servus* vocābulum masculīnum est. *Ancilla* vocābulum ________ est. Oppidum vocābulum ________ est.
2. *Puer* nōn est vocābulum fēminīnum, sed ________ .
3. *Servus* et *dominus* vocābula ________ sunt; *fluvius* quoque ________ ________ est.
4. *Ancilla* et *domina* vocābula ________ sunt; *īnsula* quoque ________ ________ est.
5. *Oppidum* et *imperium* vocābula ________ sunt; *exemplum* quoque ________ ________ est.
6. Masculīnum: *vir* Rōmān______ .
7. Fēminīnum: *fēmin______ Rōmān______* .
8. Neutrum: *imperi______ Rōmān______* .

Exercitium 13

1. *Iūlius* pater *Mārcī* est: *Mārcī* ______ est.
2. *Iūlius* pater *Iūliae* est: *Iuliae* quoque ______ est.
3. *Iūlius dominus servī est: servī* ______ singulāris est.
4. *Iūlius dominus servōrum est: servōrum* est ______ ______ .
5. *Aemilia domina ancillae est: ancillae* ______ ______ est.
6. *Aemilia domina ancillārum est:ancillārum* est ______ ______ .
7. *Titulus capitulī est* FAMILIA ROMANA *: capitulī* ______ ______ est.
8. *Numerus capitulōrum magnus est: capitulōrum* est ______ ______ .
9. Genetīvus: singulāris *serv*______ , plūrālis *serv*______ .
10. Genetīvus: singulāris *ancill*______ , plūrālis *ancill*______ .
11. Genetīvus: singulāris *capitul*______ , plūrālis *capitul*______ .

genetīvus (gen.)

	sing.	plūr.
masc.	*-ī*	*-ōrum*
fēm.	*-ae*	*-ārum*
neutr.	*-ī*	*-ōrum*

CAPITVLVM TERTIVM

Cap. III

Lēctiō prīma (versūs 1–21)

Lēctiō I

cantat
iam
īrātus
laetus
persōna
plōrat
pulsat
rīdet
scaena
venit
videt
vocat

Exercitium 1

1. In ______ prīmā sunt trēs ______ : Iūlia, Mārcus, Quīntus.
2. Iūlia ______ : "Lalla, lalla!" Iūlia ______ est.
3. Mārcus laetus nōn est, Mārcus ______ est.
4. Mārcus Iūliam ______ .
5. ______ Iūlia nōn cantat, sed ______ .
6. Mārcus ______ : "Hahahae!"
7. Iūlia: "Ubi est māter?" Iūlia Aemiliam nōn ______ .
8. Iūlia Aemiliam ______ : "Mamma!"
9. Aemilia ______ .

Exercitium 2

-um
-am
mē

1. Mārcus Iūli______ pulsat.
2. Mārcus Quīnt______ nōn videt, sed Quīntus Mārc______ videt.
3. Quīntus: "Quid? Mārcus puell______ pulsat?"
4. Quīntus Mārc______ pulsat, et Mārcus pulsat Quīnt______ .
5. Iūlia nōn videt Aemili______ .
6. Iūlia Aemili______ vocat: "Mamma!"
7. Mārcus īrātus Iūli______ pulsat.
8. Iūlia: "Mamma! Mārcus ______ pulsat!"

Lēctiō secunda (versūs 22–48)

Lēctiō II

-at
-et
-it

Exercitium 3

1. Iūlia cant___ , et Mārcus eam puls___ !
2. Iam Iūlia nōn cant___ , sed plōr___ .
3. Iūlia Aemiliam nōn vid___ ; Iūlia Aemiliam voc___ .
4. Aemilia ven___ et interrog___ : "Ubi est Iūlius?"
5. Mārcus respond___ : "Pater dorm___ ."
6. Quīntus Iūlium voc___ .
7. Iūlius dorm___ neque Quīntum aud___ .
8. Mārcus rīd___ , quia Iūlius nōn ven___ .
9. Aemilia Mārcum verber___ .

audit
cūr
dormit
eam
eum
hic
improbus
interrogat
neque
probus
quia
respondet
tē
verberat

Exercitium 4

1. Aemilia Quīntum ______ : "Quis mē vocat?"
2. Quīntus ______ : "Iūlia ___ vocat."
3. Aemilia ______ : "_____ Iūlia plōrat?"
4. Quīntus ______ : "Iūlia plōrat, ______ Mārcus ______ pulsat."
5. Aemilia: "Mārcus puer ______ est! Ubi est Iūlius?"
6. Quīntus: "Pater nōn ______ est, sed Mārcus ______ est."
7. Quīntus Iūlium vocat; Iūlius ______ [: Quīntum] nōn ______ .
8. Mārcus: "Pater ______ neque tē audit."
9. Iūlius Quīntum nōn audit ______ venit.
10. Aemilia Mārcum ______ : tuxtax!
11. Mārcus plōrat. Iūlius Mārcum ______ ; iam Iūlius nōn ______ .
12. Mārcus nōn puer ______ , sed puer improbus est.

cūr? quia

Exercitium 5

Exemplum: Cūr Iūlia cantat? Iūlia cantat quia laeta est.

1. Cūr Mārcus Iūliam pulsat? ...
2. Cūr Iūlia plōrat? ...
3. Cūr Mārcus rīdet? ...
4. Cūr Iūlia nōn pulsat Mārcum? ...
5. Cūr Aemilia venit? ...
6. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? ...
7. Cūr Mārcum verberat Aemilia? ...
8. Cūr Mārcus plōrat? ...
9. Cūr venit Iūlius? ...

Lēctiō tertia (versūs 49–82)

Lēctiō III

-us	-um	-at
-a	-am	-et
	eum	-it
	eam	
	mē	
	tē	

Exercitium 6

1. Mārc______ Iūli______ pulsat, quia Iūli______ cantat.
2. Iūli______ plōrat, quia Mārcus e______ pulsat.
3. Iūlia Aemili______ vocat. Aemili______ venit.
4. Aemili______ Quīnt______ videt et e______ interrogat: "Quis ____ vocat?"
5. Quīnt______ respondet: "Iūli______ ______ vocat."
6. Aemilia: "Ubi est Iūlius?" Aemili______ Iūli______ nōn videt.
7. Quīnt______ Iūli______ vocat: "Pater!"
8. Iūli______ Quīnt______ nōn audit.
9. Aemili______ īrāta Mārc______ verberat.
10. Mārc______ plōrat, quia Aemili______ e______ verberat.
11. Iūli______ Mārc______ audit, et venit.
12. Iūlius Aemili______ et Mārc______ et Quīnt______ et Iūli______ videt.
13. Aemilia: "Mārc______ puer improb______ est."
14. Quīntus: "Mārc______ parv______ puell______ pulsat!"
15. Iūli______ īrāt______ puer______ improb______ verberat.
16. Iūli______ est puell______ prob______ .

-us quī -a quae	-um -am -it	-at -et
-us quem -a quam	-us -a	-at -et -it

Exercitium 7

1. Puella ______ cantat laeta est.
2. Puer ______ puellam pulsat improbus est.
3. Iūlia, ______ cantat, puella proba est.
4. Mārcus, ______ puer improbus est, puellam et puerum pulsat.
5. Puella ______ Mārcus pulsat est Iūlia.
6. Puer ______ Mārcus pulsat est Quīntus.

7. Iūlia, ______ parva puella est, Aemiliam vocat.
8. Aemilia, ______ Iūlia vocat, venit.
9. Aemilia, ______ māter est līberōrum, fīlium improbum verberat.
10. Fīlius ______ Aemilia verberat est Mārcus.
11. Quīntus, ______ fīlius probus est, Iūlium vocat.
12. Iūlius, ______ Quīntus vocat, nōn venit.
13. Mārcus, ______ Aemilia verberat, plōrat.
14. Iūlius, ______ iam nōn dormit, puerum audit.
15. Puer ______ Iūlius audit est Mārcus.

Exercitium 8

1. Quis Iūliam pulsat? ...
2. Quis plōrat? ...
3. Quis rīdet? ...
4. Quem Quīntus videt? ...
5. Quem Iūlia vocat? ...
6. Quis venit? ...
7. Quem Aemilia interrogat? ...
8. Quis vocat Iūlium? ...
9. Quem Aemilia verberat? ...
10. Quis iam plōrat? ...
11. Quem audit Iūlius? ...
12. Quem Iūlius verberat? ...

quis? -us
-a
quem? -um
-am

Exercitium 9

1. ______ Iūliam pulsat? Mārcus Iūliam pulsat.
2. ______ Mārcum videt? Quīntus Mārcum videt.
3. ______ Quīntus pulsat? Mārcum Quīntus pulsat.
4. ______ Aemiliam vocat? Iūlia Aemiliam vocat.
5. ______ Aemilia interrogat? Quīntum Aemilia interrogat.
6. ______ respondet? Quīntus respondet.
7. ______ vocat Quīntus? Iūlium vocat Quīntus.
8. ______ verberat Iūlius? Mārcum verberat Iūlius.

quis?
quem?

Lēctiō grammatica (versūs 83–118)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: *Quīntus Mārcum videt. Mārcus Quīntum nōn videt.*
Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia Iūliam audit.

1. *Quīntus* nōminātīvus est. *Mārcum* est ______ .
2. *Quīntum* accūsātīvus est. *Quīntus* est ______ .
3. *Iūlia* ______ est. *Aemiliam* ______ : est.
4. *Iūliam* ______ est. *Aemilia* ______ est.
5. Nōminātīvus: *Mārcus*. Accūsātīvus: *Mārc*______ .
6. Nōminātīvus: *Aemilia*. Accūsātīvus: *Aemili*______ .
7. Accūsātīvus: *Iūlium*. Nōminātīvus: *Iūli*______ .
8. Accūsātīvus: *Iūliam*. Nōminātīvus: *Iūli*______ .
9. Nōminātīvus: *puer improbus*. Accūsātīvus: *puer*______ *improb*______ .
10. Nōminātīvus: *parva puella*. Accūsātīvus: *parv*______ *puell*______ .

nōminātīvus (nōm.)
accūsātīvus (acc.)

masc.
nōm. -us (-r)
acc. -um

fēm.
nōm. -a
acc. -am

Cap. IV

Lēctiō I

CAPITVLVM QVARTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–43)

Exercitium 1

1. I = ______ .
2. II = ______ .
3. III = ______ .
4. IV = ______ .
5. V = ______ .
6. VI = ______ .
7. VII = ______ .
8. VIII = ______ .
9. IX = ______ .
10. X = ______ .

decem
duo
novem
octō
quattuor
quīnque
septem
sex
trēs
ūnus

Exercitium 2

1. Quot sunt II et II? II et II sunt ______ .
2. Quot sunt III et III? ...
3. Quot sunt IV et IV? ...
4. Quot sunt V et V? ...
5. Quot sunt II et III? ...
6. Quot sunt III et IV? ...
7. Quot sunt IV et V? ...

2 + 2 = 4
3 + 3 = 6
4 + 4 = 8
5 + 5 = 10
2 + 3 = 5
3 + 4 = 7
4 + 5 = 9

Exercitium 3

1. In sacculō Iūliī ______ est.
2. Iūlius pecūniam in sacculō ______ .
3. In sacculō ______ [: Iūliī] multī ______ sunt.
4. Iūlius pecūniam ______ : "I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X."
5. Iūlius: "Quid? Decem ______ ?"
6. Iūlius ______ pecūniam suam numerat: "I, II, III..... X."
7. In ______ Iūliī nōn centum, sed ______ decem nummī sunt.
8. Iūlius: "Ubi est servus meus?" Iūlius servum ______ Dāvum nōn videt. Dāvus ______ .
9. Mēdus nōn abest; Mēdus ______ .
10. Dāvus venit. Iam duo servī ______ ; cēterī servī ______ .
11. Dāvus dominum ______ : "Salvē, domine!"
12. Iūlius Dāvum salūtat: " ______ , Dāve! Ubi est pecūnia mea?"
13. Davus nōn respondet: Dāvus ______ .

abest absunt
adest adsunt
eius
habet
numerat
nummus
pecūnia
rūrsus
sacculus
salūtat
salvē
suus
tacet
tantum

Exercitium 4

1. Quot persōnae adsunt in scaenā prīmā? ...
2. Quot virī et quot fēminae adsunt? ...
3. Quid Iūlius in sacculō habet? ...
4. Centumne nummī in sacculō sunt? ...
5. Adestne Dāvus? ...
6. Quot servī adsunt? ...
7. Quis est servus quī adest? ...
8. Quem vocat Mēdus? ...
9. Quem Dāvus salūtat? ...
10. Quot servī iam adsunt? ...

Lēctiō secunda (versūs 44–98)

Lēctiō II

Exercitium 5

eius
suum -am -ō

Exempla: Iūlius pecūniam suam numerat.
Mēdus pecūniam eius [: Iūliī] habet.

pecūnia eius
pecūniam eius
sacculus eius
sacculum eius
in sacculō eius
pecūniam suam
sacculum suum
in sacculō suō

1. Ubi est pecūnia Iūliī? Pecūnia ____ in sacculō est.
2. Iūlius pecūniam ____ in mēnsā pōnit.
3. Aemilia pecūniam ____ [: Iūliī] videt.
4. Adestne servus Iūliī? Servus ____ adest.
5. Iūlius servum ____ videt.
6. Dāvus venit et dominum ____ salūtat.
7. Dāvus sacculum ____ in mēnsā pōnit.
8. In sacculō ____ pecūnia nōn est: sacculus ____ vacuus est.
9. Dāvus nūllam pecūniam in sacculō ____ habet.
10. Iūlius ūnum nummum in sacculō ____ [: Dāvī] pōnit.
11. Iūlius: "Sūme sacculum tuum!" Dāvus sacculum ____ sūmit.
12. Mēdus nōn ____ pecūniam, sed Iūliī in sacculō ____ habet.

Exercitium 6

-e

1. Mēdus Dāvum vocat: "Dāv____!"
2. Dāvus Mēdum interrogat: "Quid est, Mēd____?"
3. Mēdus: "St! Tacē, Dāv____! Dominus adest."
4. Servus dominum salūtat: "Salvē, domin____!"
5. Dominus servum salūtat: "Salvē, serv____!"
6. Iūlius: "Ubi est pecūnia mea, Dāv____?"
7. Dāvus: "Ecce sacculus meus, domin____."
8. Iūlius: "Discēde, bon____ serv____!"
9. Iūlius Mēdum vocat: "Mēd____! Venī, improb____ serv____!"

Exercitium 7

accūsat
baculum
bonus
discēdit
ecce
is
mēnsa
nūllus
pōnit
quod
sūmit
vacuus

1. Iūlius Mēdum interrogat: "Ubi sunt nummī meī?" Mēdus ____ verbum respondet.
2. Mēdus Dāvum ____: "In sacculō Dāvī sunt nummī tuī!"
3. Dāvus: "____ sacculus meus." Dāvus sacculum suum in ____ pōnit.
4. In sacculō Dāvī nūlla pecūnia est: sacculus ____ est.
5. Dāvus servus ____ [= probus] est.
6. Iūlius ūnum nummum in sacculō Dāvī ____.
7. Dāvus laetus sacculum suum ____ et ____.
8. Quid Mēdus videt in mēnsā? Mēdus ____ Iūliī videt.
9. Mēdus baculum, ____ in mēnsā est, videt et discēdit.
10. Mēdus discēdit, quia ____ pecūniam dominī habet.

Exercitium 8

[1] -ā -at
[2] -ē -et
[3] -e -it
[4] -ī -it

1. Iūlius: "Dāvum voc____, Mēde!"
2. Mēdus Dāvum voc____: "Dāve, ven____!" Dāvus ven____.
3. Mēdus: "Salūt____ dominum!" Dāvus dominum salut____.
4. Dominus: "Tac____ et aud____, serve!" Servus tac____ et aud____.
5. Dominus: "Respond____, serve!" Servus respond____.
6. Dominus: "Sacculum tuum in mēnsā pōn____!" Servus sacculum suum in mēnsā pōn____.
7. Servus: "Vid____, domine: sacculus meus vacuus est." Dominus sacculum vacuum vid____.
8. Dominus: "Sūm____ sacculum tuum et discēd____!" Servus sacculum suum sūm____ et discēd____.

Exercitium 9

1. Quot persōnae adsunt in scaenā secundā? ...
2. Quem Mēdus accūsat? ...
3. Quid Dāvus in mēnsā pōnit? ...
4. Quot nummī in sacculō Dāvī sunt? ...
5. Estne Dāvus servus improbus? ...
6. Cūr Dāvus laetus discēdit? ...
7. Quid Mēdus videt in mēnsā? ...
8. Adestne Mēdus in scaenā tertiā? ...
9. Cūr Mēdus abest? ...
10. Num Mēdus servus probus est? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 99–122)

Exercitium 10

vocātīvus (voc.)
nōm. -us
voc. -e

Exempla: *Mēdus Dāvum vocat: "Dāve!"*
Servus dominum salūtat: "Salvē, domine!"

1. *Dāve* nōn nōminātīvus, sed ____ est.
2. *Domine* quoque ____ est.
3. Nōminātīvus: *Dāvus*. Vocātīvus: *Dāv*____.
4. Nōminātīvus: *dominus*. Vocātīvus: *domin*____.
5. Vocātīvus: *Mēde*. Nōminātīvus: *Mēd*____.
6. Nōminātīvus: *servus*. Vocātīvus: *serv*____.
7. Nōminātīvus: *Mārcus*. Vocātīvus: *Mārc*____.
8. Vocātīvus: *Quīnte*. Nōminātīvus: *Quīnt*____.
9. Nōminātīvus: *-us*. Vocātīvus: -____.

Exercitium 11

imperātīvus (imp.)
indicātīvus (ind.)
[1] imp. *-ā*
ind. *-at*
[2] imp. *-ē*
ind. *-et*
[3] imp. *-e*
ind. *-it*
[4] imp. *-ī*
ind. *-it*

Exempla: *Dominus: "Salūtā mē!" Servus dominum salūtat.*
Dominus: "Tacē et audī!" Servus tacet et audit.
Dominus: "Discēde, serve!" Servus discēdit.

1. *Salūtat* indicātīvus est. *Salūtā* est ____.
2. *Tacet* et *audit* nōn imperātīvus, sed ____ est.
3. *Tacē* et *audī* nōn indicātīvus, sed ____ est.
4. *Discēde* quoque ____ est. *Discēdit* ____ est.
5. Indicātīvus: *vocat*. Imperātīvus: *voc*____.
6. Indicātīvus: *videt*. Imperātīvus: *vid*____.
7. Imperātīvus: *pōne*. Indicātīvus: *pōn*____.
8. Imperātīvus: *venī*. Indicātīvus: *ven*____.
9. Indicātīvus: *audit*. Imperātīvus: *aud*____.
10. Indicātīvus: *sūmit*. Imperātīvus: *sūm*____.
11. Indicātīvus: *-at*. Imperātīvus: -____.
12. Indicātīvus: *-et*. Imperātīvus: -____.
13. Imperātīvus: *-e*. Indicātīvus: -____.
14. Imperātīvus. *-ī*. Indicātīvus: -____.

CAPITVLVM QVINTVM

Cap. V

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Lēctiō I

Exercitium 1

-us -ī
-um -ōs
-a -ae
-am -ās
-um -a

1. Serv______ abest; dominus serv______ vocat.
2. Serv______ absunt; dominus serv______ vocat.
3. Ancill______ abest; domina ancill______ vocat.
4. Ancill______ absunt; domina ancill______ vocat.
5. Mārc______ et Quīnt______ fīli______ Iūliī sunt.
6. Iūlius nōn ūn______ fīli______, sed duōs fīli______ habet.
7. Iūlia fīli______ Iūliī est.
8. Iūlius nōn duās fīli______, sed ūn______ fīli______ habet.
9. Iūlius numm______ su______ numerat: in sacculō sunt decem numm______.
10. Iūlius ūn______ numm______ in sacculō Dāvī pōnit.
11. Iam ūn______ numm______ in sacculō Dāvī est.
12. Dāvus ūn______ numm____ habet. Iūlius mult______ numm______ habet.
13. Bacul______ Iūliī in mēnsā est; Mēdus bacul______ videt.
14. Iūlius interrogat. Mēdus nūll______ verb______ respondet.
15. In hortō sunt mult____ ros____ et mult____ līli____.
16. Iūlia mult____ ros____ et mult____ līli____ videt in hortō.

Exercitium 2

amat, aqua, ātrium, cubiculum, cum, ea, etiam, fenestra, foedus, habitat, hortus, līlium, nāsus, ōstium, peristӯlum, pulcher, rosa, sōlus, vīlla

1. Iūlius in magnā __________ habitat.
2. Iūlius magnam vīllam cum magnō __________ habet.
3. Iūlius __________ familiā suā in vīllā __________.
4. In hortō sunt multae __________ et multa __________.
5. Hortus Iūliī est magnus et __________.
6. Nāsus Syrae nōn pulcher, sed __________ est.
7. Syra fēmina __________ nōn est, quia __________ magnum et foedum habet.
8. Iūlius Aemiliam __________, quia __________ pulchra et proba fēmina est.
9. Iūlius nōn __________, sed cum magnā familiā in vīllā habitat.
10. In vīllā duo __________ et multae fenestrae sunt.
11. In ātriō nūllae __________ sunt.
12. Impluvium in __________ est. In impluviō __________ est.
13. In __________ est parvus hortus.
14. Iūlia in parvō __________ dormit; __________ Mārcus [= M. quoque] in parvō cubiculō dormit.

Exercitium 3

[1] -at -ant
[2] -et -ent
[4] -it -iunt

1. Iūlius in vīllā habit____.
2. Iūlius et Aemilia in vīllā habit____.
3. Aemilia trēs līberōs hab____.
4. Iūlius et Aemilia trēs līberōs hab____.
5. Aemilia Iūlium am____ et Iūlius Aemiliam am____.
6. Iūlius et Aemilia līberōs suōs am____.
7. Servī dominum salūt____ et dominus servōs salūt____.
8. Dominus imper____; servī pār____.
9. Puella cant____. Puerī nōn cant____, sed rīd____.
10. Mārcus in parvō cubiculō dorm____.
11. Iūlius et Aemilia in magnō cubiculō dorm____.

Exercitium 4

-ō -īs
-ā

1. Iūlius in magn____ vīll____ habitat cum Aemili____ et cum līber____ et serv____.
2. Iūlius et Aemilia cum Mārc____ et Quīnt____ et Iūli____ in vīll____ habitant.
3. Iūlius vīllam cum magn____ hort____ habet.
4. In hort____ multae rosae sunt.
5. Iūlius hortum habet cum mult____ ros____.
6. In Itali____ multae vīllae cum magn____ hort____ sunt.
7. In hort____ vīllārum sunt rosae.
8. In vīll____ Italiae magna ātria sunt.
9. Iūlius vīllam cum magn____ ātri____ habet.
10. In ātri____ impluvium est; in impluvi____ est aqua.
11. Iūlius cum Aemili____ in magn____ cubicul____ dormit.
12. Mārcus et Quīntus in parv____ cubicul____ dormiunt.

Exercitium 5

1. Ubi habitat Iūlius? ...
2. Num Iūlius sōlus habitat? ...
3. Quot fīliōs et quot fīliās habet Iūlius? ...
4. Quot servōs habet? ...
5. Ubi sunt rosae et līlia? ...
6. Ubi est impluvium? ...
7. Quot fenestrae in ātriō sunt? ...
8. Ubi dormit Quīntus? ...
9. Servī ubi dormiunt? ...
10. Estne Iūlius in vīllā? ...
11. Estne Aemilia in oppidō cum virō suō? ...
12. Sōlane est Aemilia in peristӯlō? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 47–105)

Exercitium 6

is iī
ea eae
id ea

eum eōs
eam eās

eius eōrum
eārum

eō iīs
eā

1. Mēdus servus est; dominus _____ est Iūlius.
2. Mēdus et Dāvus servī sunt; dominus _______ est Iūlius.
3. Servī dominum suum vident et _____ salūtant.
4. Dominus servōs suōs videt et ____ salūtat.
5. Syra ancilla est; domina _____ est Aemilia.
6. Syra et Dēlia ancillae sunt; domina _______ est Aemilia.
7. Ancillae dominam suam vident et _____ salūtant.
8. Domina ancillās suās videt et ____ salūtat.
9. Estne sōla Aemilia? ___ sōla nōn est, līberī cum ___ sunt.
10. Estne sōlus Iūlius? Neque ___ sōlus est, servī cum ___ sunt.
11. Suntne ancillae cum Aemiliā? ____ cum dominā nōn sunt.
12. Iūlia in peristӯlō est; māter _____ cum ___ est.
13. Ubi sunt puerī? ___ quoque in peristӯlō sunt.
14. Līberī sōlī nōn sunt: māter _______ cum ____ est neque ___ ab ____ discēdit.
15. Hortus pulcher est, in ___ sunt multae rosae.
16. Estne pulchrum peristӯlum? ___ quoque pulchrum est; in ___ parvus hortus est.
17. Vīlla magna est; in ___ sunt multa cubicula.
18. Servī in cubiculīs dormiunt; cubicula _______ nōn magna sunt.
19. Suntne parva cubicula līberōrum? ___ quoque parva sunt.

Exercitium 7

1. Iūlia ab Aemiliā discēd____ ; puerī nōn discēd____ .
2. Aemilia imperat: "Iūliam voc____ , puerī!"
3. Puerī Iūliam voc____ : "Iūlia! Ven____ !"
4. Iūlia eōs nōn aud____ neque ven____ .
5. Iūlia puerōs voc____ : "Mārce et Quīnte! Ven____ !"
6. Puerī Iūliam aud____ neque ab Aemiliā discēd____ .
7. Quīntus: "Carp____ rosās, Iūlia!" Iūlia rosās carp____ et ex hortō ven____ cum quīnque rosīs.
8. Iūlia: "Vid____ rosās meās, mamma! Vid____ , puerī!"
9. Puerī rosās vid____ . Aemilia: "Ecce puella pulchra!"
10. Iūlia: "Aud____ , Mārce et Quīnte!"
11. Mārcus: "Māter nāsum tuum foedum nōn vid____ !"
12. Iūlia plōr____ . Mārcus rīd____ . Aemilia: "Tac____ , Mārce!"
13. Mārcus nōn tac____ . Mārcus et Quīntus rīd____ .
14. Aemilia: "Tac____ , puerī improbī!" Puerī tac____ .
15. Iūlia: "Sūm____ rosās, mamma, eāsque in aquā pōn____ !"
16. Quid ag____ Iūlia? Ea ūnam rosam sūm____ et discēd____ .
17. Aemilia: "Discēd____ , puerī! Ag____ ! Sūm____ cēterās rosās eāsque in aquā pōn____ !"
18. Puerī rosās sūm____ , discēd____ , et rosās in aquā pōn____ .
19. Aemilia: "Ven____ , ancillae!" Ancillae ven____ .
20. Aemilia: "Quid ag____ puerī? Ag____ , Dēlia! Discēd____ et interrog____ eōs!"

[1] -ā -āte / -at -ant
[2] -ē -ēte / -et -ent
[3] -e -ite / -it -unt
[4] -ī -īte / -it -iunt

Exercitium 8

1. Aemilia ____ peristȳl____ est ____ līber____ , sed ____ vir____ su____ .
2. Iūlia rosās ____ hort____ videt et ____ Aemili____ discēdit.
3. Puerī ____ Aemili____ sunt neque ___ e____ discēdunt.
4. Iūlia ____ hort____ venit ____ quīnque ros____ .
5. Rīdent puerī. Iūlia ____ ūn____ ros____ ____ i____ discēdit.
6. ____ vīll____ magnum ātrium est ____ impluvi____ .
7. ____ ātri____ puerī aquam sūmunt ____ impluvi____ rosāsque ____ aqu____ pōnunt.
8. Iūlius ____ oppid____ est ____ quattuor serv____ , sed____ Aemili____ .

ab | -ō
cum | -ā
ex | -īs
in
sine

Lēctiō grammatica (versūs 106–156)

Lēctiō grammatica

Exercitium 9

Exempla: *Iūlius nōn ūnum servum, sed multōs servōs habet.*
Aemilia nōn ūnam ancillam, sed multās ancillās habet.
Vīlla nōn ūnum cubiculum, sed multa cubicula habet.

1. *Servum* nōn nōminātīvus, sed ________ est. *Servōs* quoque ________ est.
2. *Servōs* nōn accūsātīvus singulāris, sed ________ ________ est.
3. *Servum* est accūsātīvus ________ .
4. *Ancillam* accūsātīvus est. *Ancillās* quoque ________ est.
5. *Ancillam* ________ ________ est; *ancillās* est ________ ________ .
6. *Cubiculum* nōminātīvus et ________ est. *Cubicula* quoque ________ et ________ est.
7. *Cubiculum* nōminātīvus et accūsātīvus ________ est.
8. *Cubicula* est ________ et ________ ________ .
9. Singulāris: nōminātīvus *servus*, accūsātīvus *serv____* .

accūsātīvus singulāris et plūrālis

accūsātīvus

	sing.	plūr.
m. nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
f. nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
n. nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a

10. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, accūsātīvus *serv____* .
11. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, accūsātīvus *ancill____* .
12. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, accūsātīvus *ancill____* .
13. Singulāris: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul____* .
14. Plūrālis: nōminātīvus et accusātīvus *cubicul____* .

Exercitium 10

Exempla: *Cum ūnō servō. Cum multīs servīs.*
Cum ūnā ancillā. Cum multīs ancillīs.
Cum ūnō cubiculō. Cum multīs cubiculīs.

1. *Servō* nōn nōminātīvus, sed ________ est.
2. *Servō* ________ singulāris est; *servīs* ________ ________ est.
3. *Ancillā* ablātīvus ________ est; *ancillīs* ________ ________ est.
4. *Cubiculō* ________ ________ est; *cubiculīs* est ________ ________ .
5. Singulāris: nōminātīvus *servus*, ablātīvus *serv____* .
6. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, ablātīvus *serv____* .
7. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, ablātīvus *ancill____* .
8. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, ablātīvus *ancill____* .
9. Singulāris: nōminātīvus *cubiculum*, ablātīvus *cubicul____* .
10. Plūrālis: nōminātīvus cubicula, ablātīvus *cubicul____* .

ablātīvus (abl.)

	sing.	plūr.
m. nōm.	-us	-ī
abl.	-ō	-īs
f. nōm.	-a	-ae
abl.	-ā	-īs
n. nōm.	-um	-a
abl.	-ō	-īs

Exercitium 11

1. *Vocā* imperātīvus singulāris est; *vocāte* ________ ________ est.
2. *Vocat* indicātīvus ________ est; *vocant* est ________ plūrālis.
3. *Vidē, pōne, venī* ________ ________ est; *vidēte, pōnite, venīte* ________ ________ est.
4. *Videt, pōnit, venit* ________ ________ est; *vident, pōnunt, veniunt* ________ ________ est.
5. Imperātīvus singulāris: *cantā, tac____* , *ag____* , *aud____* .
6. Imperātīvus plūrālis: *cant____* , *tac____* , *ag____* , *aud____* .
7. Indicātīvus singulāris: *cantat, tac____* , *ag____* , *aud____* .
8. Indicātīvus plūrālis: *cant____* , *tac____* , *ag____* , *aud____* .

imperātīvus et indicātīvus singulāris et plūrālis

	sing.	plūr
[1] imp.	-ā	-āte
ind.	-at	-ant
[2] imp.	-ē	-ēte
ind.	-et	-ent
[3] imp.	-e	-ite
ind.	-it	-unt
[4] imp.	-ī	-īte
ind.	-it	-iunt

CAPITVLVM SEXTVM

Cap. VI

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. ________ Flāminia est ________ Rōmam et Arīminum.
2. Vīlla Iūliī ________ Tūsculum est, neque ________ ā Rōmā.
3. Ab oppidō ________ vīllam nōn longa via est.
4. Iūlius ab oppidō ad vīllam ________ .
5. Vīlla est ________ eum, oppidum ________ eum est.
6. Dominus et quattuor servī ad vīllam ________ .
7. Servī in viā ________ ; dominus in ________ est neque ambulat.
8. Duo servī lectīcam cum dominō ________ .
9. Syrus et Lēander duōs ________ in ________ portant.
10. ________ venit Iūlius? Ab oppidō venit.
11. ________ it Iūlius? Ad vīllam it.
12. Duo servī dominum ab oppidō ad vīllam ________ [= portant].
13. Dominus sōlus nōn est, ________ quattuor servī ________ eum sunt.

ad
ambulat
amīcus
ante
apud
autem
circum
duodecim
inimīcus
inter
it eunt
itaque
lectīca

14. Mēdus nummōs Iūliī habet; ________ is nōn est cum dominō.
15. Mēdus dominum īrātum ________ .
16. Mēdus servus ________ est. Dāvus ________ [= sed D.] servus bonus est.
17. Dāvus Mēdum nōn amat: Dāvus ________ Mēdī nōn est.
18. Dāvus et Mēdus nōn amīcī, sed ________ sunt.
19. Via Latīna nōn tam ________ est quam via Appia.
20. In ________ Rōmānō antīquō sunt ________ [XII] ________ .
21. ________ Tūsculum mūrus nōn ______ longus est ______ circum Rōmam.

Exercitium 2

1. Ubi est via Latīna? ...
2. Quid est Capua? ...
3. Num fluvius Tiberis tam longus est quam Nīlus? ...
4. Estne Tūsculum procul ā Rōmā? ...
5. Ubi est vīlla Iūliī? ...
6. Ubi est Iūlius? ...
7. Ambulatne Iūlius? ...
8. Quot servī apud dominum sunt? ...
9. Quī lectīcam portant? ...
10. Quid portant Syrus et Lēander? ...
11. Quō it Iūlius? ...
12. Unde venit Iūlius? ...
13. Cūr Mēdus apud dominum nōn est? ...
14. Suntne amīcī Mēdus et Dāvus? ...

Exercitium 3

1. Iūlius nōn ____ vīllā, sed ____ oppidō venit.
2. Iūlia ____ Aemiliā et ____ puerīs discēdit.
3. Iūlius ____ ūnō ad decem numerat, neque ____ decem ad centum.
4. Mēdus ____ dominō discēdit, Dāvus ____ eō nōn discēdit.
5. Britannia est procul ____ Italiā et ____ Rōmā.
6. Imperium Rōmānum est ____ Hispāniā ad Arabiam et ____ Britanniā ad Āfricam.

Exercitium 4

1. Via Appia est inter Rōm____ et Brundisi____ .
2. Inter oppid____ sunt viae. Circum multa oppid____ sunt mūrī.
3. Vīlla Iūliī est prope oppid____ Tūscul____ .
4. Inter oppid____ et vīll____ nōn longa via est.
5. Iūlius ab oppid____ Tūscul____ ad vīll____ su____ it.
6. Dominus in lectīc____ est inter du____ serv____ .
7. Ursus est ante domin____ , Dāvus post e____ est.
8. Quattuor servī apud domin____ (= cum domin____) sunt.
9. Aemilia in vīll____ est sine vir____ su____ Iūli____ .
10. Puerī apud Aemili____ sunt neque ab e____ discēdunt.
11. Iūlia ex hort____ ad Aemili____ venit cum quīnque ros____ .
12. *Ab*, nōn *ā*, ante litter____ *a-, e-, i-, o-, u-, h-!*

Exercitium 5

1. Servī ________ saccōs portant sunt Syrus et Lēander.
2. Saccī ________ servī portant nōn parvī sunt.
3. Saccus ________ Lēander portat est magnus.
4. Servus ________ magnum saccum portat laetus nōn est.
5. Dominus ________ servī vehunt est Iūlius.

longus
malus
mūrus
nam
porta
portat
post
procul
prope
quam
quō
saccus
tam
timet
umerus
unde
vehit
via

ab *ante* a- e- i- o- u- h-
ā/ab *ante cēterās litterās*

ad	-um	ab/ā	-ō
ante	-am	ex	-ā
post	-ōs	in	-īs
inter	-ās	cum	
prope	-a	sine	
circum			
apud			

quī quī
quem quōs

6. Servī ________ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus.
7. Servī ________ dominus vocat ad eum veniunt.
8. Dominus verberat servōs ________ nōn pārent.
9. Servī ________ dominus verberat improbī sunt.
10. Nummī ________ Mēdus in sacculō suō habet Iūliī sunt.

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 46–95)

Exercitium 6

quō? -um -am
unde? -ō -ā
ubi? -ī -ae

1. Quō it Mēdus? Mēdus Rōm____ it, nam amīca eius Rōm____ habitat.
2. Unde venit Cornēlius? Cornēlius Rōm____ venit.
3. Quō it Cornēlius? Cornēlius Tūscul____ it, nam is Tūscul____ habitat.
4. Unde venit Mēdus? Mēdus Tūscul____ venit.
5. Mēdus Tūscul____ Rōm____ it.
6. Cornēlius Rōm____ Tūscul____ it.
7. Iam Mēdus Rōm____ apud amīcam suam est.
8. Ubi est Cornēlius? Tūscul____ est apud familiam suam.

Exercitium 7

[1] -at -ant / -ātur -antur
[2] -et -ent / -ētur -entur
[3] -it -unt / -itur -untur
[4] -it -iunt / -ītur -iuntur

1. Dominus nōn ambul______ , sed ā servīs port______ .
2. Iūlius Aemiliam am______ et ab Aemiliā am______ .
3. Iūlius et Aemilia līberōs suōs am______ et ab iīs am______ .
4. Servī malī dominum tim______ neque ā dominō tim______ .
5. Quīntus Mārcum vid______ neque ab eō vid______ .
6. Quīntus Mārcum puls______ et ab eō puls______ .
7. Quīntus Iūlium voc______ neque ab eō aud______ .
8. Puerī Iūliam voc______ neque ab eā aud______ .
9. Equus Cornēlium veh______ ; Iūlius nōn equō, sed lectīcā veh______ .
10. Dominī veh______ , servī ambul______ .
11. Fēminae rosīs dēlect______ .
12. Iūlius nummōs in mēnsā pōn______ et numer______ .
13. Nummī ā Iūliō in mēnsā pōn______ et numer______ .

Exercitium 8

-us	-um	-t
-a	-am	
-ī	-ōs	-nt
-ae	-ās	

-us	ab/ā -ō	-tur
-a	-ā	
-ī	-īs	-ntur
-ae		

Exemplum: Dominus servum vocat = Servus ā dominō vocātur.

1. Ancilla dominum salūtat = Dominus ...
2. Dominus ā servīs salūtātur = Servī ...
3. Dominus servōs interrogat = ...
4. Dāvus accūsātur ā Mēdō = ...
5. Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = ...
6. Iūlius ā Mēdō timētur = ...
7. Iūlius Mēdum vocat = ...
8. Iūlia ā puerīs vocātur = ...
9. Iūlia puerōs nōn audit = ...
10. Puerī vocantur ā Iūliā = ...
11. Servī improbī dominum īrātum timent = ...
12. Servī improbī ā dominō īrātō verberantur = ...

Exercitium 9

-ō
-ā
-īs

1. Cornēlius equ____ vehitur.
2. Iūlius lectīc____ vehitur.
3. Iūlia verb____ Aemiliae dēlectātur.
4. Dominus servum improbum bacul____ verberat.
5. Servī saccōs umer____ portant.

6. Servī dominum lectīc____ vehunt.
7. Mēdus vi____ Latīn____ Tūsculō Rōmam it.

Exercitium 10

1. Cornēlius nōn ambulat, sed ________ vehitur.
2. Tūsculum, ________ Cornēlius habitat, prope Rōmam est.
3. Servī quī magnam lectīcam portant ________ sunt.
4. Lȳdia est ________ Mēdī, quae Rōmae habitat.
5. Mēdus ōstium Lȳdiae ________ . Lȳdia: "________ !"
6. Mēdus ________ ōstium intrat et amīcam suam salūtat.

Exercitium 11

1. Ubi habitat Cornēlius? ...
2. Unde Cornēlius venit et quō it? ...
3. Ambulatne Cornēlius? ...
4. Cūr Mēdus equō nōn vehitur? ...
5. Cūr laetus est Mēdus? ...
6. Quae est Lȳdia? ...
7. Ubi Lȳdia habitat? ...
8. Cūr Ursus et Dāvus fessī sunt? ...
9. Cūr Iūlius fessus nōn est? ...
10. Quī Iūlium salūtant? ...

Lēctiō grammatica (versūs 96–139)

Exercitium 12

1. *Amātur, amantur* nōn verbum āctīvum, sed __________ est.
2. *Amat, amant* nōn verbum passīvum, sed __________ est.
3. *Videt, vident* quoque verbum __________ est; *vidētur, videntur* est verbum __________ .
4. *Pōnit, pōnunt* āctīvum est; *pōnitur, pōnuntur* __________ est.
5. *Audit, audiunt* __________ est; *audītur, audiuntur* est __________ .
6. Āctīvum: singulāris *voc____ , tim____ , veh____ , aud____* ; plūrālis *voc____ , tim____ , veh____ , aud____* .
7. Passīvum: singulāris *voc____ , tim____ , veh____ , aud____* ; plūrālis *voc____ , tim____ , veh____ , aud____* .

CAPITVLVM SEPTIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–29)

Exercitium 1

1. In peristȳlō Aemilia virum suum ________ .
2. Iūlia in cubiculō suō rosam ante nāsum ________ .
3. Iūlia nōn rīdet, sed ________ : in ________ eius sunt ________ .
4. Iūlia ________ ante oculōs tenet et ________ in speculō videt.
5. Syra ōstium pulsat. Iūlia: "Intrā!" Syra ōstium ________ et in cubiculum intrat.
6. Syra ōstium post sē ________ .
7. Iūlia: "Num nāsus meus foedus est?" Syra: "________ nāsus tuus ________ est."
8. Iūlia sē ________ et Syra lacrimās eius videt.
9. Syra: "________ oculōs! ________ laeta!"

amīca
equus
fessus
intrat
per
pulsat
ubi

Lēctiō grammatica

āctīvum (āct.)
passīvum (pass.)

	sing.	plūr.
[1] āct.	*-at*	*-ant*
pass.	*-ātur*	*-antur*
[2] āct.	*-et*	*-ent*
pass.	*-ētur*	*-entur*
[3] āct.	*-it*	*-unt*
pass.	*-itur*	*-untur*
[4] āct.	*-it*	*-iunt*
pass.	*-ītur*	*-iuntur*

Cap. VII

Lēctiō I

aperit
claudit
es
exspectat
fōrmōsus
immō
lacrima
lacrimat
oculus
sē
speculum
tenet
terget
vertit

Exercitium 2

1. Quid agunt Mārcus et Quīntus? ...
2. Estne Aemilia apud fīliōs? ...
3. Cūr Aemilia laeta nōn est? ...
4. Ubi est Iūlia? ...
5. Quid Iūlia ante nāsum tenet? ...
6. Rīdetne Iūlia? ...
7. Cūr Iūlia lacrimat? ...
8. Quid Iūlia in speculō videt? ...
9. Estne fōrmōsus nāsus Iūliae? ...
10. Quis in cubiculum eius intrat? ...
11. Cūr Syra lacrimās Iūliae nōn videt? ...
12. Quid Iūlia ante Syram tenet? ...
13. Cūr Syra oculōs claudit et tacet? ...

Exercitium 3

1. Iūlia in cubiculō suō est; ante ______ est speculum.
2. Iūlia speculum ante ______ tenet et ______ in speculō videt.
3. Iūlia ______ interrogat: "Estne foedus nāsus meus?"
4. Syra intrat; Iūlia ______ post ______ in speculō videt.
5. Syra Iūliam ante ______ videt; Iūlia ante ______ est.
6. Iūlia ______ vertit, et Syra ______ interrogat: "Quid est, Iūlia?"
7. Iūlius intrat neque ōstium post ______ claudit.
8. Iūlius intrat et ōstiārius ōstium post ______ claudit.
9. Dominus servum ad ______ vocat et ______ interrogat.

sē
eum
eam

Lēctiō secunda (versūs 30–60)

Exercitium 4

1. Iūlia in cubicul____ su____ est.
2. Syra in cubicul____ Iūliae intrat.
3. Syra: "Venī in hort____ , Iūlia! In hort____ sunt rosae."
4. In vīll____ Aemilia virum suum exspectat.
5. Iūlius in vīll____ intrat; iam Iūlius in ātri____ est.
6. Aemilia in ātri____ intrat.

Lēctiō II

in vīllā	in vīllam
in hortō	in hortum
in ātriō	in ātrium

Exercitium 5

1. Unde venit Iūlius? ...
2. Ubi servī lectīcam pōnunt? ...
3. Quī Iūlium salūtant ante ōstium? ...
4. Quō Iūlius et puerī intrant? ...
5. Quis ōstium post eōs claudit? ...
6. Ubi Lēander saccum pōnit? ...
7. Estne vacuus saccus Lēandrī? ...
8. Quid Iūlius ē saccō sūmit? ...
9. Quid Iūlius Mārcō et Quīntō dat? ...
10. Quid inest in saccō Syrī? ...
11. Fīliīsne tantum Iūlius māla et pira dat? ...
12. Adestne Iūlia? ...

Exercitium 6

1. Iūlius nōn ______ [= tantum] Mārcō, sed ______ Quīntō mālum dat.
2. Iūlius ______ Mārcō ______ Quīntō mālum dat.
3. Pater fīliīs nōn sōlum māla, ______ ______ pira dat.
4. Iam puerī ____ māla ____ pira habent, sed servī ____ māla ____ pira habent.

nōn sōlum... sed
etiam...
et... et...
neque... neque...

5. ______ Syrus ______ Lēander mālum habet.
6. Iūlius ________ ________ Syrō, sed etiam Lēandrō mālum dat.
7. Iam ______ servī ______ fīliī māla habent.
8. Nōn sōlum Iūlia, ________ ________ Syra abest.
9. ______ Iūlia ______ Syra absunt: ______ Iūlia ______ Syra adest.
10. Iūlia ______ in ātriō ______ in hortō est.

Lēctiō tertia (versūs 61–104)

Lēctiō III

Exercitium 7

1. Iūlius: "Ecce mālum tuum, Mārce." Iūlius Mārc____ mālum dat: pater fīli____ mālum dat.
2. Iūlius Mārcō et Quīntō māla dat: pater fīli____ māla dat.
3. Dominus servum vocat et e____ mālum dat.
4. Iūlius Syr____ serv____ su____ mālum dat.
5. Dominus servōs vocat et i____ māla dat.
6. Dominus Syr____ et Lēandr____ serv____ su____ māla dat.
7. Iūlius Aemiliam salūtat et e____ ōsculum dat.
8. Aemilia Iūli____ vir____ su____ ōsculum dat.
9. Iūlius nōn sōlum Aemili____ ōsculum dat, sed etiam Iūli____ fīli____ su____ ōsculum et mālum dat.
10. Iūlia māl____ su____ ōsculum dat!
11. Domina ancillam vocat et e____ mālum dat.
12. Aemilia Dēli____ ancill____ su____ mālum dat.
13. Domina ancillās vocat et i____ māla dat.
14. Aemilia Dēli____ et Syr____ ancill____ su____ māla dat.
15. Iūlius: "Ecce nummus tuus, Dāve." Dominus serv____ nummum dat.
16. C____ Iūlius nummum dat? Servus c____ Iūlius nummum dat est Dāvus.
17. C____ Iūlius ōsculum dat? Fēmina c____ Iūlius ōsculum dat est Aemilia.

-ō -īs
-ae

eī -iīs
cui

-us	-ō	-um	dat
-a	-ae	-am	
-ī	-īs	-ōs	dant
-ae	eī	-ās	
i	īs	-a	

Exercitium 8

1. Saccus quī hīc est = h____ saccus.
2. Rosa quae hīc est = h____ rosa.
3. Mālum quod hīc est = h____ mālum.
4. Puella qu____ hīc est = h____ puella.
5. Speculum qu____ hīc est = h____ speculum.
6. Equus qu____ hīc est = h____ equus.

hic quī
haec quae
hoc quod

Exercitium 9

1. Iūlius ad vīllam ________ et fīliōs salūtat: "________, fīliī!"
2. Ōstium aperītur ab ________.
3. In saccīs quōs servī portant ________ et ________ sunt.
4. Saccī nōn vacuī, sed ________ sunt.
5. Quid ________ in saccīs? In saccō Lēandrī māla ________.
6. Iūlius Mārcō mālum ________: "Ecce mālum tuum, Mārce."
7. Aemilia ad Iūlium ________ et eī ________ dat.
8. Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! ________ pater tuus tē exspectat."
9. Iūlia ______ [= ex] cubiculō ________; ancillae quoque ________.
10. Iūlia in ātrium ________, nōn ambulat.
11. Iūlia: "Ecce rosa. ________ pulchra est haec rosa?"

adit
advenit
currit
dat
ē
exit exeunt
illīc
inest īnsunt
mālum
nōnne
ōsculum
ōstiārius
pirum
plēnus
salvēte

Exercitium 10

1. Cui Iūlius ōsculum dat? ...
2. Unde venit Aemilia? ...
3. Cūr Iūlia nōn adest? ...
4. Quō puerī currunt? ...
5. Estne Iūlia in hortō? ...
6. Quō it Dēlia? ...
7. Estne sōla Iūlia in cubiculō suō? ...
8. Quō Iūlia currit? ...
9. Quī sunt in ātriō? ...
10. Cui Iūlia ōsculum dat? ...
11. Quid Iūlius fīliae suae dat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 105–121)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

Exempla: *Dominus servō mālum dat: dominus eī mālum dat.*
Dominus ancillae mālum dat: dominus eī mālum dat.
Fluvius oppidō aquam dat.
Dominus servīs et ancillīs māla dat: dominus iīs māla dat.
Fluviī oppidīs aquam dant.

1. *Servō, ancillae, oppidō, eī* nōn nōminātīvus, sed ________ est. Etiam *servīs, ancillīs, oppidīs, iīs* ________ est.
2. *Servō, ancillae, oppidō, eī* est datīvus ________.
3. *Servīs, ancillīs, oppidīs, iīs* nōn ________ singulāris, sed ________ est.
4. Singulāris: nōminātīvus *servus*, datīvus *serv*____.
5. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, datīvus *serv*____.
6. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, datīvus *ancill*____.
7. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, datīvus *ancill*____.
8. Singulāris: nōminātīvus *oppidum*, datīvus *oppid*____.
9. Plūrālis: nōminātīvus *oppida*, datīvus *oppid*____.
10. Singulāris: nōminātīvus *is ea*, datīvus *e*____.
11. Plūrālis: nōminātīvus *iī eae*, datīvus *i*____.

datīvus (dat.)

	sing.	plūr
m. nōm.	-*us*	-*ī*
dat.	-*ō*	-*īs*
f. nōm.	-*a*	-*ae*
dat.	-*ae*	-*īs*
n. nōm.	-*um*	-*a*
dat.	-*ō*	-*īs*

prōnōmen

nōm. m.	*is*	*iī*
f.	*ea*	*eae*
dat. m./f.	*eī*	*iīs*

Cap. VIII

CAPITVLVM OCTAVVM

Lēctiō prīma (versūs 1–35)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. In ________ Albīnī sunt multae ________ et ________ et alia ________.
2. Albīnus est tabernārius quī ōrnāmenta ________.
3. ________ tabernāriī māla et pira vēndunt.
4. ________ tabernam habet ________ est.
5. Multae fēminae ante tabernam Albīnī ________.
6. Eae quae pecūniam habent ōrnāmenta ________.
7. ______ pecūniam nōn habent ōrnāmenta ________ et rūrsus ________.
8. Aemilia multa ōrnāmenta ā virō suō ________.
9. Aemilia ________ in digitō et margarītās in ________ habet.
10. Margarītae collum Aemiliae ________.
11. ________ Aemiliae ānulō ōrnātur.
12. Quī magnam pecūniam habet ________ est.

abit abeunt
accipit
alius
ānulus
aspicit
collum
cōnsistit
digitus
emit
gemma
margarīta
ōrnāmentum
ōrnat
pecūniōsus

Exercitium 2

qui / quae / taberna / tabernārius / vēndit

1. Quis est Albīnus? ...
2. Quid vēndit Albīnus? ...
3. Aliī tabernāriī quid vēndunt? ...
4. Cūr fēminae ōrnāmenta emunt? ...
5. Num ōrnāmentum est līnea sine margarītīs? ...
6. Cūr Aemilia multa ōrnāmenta habet? ...
7. Ubi sunt margarītae Aemiliae? ...
8. Quid digitum Aemiliae ōrnat? ...
9. Estne Mēdus cum dominō suō? ...
10. Quod ōrnāmentum habet Lȳdia? ...
11. Cūr Lȳdia nūlla alia ōrnāmenta habet? ...

Exercitium 3

accipit accipiunt

Exemplum: Iūlia Iūliō rosam dat = Iūlius rosam accipit ā Iūliā.
1. Iūlius Dāvō nummum dat = Dāvus...
2. Aemilia ānulum accipit ā Iūliō = ...
3. Virī fēminīs ōrnāmenta dant = ...
4. Servus mālum accipit ā dominō = ...
5. Mēdus Lȳdiae rosam dat = ...
6. Servī nummōs accipiunt ā dominō = ...

Exercitium 4

ad-venit	ad-veniunt
ad-it	ad-eunt
ab-it	ab-eunt
ex-it	ex-eunt
ad-est	ad-sunt
ab-est	ab-sunt
in-est	īn-sunt

1. Iūlius ad vīllam _____ ; quattuor servī cum eō _____ .
2. Aemilia ē peristȳlō _____ et in ātrium intrat.
3. Aemilia ad virum suum _____ .
4. Iūlia ab Aemiliā _____ ; etiam puerī _____ .
5. Servī in ātrium intrant et rūrsus _____ .
6. Multae fēminae ad tabernam _____ et rūrsus _____ .
7. Quid _____ in sacculō? In sacculō nummī _____ .
8. Quot servī sunt in ātriō? Duo servī _____ , cēterī _____ .
9. Mēdus nōn _____ , Mēdus _____ .

Lēctiō secunda (versūs 36–82)

Lēctiō II

Exercitium 5

num...? / nōn-ne...?

1. Iūlia: " _____ nāsus meus foedus est?"
2. Syra: "Quid? _____ fōrmōsus est nāsus meus?"
3. Iūlius: "Ubi est Iūlia? _____ mē exspectat?"
4. Iūlia: " _____ haec rosa pulchra est?"
5. Aemilia: " _____ hīc centum nummī sunt?"
6. Albīnus: " _____ pulchrī sunt hī ānulī?"
7. Mēdus: " _____ ānulus sine gemmā vīgintī sēstertiīs cōnstat?"
8. _____ Hispānia īnsula est?
9. _____ magnum est imperium Rōmānum?

Exercitium 6

clāmat / cōnstat / convenit / gemmātus / ille / mōnstrat / octōgintā

1. Albīnus _____ : "Ōr-nā-men-ta!"
2. Lȳdia: "Aspice _____ tabernam, Mēde!"
3. Lȳdia tabernam Albīnī digitō _____ .
4. Lȳdia: "Ō, _____ pulchra sunt _____ ōrnāmenta!"
5. Albīnus Lȳdiae et Mēdō ānulōs _____ : "Aspicite hōs ānulōs!"
6. Mēdus: "Quot nummīs _____ ānulus _____ ?" [< gemma].

ostendit / pretium / quam / sēstertius / tantus

7. Albīnus: " _____ huius ānulī est centum _____ [= nummī]. Haec gemma sōla _____ [LXXX] sēstertiīs cōnstat."
8. Mēdus: " _____ [= tam magna] gemma ad tam parvum ānulum nōn _____ ."

Exercitium 7
1. Cūr Lȳdia cōnsistit? ...
2. Quid aspicit Lȳdia? ...
3. Quō eunt Mēdus et Lȳdia? ...
4. Quae ōrnāmenta Albīnus iīs ostendit? ...
5. Cūr Mēdus ōrnāmenta nōn emit? ...
6. Quid est ānulus gemmātus? ...
7. Quot sēstertiīs cōnstat ānulus gemmātus? ...
8. Quot sēstertiīs cōnstat gemma sōla? ...
9. Quid Mēdus videt post Albīnum? ...
10. Quid Lȳdia ante oculōs tenet? ...

Lēctiō tertia (versūs 83–133)

Lēctiō III

Exercitium 8

-e	-ite
-it	-iunt
accipe	accipite
accipit	accipiunt
aspice	aspicite
aspicit	aspiciunt

1. Lȳdia: "Aspic_____ illam tabernam, Mēde!" Mēdus tabernam aspic_____ .
2. Mēdus et Lȳdia ōrnāmenta aspic_____ .
3. Albīnus iīs ānulum ostendit: "Aspic_____ hunc ānulum!"
4. Iūlia Iūliō rosam ostendit: "Aspic_____ hanc rosam, pater!" Iūlius rosam aspic_____ .
5. Iūlia: "Accip_____ rosam, pater!" Pater rosam accip_____ ā fīliā suā.
6. Iūlius: "Accip_____ māla, servī!" Servī māla accip_____ ā dominō.

Exercitium 9

aut / medius / nimis / nōnāgintā / quantus / quārtus / satis / tantus quantus / vīgintī

1. _____ pecūnia est in sacculō Mēdī? _____ [XC] sēstertiī.
2. Albīnus: "Id nōn _____ est. Pretium ānulī est sēstertiī centum."
3. Mēdus: "Id est _____ magnum pretium. Accipe nōnāgintā sēstertiōs _____ nūllōs!"
4. Ānulus nōn in digitō _____ , sed in digitō _____ pōnitur.
5. Digitus quārtus nōn _____ [= tam magnus] est _____ digitus medius.
6. Decem et decem sunt _____ [XX].

Exercitium 10

-ō -īs *(ablātīvus pretiī)*

1. Mēdus: "Quot numm_____ cōnstat ānulus gemmātus?"
2. Albīnus: "Hic ānulus centum sēsterti_____ cōnstat."
3. Mēdus: "Aliī ānulum gemmātum octōgintā sēsterti_____ vēndunt."
4. Quant_____ preti_____ Mēdus ānulum emit?
5. Mēdus ānulum emit sēsterti_____ nōnāgintā.
6. Albīnus Mēdō ānulum vēndit sēsterti_____ nōnāgintā.
7. Nōn magn_____ preti_____ Mēdus ānulum emit.

Exercitium 11
1. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...
2. Cūr lacrimat Lȳdia? ...
3. Quid Mēdus in mēnsā pōnit? ...
4. Estne vacuus sacculus Mēdī? ...
5. Quantō pretiō Mēdus ānulum emit? ...
6. Cūr Mēdus Albīnō centum sēstertiōs nōn dat? ...

7. Cui Mēdus ānulum novum dat? ...
8. In quō digitō Mēdus ānulum pōnit? ...
9. Cūr ānulus ad digitum medium nōn convenit? ...
10. Ad quem digitum ānulus convenit? ...
11. Cūr laeta est Lȳdia? ...
12. Mēdusne Lȳdiae viam mōnstrat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 134–223)

Exercitium 12

1. Qu____ Rōmam it? Servus Rōmam it. Qu____ servus? Servus qu____ Rōmam it est Mēdus, servus improbus. Is servus Rōmam it.
2. C____ servus est Mēdus? Mēdus est servus Iūliī. Dominus c____ servus Rōmam it est Iūlius. Iūlius est dominus e____ servī.
3. Qu____ servum Iūlius vocat? Mēdus est servus qu____ Iūlius vocat. E____ servum vocat dominus.
4. C____ servō Iūlius nummum dat? Dāvus est servus c____ Iūlius nummum dat. E____ servō dominus nummum dat.
5. Ā qu____ servō amātur Lȳdia? Servus ā qu____ Lȳdia amātur est Mēdus. Ab e____ servō amātur Lȳdia.
6. Qu____ servī Iūlium vehunt? Servī qu____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus. I____ servī Iūlium vehunt.
7. Qu____ servōrum Iūlius dominus est? Servī qu____ dominus est Iūlius sunt Mēdus, Dāvus, Ursus, Syrus, cēterī. Iūlius est dominus e____ servōrum.
8. Qu____ servōs vocat Iūlius? Servī qu____ Iūlius vocat sunt Dāvus et Syrus. E____ servōs vocat dominus.
9. Qu____ servīs Iūlius nummōs dat? Dāvus et Syrus sunt servī qu____ Iūlius nummōs dat. I____ servīs dominus nummōs dat.
10. Ā qu____ servīs Iūlius vehitur? Ursus et Dāvus sunt servī ā qu____ Iūlius vehitur. Ab i____ servīs dominus vehitur.

Exercitium 13

1. Qu____ fēmina cum Mēdō ambulat? Fēmina qu____ cum Mēdō ambulat est Lȳdia. E____ fēmina ambulat cum Mēdō.
2. C____ fēminae amīcus est Mēdus? Lȳdia est fēmina c____ amīcus est Mēdus. Mēdus e____ fēminae amīcus est.
3. Qu____ fēminam amat Mēdus? Fēmina qu____ Mēdus amat est Lȳdia. E____ fēminam amat Mēdus.
4. C____ fēminae Mēdus ānulum dat? Fēmina c____ Mēdus ānulum dat est Lȳdia. E____ fēminae Mēdus ānulum dat.
5. Ā qu____ fēminā Mēdus amātur? Fēmina ā qu____ Mēdus amātur est Lȳdia. Ab e____ fēminā amātur Mēdus.
6. Qu____ ancillae absunt? Ancillae qu____ absunt sunt Dēlia et Syra. E____ ancillae absunt.
7. Qu____ ancillārum Aemilia domina est? Dēlia et Syra sunt ancillae qu____ domina est Aemilia. Ea domina e____ ancillārum est.
8. Qu____ ancillās vocat Aemilia? Ancillae qu____ Aemilia vocat sunt Dēlia et Syra. E____ ancillās vocat domina.
9. Qu____ ancillīs Aemilia māla dat? Ancillae qu____ Aemilia māla dat sunt Dēlia et Syra. I____ ancillīs domina māla dat.
10. Ā qu____ ancillīs domina salūtātur? Ancillae ā qu____ salūtātur domina sunt Dēlia et Syra. Ab i____ ancillīs domina salūtātur.

Lēctiō grammatica

prōnōmina

masculīnum:

nōm.	*quis/quī*	*quī*
acc.	*quem*	*quōs*
gen.	*cuius*	*quōrum*
dat.	*cui*	*quibus*
abl.	*quō*	*quibus*
nōm.	*is*	*iī*
acc.	*eum*	*eōs*
gen.	*eius*	*eōrum*
dat.	*eī*	*iīs*
abl.	*eō*	*iīs*

fēminīnum:

	sing.	plūr.
nōm.	*quae*	*quae*
acc.	*quam*	*quās*
gen.	*cuius*	*quārum*
dat.	*cui*	*quibus*
abl.	*quā*	*quibus*
nōm.	*ea*	*eae*
acc.	*eam*	*eās*
gen.	*eius*	*eārum*
dat.	*eī*	*iīs*
abl.	*eā*	*iīs*

neutrum:

	sing.	plūr.
nōm.	*quid/quod*	*quae*
acc.	*quid/quod*	*quae*
gen.	*cuius*	*quōrum*
dat.	*cui*	*quibus*
abl.	*quō*	*quibus*
nōm.	*id*	*ea*
acc.	*id*	*ea*
gen.	*eius*	*eōrum*
dat.	*eī*	*iīs*
abl.	*eō*	*iīs*

Exercitium 14

1. Qu____ est Capua? Capua est oppidum. Qu____ oppidum prope vīllam Iūliī est? Tūsculum est oppidum qu____ prope vīllam est. I__ oppidum est prope vīllam.
2. Qu____ emit Mēdus? Ōrnāmentum emit. Qu__ ōrnāmentum emit Mēdus? Ōrnāmentum qu____ Mēdus emit est ānulus gemmātus. I____ ōrnāmentum emit Mēdus.
3. FAMILIA ROMANA est titulus capitulī. C______ capitulī? Capitulum c______ titulus est FAMILIA ROMANA est capitulum secundum. Titulus e______ capitulī est FAMILIA ROMANA.
4. C______ capitulō titulus datur IMPERIVM ROMANVM? Capitulum c____ hic titulus datur est capitulum prīmum. E____ capitulō datur hic titulus.
5. Lȳdia ōrnāmentō suō dēlectātur. Qu____ ōrnāmentō? Ōrnāmentum qu____ Lȳdia dēlectātur est ānulus. E____ ōrnāmentō dēlectātur Lȳdia.
6. Qu____ vocābula neutra sunt? Neutra sunt vocābula qu____ -um habent. E____ vocābula neutra sunt.
7. Qu____ ōrnāmenta vēndit Albīnus? Ōrnāmenta qu____ Albīnus vēndit sunt ānulī et margarītae. E____ ōrnāmenta vēndit Albīnus.
8. Qu______ vocābulōrum plūrālis -a habet? Vocābula qu______ plūrālis -a habet neutra sunt. Plūrālis e______ vocābulōrum -a habet.
9. Qu______ oppidīs fluviī Padus et Tiberis aquam dant? Oppida qu______ iī fluviī aquam dant sunt Placentia et Ōstia et cētera multa. I____ oppidīs fluviī Padus et Tiberis aquam dant.
10. Qu______ verbīs dēlectātur Iūlia? Verba qu______ Iūlia dēlectātur sunt "Ecce puella pulchra!" I____ verbīs dēlectātur puella.

m.	f.	n.
hic	*haec*	*hoc*
hunc	*hanc*	*hoc*
huius	*huius*	*huius*
huic	*huic*	*huic*
hōc	*hāc*	*hōc*
hī	*hae*	*haec*
hōs	*hās*	*haec*
hōrum	*hārum*	*hōrum*
hīs	*hīs*	*hīs*
ille	*illa*	*illud*
illum	*illam*	*illud*
illīus	*illīus*	*illīus*
illī	*illī*	*illī*
illō	*illā*	*illō*
illī	*illae*	*illa*
illōs	*illās*	*illa*
illōrum	*illārum*	*illōrum*
illīs	*illīs*	*illīs*

Exercitium 15

1. H____ servus est Lēander, ill____ servus est Syrus.
2. Lēander h____ saccum portat, ill____ saccum portat Syrus.
3. H____ saccus portātur ab h____ servō, ill____ ab ill____ .
4. Saccus h____ servī magnus est, ill____ est parvus.
5. In h____ saccō māla sunt, in ill____ pira.
6. Iūlius h____ servō mālum dat, ill____ dat pirum.
7. H____ fēmina est Lȳdia, ill____ fēmina est Dōrippa.
8. Mēdus h____ fēminam amat, nōn ill____ .
9. Ab h____ fēminā Mēdus amātur, nōn ab ill____ .
10. Mēdus amīcus h____ fēminae est, nōn ill____ .
11. Mēdus h____ fēminae ānulum dat, nōn ill____ .
12. H____ cubiculum magnum est, ill____ est parvum.
13. Fenestra h____ cubiculī nōn tam parva est quam ill____ .
14. Iūlius et Aemilia in h____ cubiculō dormiunt, nōn in ill____ .
15. Lȳdia: "Aspice ill____ ōrnāmenta, Mēde, ill____ ānulōs et ill____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt ill____ ānulī et ill____ gemmae?"
16. Albīnus: "Aspicite h____ ōrnāmenta, h____ ānulōs et h____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt h____ ānulī et h____ gemmae?"
17. Lȳdia: "Quantum est pretium h____ ānulōrum et h____ gemmārum?"
18. Mēdus: "Nec in h____ ānulīs nec in ill____ gemmae sunt."

CAPITVLVM NONVM

Cap. IX

Lēctiō prīma (versūs 1–38)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Ecce pāstor cum can____ et centum ov____ .
2. Pāstor ūnum can____ et centum ov____ habet.
3. Pāstor est dominus can____ et ov____ .
4. Pāstor can____ et ov____ cibum dat.
5. Can____ et ov____ ā pāstōr____ cibum accipiunt.
6. Dominus huius pāstōr____ est Iūlius.
7. Iūlius pāstōr____ suō pānem dat.
8. Iūlius nōn ūnum pāstōr____ , sed multōs pāstōr____ habet.
9. Iūlius est dominus multōrum pāstōr____ .
10. Iūlius pāstōr____ suīs pānem dat.
11. Pāstōr____ pānem accipiunt ā dominō suō.
12. Ovēs ā pāstōr____ suīs nōn abeunt.

-is	-ēs
-em	-ēs
-is	-ium
-ī	-ibus
-e	-ibus
-	-ēs
-em	-ēs
-is	-um
-ī	-ibus
-e	-ibus

Exercitium 2

1. Pāstor in ________ est cum ________ et centum ________ .
2. Ūna ovis ________ est, cēterae sunt ________ .
3. ________ ovibus suīs aquam et ________ dat.
4. Cibus ovium est ________ ; ovēs herbam ________ , et aquam ________ ē ________ .
5. Cibus pāstōris est ________ ; pāstor pānem ________ .
6. Post campum ________ sunt; inter montēs sunt ________ .
7. In campō est parvus ________ , in quō ūna ________ est.
8. In ________ multae arborēs sunt.
9. In silvīs et in montibus sunt ________ , quī ovēs edunt.
10. ________ lūcet; nūlla nūbēs in ________ est.
11. Caelum est ________ terram.
12. In ________ sunt campī et silvae, montēs et vallēs.
13. Sōl ________ ; nūlla ________ ante sōlem est.
14. ________ arbore nōn sōl, sed ________ est.
15. Pāstor ad arborem it: pāstor umbram ________ .
16. Pāstor ovēs suās ad arborem ________ .
17. Iam pāstor et ovēs sub arbore ________ .

albus, arbor, bibit, caelum, campus, canis, cibus, collis, dūcit, ēst edunt, herba, iacet, lūcet, lupus, mōns, niger, nūbēs, ovis, pānis, pāstor, petit, rīvus, silva, sōl, sub, suprā, terra, umbra, vallis

Exercitium 3

1. Ubi est pāstor? ...
2. Quot ovēs apud eum sunt? ...
3. Quid inest in saccō pāstōris? ...
4. Ovēsne pānem edunt? ...
5. Cūr canis pāstōrem amat? ...
6. Quis est dominus pāstōris? ...
7. Quid vidētur post campum? ...
8. Inter montēs quid est? ...
9. Quot arborēs in colle sunt? ...
10. Cūr pāstor et ovēs in silvam nōn intrant? ...
11. Quid est in caelō? ...
12. Quō pāstor ovēs dūcit? ...
13. Cūr pāstor umbram petit? ...
14. Ubi iacet pāstor? ...

Exercitium 4

pāstor bon<u>us</u> (*m.*)
ovis alb<u>a</u> (f.)

-(is)	-us/-a
-em	-um/-am
-is	-ī/-ae
-ī	-ō/-ae
-e	-ō/-ā
-ēs	-ī/-ae
-ēs	-ōs/-ās
-(i)um	-ōrum/-ārum
-ibus	-īs

1. Pāstor bon____ ab ovibus nōn abit.
2. Ovēs pāstōrem bon____ amant.
3. Iūlius est dominus pāstōris bon____ .
4. Iūlius pāstōrī bon____ pānem dat
5. Ovēs ā pāstōre bon____ nōn abeunt.
6. Pāstōrēs bon____ ab ovibus su____ nōn abeunt.
7. Iūlius mult____ pāstōrēs habet.
8. Iūlius est dominus mult____ pāstōrum.
9. Iūlius pāstōribus su____ pānem dat.
10. Ovēs ā pāstōribus su____ nōn abeunt.
11. In campō sunt mult____ ovēs alb____ et ūn____ ovis nigr____ .
12. Pāstor mult____ ovēs alb____ et ūn____ ovem nigr____ habet.
13. Pāstor est dominus ovium alb____ et ovis nigr____ .
14. Pāstor ovibus alb____ et ovī nigr____ cibum dat.
15. Pāstor in campō est cum mult____ ovibus alb____ et ūn____ ove nigr____ .

Exercitium 5

ūna nūb<u>ēs</u>
duae nūbēs

vallis, nūbēs, arbor | magn<u>a</u>

pānis, collis, canis, mōns | magn<u>us</u>

1. In caelō nūllae nūb____ sunt.
2. Nūll____ nūb____ ante sōlem est.
3. Pāstor nūll____ nūbem in caelō videt.
4. In campō est coll____ parv____ cum magn____ arbor____ .
5. Coll____ est mōns parv____ .
6. Post campum sunt magn____ mont____ .
7. In parv____ coll____ ūn____ arbor est.
8. In magnā silvā mult____ arbor____ sunt.
9. Pāstor ov____ su____ ad parv____ coll____ dūcit.
10. Pāstor fess____ cum ov____ su____ in umbrā magn____ arbor____ iacet.
11. Arbor pāstōr____ fess____ et ov____ fess____ umbram dat.

Lēctiō secunda (versūs 39–86)

Lēctiō II

Exercitium 6

eum relinquit
= ab eō abit

Exemplum: Mēdus <u>ā</u> Iūli<u>ō</u> <u>abit</u> = Mēdus Iūli<u>um</u> <u>relinquit</u>.

1. Servus improbus ā dominō suō abit = Servus improbus...
2. Servī probī dominōs suōs nōn relinquunt = Servī probī...
3. Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt = Mēdus et Lȳdia...
4. Iūlia ab Aemiliā et puerīs abit = Iūlia...
5. Ovis nigra pāstōrem suum relinquit = Ovis nigra...
6. Canis ā pāstōre nōn abit = Canis...
7. Pāstor ovēs albās relinquit = Pāstor...
8. Lupus ab ove et cane abit = Lupus...

Exercitium 7

accurrit, bālat, clāmor, dēns, dum, errat, impōnit, ipse, lātrat

1. ________ pāstor dormit, ovis nigra abit.
2. Canis ovem videt et ________ : "Baubau!"
3. Pāstor ovēs ________ et silvam petit.
4. Ovis nigra in magnā silvā ________ .
5. In terrā sunt ________ lupī; lupus ________ nōn procul abest.
6. Lupus in silvā cibum ________ .
7. Pāstor ovem quaerit, neque eam ________ .
8. Lupus ________ : "Uhuhū!" Ovis ________ : "Bābā!"
9. Ovis cōnsistit et exspectat ________ lupus venit.

10. Oculī lupī in umbrā lūcent ________ gemmae.
11. Lupus ________ suōs albōs ostendit!
12. Sed ecce canis ________ et sine ________ [< timēre] lupum petit!
13. Pāstor clāmat; canis ________ eius audit.
14. Pāstor parvam ovem in umerōs ________ .

Exercitium 8

1. Quō abit ovis nigra? ...
2. Dormitne canis? ...
3. Quid agit pāstor? ...
4. Ubi ovis nigra errat? ...
5. Quid ovis videt in terrā? ...
6. Quid lupus in silvā quaerit? ...
7. Quid pāstor et canis quaerunt? ...
8. Ululatne canis? ...
9. Quid ovis ante sē in umbrā videt? ...
10. Cūr lupus ovem relinquit? ...
11. Quō pāstor ovem nigram portat? ...
12. Cēterae ovēs quid agunt? ...

Lēctiō grammatica (versūs 87–127)

Exercitium 9

Dēclīnātiō prīma

Exemplum: vīll|a, gen. sing. -ae, f.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	*vīll____*	*vīll____*
2. Acc.	*vīll____*	*vīll____*
3. Gen.	*vīll____*	*vīll____*
4. Dat.	*vīll____*	*vīll____*
5. Abl.	*vīll____*	*vīll____*

6. *Vīlla* ________ singulāris est.
7. *Vīllā* ________ singulāris est.
8. *Vīllae* ________ aut ________ singulāris est aut ________ plūrālis.
9. *Vīllam* ________ ________ est.
10. *Vīllārum* ________ ________ est.
11. *Vīllās* ________ ________ *est.*
12. *Vīllīs* ________ aut ________ ________ est.

Exercitium 10

Dēclīnātiō secunda

Exempla: domin|us, gen. sing. -*ī*, m.
verb|um, gen. sing. -*ī*, n.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	*domin____*	*domin____*	*verb____*	*verb____*
2. Acc.	*domin____*	*domin____*	*verb____*	*verb____*
3. Gen.	*domin____*	*domin____*	*verb____*	*verb____*
4. Dat.	*domin____*	*domin____*	*verb____*	*verb____*
5. Abl.	*domin____*	*domin____*	*verb____*	*verb____*
6. Voc.	*domin____*			

petit
quaerit
relinquit
reperit
timor
ululat
ut
vestīgium

Lēctiō grammatica

dēclīnātiō I (dēcl. I)
(gen. sing. -ae)

	sing.	plūr.
nōm.	*-a*	*-ae*
acc.	*-am*	*-ās*
gen.	*-ae*	*-ārum*
dat.	*-ae*	*-īs*
abl.	*-ā*	*-īs*

dēclīnātiō II
(gen. sing. -ī)
masc.

	sing.	plūr.
nōm.	*-us*	*-ī*
acc.	*-um*	*-ōs*
gen.	*-ī*	*-ōrum*
dat.	*-ō*	*-īs*
abl.	*-ō*	*-īs*
voc.	*-e*	

dēclīnātiō II
(gen. sing. -ī)
neutr.

	sing.	plūr
nōm.	*-um*	*-a*
acc.	*-um*	*-a*
gen.	*-ī*	*-ōrum*
dat.	*-ō*	*-īs*
abl.	*-ō*	*-īs*

7. *Domine* ________ singulāris est.
8. *Dominī* ________ singulāris est aut ________ plūrālis.
9. *Dominīs* et *verbīs* ________ aut ________ plūrālis est.
10. *Dominō* et *verbō* ________ aut ________ singulāris est.
11. *Dominōrum* et *verbōrum* ________ ________ *est.*
12. Dominōs ________ ________ est.
13. Dominum ________ ________ est.
14. *Dominus* ________ ________ est.
15. *Verba* ________ aut ________ plūrālis est.
16. *Verbī* ________ singulāris est.
17. *Verbum* ________ aut ________ ________ est.

Exercitium 11

Dēclīnātiō tertia

Exempla: pāstor, gen. sing. -*ōr|is, m.*
ov|is, gen. sing. -*is*, f.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	*pāstor*	*pāstōr____*	*ov____*	*ov____*
2. Acc.	*pāstōr____*	*pāstōr____*	*ov____*	*ov____*
3. Gen.	*pāstōr____*	*pāstōr____*	*ov____*	*ov____*
4. Dat.	*pāstōr____*	*pāstōr____*	*ov____*	*ov____*
5. Abl.	*pāstōr____*	*pāstōr____*	*ov____*	*ov____*

6. *Pāstor* ________ singulāris est.
7. *Pāstōre* et *ove* ________ ________ est.
8. *Pāstōrem* et *ovem* ________ ________ est.
9. *Pāstōrēs* et *ovēs* ________ aut ________ plūrālis est.
10. *Pāstōrī* et *ovī* ________ ________ est.
11. *Pāstōribus* et *ovibus* ________ aut ________ plūrālis est.
12. *Pāstōris* ________ ________ est.
13. *Ovis* ________ aut ________ singulāris est.
14. *Pāstōrum* et *ovium* ________ ________ est.

dēclīnātiō III
(gen. sing. -is)
masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-	*-ēs*
acc.	*-em*	*-ēs*
gen.	*-is*	*-um*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-e*	*-ibus*
nōm.	*-is*	*-ēs*
acc.	*-em*	*-ēs*
gen.	*-is*	*-ium*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-e*	*-ibus*

CAPITVLVM DECIMVM

Cap. X

Lēctiō prīma (versūs 1–34)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Lupus et canis et ovis ________ sunt.
2. Virī et fēminae ________ sunt.
3. Lupus est bēstia ________ ; etiam ________ bestia fera est.
4. In Āfricā sunt multī leōnēs et aliae ________ [= bēstiae ferae].
5. ________ sunt bēstiae quae in aquā ________ .
6. ________ sunt bēstiae quae in āere ________ .
7. ________ est magna avis fera quae parvās avēs ________ et ēst.
8. Avis quae volat ālās ________ ; piscis quī natat ________ movet.
9. Homō quī ambulat ________ movet.
10. ________ homō ambulat, pedēs moventur.
11. Cum avis in ________ volat, ________ moventur.
12. Avis ālās habet, itaque avis volāre ________ .
13. Leō volāre nōn potest, ________ [= quia] ālās nōn habet.
14. Hominēs, quī pedēs habent, ambulāre ________ .
15. Quī ambulat vestīgia in terrā ________ .
16. Nōn sōlum equus, sed etiam ________ hominem vehere potest.

āēr
āla
aquila
asinus
avis
bēstia
capit
cauda
cum
deus
facit
fera
ferus
homō
leō
mercātor

17. Mercurius est ________ mercātōrum et ________ deōrum.
18. ________ est homō quī emit et vēndit.

Exercitium 2

1. Quid est leō? ...
2. Quid bēstiae ferae edunt? ...
3. Cūr leōnēs ab hominibus timentur? ...
4. Quae bēstiae in aquā natant? ...
5. Quae bēstiae volant? ...
6. Quid movētur cum avis volat? ...
7. Quot pedēs habet homō? ...
8. Equus quot pedēs habet? ...
9. Cūr equus volāre nōn potest? ...
10. Cūr piscēs ambulāre nōn possunt? ...
11. Hominēsne natāre possunt? ...
12. Quis est Mercurius? ...
13. In pedibus et in petasō Mercuriī quid est? ...
14. Quōrum deus est Mercurius? ...
15. Quid est mercātor? ...

Exercitium 3

1. In Āfricā sunt multī leō____ .
2. In Āfricā magnus numerus leō____ est.
3. Multī hom____ Rōmae habitant.
4. Rōmae habitat magnus numerus hom____ .
5. Leō nōn est amīcus hom____ , neque homō amīcus leō____ est.
6. Homō leō____ timet, et hom____ timet leō.
7. Leō ab hom____ timētur, et hom____ timētur ā leō____ .
8. Leō____ timentur ab hom____ , et hom____ ā leō____ timentur.

Lēctiō secunda (versūs 35–73)

Exercitium 4

1. Avēs vol____ possunt; piscēs nat____ possunt.
2. Equus ambul____ et curr____ potest.
3. Ovēs lupum aud____ possunt, neque eum vid____ possunt.
4. Iūlia centum numer____ nōn potest.
5. Homō mortuus sē mov____ nōn potest.
6. Sub aquā homō nōn potest spīr____ .
7. Sine animā nēmō potest vīv____ .
8. Animam dūc____ necesse est hominī.
9. Necesse nōn est gemmās hab____ .
10. Quī gemmās vēndit pecūniam fac____ potest.

Exercitium 5

Exempla: Iūlius Iūliam portāre/vehere potest.
Iūlia ā Iūliō portārī/vehī potest.

1. Iūlia magnum saccum port____ nōn potest.
2. Magnus saccus ā parvā puellā port____ nōn potest.
3. Hominēs deōs neque vid____ neque aud____ possunt.
4. Deī neque vid____ neque aud____ possunt ab hominibus.
5. Nēmō piscēs numer____ potest: piscēs numer____ nōn possunt.
6. Quī pecūniam habet cibum em____ potest.

movet
natat
nūntius
pēs
piscis
potest possunt
quod
volat

leō leōn|is
homō homin|is

Lēctiō II

-re
[1] -āre
[2] -ēre
[3] -ere
[4] -īre

-re -rī/-ī
[1] -āre -ārī
[2] -ēre -ērī
[3] -ere -ī
[4] -īre -īrī

7. Sine pecūniā cibus em____ nōn potest.
8. Mārcus et Quīntus nōn possunt lectīcam veh____ .
9. Ā parvīs puerīs lectīca veh____ nōn potest.
10. Canis ōstium neque aper____ neque claud____ potest.
11. Ōstium ā cane neque aper____ neque claud____ potest.

Exercitium 6

1. Magnum ________ est Nīlus.
2. Ōceanus Atlanticus magnum ________ est.
3. Piscēs nōn in terrā, sed in aquā ________ .
4. Cum homō ________ , anima in ________ intrat et rūrsus exit.
5. ________ est āēr quī in pulmōnēs dūcitur.
6. Quī spīrat ________ est, quī nōn spīrat est ________ .
7. Sine animā et cibō ________ vīvere potest.
8. Spīrāre et ēsse hominibus ________ est.
9. Hominēs et bēstiae ________ sunt.
10. Avēs in arboribus ________ faciunt.
11. Nīdī sunt inter ________ et ________ arborum.
12. In nīdīs sunt ________ aut pullī.
13. Avēs ōva ________ , ex quibus ________ exeunt.
14. Ovis nōn ōva, sed pullōs vīvōs ________ .
15. Fēminae quae pecūniam facere ________ ōrnāmenta sua vēndunt.

Exercitium 7

1. Nīlus magn____ flūm____ est.
2. Nīlus et Rhēnus magn____ flūm____ sunt.
3. Mārcus et Quīntus in parvō flūm____ natant.
4. Puerī in aquā flūm____ natant.
5. Parva flūm____ magnō flūm____ aquam dant.
6. Ōceanus magn____ mar____ est.
7. Inter Eurōpam et Āfricam mult____ mar____ sunt.
8. In Ōceanō et in cēterīs mar____ multī sunt piscēs.
9. In flūm____ quoque magnus numerus piscium est.
10. Nēmō piscēs mar____ et flūm____ numerāre potest.
11. Piscēs sunt animāl____ quae vīvunt in mar____ .
12. Leō est animal qu____ in terrā vīvit.
13. Magnus numerus animāl____ in terrā vīvunt.
14. Parv____ animāl____ ā magnīs animāl____ eduntur.

Lēctiō tertia (versūs 74–131)

Exercitium 8

1. Iūlia cum puerīs lūdere ________ , neque iī cum puellā ________ volunt.
2. Puerī Iūliam ________ [= cantāre] audiunt.
3. Iūlia ________ pulchram habet: ________ Iūliae pulchra est.
4. Avēs ________ sunt neque canunt; puerī ________ [= nam puerī] nīdōs quaerunt.
5. Avēs perterritae inter folia arborum sē ________ .
6. Quīntus in arborem ________ ; Mārcus eum aspicit neque ipse in arborem ascendere ________ .
7. Nōn ________ , sed tenuis est rāmus quō nīdus ________ .
8. Rāmus ________ puerum crassum sustinēre nōn potest.
9. Quīntus ad terram ________ .

anima
animal
flūmen
folium
mare
mortuus
necesse
nēmō
nīdus
ōvum
parere
pullus
pulmō
rāmus
spīrāre
vīvere
vīvus
volunt

flūmen	flūmin|a
flūmin|is	flūmin|um
flūmin|ī	flūmin|ibus
flūmin|e	flūmin|ibus
mar|e	mar|ia
mar|is	mar|ium
mar|ī	mar|ibus
animal	animāl|ia
animāl|is	animāl|ium
animāl|ī	animāl|ibus

Lēctiō III

ascendere
audēre
cadere
canere
crassus
enim
ergō
esse
lectus
lūdere
occultāre
perterritus

10. Puer spīrat; ________ vīvit, nam quī spīrat mortuus ________ nōn potest.
11. Pater fīlium in vīllam portat et in ________ pōnit.

Exercitium 9

Exempla: Albīnus clāmat. Lȳdia Albīnum clāmāre audit.
Saccus ā Syrō aperītur. Puer saccum ā Syrō aperīrī videt.
Saccus plēnus est. Puer saccum plēnum esse videt.

1. Iūlia canit. Puerī Iūli____ can____ audiunt.
2. Iūlia ā Mārcō pulsātur. Quīntus Iūli____ ā Mārcō puls____ videt.
3. Iūlia plōrat et Mārcus rīdet. Quīntus Iūli____ plōr____ et Mārc____ rīd____ audit.
4. Aemilia venit. Puerī Aemili____ ven____ vident.
5. Aemilia īrāta est. Mārcus Aemili____ īrāt____ es____ videt.
6. Pullī mortuī sunt. Iūlia pull____ mortu____ es____ videt.
7. Dāvus ā Iūliō interrogātur et ā Mēdō accūsātur. Aemilia Dāv____ ā Iūliō interrog____ et ā Mēdō accūs____ audit.
8. Mēdus ā Iūliō vocātur neque venit. Aemilia Mēd____ ā Iūliō voc____ audit neque e____ ven____ videt.

Exercitium 10

1. Quid puerī in hortō agunt? ...
2. Quid agit Iūlia? ...
3. Cūr avēs hortī nōn canunt? ...
4. Cūr Mārcus Quīntum vocat? ...
5. Mārcusne in arborem ascendit? ...
6. Quid est in nīdō ad quem Quīntus ascendit? ...
7. Cūr rāmus tenuis Quīntum sustinēre nōn potest? ...
8. Quid Mārcus perterritus videt? ...
9. Estne mortuus Quīntus? ...
10. Pullīne mortuī sunt? ...
11. Quid facit Mārcus? ...
12. Quō pater currit et quid videt? ...
13. Quō Iūlius fīlium suum portat? ...
14. Quid videt Aemilia? ...

Lēctiō grammatica (versūs 132–183)

Exercitium 11

1. *Vocā* imperātīvus est. *Vocā|re* est ________.
2. *Vidē|re, pōn|ere, audī|re* nōn imperātīvus, sed ________ est.
3. Imperātīvus: *intrā*. Īnfīnītīvus: *intr*____.
4. Imperātīvus: *tacē*. Īnfīnītīvus: *tac*____.
5. Imperātīvus: *discēde*. Īnfīnītīvus: *discēd*____.
6. Imperātīvus: *venī*. Īnfīnītīvus: *ven*____.
7. *Vocā|re* est īnfīnītīvus āctīvī. *Vocā|rī* ________ passīvī est.
8. *Vidē|rī, pōn|ī, audī|rī* nōn īnfīnītīvus āctīvī, sed ________ est.
9. Īnfīnītīvus: āctīvum *voc*____, passīvum *voc*____.
10. Īnfīnītīvus: āctīvum *vid*____, passīvum *vid*____.
11. Īnfīnītīvus: āctīvum *pōn*____, passīvum *pōn*____.
12. Īnfīnītīvus: āctīvum *aud*____, passīvum *aud*____.

sustinēre
tenuis
vōx
vult

-us	-um	-re	videt
-a	-am	-rī	audit
-is	-em	-ī	
-	-		
-ī	-ōs		vident
-ae	-ās		audiunt
-ēs	-ēs		
	-a		

Lēctiō grammatica

īnfīnītīvus (īnf.)

	imp.	īnf.
[1]	*-ā*	*-āre*
[2]	*-ē*	*-ēre*
[3]	*-e*	*-ere*
[4]	*-ī*	*-īre*

īnfīnītīvus

	āct.	pass.
[1]	*-āre*	*-ārī*
[2]	*-ēre*	*-ērī*
[3]	*-ere*	*-ī*
[4]	*-īre*	*-īrī*

CAPITVLVM VNDECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Exercitium 1

1. In corp____ hūmānō nōn ūn____ crūs, sed duo crūr____ sunt.
2. Corp____ hūmān____ duo bracchia et duo crūr____ habet.
3. In crūr____ pedēs sunt.
4. In corp____ hūmānō ūn____ caput est, nōn duo capit____.
5. In capit____ est ūn____ ōs, nōn duo ōr____.
6. Quot capit____ et quot ōr____ habent duo corp____?

Exercitium 2

1. In ________ hūmānō sunt quattuor ________: duo ________ et duo ________.
2. In bracchiō ________ est, in crūre pēs.
3. In ________ sunt duo oculī, duae ________, ūnus nāsus, ūnum ________.
4. Ōs est inter duo ________; in ōre sunt dentēs et ________.
5. Lingua et labra ________ sunt ut rosae.
6. Suprā oculōs ________ est, ________ oculōs sunt ________.
7. ________ caput capillus est.
8. ________ virōrum nōn tam longus est quam fēminārum.
9. Quī oculōs bonōs habet ________ videt.
10. Quī oculōs malōs habet ________ videt.
11. Īnfrā collum est ________, in quō ________ et pulmōnēs sunt.
12. In corde est ________, cuius ________ ruber est.
13. Sanguis per ________ ad cor ________.
14. Īnfrā pulmōnēs est ________, in quō cibus est.
15. Cor, pulmōnēs, ________, venter sunt ________ hūmāna.
16. Quī ventrem malum habet nōn est ________, sed ________.
17. ________ est vir quī hominēs aegrōs ________ [= sānōs facit].
18. Aemilia apud lectum Quīntī ________.
19. Syra quoque adest, neque ea sedet, sed ________.
20. Māter fīliō suō aquam in ________ dat ________ [= et] fīlius aquam bibit.

Exercitium 3

1. Quot membra sunt in corpore hūmānō? ...
2. Quid est in bracchiō? ...
3. In crūre quid est? ...
4. Quot aurēs et quot oculī sunt in capite? ...
5. Quid est in ōre? ...
6. Cūr Syra male audit? ...
7. Ubi sunt pulmōnēs? ...
8. In corde et in vēnīs quid est? ...
9. Quī color est sanguinis? ...
10. In ventre quid est?
11. Quid est medicus? ...
12. Estne sānus Quīntus? ...
13. Estne sōlus in cubiculō suō? ...
14. Ubi sedet Aemilia? ...
15. Sedetne Syra?
16. Quid māter fīliō aegrō dat? ...
17. Cūr Quīntus mālum nōn ēst? ...

Cap. XI

Lēctiō I

ōs ōr|is
crūs crūr|is
corpus corpor|is
caput capit|is

aeger
atque
auris
bene
bracchium
capillus
caput
color
cor
corpus
crūs
fluere
frōns
gena
iecur
īnfrā
labrum
lingua
male
manus
medicus
membrum
ōs
pectus
pōculum
ruber
sānāre
sanguis
sānus
sedēre
stāre
super
vēna
venter
viscera

-er -ra -rum	
pulcher	aeger
pulchr|a	aegr|a
pulchr|um	aegr|um
niger	ruber
nigr|a	rubr|a
nigr|um	rubr|um

Exercitium 4

1. Syra pulch___ nōn est neque nāsus eius pulch___ est.
2. Ūna ovis nig___ est, cēterae sunt albae.
3. Canis pāstōris nōn est albus, sed nig___ .
4. Quīntus aeg___ est, Iūlia aeg___ nōn est.
5. Māter fīliō aeg___ mālum rub___ dat.
6. Quīntus dentem nig___ habet.
7. Dēns nig___ nōn est sānus, sed aeg___ .
8. Capillus Mēdī nōn rub___ , sed nig___ est.

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 42–91)

-us	-um	-re	iubet
-a	-am		
-	-em		
-is	-ōs		
-ī	-ās		iubent
-ae	-ēs		
-ēs			

Exercitium 5

Exempla: Dominus: "Tacē, serve!" Dominus servum tacēre iubet.
Dominus: "Tacēte, servī!" Dominus servōs tacēre iubet.

1. Medicus: "Ōs aper___ , puer, et linguam ostend___ !" Medicus puer___ ōs aper___ et linguam ostend___ iubet.
2. Lȳdia: "Cōnsist___ , Mēde! Aspic___ tabernam!" Lȳdia Mēd___ cōnsist___ et tabernam aspic___ iubet.
3. Iūlius: "Curr___ in hortum, puerī!" Iūlius puer___ in hortum curr___ iubet.
4. Iūlius: "Curr___ , Mārce!" Iūlius Mārc___ curr___ iubet.
5. Domina: "Aper___ fenestrās, ancillae!" Domina ancill___ fenestrās aper___ iubet.
6. Aemilia: "Claud___ oculōs atque dorm___ , Quīnte!" Aemilia Quīnt___ oculōs claud___ atque dorm___ iubet.
7. Syra: "Terg___ oculōs, Iūlia! Es laeta!" Syra Iūli___ oculōs terg___ et laetam es___ iubet.

-us	-um	-re	dīcit
-a	-am		
-	-em		
-is	-		
-ī	-ōs		dīcunt
-ae	-ās		
-ēs	-a		

Exercitium 6

Exempla: Iūlia canit. Mārcus Iūliam canere audit.
Mārcus: "Iūlia canit." Mārcus 'Iūliam canere' dīcit.

1. Puer dorm___ . Medicus puer___ dorm___ videt.
2. Medicus: "Puer dorm___ ." Medicus 'puer___ dorm___ ' dīcit.
3. Lingu___ puerī rubr___ est. Medicus lingu___ eius rubr___ es___ videt.
4. Medicus: "Lingu___ eius rubr___ est." Medicus 'lingu___ eius rubr___ es___ ' dīcit.
5. Pēs dol___ . Quīntus ped___ dol___ sentit.
6. Quīntus: "Pēs dol___ !" Quīntus 'ped___ dol___ ' dīcit.
7. Servī clām___ et rīd___ . Aemilia serv___ clām___ et rīd___ audit.
8. Aemilia: "Servī clām___ et rīd___ !" Aemilia 'serv___ clām___ et rīd___ ' dīcit.
9. Saccul___ Dāvī vacu___ est. Iūlius saccul___ vacu___ es___ videt.
10. Iūlius: "Saccul___ Dāvī vacu___ est." Iūlius dīcit 'saccul___ Dāvī vacu___ es___ '.

Exercitium 7

1. Ubi habitat medicus? ...
2. Quō Iūlius servum suum īre iubet? ...
3. Ambulatne servus quī medicum arcessit? ...
4. Quō it Iūlius cum medicō? ...
5. Quid medicus videt? ...
6. Quid dīcit medicus? ...

7. Cūr Syra verba medicī audīre nōn potest? ...
8. Quid medicus Quīntum facere iubet? ...
9. Quī color est linguae? ...
10. Quid dīcit medicus? ...
11. Quid medicus videt inter dentēs albōs? ...
12. Suntne sānī dentēs Quīntī? ...
13. Quid dīcit Quīntus? ...
14. Quid medicus tangit? ...
15. Quid sentit Quīntus et quid dīcit? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 92–139)

Exercitium 8

1. Iūlia bene can___ , sed Mārcus e___ male can___ putat.
2. Quīnt___ mortu___ nōn est, sed Syra putat Quīnt___ mortu___ esse.
3. Iūlius et Aemilia medic___ stult___ es___ putant.
4. Quīnt___ oculōs claud___ neque dorm___ ; Aemilia Quīnt___ oculōs claud___ videt et e___ dorm___ putat.
5. Dāvus Mēd___ putat nummōs Iūliī hab___ .
6. Mēdus preti___ ānulī nimis magn___ es___ putat.
7. Lȳdia putat ānul___ gemmāt___ pulchr___ es___ .
8. Puerī nās___ Iūliae foed___ es___ putant atque dīcunt!
9. Vi___ long___ nōn est, sed servī quī lectīcam portant vi___ long___ es___ putant.
10. Rōmānī de___ Neptūn___ in marī vīv___ putant; Mercuri___ autem putant inter caelum et terram vol___ .

aegrōtāre
appōnere
arcessere
culter
dē
dētergēre
dīcere
dolēre
gaudēre
horrēre
modo
nec
noster
palpitāre
putāre
quiētus
revenīre
sentire
spectāre
tangere

Exercitium 9

1. Servus Iūliī Tūsculum it atque medicum ___ .
2. Servus cum medicō ad vīllam ___ [= rūrsus venit].
3. Medicus interrogat: "Quis ___ [= aeger est]?"
4. Medicus linguam Quīntī ___ [= aspicit].
5. Medicus digitum in pedem puerī impōnit: medicus pedem eius ___ .
6. Quīntus digitum medicī in pede suō ___ .
7. Quīntus: "Ei! Pēs ___ !" Quīntus 'pedem dolēre' ___ .
8. Medicus puerum oculōs claudere iubet, et ___ sūmit.
9. Medicus cultrum ad bracchium Quīntī ___ .
10. Puer sanguinem ___ bracchiō fluere sentit; capillī ___ , cor ___ .
11. Quīntus ___ iacet ___ [= neque] oculōs aperit; itaque Syra eum mortuum esse ___ .
12. Māter ___ [= laeta est] quod fīlius vīvit.
13. Aemilia sanguinem dē bracchiō Quīntī ___ .
14. Iūlius: "Iam fīlius ___ [= meus et tuus] nōn ___ [= sōlum] pede, sed etiam bracchiō aeger est."

Exercitium 10

Exemplum: Māter gaudet quod fīlius vīvit = Māter fīlium vīvere gaudet.

1. Quīntus gaudet quod medicus abest = Quīntus medic___ ab___ gaudet.
2. Lȳdia gaudet quod Mēdus Rōmam venit = Lȳdia Mēd___ Rōmam ven___ gaudet.

3. Iūlius gaudet quod Dāvus servus probus est = Iūlius Dav___ serv___ prob___ es___ gaudet.
4. Lydia gaudet quod Mēdus pecūniam habet = Lydia Mēd___ pecūniam hab___ gaudet.
5. Aemilia gaudet quod Iūlius adest = Aemilia Iūli___ ad___ gaudet.
6. Pāstor gaudet quod ovis nigra vīvit = Pāstor ov___ nigr___ viv___ gaudet.

Exercitium 11

1. Cūr medicus Quīntum oculōs claudere iubet? ...
2. Quid Aemilia tenet sub bracchiō Quīntī? ...
3. Quid facit medicus? ...
4. Cūr Quīntus horret? ...
5. Cūr nōn potest movēre bracchium? ...
6. Quid dē bracchiō in pōculum fluit? ...
7. Cūr Syra putat Quīntum esse mortuum? ...
8. Quō medicus manum appōnit et quid sentit? ...
9. Quid dīcit medicus? ...
10. Cūr Syra gaudet? ...
11. Quid Aemilia dē bracchiō Quīntī dēterget? ...
12. Quid dīcit Quīntus? ...
13. Quid Aemilia Syram arcessere iubet? ...
14. Cui Aemilia aquam dat? ...
15. Cūr Quīntus medicum abesse gaudet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 140–179)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

Dēclīnātiō tertia: neutrum.

Exempla: *corpus, corpor|is; mar|e, mar|is.*

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	*corpus*	*corpor*___	*mar*___	*mar*___
2. Acc.	*corpus*	*corpor*___	*mar*___	*mar*___
3. Gen.	*corpor*___	*corpor*___	*mar*___	*mar*___
4. Dat.	*corpor*___	*corpor*___	*mar*___	*mar*___
5. Abl.	*corpor*___	*corpor*___	*mar*___	*mar*___

6. *Corpora* et *maria* ______ aut ______ plūrālis est.
7. *Corpore* est ______ ______ .
8. *Corporī* est ______ ______ .
9. *Corporibus* et *maribus* est ______ aut ______ plūrālis.
10. *Corporis* et *maris* ______ ______ est.
11. *Corporum* et *marium* est ______ ______ .
12. *Corpus* et *mare* ______ *aut* ______ *singulāris est.*
13. *Marī* est ______ aut ______ singulāris.

dēclīnātiō III neutrum

	sing.	plūr.
nōm.	-	*-a*
acc.	-	*-a*
gen.	*-is*	*-um*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-e*	*-ibus*

	sing.	plūr.
nōm.	*-e*	*-ia*
acc.	*-e*	*-ia*
gen.	*-is*	*-ium*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-ī*	*-ibus*

Exercitium 13

accūsātīvus cum īnfīnītīvō (acc. + īnf.)

Exemplum: Medicus 'Quīntum dormīre' dīcit: "Quīntus dormit."

1. *Quīntum* nōn nōminātīvus, sed ______ est; *dormīre* nōn indicātīvus, sed ______ est.
2. *Quīntum* dormīre est ______ cum ______ .
3. Accūsātīvus cum īnfīnītīvō pōnitur apud haec verba: *iubēre*, ______ , ______ , ______ , ______ , ______ , ______ , ______ *est*, cētera. Exempla:

4. *Mārcus Quīntum in arborem ascendere* ______ *:"In arborem ascende, Quīnte!"*
5. *Quīntus in terrā iacet nec sē movet; itaque Mārcus eum mortuum esse* ______ .
6. *Mārcus clāmat. Iūlius Mārcum clāmāre* ______ *et accurrere* ______ .
7. *Mārcus: "Quīntus mortuus est." Mārcus* ______ *'Quīntum mortuum esse.'*
8. *Pater manum in pectus fīliī impōnit et cor eius palpitāre* ______ .
9. *Iūlius laetus est: pater fīlium vīvere* ______ .
10. *Quīntus ambulāre nōn potest, ergō* ______ *est eum ā Iūliō portārī.*

Cap. XII

CAPITVLVM DVODECIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–35)

Exercitium 1

dat+nōm+est/sunt = nōm+acc+habe(n)t

Exemplum: Mārcus ūnam sorōrem habet = Mārcō (*dat*) ūna soror est.

1. Iūlius trēs līberōs habet = Iūliō...
2. Aemiliae ūnus frāter est = ...
3. Dāvus multōs amīcōs habet = ...
4. Hominī improbō paucī sunt amīcī = ...
5. Homō duōs oculōs et duās aurēs habet = ...
6. Corporī hūmānō quattuor membra sunt = ...
7. Hominēs ālās nōn habent = ...
8. Mercuriō ālae in pedibus sunt = ...
9. Vir Rōmānus tria nōmina habet = ...
10. Rōmānīs multī deī sunt = ...

Exercitium 2

pater patr|is
māter mātr|is
frāter frātr|is

1. Mārcō pat___ et māt___ , frāt___ et soror sunt.
2. Mārcus pat___ et māt___ , frāt___ et sorōrem habet.
3. Iūliae duo frāt___ sunt: Iūlia duōs frāt___ habet.
4. Nōmina frāt___ sunt Mārcus et Quīntus.
5. Iūlia māt___ et frāt___ suīs rosās ostendit.
6. Iūlia ā māt___ et ā frāt___ suīs discēdit.
7. Iūlia rosam dat pat___ , pat___ fīliae ōsculum dat.
8. Iūlia pat___ suum amat et ā pat___ suō amātur.
9. Avunculus nōn est frāt___ pat___ , sed māt___ .
10. Puerī Rōmānī nōn ā māt___ , sed ā pat___ suīs nōmina habent.

Exerctium 3

arma
armātus
avunculus
cognōmen
fert
frāter
gladius
mīles
nōmen
pīlum
praenōmen
scūtum

1. Mārcō et Quīntō ūna ______ est: Iūlia.
2. Iūliae duo ______ sunt: Mārcus et Quīntus.
3. Frāter Aemiliae, cui ______ est Aemilius, ______ līberōrum est.
4. *Pūblius* ______ est; alia ______ sunt *Mārcus, Quīntus, Titus.*
5. *Paulus* nōn praenōmen, sed ______ est.
6. Aemilia ______ est quod frāter eius procul ab eā abest.
7. Līberī: "Ubi est avunculus noster?" Iūlius: "Avunculus ______ est in Germāniā."
8. ______ Rōmānus pīlum et ______ et scūtum ______ [= portat].

9. ________ et gladius et ________ sunt ________ mīlitis Rōmānī.
10. Mīles est vir ________ [= quī arma fert].

soror
trīstis
vester

Exercitium 4

1. Quis est frāter Mārcī? ...
2. Quae soror Mārcī est? ...
3. Quot frātrēs sunt Iūliae? ...
4. Mārcō quot sorōrēs sunt? ...
5. Quot fīliī et quot fīliae Iūliō sunt? ...
6. Quod nōmen est fīliae? ...
7. Fīliīs quae nōmina sunt? ...
8. Quod nōmen mātrī est? ...
9. Quod cognōmen est Iūliō? ...
10. Num 'Quīntus' cognōmen est? ...
11. Quot nōmina virō Rōmānō sunt? ...
12. Quid est praenōmen? ...
13. Quis est avunculus Mārcī? ...
14. Quot frātrēs sunt Aemiliae? ...
15. Cūr Aemilia trīstis est? ...
16. Ubi est frāter Aemiliae? ...
17. Estne Aemilius mercātor Rōmānus? ...
18. Quid mīles Rōmānus fert? ...

Lēctiō secunda (versūs 36–91) — *Lēctiō II*

Exercitium 5

mīles mīlit|is
pedes pedit|is
eques equit|is

1. Mīl____ Rōmānus bona arma fert.
2. Bona arma ā mīl____ Rōmānō feruntur.
3. Arma mīl____ Rōmānī sunt gladius, scūtum, pīlum.
4. In Germāniā multī mīl____ sunt, et ped____ et equ____ .
5. In Germānia magnus numerus mīl____ est, et ped____ et equ____ .
6. Equ____ est mīl____ quī equō vehitur; quī pedibus it ped____ est.
7. Pīlum ped____ Rōmānī nōn tam longum est quam hasta equ____ .
8. Pīlum ā ped____ Rōmānō fertur, hasta ab equ____ fertur.

Exercitium 6

-us -us -us -is
-a -a -a -is

Exempla: Gladius longus. Gladius brevis.
Hasta longa. Hasta brevis.

1. Gladius long____ nōn tam lev____ est quam gladius brev____ .
2. Hasta brev____ nōn tam grav____ est quam hasta long____ .
3. Saccus Lēandrī magn____ et grav____ est, saccus Syrī est parv____ et lev____ .
4. Quīntus est puer crass____ , Mārcus puer tenu____ est.
5. Aemilia nōn laet____ , sed trīst____ est.
6. Capillus Aemiliae nōn brev____ , sed long____ est.
7. Haec līnea long____ et tenu____ est: [————————].
8. Haec līnea est brev____ et crass____ : [-].

Exercitium 7

A nōn tam -us/-a/-is est quam *B* = *B* -ior est quam *A*

Exemplum: Mārcus nōn tam crassus nec tam gravis est quam Quīntus = Quīntus crassior et gravior est quam Mārcus.

1. Via Latīna nōn tam longa est quam via Appia = ...
2. Cornēlius nōn tam pecūniōsus est quam Iūlius = ...
3. Syra nōn tam fōrmōsa est quam Aemilia = ...
4. Quīntus nōn tam levis est quam Mārcus = ...
5. Saccus Syrī nōn tam gravis est quam Lēandrī = ...
6. Capillus Iūliae nōn tam brevis est quam Mārcī = ...
7. Mēdus nōn tam probus est quam Dāvus = ...
8. Digitus quārtus nōn tam longus neque tam crassus est quam digitus medius = ...

Exercitium 8

genetīvus partītīvus (< pars)

Exemplum: Prōvincia est pars imperiī Rōmānī.

1. Littera est pars vocābul____ .
2. Umerī et pectus partēs corpor____ hūmān____ sunt.
3. Manus pars bracchi____ est ut pēs pars crūr____ est.
4. Ātrium et peristȳlum partēs vīll____ Rōmān____ sunt.
5. Praenōmen est pars prīma nōmin____ Rōmān____ .
6. Aegyptus pars Āfric____ est.
7. Magna pars Eurōp____ est in imperiō Rōmānō.

Exercitium 9

imperāre/pārēre + *dat*

Exempla: Pater fīliō et fīliae imperat; līberī patrī suō pārent.

1. Dominus serv____ suō imperat; servus domin____ su____ pāret.
2. Domina ancill____ suae imperat; ancilla domin____ su____ pāret.
3. Iūlius Mēd____ imperat: "Venī!" nec Mēdus e____ pāret.
4. Mārcus sorōr____ su____ imperat: "Tacē, Iūlia!" neque ea frātr____ su____ pāret.
5. Dux mīlit____ imperat, mīlitēs duc____ su____ pārent.
6. Rōmānī Gall____ imperant, Gallī Rōmān____ pārent.
7. C____ dominō Dāvus pāret? Dominus c____ Dāvus pāret est Iūlius.

Exercitium 10

-us -ūs
-um -ūs
-ūs -uum
-uī -ibus
-ū -ibus

1. In Germāniā magnus exercit____ Rōmānus est.
2. In exercit____ Rōmānō multī mīlitēs sunt.
3. Dux exercit____ est quī exercit____ dūcit.
4. Dux Rōmānus magnō exercit____ imperat.
5. In Germāniā et in Britanniā magnī exercit____ Rōmānī sunt, quī contrā magnōs hostium exercit____ pugnant.
6. Graecī et Gallī iam exercit____ Rōmānīs pārent.
7. Multī Graecī et Gallī in exercit____ Rōmānīs mīlitant.
8. Ducēs exercit____ Rōmānōrum ā mīlitibus suīs nōn discēdunt.

Exercitium 11

ac
arcus
barbarus
bellum
brevis
contrā
dīvidere
dux

1. Mīlitēs pīlīs et gladiīs ________ .
2. Puerī nōn armīs, sed ________ pugnant.
3. ________ est mīles quī ex equō pugnat.
4. Aemilius nōn eques, sed ________ est.
5. Gladius quī ā pedite ________ nōn est longus et ________ , sed ________ et levis.
6. Gladius brevis nōn gravis, sedsed ________ est.

7. Pedes hastam longam et gravem ________ [= portāre] nōn potest.
8. Graecī et Rōmānī nōn sunt hominēs ________ ut Germānī ________ [= at-que] Britannī, quī Germāniam et Britanniam ________ .
9. Prōvincia est ________ imperiī Rōmānī.
10. Dānuvius flūmen Germāniam ab imperiō Rōmānō ________ .
11. Dānuvius est ________ imperiī Rōmānī.
12. Graecia ________ Graecōrum est.
13. Rōmānī ________ Germānōs pugnant; Germānī enim ________ Rōmānōrum sunt, ac ________ est inter Rōmānōs et Germānōs.
14. Hostēs exercitum Rōmānum ________ [= timent].
15. Quī exercituī imperat ________ exercitūs est.
16. Hispānī, quī in ________ Rōmānō ________ [= mīlitēs sunt], nōn modo gladiōs et pīla, sed etiam ________ ________ que ferunt.

Exercitium 12

1. Quid agunt mīlitēs Rōmānī in Germāniā? ...
2. Quibus armīs mīlitēs Rōmānī pugnant? ...
3. Quid est eques? ...
4. Aemiliusne eques est? ...
5. Quam longum est pīlum Aemiliī? ...
6. Estne longus gladius eius? ...
7. Suntne Graecī hominēs barbarī? ...
8. Estne Germānia prōvincia Rōmāna? ...
9. Quid est prōvincia? ...
10. Quam prōvinciam Gallī incolunt? ...
11. Quod flūmen Germāniam ā Galliā dīvidit? ...
12. Quae flūmina fīnēs sunt imperiī Rōmānī? ...
13. Quae est patria Germānōrum? ...
14. Cūr Rōmānī contrā Germānōs pugnant? ...
15. Cui exercitus Rōmānus pāret? ...

eques
exercitus
ferre fertur
fīnis
gravis
hostis
incolere
levis
metuere
mīlitāre
pars
patria
pedes
pugnāre
pugnus
sagitta

Lēctiō tertia (versūs 92–142)

Exercitium 13

1. Aemilius, quī mīles fort____ est, gladium brev____ et lev____ fert.
2. Mīlitī fort____ Rōmān____ est gladius brev____ et lev____ .
3. Mīles Rōmān____ gladiō brev____ et lev____ armātus est.
4. Rōmānī, mīlitēs fort____ , gladiōs brev____ et lev____ ferunt.
5. Mīlitibus fort____ Rōmān____ sunt gladiī brev____ et lev____ .
6. Mīlitēs Rōmān____ gladiīs brev____ et lev____ armātī sunt.
7. In ānulō Aemiliae est gemma magn____ et grav____ .
8. Aemilia gemmam habet magn____ et grav____ .
9. Aemilia gemmā magn____ et grav____ ōrnātur.
10. Pretium gemmae magn____ et grav____ est sēstertiī centum.
11. Aemilia mult____ gemmās grav____ habet.
12. Magnum est pretium gemmārum grav____ .
13. *Ōs* vocābulum nōn long____ , sed brev____ est; in hōc vocābulō brev____ duae litterae sunt.
14. *Ōs* et *pēs* vocābula nōn long____ , sed brev____ sunt.

Lēctiō III

gladius/hasta grav<u>is</u>
scūtum grave

-us/-a	-is
-um/-am	-em
-ī/-ae	-is
-ō/-ae	-ī
-ō/-ā	-ī
-um	-e
-ī/-ae	-ēs
-ōs/-ās	-ēs
-ōrum/-ārum	-ium
-īs	-ibus
-a	-ia

gladius/hasta grav<u>ior</u>
scūtum grav<u>ius</u>

-ior	-iōrēs
-iōrem	-iōrēs
-iōris	-iōrum
-iōrī	-iōribus
-iōre	-iōribus
-ius	-iōra

Exercitium 14

1. Via Appia long____ et lāt____ est quam via Latīna.
2. Multae viae long____ et lāt____ sunt quam via Latīna.
3. Saccus Syrī lev____ est quam saccus Lēandrī.
4. Syrus saccum lev____ portat quam Lēander.
5. In saccō lev____ sunt pira.
6. *Iūlius* nōmen brev____ est quam *Cornēlius*.
7. Litterae Graecae nōmina long____ habent quam Latīnae.
8. Rōmānī pīlīs brev____ et lev____ pugnant quam Germānī.
9. Mīlitēs Rōmānī fort____ sunt quam Germānī et ducī fort____ pārent quam illī.
10. Dux Rōmānus fort____ est quam dux Germānōrum et mīlitibus fort____ imperat quam ille.
11. Cornēlius equum fōrmōs____ habet quam Iūlius; Cornēlius dominus equī fōrmōs____ est.
12. Ōrnāmenta fēminam pulchram pulchr____ facere possunt.
13. Quod ōrnāmentum pulchr____ est quam ānulus gemmātus?

Exercitium 15

1. Mīlitēs Rōmānī in ________ habitant.
2. Circum castra vāllum et ________ est.
3. Vāllum prope x pedēs ________ est et duo ________ [MM] ________ longum.
4. Via quae castra in duās partēs ________ centum pedēs ________ est.
5. Cum hostēs castra ________ , Rōmānī ________ ascendunt.
6. Hostēs castra ________ nōn possunt, quia Rōmānī castra ________ .
7. Hostēs pīla in castra ________ nōn possunt.
8. ________ [= equitēs] in hostēs ________ facit.
9. Hostēs arma ad terram iaciunt ac ________ .
10. Mīles ________ nōn fugit et sine ________ [= timōre] hostēs oppugnat.
11. Rhēnus est flūmen longum et lātum et ________ .

altus
castra
dēfendere
dīvidere
equitātus
expugnāre
fortis
fossa
fugere
iacere
impetus
lātus
metus
mīlia
oppugnāre
passus
vāllum

Exercitium 16

1. Ubi habitant mīlitēs Rōmānī? ...
2. Ubi sunt castra in quibus Aemilius habitat? ...
3. Cūr nūllī puerī in castrīs habitant? ...
4. Quid est circum castra Rōmāna? ...
5. Quam altum et quam longum est vāllum castrōrum? ...
6. Quot portae in castra dūcunt? ...
7. Quam lāta via est inter duās portās? ...
8. Cum castra oppugnantur, quid agunt Rōmānī? ...
9. Quibus armīs vāllum dēfenditur? ...
10. Quid facit mīles fortis quī ab hoste petitur? ...
11. Quō fugiunt Germānī? ...
12. Cūr pīla Germānōrum procul iacī nōn possunt? ...
13. Cūr Germānia ā Rōmānīs nōn expugnātur? ...
14. Num Rōma ab hostibus expugnārī potest? ...

Lēctiō grammatica (versūs 143–225)

Exercitium 17

Dēclīnātiō quārta

Exemplum: *man|us*, gen. sing. *-ūs*, f.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	*man*____	*man*____
2. Acc.	*man*____	*man*____
3. Gen.	*man*____	*man*____
4. Dat.	*man*____	*man*____
5. Abl.	*man*____	*man*____

6. *Manibus* est ________ aut ________ plūrālis.
7. *Manū* ________ *singulāris est.*
8. *Manuī* ________ ________ est.
9. *Manum* ________ ________ est.
10. *Manus* ________ ________ est.
11. *Manūs* est ________ singulāris aut ________ aut ________ plūrālis.
12. *Manuum* ________ ________ est.

Exercitium 18

Exemplum: *Mūrus altus. Porta alta. Vāllum altum.*

1. *Alt|us -a -um* est ________ prīmae et secundae dēclīnātiōnis.

	Singulāris Masc.	Fēm.	Neutr.	Plūrālis Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Nōm.	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
3. Acc.	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
4. Gen.	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
5. Dat	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
6. Abl.	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
7. Voc.	*alt*____					

8. Masculīnum: *altus* est ________ ________, *altum* ________ ________, *altōs* ________ plūrālis, *altī* ________ singulāris aut ________ plūrālis, *alte* ________ ________.
9. Fēminīnum: *alta* est ________ singulāris, *altam* ________ ________, *altās* ________ ________, *altae* ________ aut ________ singulāris aut ________ plūrālis, *altā* ________ ________, *altārum* ________ ________.
10. Neutrum: *altum* est ________ aut ________ singulāris, *alta* ________ aut ________ plūrālis.
11. Masculīnum et neutrum: *altī* est ________ singulāris, *altō* ________ aut ________ singulāris, *altōrum* ________ ________.
12. *Altīs* ________ aut ________ plūrālis est.

Lēctiō grammatica

dēclīnātiō IV (gen. sing. -ūs)

	sing.	plūr.
nōm.	*-us*	*-ūs*
acc.	*-um*	*-ūs*
gen.	*-ūs*	*-uum*
dat.	*-uī*	*-ibus*
abl.	*-ū*	*-ibus*

adiectīvum dēcl. I et II

masc.	sing.	plūr.
nōm.	*-us*	*-ī*
acc.	*-um*	*-ōs*
gen.	*-ī*	*-ōrum*
dat.	*-ō*	*-īs*
abl.	*-ō*	*-īs*
voc.	*-e*	
fēm.		
nōm.	*-a*	*-ae*
acc.	*-am*	*-ās*
gen.	*-ae*	*-ārum*
dat.	*-ae*	*-īs*
abl.	*-ā*	*-īs*
neutr.		
nōm.	*-um*	*-a*
acc.	*-um*	*-a*
gen.	*-ī*	*-ōrum*
dat.	*-ō*	*-īs*
abl.	*-ō*	*-īs*

adiectīvum dēcl. III

masc./fēm.	sing.	plūr.
nōm.	*-is*	*-ēs*
acc.	*-em*	*-ēs*
gen.	*-is*	*-ium*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-ī*	*-ibus*
neutr.		
nōm.	*-e*	*-ia*
acc.	*-e*	*-ia*
gen.	*-is*	*-ium*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-ī*	*-ibus*

Exercitium 19

Exemplum: *Saccus gravis. Gemma gravis. Scūtum grave.*

1. *Grav|is -e* est adiectīvum ________ dēclīnātiōnis.

	Singulāris Masc./Fēm.	Neutr.	Plūrālis Masc./Fēm.	Neutr.
2. Nōm.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____
3. Acc.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____
4. Gen.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____
5. Dat.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____
6. Abl.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____

7. Masculīnum et fēminīnum: *gravis* est ________ aut ________ singulāris, *gravem* ________ ________, *gravēs* ________ aut ________ plūrālis.
8. Neutrum: *grave* est ________ aut ________ singulāris, *gravia* ________ aut ________ plūrālis, *gravis* ________ singulāris.
9. *Gravī* ________ aut ________ singulāris est.
10. *Gravibus* ________ aut ________ plūrālis est.
11. *Gravium* ________ ________ est.

comparātīvus (comp.)

masc./fēm.	sing.	plūr.
nōm.	*-ior*	*-iōrēs*
acc.	*-iōrem*	*-iōrēs*
gen.	*-iōris*	*-iōrum*
dat.	*-iōrī*	*-iōribus*
abl.	*-iōre*	*-iōribus*
neutr.		
nōm.	*-ius*	*-iōra*
acc.	*-ius*	*-iōra*
gen.	*-iōris*	*-iōrum*
dat.	*-iōrī*	*-iōribus*
abl.	*-iōre*	*-iōribus*

Exercitium 20

Comparātīvus

Exemplum: *Gladius longior. Via longior. Pīlum longius.*

1. *Longior -ius -iōr|is* est ________ adiectīvī.

	Singulāris Masc./Fēm.	Neutr.	Plūrālis Masc./Fēm.	Neutr.
2. Nōm.	*longior*	*longius*	*longiōr*____	*longiōr*____
3. Acc.	*longiōr*____	*longius*	*longiōr*____	*longiōr*____
4. Gen.	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____
5. Dat.	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____
6. Abl.	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____

7. Masculīnum et fēminīnum: *longior* est ________ singulāris, *longiōrem* ________ ________, *longiōrēs* ________ aut ________ plūrālis.
8. Neutrum: *longius* est ________ aut ________ singulāris, *longiōra* ________ aut ________ plūrālis.
9. *Longiōre* ________ singulāris est.
10. *Longiōrī* ________ ________ est.
11. *Longiōribus* est ________ aut ________ plūrālis.
12. *Longiōris* ________ ________ est.
13. *Longiōrum* est ________ ________.

Cap. XIII

CAPITVLVM TERTIVM DECIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

Exercitium 1

decimus, duodecimus, nōnus, octāvus, prīmus, quārtus, quīntus

1. ________ mēnsis ________ [I] est.
2. ________ mēnsis ________ [II].
3. ________ mēnsis ________ [III].
4. ________ mēnsis ________ [IV].
5. ________ mēnsis ________ [V].
6. ________ mēnsis ________ [VI].

7. ________ mēnsis ________ [VII].
8. ________ mēnsis ________ [VIII].
9. ________ mēnsis ________ [IX].
10. ________ mēnsis ________ [X].
11. ________ mēnsis ________ [XI].
12. ________ mēnsis ________ [XII].

Exercitium 2

1. ________ dīviditur in duodecim mēnsēs.
2. Iānuārius ________ annī prīmus est.
3. December est mēnsis annī ________ .
4. In annō sunt ________ ________ quīnque [CCCLXV] ________ .
5. ________ est centum annī; duo saecula sunt ________ [CC] annī.
6. Centum annī ________ saeculum est longum ________ .
7. Mēnsis Iānuārius ā deō Iānō ________ [= nōmen habet].
8. Iānus est deus Rōmānus cui duae ________ sunt.
9. Tempore antīquō Mārtius mēnsis prīmus ________ .
10. ________ [= illō tempore] Octōber mēnsis octāvus erat.
11. ________ autem Iānuārius est mēnsis prīmus; Octōber ________ [= ergō Octōber] mēnsis decimus est.
12. Februārius ________ [XXVIII] aut ________ [XXIX] diēs habet.
13. Cēterī ________ [XI] mēnsēs longiōrēs sunt.
14. Aprīlis ________ [XXX] diēs habet; ________ Iūnius XXX diēs habet.
15. Sex mēnsēs sunt ________ pars annī.
16. Prīma pars diēī est ________ .
17. Diēs est tempus ā māne ad ________ .
18. ________ est tempus ā vesperō ad māne.
19. Māne est ________ diēī, vesper ________ diēī est.
20. Diēs in duodecim ________ dīviditur.
21. Hōra sexta, quae ________ nōminātur, diem dīvidit in duās ________ partēs.

Exercitium 3

1. Quot mēnsēs sunt in annō? ...
2. Quī mēnsis annī prīmus est? ...
3. Quis est mēnsis annī postrēmus? ...
4. Quot diēs habet annus? ...
5. Num homō ducentōs annōs vīvere potest? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iānuārius? ...
7. Quot oculōs et quot ōra habet deus Iānus? ...
8. Cūr mēnsis nōnus September nōminātur? ...
9. Quot diēs habet mēnsis September? ...
10. Quam longus est mēnsis Octōber? ...
11. Estne mēnsis Februārius longior quam Mārtius? ...
12. Quae est pars diēī postrēma? ...
13. In quot hōrās dīviditur diēs? ...
14. Quot mēnsēs sunt dīmidia pars annī? ...

secundus
septimus
sextus
tertius
ūndecimus

aequus
annus
diēs
dīmidius
ducentī
duodētrīgintā
erat
faciēs
fīnis
hōra
igitur
initium
item
māne
mēnsis
merīdiēs
nōmināre
nunc
nox
postrēmus
saeculum
sexāgintā
tempus
trecentī
trīgintā
tunc
ūndecim
ūndētrīgintā
vel
vesper

accūsātīvus temporis

Exercitium 4

*Exemplum:*Iūlia duās hōrās dormit.

1. Homō sānus centum ann____ vīvere potest.
2. Nēmō ducent____ ann____ vīvit.
3. Canis duodecim ann____ vīvere potest.
4. Mēdus mult____ hōr____ in sōle ambulat.
5. Aemilius sex mēns____ mīlitat in Germāniā.
6. Quīntus trēs di____ et trēs noct____ in lectō iacet.
7. Mīlitēs pauc____ hōr____ dormiunt.

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 46–101)

-ior -issimus
-issima
-ius -issimum
-iōrēs -issimī
-issimae
-iōra -issima

Exercitium 5

1. Nūllus mēnsis brev______ est quam Februārius: is mēnsis annī brev______ est.
2. Sōl est stēlla clār______ quam cēterae stēllae: sōl stēlla caelī clār______ est.
3. Nīlus flūmen long______ et lāt______ est quam cētera flūmina Āfricae: id flūmen Āfricae long______ et lāt______ est.
4. Nūllī mīlitēs fort______ sunt quam Rōmānī: Rōmānī mīlitēs fort______ sunt.
5. *Tiberius* praenōmen long______ est quam cētera praenōmina: id praenōmen Latīnum long______ est.
6. Verba *īre* et *dare* brev______ sunt quam cētera verba Latīna: ea verba Latīna brev______ sunt.
7. Merīdiē sōl alt______ in caelō est quam ante et post merīdiem: merīdiē sōl alt______ est in caelō.
8. Mēdus: "Nūlla fēmina tam fōrmōsa aut tam proba est quam Lȳdia: ea fēmina fōrmōs______ ac prob______ est!"

-ēs -ēs
-em -ēs
-ēī -ērum
-ēī -ēbus
-ē -ēbus

Exercitium 6

1. Di______ est tempus ā māne ad vesperum.
2. Hōra sexta di______ dīvidit in duās aequās partēs.
3. Vesper est fīnis di______ .
4. Di______ prīmō mēnsis Septembris nōmen est kalendae Septembrēs.
5. Di______ quīntō decimō post lūnam novam lūna plēna est.
6. Aestāte di______ longiōrēs sunt quam noctēs.
7. Annus CCCLXV di______ habet; numerus di______ magnus est.
8. Prīmīs mēnsium di______ nōmina sunt *kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprīlēs*, cētera.
9. Mēnsēs incipiunt ab iīs di______ quī *kalendae* dīcuntur.

Exercitium 7

1. Nōn sōl, sed ________ et ________ lūcent nocte.
2. ________ lūnae ā sōle venit; itaque lūna nōn tam ________ est quam sōl.
3. Sōl terram et lūnam lūce suā ________ .
4. Nōn ________ lūna lūce sōlis illūstrātur; ea pars lūnae quae nōn illūstrātur ________ est.
5. Cum lūna nova est, ________ [= parva] pars eius vidētur.
6. Lūna dīmidia ________ habet litterae D.
7. Diēs mēnsis I dīcitur ________ , V aut VII ________ , XIII aut XV ________ .
8. A. d. VIII kal. Apr. et a. d. VIII kal. Oct. ________ dīcuntur, nam iīs diēbus nox aequa est ________ diēs.

aequinoctium
aestās
atque
autumnus
calidus
clārus
exiguus
fōrma
frīgidus
glaciēs

9. Tempora annī sunt vēr, ________, autumnus, ________.
10. ________ ā Mārtiō, ________ ā Septembrī ________ [= initium facit].
11. Aestās nōn tempus ________, sed tempus ________ est.
12. Eō tempore multī Rōmānī ________ [: Rōmam] relinquunt.
13. Hieme nōn sōlum ________, sed etiam ________ dē nūbibus cadit.
14. Hieme ________ Germāniae glaciē ________.
15. Germānī puerī super ________ lacuum lūdunt.

hiems
īdūs
illūstrāre
imber
incipere
kalendae
lacus

Exercitium 8

1. Unde venit lūx lūnae? ...
2. Num tōta lūna sōle illūstrātur? ...
3. Quis dīcitur diēs tertius decimus mēnsis Aprīlis? ...
4. Quō mēnse longissimī sunt diēs? ...
5. Quae sunt quattuor tempora annī? ...
6. Ā quō mēnse incipit annus? ...
7. Quod annī tempus incipit ā mēnse Decembrī? ...
8. Quī mēnsis annī frīgidissimus est? ...
9. Cūr multī hominēs urbem relinquunt aestāte? ...
10. Quandō folia dē arboribus cadunt? ...
11. Quandō arborēs novīs foliīs ōrnantur? ...
12. Quī diēs annī brevissimus est? ...

lūna
lūx
nix
nōnae
obscūrus
operīre
stēlla
tōtus
urbs
vēr

Lēctiō tertia (versūs 102–149)

Lēctiō III

Exercitium 9

1. Antīquīs temporibus Mārtius mēnsis prīmus ________.
2. September, quī nunc mēnsis nōnus ________, tunc mēnsis septimus ________.
3. Tunc Rōma urbs nōn tam pulchra ________ quam nunc ________.
4. Tunc Rōmānī pauciōres ________ quam nunc ________.
5. Ante tempus Caesaris mēnsī septimō nōmen ________ Quīntīlis.

(nunc) est sunt
(tunc) erat erant

Exercitium 10

1. Aestāt____ diēs longiōrēs sunt quam hiem____.
2. Mēns____ Mārti____ et mēns____ Septembr____ diēs aequī sunt ac noctēs.
3. Hōr____ sext____ vel merīdi____ sōl altissimus est.
4. Quandō lūcet lūna? Lūna noct____ lūcet.
5. Di____ octāv____ post lūnam novam lūna dīmidia est.
6. Vēr____ arborēs novīs foliīs ōrnantur.
7. E____ tempor____ avēs nīdōs faciunt.

ablātīvus temporis

Exercitium 11

1. Estne Quīntus in cubiculō suō? ...
2. Estne obscūrum cubiculum Quīntī? ...
3. Cūr Aemilia fenestram claudit? ...
4. Cūr Quīntus hōrās longās esse putat? ...
5. Quod tempus est annī? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iūlius? ...
7. Quod nōmen eī mēnsī erat ante tempus Caesaris? ...
8. Num Iūlius vel Quīntīlis mēnsis quīntus est? ...
9. Cūr Quīntus dormīre nōn potest? ...
10. Ubi sōl lūcet cum nox est in Italiā? ...
11. Quandō hominēs dormiunt? ...
12. Quae urbs est caput imperiī Rōmānī? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 150–176)

Exercitium 12

dēclīnātiō v
(gen. sing. -*ēī*)

	sing.	plūr.
nōm.	-*ēs*	-*ēs*
acc.	-*em*	-*ēs*
gen.	-*ēī*	-*ērum*
dat.	-*ēī*	-*ēbus*
abl.	-*ē*	-*ēbus*

Dēclīnātiō quīnta
Exemplum: *di|ēs*, gen. sing. -*ēī*, m.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	*di*____	*di*____
2. Acc.	*di*____	*di*____
3. Gen.	*di*____	*di*____
4. Dat.	*di*____	*di*____
5. Abl.	*di*____	*di*____

6. *Diē* est ________ singulāris.
7. *Diēbus* ________ aut ________ plūrālis est.
8. *Diēī* est ________ aut ________ singulāris.
9. *Diem* ________ ________ est.
10. *Diērum* ________ ________ est.
11. *Diēs est* ________ *singulāris aut* ________ *aut* ________ plūrālis.

Exercitium 13

positīvus (pos.)
comparātīvus (comp.)
superlātīvus (sup.)

pos. -*us* -*a* -*um* / -*is* -*e*
comp. -*ior* -*ius*
sup. -*issim|us* -*a* -*um*

Exempla: *Februārius mēnsis brevis est, brevior quam cēterī mēnsēs: Februārius mēnsis annī brevissimus est.*

1. *Brev|is* -*e* positīvus est; *brevior* -*ius* ________ est; *brevissim|us* -*a* -*um* est ________.

	Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Pos.	*alt*____	*alt*____	*alt*____
3. Comp.	*alt*____	*alt*____	*alt*____
4. Sup.	*alt*____	*alt*____	*alt*____
5. Pos.	*brev*____	*brev*____	*brev*____
6. Comp.	*brev*____	*brev*____	*brev*____
7. Sup.	*brev*____	*brev*____	*brev*____

Cap. XIV

CAPITVLVM QVARTVM DECIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–32)

Exercitium 1

uter utra utrum?
A-ne an *B*?
alter -era -erum:
aut *A* aut *B*
uter- utra- utrum-que:
et *A* et *B*
neuter -tra -trum:
nec *A* nec *B*

Exempla:
Uter servus, Dāvusne an Mēdus?
Uterque servus: et Dāvus et Mēdus.
Alter servus: aut Dāvus aut Mēdus.
Neuter servus: nec Dāvus nec Mēdus.

1. Duo puerī in hortum eunt, ________ puer ambulat, ________ currit.
2. ________ ē duōbus puerīs currit? Quīntus currit. ________ ambulat? Mārcus ambulat.
3. Iūlius: "Curre, Mārce!" Iam ________ puer currit, et Mārcus et Quīntus; ________ puer ambulat, nec Mārcus nec Quīntus.
4. Aemilia et Lȳdia sunt duae fēminae: ________ fēmina Rōmāna est, ________ Graeca.
5. ________ ē duābus fēminīs est Graeca? Lȳdia est Graeca.
6. ________ fēmina pulchra est, et Aemilia et Lȳdia; ________ fēmina foeda est, nec Aemilia nec Lȳdia.

7. Nīlus et Rhēnus sunt duo flūmina: ________ flūmen in Āfricā est, ________ in Eurōpā.
8. ________ ē duōbus flūminibus in Āfricā est, Nīlusne an Rhēnus? Nīlus in Āfricā est.
9. ________ flūmen magnum est, et Nīlus et Rhēnus; ________ flūmen parvum est, nec Nīlus nec Rhēnus.

Exercitium 2

1. Uterque puer in lectō ________ [= iacet].
2. Uter puer dormit, Mārcusne ________ Quīntus?
3. Mārcus dormit, sed Quīntus ________ .
4. Mārcus nōn aegrōtat, sed ________ .
5. Āēr frīgidus per fenestram ________ intrat.
6. Fenestra Quīntī nōn aperta, sed ________ est.
7. Puer vigilāns ________ canere audit: "Cucurrū!"
8. Dāvus: " ________ pēs tuus sē habet ________ [= hōc diē]?"
9. Quīntus: "Pēs male sē ________ . Dā ________ aquam, Dāve!" Dāvus eī aquam dat.

an
apertus
clausus
cubāre
gallus
habēre, sē h.
hodiē
mihi
quōmodo
valēre
vigilāre

Exercitium 3

1. Cūr Mārcus quiētus in lectō suō cubat? ...
2. Cūr alter puer vigilat nec dormīre potest? ...
3. Uter ē duōbus puerīs aegrōtat? ...
4. Pēsne sōlum dolet Quīntō? ...
5. Suntne magna cubicula puerōrum? ...
6. Uter puer fenestrā apertā dormit? ...
7. Quid per fenestram apertam intrat? ...
8. Cūr fenestra Quīntī clausa est? ...
9. Quid audit Quīntus? ...
10. Cūr Mārcus gallum nōn audit? ...
11. Quid gallus canēns salūtat? ...
12. Quem vocat Quīntus? ...
13. Quōmodo sē habet pēs Quīntī hodiē? ...
14. Cūr Quīntus noctem longam esse putat? ...
15. Quid Dāvus puerō aegrō dat? ...

Lēctiō secunda (versūs 33–74) — *Lēctiō II*

Exercitium 4

Exempla:

Servus ambulāns = servus quī ambulat; servī ambulantēs = servī quī ambulant.
Membrum dolēns = membrum quod dolet; membra dolentia = membra quae dolent.
Puella canēns = puella quae canit; puellae canentēs = puellae quae canunt.
Puer dormiēns = puer quī dormit; puerī dormientēs = puerī quī dormiunt.

[1] -āns -antēs -antia
[2] -ēns -entēs -entia
[3] -ēns -entēs -entia
[4] -iēns -ientēs -ientia

1. Puella plōr________ [= quae plōrat]; puellae plōr________ [= quae plōrant].
2. Puer rīd________ [= quī rīdet]; puerī rīd________ [= quī rīdent].
3. Cor palpit________ [= quod palpitat]; corda palpit________ [= quae palpitant].
4. Equus curr________ [= quī currit]; equī curr________ [= quī currunt].
5. Pāstor dorm________ [= quī dormit]; pāstōrēs dorm________ [= quī dormiunt].
6. Ovis err________ [= quae errat]; ovēs err________ [= quae errant].
7. Canis lātr________ [= quī lātrat]; canēs lātr________ [= quī lātrant].

8. Animal vol________ [= quod volat]; animālia vol________ [= quae volant].
9. Stēlla lūc________ [= quae lūcet]; stēllae lūc________ [= quae lūcent].

Exercitium 5

adhūc
afferre
deinde
excitāre
frīgēre
induere
inquit
lavāre
māne
mergere
nūdus
poscere
prīmum
pūrus
solēre
sordidus
surgere
tibi
toga
tunica
vestīmenta
vestīre

1. Iam hōra prīma est, sed Mārcus ________ dormit.
2. Servus clāmāns puerum dormientem ________ .
3. Mārcus ē lectō ________ ac servum aquam ________ iubet.
4. Servus eī aquam ________ et Mārcus manūs ________ .
5. Iam manūs eius nōn ________ , sed ________ sunt.
6. Mārcus prīmum manūs, ________ faciem lavat.
7. Dāvus eum caput tōtum in aquam ________ iubet.
8. ________ [= hōrā prīmā] puer manūs et faciem aquā frīgidā lavat.
9. Quīntus, quī ante Mārcum surgere ________ , hodiē nōn surgit, quod pēs et caput eī dolet.
10. "Mihi quoque caput dolet" ________ Mārcus, et Dāvus " ________ caput nōn dolet!" inquit.
11. Mārcus ________ , quia āēr frīgidus est et corpus eius ________ est.
12. Tunica et toga sunt ________ Mārcī.
13. Mārcus vestīmenta sua ā servō ________ : "Dā mihi ________ et ________ , Dāve! ________ mē!"
14. Mārcus ________ tunicam, deinde togam ________ .

Exercitium 6

1. Quō it Dāvus Quīntum relinquēns? ...
2. Vigilatne Mārcus? ...
3. Quōmodo Dāvus puerum excitat? ...
4. Quid Mārcus Dāvum afferre iubet? ...
5. Estne calida aqua quam Dāvus affert? ...
6. Quid Mārcus prīmum lavat? ...
7. Tōtumne corpus lavat Mārcus? ...
8. Estne frīgida aqua quā Rōmānī post merīdiem lavantur? ...
9. Cūr nōn surgit Quīntus? ...
10. Doletne caput Mārcō? ...
11. Cūr Mārcus frīget? ...
12. Quid Mārcus ā Dāvō poscit? ...
13. Quae sunt vestīmenta Mārcī? ...
14. Num Dāvus Mārcum vestit? ...

Lēctiō tertia (versūs 75–132) — *Lēctiō III*

Exercitium 7

-āns -antēs
-antem
-antis -antium
-antī -antibus
-ante/-antī
-āns -antia
-ēns -entēs
-entem
-entis -entium
-entī -entibus
-ente/-entī
-ēns -entia

1. Ancilla can________ et rīd________ ā puellā dormi________ nōn audītur.
2. Puella dormi________ ancillam can________ et rīd________ nōn audit, sed servum clām________ audit.
3. Servus clām________ puellam dormi________ excitat.
4. Puella dormi________ nōn ab ancillā can________ et rīd________ , sed ā servō clām________ excitātur.
5. Puella vōcem ancillae can________ et rīd________ nōn audit, sed vōcem servī clām________ audit.
6. Ancillae can________ et rīd________ ā puellīs dormi________ nōn audiuntur.
7. Puellae dormi________ ancillās can________ et rīd________ nōn audiunt, sed servōs clām________ audiunt.

8. Servī clām____ puellās dormi____ excitant.
9. Puellae dormi____ nōn ab ancillīs can____ et rīd____, sed ā servīs clām____ excitantur.
10. Puellae vōcēs ancillārum can____ et rīd____ nōn audiunt, sed vōcēs servōrum clām____ audiunt.
11. Dāvus nōn puerō val____, sed puerō aegrōt____ aquam dat.
12. Servus dominō imper____ pāret. Servī dominīs imper____ pārent.
13. Quīntus nec crūs dol____ nec bracchium dol____ movet.
14. Puer aegrōt____ membra dol____ nōn movet.
15. Avēs animālia vol____ sunt; ovis nōn est animal vol____.

Exercitium 8

1. Virī Rōmānī togam ____.
2. Mīles gladium gerit manū ____, scūtum manū ____.
3. Vir ____ [= togam gerēns] mīlitāre nōn potest.
4. Mārcus, cui pedēs frīgent, ____ induit.
5. Dāvus puerum ____ cum venīre iubet: "Venī mē ____!"
6. In ātriō ____ līberōs suōs exspectant.
7. Quīntus, quī ____ esse solet, hodiē ____ esse potest.
8. Dāvus Mārcō librum et ____ et ____ et rēgulam affert.
9. Iūlius: "Hodiē Mēdus ____ cum īre nōn potest, Mārce."
10. Mēdus librum et tabulam et cēterās ____ Mārcī ferre solet.
11. Mārcus ipse nihil ferre solet ____ mālum.
12. Fīlius discēdēns "____, pater!" inquit.

calceus
dexter
gerere
mēcum
multum
nihil
parentēs
praeter
rēs
sēcum
sinister
stilus
tabula
tēcum
togātus
valē

Exercitium 9

1. Sine pecūniā nūlla r____ [= nihil] emī potest.
2. Mēdus Lȳdiae r____ pulchram emit.
3. Pretium eius r____ est centum sēstertiī.
4. Eī r____ nōmen est 'ānulus gemmātus'.
5. Eā r____ ōrnātur digitus.
6. In tabernīs Rōmānīs multae r____ emī possunt.
7. Quī magnam pecūniam habet multās r____ emere potest.
8. Magnus est numerus eārum r____ quae Rōmae emī possunt.
9. Vīlla Iūliī multīs r____ pulchrīs ōrnātur.

rēs	rēs
rem	rēs
reī	rērum
reī	rēbus
rē	rēbus

Exercitium 10

1. Quid est toga? ...
2. Utrum bracchium virō togātō nūdum est? ...
3. Cūr mīles Rōmānus togam nōn gerit? ...
4. Quid mīles manū sinistrā gerit? ...
5. Cūr Mārcus calceōs poscit? ...
6. Quō eunt Dāvus et Mārcus? ...
7. Quī sunt in ātriō? ...
8. Quid est ante parentēs? ...
9. Quō it Aemilia? ...
10. Quid māter fīliō aegrōtantī dat? ...
11. Quid pater dat fīliō valentī? ...
12. Quās rēs Mārcus sēcum fert? ...
13. Quis cum puerīs īre solet? ...
14. Quid dīcit puer discēdēns? ...
15. Quid pater respondet? ...

Lēctiō grammatica

participium (part.)

[1] -ā|ns -a|nt|is
[2] -ē|ns e|nt|is
[3] -ēns -ent|is
(-i|ēns -i|ent|is)
[4] -i|ēns -i|ent|is

masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-ns	-nt|ēs
acc.	-nt|em	-nt|ēs
gen.	-nt|is	-nt|ium
dat.	-nt|ī	-nt|ibus
abl.	-nt|e/ī	-nt|ibus
neutr.		
nōm.	-ns	-nt|ia
acc.	-ns	-nt|ia
gen.	-nt|is	-nt|ium
dat.	-nt|-ī	-nt|ibus
abl.	-nt|e/ī	-nt|ibus

Lēctiō grammatica (versūs 133–150)

Exercitium 11

1. *Vocā|re* īnfīnītīvus est. *Vocā|ns* est ____.
2. *Vidē|ns, pōn|ēns, audi|ēns* ____ sunt.
3. Īnfīnītīvus *volāre*, participium *vol*____.
4. Īnfīnītīvus *sedēre*, participium *sed*____.
5. Participium *dūcēns*, īnfīnītīvus *dūc*____.
6. Participium *veniēns*, īnfīnītīvus *ven*____.
7. Participium *faciēns*, īnfīnītīvus *fac*____; item participium *capiēns, iaciēns, fugiēns, pariēns, accipiēns, aspiciēns*, īnfīnītīvus *cap*____, *iac*____, *fug*____, *par*____, *accip*____, *aspic*____.

	Singulāris Masc./Fēm.	Singulāris Neutr.	Plūrālis Masc./Fēm.	Plūrālis Neutr.
8. Nōm.	*volāns*	*vol*____	*vol*____	*vol*____
9. Acc.	*vol*____	*vol*____	*vol*____	*vol*____
10. Gen.	*vol*____	*vol*____	*vol*____	*vol*____
11. Dat.	*vol*____	*vol*____	*vol*____	*vol*____
12. Abl.	*vol*____/__	*vol*____/__	*vol*____	*vol*____
13. Nōm.	*canēns*	*can*____	*can*____	*can*____
14. Acc.	*can*____	*can*____	*can*____	*can*____
15. Gen.	*can*____	*can*____	*can*____	*can*____
16. Dat.	*can*____	*can*____	*can*____	*can*____
17. Abl.	*can*____/__	*can*____/__	*can*____	*can*____

18. Masculīnum et fēminīnum: *volāns, canēns* est ____ singulāris, *volantem, canentem* ____ ____, *volantēs, canentēs* ____ aut ____ plūrālis.
19. Neutrum: *volāns, canēns* ____ aut ____ singulāris est, *volantia, canentia* ____ aut ____ plūrālis.
20. *Volante, canente* ____ ____ est.
21. *Volantī* ____ aut ____ singulāris est, *volantibus* ____ aut ____ ____.
22. *Volantis, canentis* est ____ ____, *volantium, canentium* ____ plūrālis.

Cap. XV

CAPITVLVM QVINTVM DECIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

ego	sum	habeō
tū	es	habēs
is/ea	est	habet

Exercitium 1

1. Dēlia: "Ego laeta ____. Nōnne tū laeta ____, Syra?"
2. Syra: "____ laeta nōn ____. Cūr tū laeta ____, Dēlia?"
3. Dēlia: "Laeta ____, quia Lēander mē amat: ____ amīcus meus ____; ____ amīca eius ____."
4. Dēlia amīcum habe____, itaque ____ laeta ____.
5. Dēlia: "Nōnne tū amīcum habē____, Syra?"
6. Syra: "Ego amīcum nōn habe____."
7. Dēlia: "Cūr amīcum nōn habē____?"
8. Syra: "Amīcum nōn habe____, quia fōrmōsa nōn ____. ____ amīcum habē____, quia fēmina fōrmōsa ____."

Exercitium 2

1. Diodōrus ________ Mārcī est; Mārcus ________ Diodōrī est.
2. Diodōrus puerōs ________ verberat; eō modō magister discipulōs improbōs ________ solet.
3. Diodōrus enim magister ________ est.
4. Sextus prīmus ad ________ advenit.
5. Magister intrāns discipulum salūtat eumque ________ iubet: "Salvē, Sexte! ________ !"
6. ________ [= deinde] Sextus in ________ suā cōnsīdit.
7. Discipulus ________ [= tacēns] ante magistrum sedet.
8. Sextus iam adest, ________ [= sed] cēterī discipulī ________ adsunt.
9. Magister īrātus ________ : "Ō, discipulōs improbōs...!"
10. Titus ________ [= ōstium] pulsat ________ lūdum intrat.
11. Titus nōn ________ intrat, sed prīmum iānuam pulsat.

Exercitium 3

1. Quō it Mārcus? ...
2. Quis est Diodōrus? ...
3. Cūr Mārcus magistrum suum metuit? ...
4. Quōmodo magister discipulōs improbōs pūnit? ...
5. Cui discipulī pārent? ...
6. Quis discipulus prīmus ad lūdum advenit? ...
7. Quid facit Sextus cum magister intrat? ...
8. Cūr īrātus est magister? ...
9. Estne Sextus discipulus improbus? ...
10. Quid facit Titus antequam lūdum intrat? ...
11. Quid magister eum facere iubet? ...
12. Cūr Titus librum suum nōn habet? ...
13. Tūne magister/magistra an discipulus/discipula es? ..

Lēctiō secunda (versūs 41–95)

Exercitium 4

1. Lēander saccum port____ ; item Syrus saccum port____ .
2. Dāvus et Ursus lectīcam cum dominō port____ .
3. Lēander: "Saccus quem tū port____ , Syre, levior est quam is quem ego port____ ."
4. Dāvus: "Saccī quōs vōs port____ , Syre et Lēander, leviōrēs sunt quam lectīca quam nōs port____ ."
5. Iūlia can____ . Puerī nōn can____ , sed rīd____ , quod Iūliam canere aud____ , nam puerī eam male canere put____ .
6. Iūlia: "Cūr vōs rīd____ , puerī, cum mē canere aud____ ? Nōnne mē bene canere put____ ?"
7. Mārcus: "Nōs rīd____ cum tē canere aud____ , Iūlia, quia tē male canere put____ !"
8. Quīntus: "Ego nōn rīd____ cum tē canere aud____ ."
9. Iūlia: "Aud____ ne, Mārce? Quīntus nōn rīd____ cum mē canere aud____ . Cūr tū nōn rīd____ , Quīnte? Tūne mē bene canere put____ ?"
10. Quīntus: "Ego put____ tē vōcem satis pulchram habēre. Nōn male can____ , ut parva puella."
11. Iūlia: "Ego bene can____ , at vōs male can____ !"
12. Quīntus: "Nōn male can____ , ut magnī puerī!"

antequam
at
cōnsīdere
discipulus
exclāmāre
iānua
lūdus
magister
nōndum
pūnīre
sella
sevērus
statim
tacitus
tum
virga

Lēctiō II

[1]	-ō	-āmus
	-ās	-ātis
	-at	-ant
[2]	-eō	-ēmus
	-ēs	-ētis
	-et	-ent
[3]	-ō	-imus
	-is	-itis
	-it	-unt
[4]	-iō	-īmus
	-īs	-ītis
	-it	-iunt

convenīre
dēsinere
domī
īnferior
nisi
nōs
posterior
quid
quod
reddere
redīre
sē
sī
tergum
vērum
vōs

Exercitium 5

1. Mārcus (ad Sextum et Titum): "________ magistrum nōn salūtātis..."
2. Sextus et Titus: "Id ________ nōn est: ________ magistrum salūtāmus."
3. Magister: "Vērum dīcitis. ________ Mārcus dīcit vērum nōn est."
4. Magister īrātus ________ Mārcī verberat.
5. Tergum est pars corporis ________ .
6. Mārcus nōn lacrimat, neque enim lacrimāre puerō Rōmānō ________ .
7. Magister eum verberāre ________ , atque puer ad sellam suam ________ .
8. ________ [= cūr] Mārcus nōn cōnsīdit? Nōn cōnsīdit, quia pars tergī ________ eī dolet.
9. Quīntus nōn in ludō, sed ________ est.
10. Mārcus: "Quīntus dīcit '________ aegrum esse'."
11. Magister: "________ frāter tuus aeger est, in lūdum īre nōn potest."
12. Magister Mārcum Titō tabulam ________ iubet.
13. Magister: "Necesse est tē pūnīre, ________ tabulam nunc reddis Titō!"

Exercitium 6

1. Quis discipulus postrēmus advenit? ...
2. Mārcusne magistrum salūtat? ...
3. Cūr magister Mārcum verberat? ...
4. Cūr Mārcus nōn lacrimat? ...
5. Quō magister puerum redīre iubet? ...
6. Cūr Mārcus nōn cōnsīdit? ...
7. Quid est tergum? ...
8. Ubi est frāter Mārcī? ...
9. Cūr Quīntus in lūdum īre nōn potest? ...
10. Quid magister puerōs iubet? ...
11. Cūr Mārcus librum Titī habet? ...
12. Cūr Titus nōn potest mālum reddere Mārcō? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 96–128)

Exercitium 7

1. Dāvus et Ursus, quī dominum vehunt, iam fessī ________ .
2. Syrus et Lēander saccōs vehunt; ________ nōndum fessī ________ .
3. Dāvus: "Nōs fessī ________ . Nōnne vōs fessī ________ , Syre et Lēander?"
4. Syrus: "________ fessī nōn ________ . Cūr ________ fessī ________ , Dāve et Urse?"
5. Ursus: "Nōs fessī ________ , quia dominus gravis ________ ."
6. Dāvus: "St! Dominus dormit; ________ quoque fessus ________ ."
7. Ursus: "________ quī vehitur fessus esse nōn pot________ ."
8. Servī, quī dominum portāre iam nōn pos________ , lectīcam in viā pōnunt. Dominus excitātur.
9. Iūlius: "Cūr hīc consistimus? Ubi ________ ?"
10. Dāvus: "In monte ________ . Iam tē portāre nōn pos________ , domine."
11. Iūlius: "Quid mē portāre nōn pot________ ?"
12. Dāvus: "Tē portāre nōn pos________ , quia nimis gravis ________ ."
13. Iūlius: "Ego gravis nōn ________ , nec lectīca gravis ________ ."
14. Ursus: "Sine tē lectīca gravis nōn ________ . Tūne apud lectīcam ambulāre pot________ ?"
15. Iūlius: "Fessus ________ : ambulāre nōn pos________ ."
16. Dāvus: "________ nōn tam fessus ________ quam nōs ________ ."
17. Iūlius: "Vērum dīcis: ego nōn tam fessus ________ quam vōs ________ , sed ________ dominus ________ , ________ servī ________ !"

ego	nōs
tū	vōs
is	iī
sum	sumus
es	estis
est	sunt
possum	possumus
potes	potestis
potest	possunt

Exercitium 8

1. Magister librum aperit ac ________ incipit.
2. Dum magister recitat, ________ discipulī dormiunt [= nūllus discipulus vigilat].
3. Discipulī tam bene dormiunt quam domī in ________ [= parvīs lectīs].
4. Ergō posteriōrem librī partem nōn audiunt, sed tantum ________ partem.
5. Magister eōs verberat. Discipulī: "Cūr ________ verberās?"
6. Magister: "______ verberō, quod aliō modō ______ excitāre nōn possum."
7. In lūdō dormīre nōn ________ .

Exercitium 9

1. Quid facit magister antequam recitāre incipit? ...
2. Tōtumne librum audiunt discipulī? ...
3. Cūr nōn audiunt posteriōrem librī partem? ...
4. Cūr magister recitāre dēsinit? ...
5. Quōmodo magister discipulōs excitat? ...
6. Quid Mārcus dīcit magistrō īrātō? ...
7. Quōmodo magister discipulōs pūnit? ...
8. Cūr discipulī nōn cōnsīdunt? ...
9. Cūr magister eōs ante sellās stāre iubet? ...
10. Quid recitat magister sedēns? ...
11. Num in lūdō dormīre licet? ...
12. Quid est lectulus? ...
13. Tūne stāns dormīre potes? ...
14. Ubi vōs dormīre solētis, discipulī? ...

lectulus
licēre
nōs (acc)
omnēs
prior
recitāre
vōs (acc)

Lēctiō grammatica (versūs 129–170)

Exercitium 10

1. *Voc|ō, vocā|mus* ________ prīma est.
2. *Vocā|s, vocā|tis* ________ ________ est.
3. *Voca|t, voca|nt* ________ ________ est.
4. *Voc|ō* persōna ________ singulāris est; *vocā|mus* est ________ ________ plūrālis.
5. *Vocā|s* ________ secunda ________ est; *vocā|tis* est ________ ________ ________ .
6. *Voca|t* persōna ________ ________ est; *voca|nt* est ________ ________ ________ .

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
7. Pers. 1	*am*___	*am*___	*vid*___	*vid*___	*aud*___	*aud*___
8. Pers. 2	*am*___	*am*___	*vid*___	*vid*___	*aud*___	*aud*___
9. Pers. 3	*am*___	*am*___	*vid*___	*vid*___	*aud*___	*aud*___
10. Pers. 1	*dūc*___	*dūc*___	*fac*___	*fac*___	*s*___	*s*___
11. Pers. 2	*dūc*___	*dūc*___	*fac*___	*fac*___	*es*	*es*___
12. Pers. 3	*dūc*___	*dūc*___	*fac*___	*fac*___	*es*___	*s*___

Lēctiō grammatica

persōna (pers.)

		sing.	plūr.
pers. 1		*-ō*	*-mus*
pers. 2		*-s*	*-tis*
pers. 3		*-t*	*-nt*
[1]	1	*-ō*	*-ā|mus*
	2	*-ā|s*	*-ā|tis*
	3	*-a|t*	*-a|nt*
[2]	1	*-e|ō*	*-ē|mus*
	2	*-ē|s*	*-ē|tis*
	3	*-e|t*	*-e|nt*
[3]	1	*-(i)ō*	*-imus*
	2	*-is*	*-itis*
	3	*-it*	*-(i)unt*
[4]	1	*-i|ō*	*-ī|mus*
	2	*-ī|s*	*-ī|tis*
	3	*-i|t*	*-i|unt*

Cap. XVI

Lēctiō I

appellāre
ēgredī
flāre
flūctus
implēre
īnferus
īnfluere
interesse
locus
maritimus
mergere
merx
nauta
nāvigāre
nāvis
opperīrī
ōra
paulum
portus
secundus
situs
sīve
superus
tempestās
tranquillus
turbāre
turbidus
vēlum
ventus

CAPITVLVM SEXTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

1. Italia inter duo maria ________ .
2. Id mare quod suprā Italiam ________ est 'mare ________' ________ [= vel] 'mare Hadriāticum' ________ [= nōminātur].
3. Īnfrā Italiam situm est mare ________ sīve Tūscum.
4. In Tiberī flūmine nōn multum, sed ________ aquae est.
5. Itaque magnae ________ Rōmam adīre nōn possunt.
6. Ōstia est oppidum ________ quod magnum ________ habet.
7. In ________ maritimā multī sunt portūs.
8. Ōs flūminis est ________ quō flūmen in mare ________ .
9. Rēs quās mercātōrēs emunt ac vēndunt ________ dīcuntur.
10. Cum nūllus ________ flat, mare ________ est.
11. Cum magnus ventus ________ , mare ________ est.
12. ________ est magnus ventus.
13. Tempestās mare ________ atque altōs ________ facit, quī nāvem aquā ________ possunt.
14. Nāvis quae aquā implētur in mare ________ cum nautīs.
15. Itaque ________ tempestātēs metuunt nec marī turbidō ________ volunt.
16. Is quī nāvigāre vult ventum secundum ________ [= exspectat].
17. Ventus ________ est ventus quī ā tergō flat.
18. Ventō secundō nāvēs ē portū ________ [= exeunt].
19. ________ nāvium ventō implentur.

Exercitium 2

1. Inter quae maria sita est Italia? ...
2. Cūr magnae nāvēs Rōmam adīre nōn possunt? ...
3. Ubi sita est Ōstia? ...
4. Quid dīcitur locus quō flūmen in mare īnfluit? ...
5. In quod mare Tiberis īnfluit? ...
6. Ubi sita sunt oppida Brundisium, Puteolī, Genua? ...
7. Quid est portus? ...
8. Quōmodo mercēs ex Āfricā in Italiam vehuntur? ...
9. Num mercēs tantum vehuntur nāvibus? ...
10. Quid facit is quī nāvigāre vult? ...
11. Quandō tranquillum est mare? ...
12. Quid est tempestās? ...
13. Cūr nautae tempestātēs metuunt? ...
14. Quid nautae in portū opperiuntur? ...

ablātīvus absolūtus
I: cum adiectīvō

Exercitium 3

1. Vent___ secund___ nāvēs ē portū ēgrediuntur.
2. Nāvēs plēn___ vēl___ per mare vehuntur.
3. Nautae neque mar___ tranquill___ neque mar___ turbid___ nāvigāre volunt.
4. Mārcus fenestr___ apert___ dormit, Quīntus fenestr___ claus___ cubat.
5. Puer ocul___ claus___ in lectō cubat.
6. Mārcus surgit ac ped___ nūd___ ante lectum stat.
7. Mārcus manūs lavat atque man___ pūrīs ē cubiculō exit.
8. Quīnt___ aegr___ trēs tantum discipulī adsunt.

9. Patr____ vīv____ fīlius pecūniōsus nōn est.
10. Lūn____ plēn____ nox obscūra nōn est.

Lēctiō secunda (versūs 41–95)

Lēctiō II

Exercitium 4

Exempla: verērī = timēre
verētur = timet, verentur = timent
verēns = timēns

[1] -ārī / -ātur -antur / -āns
[2] -ērī / -ētur -entur / -ēns
[3] -ī / -itur -untur / -ēns
[4] -īrī / -ītur -iuntur / -iēns (orītur)

1. In portū necesse est ventum opper______ .
2. Nautae ventum secundum opper______ .
3. Mēdus, quī dominum sevērum ver______ , ex Italiā in Graeciam proficīsc______ vult.
4. Ventō secundō nāvis ē portū ēgred______ .
5. Sōl or______ ; Mēdus et Lȳdia sōlem or______ intu______ .
6. Mēdus laet______ quia cum amīcā suā proficīsc______ .
7. Lȳdia Rōmā proficīsc______ laet______ nōn potest; dē oculīs eius lacrimae lāb______ .
8. Mēdus amīcam suam trīstem complect______ atque cōnsōl______ .
9. Quīntus oculīs clausīs cultrum medicī opper______ .
10. Parentēs fīlium vīvere laet______ .
11. Ovēs pāstōrem suum sequ______ ; canis ovēs sequ______ .
12. Omnēs nautae Neptūnum, deum maris, ver______ .
13. Oculī hūmānī sōlem intu______ nōn possunt.

Exercitium 5

ablātīvus absolūtus II: cum participiō (-nte -ntibus)

Exemplum: Iūlius nummōs suōs numerat Aemiliā spectante (= dum Aemilia spectat).

1. Sōl____ orient____ nāvis proficīscitur mult____ homin____ spectant____ .
2. Magistr____ recitant____ discipulī dormiunt.
3. Mārcus rīdet plōrant____ sorōr____ !
4. Sōl____ lūcent____ pāstor umbram petit.
5. Pāstor____ dormient____ ovis abit, sed pāstor lātrant____ can____ excitātur.
6. Cēter____ tacent____ et audient____ medicus Quīntum oculōs claudere iubet.
7. Gall____ canent____ excitātur puer.

Exercitium 6

1. __________ est pars nāvis posterior.
2. Illīc sedet __________ , is est nauta quī nāvem __________ .
3. __________ est ea pars caelī unde sōl hōrā prīmā __________ .
4. __________ est ea caelī pars quō sōl hōrā duodecimā __________ .
5. Oriēns et occidēns partēs caelī __________ sunt.
6. Ea caelī pars ubi sōl merīdiē stat appellātur __________ .
7. Pars contrāria dīcitur __________ ā septem stēllīs quae __________ in eā parte caelī stant.
8. Nautae ad occidentem nāvigantī merīdiēs ā __________ est, ā __________ septentriōnēs, oriēns ā tergō.
9. Ventō secundō atque caelō __________ multae nāvēs __________ [= ūnō tempore] ē portū ēgrediuntur.
10. Mēdus et Lȳdia nāvem __________ et ex Italiā __________ .
11. Lȳdia Mēdum in puppim ascendentem __________ .

cernere
complectī
cōnscendere
cōnsōlārī
contrārius
dextra
gubernāre
gubernātor
intuērī
lābī
laetārī
merīdiēs
occidēns
occidere
oriēns
orīrī

proficīscī
puppis
semper
septentriōnēs
sequī
serēnus
simul
sinistra
verērī

12. Lȳdia trīstis est, sed Mēdus __________ [= gaudet] nec iam dominum __________ .
13. Mēdus faciem Lȳdiae __________ [= spectat]: dē oculīs eius lacrimae __________ .
14. Mēdus amīcam suam __________ eamque multīs verbīs __________ .
15. Parvae rēs quae procul absunt oculīs __________ nōn possunt.

Exercitium 7

1. Ubi sedet gubernātor et quid agit? ...
2. Quid est puppis? ...
3. Quae sunt quattuor partēs caelī? ...
4. Quae dīcitur ea caelī pars unde sōl oritur? ...
5. Pars contrāria quae est? ...
6. Unde Mēdus et Lydia nāvem cōnscendunt? ...
7. Quō proficīscuntur? ...
8. Cūr in Graeciam īre volunt? ...
9. Quid sēcum ferunt in nāve? ...
10. Quid Mēdus et Lydia ē nāve spectant? ...
11. Cūr hominēs in portū vix cernī possunt? ...
12. Num trīstis est Mēdus? ...
13. Cūr Lydia nōn laetātur? ...
14. Quōmodo Mēdus amīcam suam cōnsōlātur? ...
15. Quam in partem nāvigant? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 96–150)

Exercitium 8

multum / paulum | -ī / -ae / -is

Exemplum: Puer aeger multum aquae bibit et paulum cibī ēst.

1. In Tiberī nōn multum, sed paulum aqu______ est.
2. Iūlius multum pecūni______ habet.
3. Ovēs multum herb______ edunt.
4. Pāstor nōn paulum pān______ sēcum fert.
5. In corde et in vēnīs multum sanguin______ est.
6. Post paulum tempor______ discipulī dormiunt.

Exercitium 9

multum / paulum
multō | -ior -ius
paulō | post / ante

1. Quīntus, quī mult______ ēsse solet, hodiē paul______ ēst.
2. Quīntus mult____ crassior est quam Mārcus et paul____ crassior quam Iūlia.
3. Nāvis proficīscitur; paul______ post terra cernī nōn potest.
4. Nūbēs oriuntur, nec mult______ post tempestās oritur.
5. Iam flūctūs mult______ altiōrēs sunt quam paul______ ante.
6. Nautae mult______ aquae ē nāve hauriunt.
7. Nāvis paul______ levior fit.
8. Dānuvius flūmen mult______ longius est quam Tiberis et paul______ longius quam Rhēnus.

Exercitium 10

āter
cōnārī
fierī fit
fulgur
haurīre
iactāre

1. Dum gubernātor __________ [↔ tacet], Mēdus caelum spectat.
2. Ab occidente nūbēs oriuntur nōn albae, sed __________ .
3. Nauta deum Neptūnum __________ : "Ō Neptūne!"
4. Paulō post __________ caelum et mare illūstrat, et statim magnus __________ audītur.
5. Simul tempestās oritur; mare turbidum __________ [= esse incipit].

6. Nāvis flūctibus ______ ac ______ [= prope nōn] gubernārī potest.
7. Necesse est aquam ______ et mercēs iacere.
8. Gubernātor Neptūnum invocat ______ timōrem [= quia timet].
9. Lydia Chrīstum invocat: "Ō Chrīste! ______ nōs!"
10. Mēdus Lydiam lābentem sustinēre ______, nec ______ [= sed nōn] ipse stāre potest.
11. Lydia ______ [= rūrsus] Chrīstum invocat: "Ō Chrīste! Iubē mare tranquillum ______!"

invocāre
iterum
loquī
propter
servāre
tonitrus
vērō
vix

Exercitium 11

1. Quid Mēdus in occidente videt? ...
2. Quid gubernātor opperītur? ...
3. Cūr Neptūnum invocant nautae? ...
4. Cūr nāvis gubernārī vix potest? ...
5. Quid nautae ē nāve hauriunt? ...
6. Cūr mercēs in mare iaciuntur? ...
7. Ubi est mercātor cuius mercēs iaciuntur? ...
8. Quem dominum Lydia invocat? ...
9. Quid tum agit Mēdus? ...
10. Cūr Mēdus loquī nōn potest? ...
11. Cūr nautae aquam haurīre dēsinunt? ...
12. Mergiturne nāvis? ...

Lēctiō grammatica (versūs 151–165)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

1. *Timē|re* verbum āctīvum est; *timē|rī* verbum ______ est.
2. *Verē|rī* est verbum ______; *verē|rī* et *lāb|ī* verba ______ sunt.
3. Īnfīnītīvus verbī dēpōnentis nōn in *-re* dēsinit, sed in *-rī/-ī* ut īnfīnītīvus verbī ______.
4. Īnfīnītīvus: *cōn*______, *intu*______, *loqu*______, *opper*______.
5. Persōna tertia verbī dēpōnentis nōn in *-t*, *-nt* dēsinit, sed in *-tur*, *-ntur* ut persōna tertia verbī ______.
6. Persōna tertia: singulāris: *cōn*______, *intu*______, *loqu*______, *opper*______; plūrālis: *cōn*______, *intu*______, *loqu*______, *opper*______.
7. Participium verbī dēpōnentis dēsinit in *-ns* ut participium verbī ______.
8. Participium: nōm. sing. *cōn*______, *intu*______, *loqu*______, *opper*______.

verbum dēpōnēns
verbum āctīvum:
  īnf. *-re*
  pers.3 *-t -nt*
verbum passīvum et dēpōnēns:
  īnf. *-rī -ī*
  pers. 3 *-tur -ntur*
verbum āctīvum et dēpōnēns:
  part. *-ns -ntis*

CAPITVLVM SEPTIMVM DECIMVM

Cap. XVII

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Quot sunt X et III? ...
2. Quot sunt X et IV? ...
3. Quot sunt X et V? ...
4. Quot sunt X et VI? ...
5. Quot sunt X et VII? ...
6. Quot sunt X et VIII? ...
7. Quot sunt X et IX? ...
8. Quot sunt XX et VIII? ...
9. Quot sunt XX et IX? ...
10. Quot sunt XX et X? ...

duodētrīgintā
duodēvīgintī
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
trēdecim
trīgintā
ūndētrīgintā
ūndēvīgintī

centēsimus
discere
docēre
doctus
indoctus
industrius
interpellāre
nescīre
nōngentī
octingentī
piger
postrēmō
prāvē
prāvus
prūdēns
quadrāgintā
quadringentī
quīngentī
quīnquāgintā
quisque quemque
rēctē
rēctus
respōnsum
scīre

Exercitium 2

1. Discipulus est puer quī ______.
2. Quī discipulōs ______ magister est.
3. Magister est vir ______, quī multās rēs ______.
4. Discipulī sunt puerī ______, quī multās rēs ______ [= nōn sciunt].
5. Discipulus quī nihil discere vult ______ est.
6. Sextus nec stultus nec piger est, sed ______ atque ______.
7. Magister: "Dīc numerōs ā decem ______ ad centum!"
8. ______ discipulus manum ______, prīmum Sextus, deinde Titus, ______ Mārcus.
9. Titus numerōs dīcit ā X ad XXII, tum magister eum ______.
10. Titus decimum ______ numerum dīcit ā XX ad C: "Vīgintī, trīgintā, ______, ______, sexāgintā, ______, octōgintā, nōnāgintā, centum."
11. Sextus, quī numerōs ā C ad M dīcere iubētur, ______ [= tam multōs] numerōs dīcere nōn vult.
12. Sextus ______ [C] quemque numerum tantum dīcit: "Centum, ducentī, trecentī, ______, ______, ______, ______, ______, ______, mīlle."
13. Magister: "Quot sunt ______ [XL] et decem?" Sextus: "______ [L]." Mārcus: "Sexāgintā."
14. Quod Sextus respondet ______ est.
15. ______ Mārcī nōn rēctum, sed ______ est.
16. Sextus ______ respondet; Mārcus ______ respondet.

sescentī
septingentī
septuāgintā
tollere
tot
ūsque

Exercitium 3

1. Quid magister puerōs docet? ...
2. Num doctī sunt discipulī? ...
3. Quī discipulus multās rēs discit? ...
4. Sedentne discipulī magistrō recitante? ...
5. Quid faciunt discipulī antequam respondent? ...
6. Omnēsne simul manum tollunt? ...
7. Quōs numerōs dīcit Titus? ...
8. Num Sextus omnēs numerōs dīcit ā centum ad mīlle? ...
9. Estne Sextus puer stultus? ...
10. Omnēsne discipulī rēctē respondent? ...
11. Cūr Mārcus prāvē respondet? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–87)

Lēctiō II

-ō -mus
-s -tis
-t -nt

-or -mur
-ris -minī
-tur -ntur

Exercitium 4

1. Bonus discipulus magistrum salūta______ cum eum vide______ et ā magistrō salūtā______ cum ab eō vidē______.
2. Sextus: "Ego magistrum salūt______ cum eum vide______ et ā magistrō salūt______ cum ab eō vide______."
3. Mārcus: "Ego numquam ā magistrō salūt______."
4. Sextus: "Tū nōn salūtā______ ā magistrō cum ab eō vidē______, quia ipse magistrum nōn salūtā______ cum eum vidē______."
5. Bonī discipulī magistrum salūta______ cum eum vide______ et ā magistrō salūta______ cum ab eō vide______.

6. Sextus et Titus: "Nōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____."
7. Mārcus: "Vērum dīcitis: vōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____, quia magister amīcus patribus vestrīs est!"

Exercitium 5

1. Syra Iūliam vocat = Iūlia ā Syrā voc_____.
2. Syra Iūliam quaerit nec eam reperit = _____ _____ _____ _____ _____ _____.
3. Iūlia: "Syra mē vocat" = "(Ego) _____ _____ _____."
4. Iūlia: "Syra mē quaerit nec mē reperit" = "(Ego) _____ _____ _____ nec _____."
5. Mārcus: "Syra tē vocat" = "(Tū) _____ _____ _____."
6. Mārcus: "Syra tē quaerit nec tē reperit" = "(Tū) _____ _____ _____ nec _____."
7. Syra puerōs vocat = _____ _____ _____ _____.
8. Syra puerōs quaerit nec eōs reperit = _____ _____ _____ _____ nec _____.
9. Puerī: "Syra nōs vocat" = "(Nōs) _____ _____ _____."
10. Puerī: "Syra nōs quaerit nec nōs reperit" = "(Nōs) _____ _____ _____ nec _____."
11. Iūlia: "Syra vōs vocat" = "(Vōs) _____ _____ _____."
12. Iūlia: "Syra vōs quaerit nec vōs reperit" = "(Vōs) _____ _____ _____ nec _____."

[1]	-or	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur
[2]	-eor	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētur	-entur
[3]	-or	-imur
	-eris	-iminī
	-itur	-untur
[4]	-ior	-īmur
	-īris	-īminī
	-ītur	-iuntur

Exercitium 6

1. Magister Sextum _____: "Bonus es discipulus, Sexte. Semper rēctē, _____ prāvē respondēs."
2. Mārcus nōn laudātur, sed _____.
3. Quod magister interrogat nōn difficile, sed _____ est.
4. Mārcus vērō semper prāvē respondet, _____ facile est quod interrogātur; neque enim _____ antequam respondet.
5. Mārcus: "Quod ego interrogor nimis _____ est, neque aliī discipulī tam _____ interrogantur quam ego."
6. XXX et VIII sunt _____, XXX et IX _____.

cōgitāre
difficilis
duodēquadrāgintā
facilis
laudāre
numquam
quamquam
reprehendere
saepe
ūndēquadrāgintā

Exercitium 7

1. Cūr Sextus et Titus laudantur ā magistrō? ...
2. Estne difficile quod magister interrogat? ...
3. Quem magister reprehendit? ...
4. Cūr Mārcus numquam laudātur?
5. Num Mārcus semper interrogātur? ...
6. Estne magister amīcus patribus discipulōrum? ...
7. Quīntusne ā magistrō reprehenditur? ...
8. Quot sunt quadrāgintā et octō? ...
9. Estne facile quod vōs interrogāminī, discipulī? ...
10. Tūne saepe ā magistrō/magistrā laudāris? ...
11. Tūne Mārcum stultum esse putās? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 88–152)

Exercitium 8

Exempla: vereor = timeō   verēmur = timēmus
verēris = timēs   verēminī = timētis
verētur = timet   verentur = timent

1. Nauta nōn proficīsc_____, quia ventum secundum opper_____.
2. Mēdus: "Cūr nōn proficīsc_____, nauta? Quid opper_____?"
3. Nauta: "Nōn proficīsc_____, quia ventum secundum opper_____."
4. Nautae nōn proficīsc_____, quia ventum secundum opper_____.
5. Mēdus: "Cūr nōn proficīsc_____, nautae? Quid opper_____?"
6. Nautae: "Nōn proficīsc_____, quia ventum secundum opper_____."
7. Mēdus laet_____ nec iam dominum ver_____.
8. Mēdus: "Ego laet_____ nec iam dominum ver_____. Cūr tū nōn laet_____, Lȳdia? Quid ver_____?"
9. Nautae nōn laet_____, quia tempestātem ver_____.
10. Mēdus: "Nōnne ventō secundō laet_____, nautae? Cūr caelum intu_____? Quid ver_____?"
11. Nautae: "Nōn laet_____, quia tempestātem ver_____. Nūbēs ātrās procul in caelō intu_____."

[1]	-or	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur
[2]	-eor	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētur	-entur
[3]	-or	-imur
	-eris	-iminī
	-itur	-untur
[4]	-ior	-īmur
	-īris	-īminī
	-ītur	-iuntur

Exercitium 9

Exempla:
Magister: "Ego bene recitō." Magister dīcit 'sē bene recitāre.'
Discipulī: "Nōs bene recitāmus." Discipulī dīcunt 'sē bene recitāre.'
Iūlius: "Servus meus abest." Iūlius dīcit 'servum suum abesse.'
Iūlius: "Servum meum quaerō." Iūlius dīcit 'sē servum suum quaerere.'
Discipulī: "Probī sumus ac magistrō nostrō pārēmus." Discipulī dīcunt 'sē probōs esse ac magistrō suō pārēre.'

A: "(ego) -ō"
AA: "(nōs) -mus"
A dīcit | 'sē -re'
AA dīcunt

1. Iūlia: "Ego bene canō." Iūlia dīcit '_____ bene can_____.'
2. Albīnus: "Ōrnāmenta vēndō." Albīnus dīcit _____ ōrnāmenta vēnd_____.'
3. Servus: "Fessus sum." Servus dīcit '_____ fess_____ es_____.'
4. Servī: "Fessī sumus." Servī dīcunt '_____ fess_____ es_____.'
5. Nauta: "Ventum secundum opperior." Nauta dīcit '_____ ventum secundum opper_____.'
6. Nautae: "Neptūnum verēmur." Nautae dīcunt '_____ Neptūnum ver_____.'
7. Iūlius: "Fīlius meus aegrōtat." Iūlius dīcit 'Fīli_____ _____ aegrōt_____.'
8. Titus: "Ego librum meum nōn habeō." Titus dīcit '_____ librum _____ nōn hab_____.'
9. Sextus: "Laudor ā magistrō meō." Sextus dīcit '_____ laud_____ ā magistrō _____.'
10. Servus: "Dominō meō pāreō." Servus dīcit '_____ dominō _____ pār_____.'
11. Lydia: "Cum amīcō meō proficīscor." Lydia dīcit '_____ cum amīcō _____ proficīsc_____.'
12. Mīlitēs: "Nōs patriam nostram dēfendimus." Mīlitēs dīcunt '_____ patriam _____ dēfend_____.'

Exercitium 10

1. Quīntus, quī hodiē abest, etiam _____ ā magistrō laudātur.
2. Magistrō suō pārēre _____.
3. Magister ē sacculō suō _____ duōs nummōs, _____ et _____.

absēns
as
certus
computāre

4. Magister: "Quot sēstertiī sunt sex dēnāriī?" Titus digitīs ________ : "...quattuor, ...octō, ...duodecim..."
5. Titus: "Sunt sēstertiī... vīgintī? an trīgintā?" Titus nōn ________ , sed ________ est. Sextus autem rēctē respondet.
6. Magister Sextō assem dat, et dēnārium in sacculō ________ .
7. Magister ________ nōn est neque pecūniam suam discipulīs ________ .
8. Mārcus: "________ [= cūr] nōs computāre docēs, magister?"
9. Magister: "Id exemplō ________ possum: Sī sēdecim assēs cum amīcō tuō ________ [= dīvidis]..."

Exercitium 11

1. Quid magister ē sacculō suō prōmit? ...
2. Quot assēs est ūnus sēstertius et quot sēstertiī ūnus dēnārius? ...
3. Quōmodo parvī discipulī computant? ...
4. Cūr Titus magistrō interrogantī nōn statim respondet? ...
5. Quid dīcit Sextus manum tollēns? ...
6. Cūr incertum est respōnsum Titī? ...
7. Sextusne incertus est? ...
8. Quid magister Sextō dat? ...
9. Estne largus magister Diodōrus? ...
10. Quārē puerī computāre discunt? ...
11. Cūr Mārcus decem assēs nōn habet? ...
12. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...
13. Tūne pecūniam tuam partīris cum amīcīs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 153–193)

Exercitium 12

1. *Laud|or, laudā|mur* est persōna ________ verbī passīvī.
2. *Laudā|ris, laudā|minī* est persōna ________ verbī passīvī.
3. *Laudā|tur, lauda|ntur* est persōna ________ verbī passīvī.
4. Persōnae verbī passīvī: persōna tertia *-tur, -ntur;* persōna secunda -____ , -____ ; persōna prīma -____ , -____ .

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5.	Pers. 1	*vocor*	*voc*____	*vid*____	*vid*____
6.	Pers. 2	*voc*____	*voc*____	*vid*____	*vid*____
7.	Pers. 3	*voc*____	*voc*____	*vid*____	*vid*____
8.	Pers. 1	*dūc*____	*dūc*____	*aud*____	*aud*____
9.	Pers. 2	*dūc*____	*dūc*____	*aud*____	*aud*____
10.	Pers. 3	*dūc*____	*dūc*____	*aud*____	*aud*____

11. *Laet|or, laetā|mur* est persōna ________ verbī dēpōnentis.
12. *Laetā|ris, laetā|minī* est persōna ________ verbī dēpōnentis.
13. *Laetā|tur, laeta|ntur* est persōna ________ verbī dēpōnentis.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14.	Pers. 1	*cōnor*	*cōn*____	*ver*____	*ver*____
15.	Pers. 2	*cōn*____	*cōn*____	*ver*____	*ver*____
16.	Pers. 3	*cōn*____	*cōn*____	*ver*____	*ver*____
17.	Pers. 1	*loqu*____	*loqu*____	*part*____	*part*____
18.	Pers. 2	*loqu*____	*loqu*____	*part*____	*part*____
19.	Pers. 3	*loqu*____	*loqu*____	*part*____	*part*____

dēmōnstrāre
dēnārius
incertus
largīrī
largus
oportēre
partīrī
prōmere
quārē
repōnere

Lēctiō grammatica

Persōnae verbī passīvī et dēpōnentis

	sing.	plūr.
pers. 1	*-or*	*-mur*
pers. 2	*-ris*	*-minī*
pers. 3	*-tur*	*-ntur*
[1] 1	*-or*	*-ā|mur*
2	*-ā|ris*	*-ā|minī*
3	*-ā|tur*	*-a|ntur*
[2] 1	*-e|or*	*-ē|mur*
2	*-ē|ris*	*-ē|minī*
3	*-ē|tur*	*-e|ntur*
[3] 1	*-or*	*-imur*
2	*-eris*	*-iminī*
3	*-itur*	*-untur*
[4] 1	*-i|or*	*-ī|mur*
2	*-ī|ris*	*-ī|minī*
3	*-ī|tur*	*-i|untur*

Cap. XVIII

Lēctiō I

īdem	eadem	idem
eundem	eandem	idem
	eiusdem	
	eīdem	
eōdem	eādem	eōdem

CAPITVLVM DVODEVICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–61)

Exercitium 1

1. Dāvus et Ursus sunt servī ____dem dominī.
2. Dāvus et Ursus ____dem dominum habent.
3. Dāvō et Ursō ____dem dominus est.
4. Dāvus et Ursus ____dem dominō pārent.
5. Dāvus et Ursus cum ____dem dominō habitant.
6. Dēlia et Syra sunt ancillae ____dem dominae.
7. Dēlia et Syra ____dem dominam habent.
8. Dēliae et Syrae ____dem domina est.
9. Dēlia et Syra ____dem dominae pārent.
10. Dēlia et Syra cum ____dem dominā habitant.
11. Patrī et fīliō ____dem cognōmen est.
12. Pater et fīlius ____dem cognōmen habent.
13. Mare Īnferum et Tūscum sunt duo nōmina ____dem maris.
14. ____dem marī duo nōmina sunt.
15. Pater et māter in ____dem cubiculō dormiunt.

coniungere
cōnsonāns
dictāre
erus
frequēns
intellegere
ita
iungere
legere
lingua
rārus
scrībere
sententia
sīc
significāre
varius
vōcālis

Exercitium 2

1. Ex litterīs Latīnīs sex ________ sunt, cēterae sunt ________ .
2. In ________ Latīnā *k* littera nōn ________ , sed ________ est.
3. Cōnsonāns semper cum vōcālī ________ .
4. Cum vocābula ________ [= iunguntur], ________ fiunt.
5. Haec vocābula *dominus* et ________ eundem hominem ________ .
6. Magister librōs et Graecōs et Latīnōs ________ potest.
7. Mārcus vocābula Graeca nōn ________ .
8. Discipulī in tabulīs ________ id quod magister iīs ________ .
9. ________ [= eō modō] puerī scrībere discunt.
10. Mārcus vocābulum *homō* scrībit ________ [= hōc modō]: *OMO*.
11. Barbarīs nōn eadem lingua, sed ________ linguae sunt.

Exercitium 3

1. Quot sunt litterae Latīnae? ...
2. Quot sunt vōcālēs et quot cōnsonantēs? ...
3. Estne *b* vōcālis an cōnsonāns? ...
4. Suntne vōcālēs an cōnsonantēs litterae *e* et *o*? ...
5. In quibus vocābulīs reperiuntur litterae *y* et *z*? ...
6. Quid est zephyrus? ...
7. Num *k* littera frequēns est in linguā Latīnā? ...
8. Quid est *Kaesō*? ...
9. In vocābulō *familia* quot litterae et quot syllabae sunt? ...
10. Utrum vocābulum rārius est *dominus* an *erus*? ...
11. Quōs librōs magister legere potest? ...
12. Quōmodo parvus discipulus legit? ...
13. Quid scrībunt discipulī? ...
14. Omnēsne discipulī rēctē scrībunt? ...

facere
facit faciunt

Exercitium 4

1. Vōcālis per sē syllabam ________ potest.
2. Sine vōcālī syllaba ________ nōn potest.
3. Cōnsonāns per sē syllabam nōn ________ .

4. Sī cōnsonāns cum vōcālī iungitur, syllaba ____________ .
5. Cum syllabae coniunguntur, vocābula ____________ .
6. Ōrnāmenta fēminam pulchram etiam pulchriōrem ____________ .
7. Ōrnāmentīs fēmina pulchra etiam pulchrior ____________ .

fierī
fit fiunt

Exercitium 5

1. In tabulā suā ____________ que discipulus eandem sententiam scrībit.
2. Magister ____________ que discipulum ad sē vocat, prīmum Sextum, tum Titum, postrēmō Mārcum.
3. Magister tabulam ____________ que discipulī aspicit.
4. Magister suam ____________ que discipulō tabulam reddit.
5. Parvus discipulus cum legit ________ que litteram ________ que syllabae et ____________ que syllabam ____________ que vocābulī dīcit.
6. Ita ____________ que vocābulum ā ____________ que discipulō legitur.
7. In vocābulō *September* ________ que syllaba vōcālem habet: in ________ que syllabā eadem vōcālis est.
8. In linguā Graecā suum __________ que litterae nōmen est, ut A *alpha*, B *bēta*, Γ *gamma*, Δ *delta*, cēt.

quis- quae- quod -que
quem- quam- quod -que
cuius-que
cui-que
quō- quā- quō -que

Lēctiō secunda (versūs 62–118)

Lēctiō II

Exercitium 6

1. Titus nōn tam stultus nec tam pig________ est quam Mārcus.
2. Mārcus stultior et pig________ est quam cēterī discipulī.
3. Mārcus discipulus stultissimus et pig________ est.
4. Ānulus sine gemmā nōn tam pulch________ est quam ānulus gemmātus.
5. Ānulus quem Mēdus emit pulch________ est quam cēterī ānulī Albīnī.
6. Mēdus ānulum Albīnī pulch________ emit.
7. Capillus Sextī et Titī nōn tam nig________ est quam Mārcī.
8. Capillus Mārcī nig________ est quam cēterōrum puerōrum.
9. Capillus Mārcī nig________ est.

-er
-rior
-errimus

Exercitium 7

Exempla: Quālis mīles est Aemilius? Mīles probus et fortis est.
Quōmodo pugnat? Aemilius probē et fortiter pugnat.

1. Quālis discipulus est Mārcus? Mārcus discipulus stult________ est.
2. Quōmodo Mārcus respondet? Mārcus stult________ respondet.
3. Quāle est respōnsum Sextī? Respōnsum eius rēct________ est.
4. Quōmodo Sextus respondet? Sextus rēct________ respondet.
5. Quālēs sunt litterae Mārcī? Litterae eius nōn pulchr________ sunt, sed foed________ (= turp________).
6. Quōmodo scrībit Mārcus? Mārcus nōn pulchr________ , sed foed________ (= turp________) scrībit.
7. Magister librōs Latīn________ et Graec________ legere potest.
8. Magister et Latīn________ et Graec________ legere potest.
9. Mārcus lev________ manū scrībit: Mārcus lev________ scrībit.
10. Mīlitēs fort________ nōn fugiunt, sed fort________ pugnant.
11. Aemilius long________ abest ā sorōre suā.
12. Pater pecūniam suam aequ________ partītur inter fīliōs.
13. Cert________ Aemilia fēmina pulchrior est quam Syra.
14. Mēnsēs annī nōn aequ________ longī sunt.
15. Syra mal________ aurēs habet: Syra________ audit.
16. Aquila bon________ oculōs habet: aquila________ videt.

-us -a -um
-ē
-is -e
-iter
bonus -a -um
bene
malus -a -um
male

Exercitium 8

Exemplum:
Sextus nōn tam prāvē nec tam turpiter scrībit quam Mārcus = Mārcus prāvius et turpius scrībit quam Sextus.

A nōn tam -ē/-iter -t quam *B* = *B* -ius -t quam *A*

1. Lūna nōn tam clār____ lūcet quam sōl = Sōl clār____ lūcet quam lūna.
2. Hostēs nōn tam fort____ pugnant quam Rōmānī = Rōmānī fort____ pugnant quam hostēs.
3. Manus fēminae nōn tam grav____ pulsat quam virī = Manus virī grav____ pulsat quam fēminae.
4. Mārcus nōn tam pulchr____ scrībit quam Sextus = Sextus pulchr____ scrībit quam Mārcus.
5. Titus nōn tam stult______ respondet quam Mārcus nec tam sevēr______ reprehenditur = Mārcus stult______ respondet quam Titus et sevēr______ reprehenditur.
6. Titus nōn tam foed____ nec tam lev______ scrībit quam Mārcus = Mārcus foed______ et lev______ scrībit quam Titus.

Exercitium 9

1. Nūlla stēlla clār______ est quam sōl: sōl stēlla clār______ est.
2. Nūlla stēlla clār______ lūcet quam sōl: sōl clār______ lūcet.
3. Mārcus stult______ est quam cēterī discipulī: Mārcus discipulus stult______ est.
4. Nēmō stult______ respondet quam Mārcus: Mārcus stult______ respondet.
5. Nūllī mīlitēs fort______ sunt quam Rōmānī; Rōmānī mīlitēs fort______ sunt.
6. Nūllī mīlitēs fort______ pugnant quam Rōmānī; mīlitēs Rōmānī fort______ pugnant.
7. Nēmō rēct______ aut pulchr______ scrībit quam Sextus: is rēct______ ac pulcher______ scrībit.
8. Mārcus turp______ et prāv______ scrībit quam cēterī discipulī: is turp______ et prāv______ scrībit.

-ior -ius
-ius
-issimus -a -um
(-rimus -a -um)
-issimē (-rimē)

Exercitium 10

1. Magister litterās Mārcī cum litterīs Titī ____________ .
2. ____________ sunt litterae eōrum? Aequē ____________ [= foedae] sunt.
3. ____________ litterae vix legī possunt.
4. Id quod Mārcus parvā vōce dīcit ā magistrō ____________ .
5. In tabulā Mārcī IV ____________ sunt, nam IV litterae ____________ .
6. Magister litterās quae dēsunt ____________ ; ita menda ____________ .
7. Tabulae operiuntur __________ , id est __________ mollī quam __________ , ____________ [= parvae bēstiae] industriae, faciunt.
8. Cēra nōn est māteria ____________ , sed ____________ .
9. ____________ est māteria dūra ex quā gladiī ____________ .
10. Sī cēra nimis dūra est, necesse est stilum ____________ .

addere
apis
bēstiola
cēra
comparāre
corrigere
deesse
dūrus
efficere
exaudīre
ferrum
māteria
mendum
mollis
premere
quālis
tālis
turpis

Exercitium 11

1. Quālēs sunt litterae Sextī? ...
2. Cūr difficile est litterās Titī et Mārcī legere? ...
3. Titusne pulchrius scrībit quam Mārcus? ...
4. Cūr facile est rēctius quam Mārcus scrībere? ...
5. Cum quō discipulō sē comparat Titus? ...
6. Uter sevērius reprehenditur, Titusne an Mārcus? ...

7. Cūr Mārcus OMO ABET scrībit? ...
8. Quae littera in iīs vocābulīs deest? ...
9. Quot menda sunt in sententiā Mārcī? ...
10. Quōmodo magister menda Mārcī corrigit? ...
11. Cūr tenuēs sunt līneae quās Mārcus scrībit? ...
12. Quā māteriā tabulae operiuntur? ...
13. Quae animālia cēram faciunt? ...
14. Cūr Mārcus aliam tabulam poscit? ...
15. Quid est ferrum? ...

Lēctiō tertia (versūs 119–192)

Lēctiō III

Exercitium 12

Iūlia cantat: "La-la-la..." Estne *la* vocābulum Latīnum? La nōn est vocābulum, sed syllaba nihil significāns quam puella laeta iterum atque iterum cantat.

1. Quot______ Iūlia la cantat? Iūlia *la* cantat
   quīnqu______ : "La-la-la-la-la."
   sex______ : "La-la-la-la-la-la."
   sept______ : "La-la-la-la-la-la-la."
   oct______ : "La-la-la-la-la-la-la-la."
   nov______ : "La-la-la-la-la-la-la-la-la."
   dec______ : "La-la-la-la-la-la-la-la-la-la."
2. Mārcus, quī eandem syllabam tot______ audīre nōn vult, puellam cantantem pulsat.
3. Tum Quīntus Mārcum pulsat. Quot______ ? ______ [1×] tantum, nam Mārcus item Quīntum ______ pulsat.
4. Quot______ Iūliam pulsat Mārcus? Mārcus Iūliam ______ [2×] pulsat.
5. Iūlia ______ [3×] mātrem vocat: "Mamma! Mam-ma! Ma-am-ma!"
6. Magister Mārcum interrogat ______ [4×]: "Quot sunt XXX et X? XXX et VII? XXX et VIII? XXX et IX?"
7. Mārcus ______ [1×] rēctē et ______ [3×] prāvē respondet.

-iēs
quotiēs?
semel (1×)
bis (2×)
ter (3×)
quater (4×)
quīnquiēs (5×)
sexiēs (6×)
septiēs (7×)
octiēs (8×)
noviēs (9×)
deciēs (10×)
totiēs

Exercitium 13

1. In vocābulō HOCVLVS H littera ______ .
2. Titus stilum vertēns eam litteram ______ .
3. Magister id quod Titus agit nōn ______ .
4. Sextus multās ______ ad patrem suum absentem scrībit.
5. Sextus est discipulus ______ [= industrius].
6. Magister nōn stilō in cērā, sed ______ in ______ scrībit.
7. Ea herba ex quā charta efficitur ______ appellātur.
8. Kalendīs discipulī magistrō suō ______ afferunt.
9. Magister ānulum suum in cēram ______ : ita epistulam ______

animadvertere
calamus
charta
dēlēre
epistula
impiger
imprimere
mercēs
papyrus
signāre
superesse

Exercitium 14

1. Quotiēs Mārcus eandem litteram scrībit? ...
2. Quotiēs scrībit tōtam sententiam? ...
3. Quid Titus in tabulā Mārcī animadvertit? ...
4. Cūr Titus nūllum verbum facit? ...
5. Quōmodo Mārcus vocābulum HOCVLOS corrigit? ...
6. Semperne domī est pater Mārcī? ...
7. Stilōne in cērā scrībit magister? ...
8. Ubi papyrus reperītur? ...

9. Ad quem magister epistulam scrībit? ...
10. Quid magister in epistulā suā scrībit? ...
11. Quid magister poscit ā discipulīs? ...
12. Quid est mercēs? ...
13. Quandō discipulī mercēdem afferre solent? ...
14. Quid magister addit antequam epistulam signat? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 193–212)

Exercitium 15

Exempla: *Discipulus stultus stultē respondet.*
Manus levis leviter scrībit.

adiectīvum (adi.)
adverbium (adv.)
adi. *-us -a -um*
adv. *-ē*
adi. *-is -e*
adv. -iter

1. *Stultus* adiectīvum est; *stultē* ______ est.
2. *Stultus* et levis nōn adverbia, sed ______ sunt.
3. *Stultē* et leviter nōn sunt ______ , sed ______ .
4. Adiectīvum: *rēct|us -a -um*; adverbium: *rēct*____ .
5. Adiectīvum: *fort|is -e*; adverbium: *fort*____ .
6. Adverbium: *longē*; adiectīvum: *long*____ - ____ - ____
7. Adverbium: *graviter*; adiectīvum: *grav*____ - ____ .
8. Adiectīvum: *pulcher -chr|a -chr|um*; adverbium: *pulchr*____ .

Exercitium 16

Exempla: *Mārcus prāvē et turpiter scrībit.*
Nēmō prāvius aut turpius scrībit quam Mārcus.
Mārcus prāvissimē et turpissimē scrībit.

comparātīvus et superlātīvus adverbiī
pos. *-ē/-iter*
comp. *-ius*
sup. *-issimē (-rimē)*

1. *Prāvē* et *turpiter* positīvus adverbiī est; *prāvius* et *turpius* est ______ , *prāvissimē* et *turpissimē* ______ adverbiī.
2. Positīvus: *rēctē*; comparātīvus: *rēct*____ ; superlātīvus: *rēct*______ .
3. Positīvus: *leviter*; comparātīvus: *lev*____ ; superlātīvus: *lev*______ .
4. Positīvus: *pulchrē*; comparātīvus: *pulchr*____ ; superlātīvus: *pulcher*______ .

Cap. XIX

CAPITVLVM VNDEVICESIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

bonus -a -um
melior -ius
optimus -a -um
malus -a -um
pēior -ius
pessimus -a -um
magnus -a -um
māior -ius
māximus -a -um
parvus -a -um
minor minus
minimus -a -um
multī -ae -a
plūrēs -a
plūrimī -ae -a

1. Magister: "Sextus bonus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum ______ est quam ille: Sextus discipulus meus ______ est."
2. Magister: "Mārcus malus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum ______ est quam ille: Mārcus discipulus meus ______ est."
3. Sicilia īnsula magna est, ______ quam Corsica et Sardinia; Sicilia ______ hārum īnsulārum est.
4. Melita īnsula parva est, multō ______ quam Sicilia et Sardinia; Melita ______ hārum īnsulārum est.
5. Digitus quārtus ______ est quam digitus medius et ______ quam digitus quīntus, quī ______ est ex quīnque digitīs.
6. Ōstia est magnum oppidum, ______ quam Tūsculum, sed ______ quam Rōma.
7. Iūlius multōs servōs habet, ______ quam Cornēlius aut Fabius; ex tribus dominīs Iūlius ______ servōs habet.

Exercitium 2

1. Aemilia _____ Iūliī est; Iūlius _____ Aemiliae est.
2. Marītus et uxor sub eōdem _____ habitant.
3. Inter altās _____, quae tēctum sustinent, tria _____ stant.
4. Iūnō, _____ [= uxor] Iovis, est _____ mātrōnārum.
5. Venus dea _____ ac _____ est, neque _____ alia dea pulchrior est quam illa; _____ Veneris ab omnibus laudātur.
6. Venus et Cupīdō ab _____ invocantur.
7. Ante decem annōs Aemilia nōn _____, sed _____ erat, quae apud parentēs suōs in _____ Rōmānā habitābat.
8. Tunc Iūlius _____ vīgintī duōrum annōrum erat.
9. Iuppiter 'Optimus Māximus' _____ [= appellātur].
10. In Capitōliō est _____ Iovis Optimī Māximī.
11. In Palātiō sunt domūs _____ [= magnae et pulchrae].
12. In _____ Rōmānum multī hominēs _____.

Exercitium 3

1. Cuius marītus est Iūlius? ...
2. Ubi sunt marītus et uxor et quid agunt? ...
3. Quōmodo sustinētur tēctum peristȳlī? ...
4. Quibus signīs peristȳlum ōrnātur? ...
5. Quae sunt Venus et Iūnō? ...
6. Cuius uxor est Iūnō? ...
7. Num Iuppiter bonus marītus est? ...
8. Cūr amantēs Venerem et Cupīdinem invocant? ...
9. Quot līberōs habent Iūlius et Aemilia? ...
10. Uter fīlius minor est, Mārcusne an Quīntus? ...
11. Quis est māximus līberōrum? ...
12. Quot annōs habet Iūlia? ...
13. Ante decem annōs ubi habitābat Aemilia? ...
14. Ubi est templum Iovis Optimī Māximī? ...
15. Estne Tūsculum oppidum māius quam Ōstia? ...
16. Quae est urbs māxima imperiī Rōmānī? ...

Exercitium 4

1. Iūlius nōn du_____ fīliās, sed ūn_____ fīliam habet.
2. Cornēlius nōn du_____ fīliōs, sed ūn_____ fīlium habet.
3. Cornēliō ūn_____ fīlius est, nōn du_____, neque eī du_____ fīliae sunt, sed ūn_____ tantum.
4. Iūliō sunt tr_____ līberī: du_____ fīliī et ūn_____ fīlia.
5. Iūlius est pater tr_____ līberōrum: du_____ fīliōrum et ūn_____ fīliae.
6. Māter in ātriō est cum tr_____ līberīs et du_____ ancillīs.
7. Iūlius ā du_____ servīs vehitur.
8. In peristȳlō sunt tr_____ signa: ūn_____ Cupīdinis, du_____ altera Iūnōnis et Veneris.
9. In peristȳlō sunt signa du_____ deārum et ūn_____ deī.
10. Signum Cupīdinis est minimum hōrum tr_____ signōrum (= ex hīs tr_____ signīs).
11. Via Aurēlia, Flāminia, Appia sunt tr_____ viae Italiae.
12. Via Appia longissima est hārum tr_____ viārum (= ex hīs tr_____ viīs).

adulēscēns
amantēs
amor
columna
coniūnx
convenīre
dea
domus
forum
magnificus
marītus
mātrōna
pulchritūdō
signum
tēctum
templum
ūllus
uxor
virgō
vocāre

ūnus -a -um
ūnum -am -um
ūnīus
ūnō -ā -ō

duo -ae -o
duōs -ās -o
duōrum -ārum -ōrum
duōbus -ābus -ōbus

trēs tria
trium
tribus

Lēctiō II

	(nunc)	(tunc)
	est	erat
	sunt	erant
[1]	-at	-ābat
	-ant	-ābant
[2]	-et	-ēbat
	-ent	-ēbant
[3]	-it	-ēbat
	-unt	-ēbant
[4]	-it	-iēbat
	-iunt	-iēbant
[1]	-ātur	-ābātur
	-antur	-ābantur
[2]	-ētur	-ēbātur
	-entur	-ēbantur
[3]	-itur	-ēbātur
	-untur	-ēbantur
[4]	-ītur	-iēbātur
	-iuntur	-iēbantur

Lēctiō secunda (versūs 59–88)

Exercitium 5

1. Sextus, fīlius Cornēliī, est discipulus probus, quī magistrō pār_____, bene comput_____, pulchrē scrīb_____ neque in lūdō dorm_____.
2. Itaque Sextus saepe ā magistrō laud_____, numquam reprehend_____.
3. Ante vīgintī annōs Cornēlius, pater Sextī, ipse puer _____, quī Rōmae habit_____.
4. Tunc is discipulus tam probus _____ quam fīlius eius nunc _____.
5. Cornēlius magistrō pār_____, bene comput_____, pulchrē scrīb_____ neque in lūdō dorm_____.
6. Omnia verba magistrī ā discipulō industriō aud_____.
7. Itaque Cornēlius saepe ā magistrō laud_____, numquam reprehend_____.
8. Mārcus et Titus discipulī improbī sunt, quī in lūdō dorm_____, male comput_____, foedē scrīb_____ nec magistrō pār_____.
9. Itaque saepe ā magistrō reprehend_____ ac verber_____.
10. Ante vīgintī annōs Iūlius, pater Mārcī, et Fabius, pater Titī, ipsī puerī _____, quī Rōmae habit_____.
11. Tunc iī discipulī tam improbī _____ quam fīliī eōrum nunc _____.
12. Iūlius et Fabius male comput_____, foedē scrīb_____, nec magistrō pār_____.
13. In lūdō Iūlius et Fabius aut dorm_____ aut clām_____ et rīd_____.
14. Vōx magistrī ab illīs discipulīs nōn aud_____.
15. Iūlius et Fabius magistrum suum nōn tim_____, quamquam saepe ab eō reprehend_____ ac verber_____.
16. In illō lūdō magister ā discipulīs nōn tim_____, sed discipulī improbissimī ā magistrō tim_____!

Exercitium 6

1. Pater Iūliī homō _____ [= pecūniōsus] erat.
2. Pater Aemiliae homō _____ erat, quī ūnam domum exiguam _____.
3. Aemilia Iūlium nōn amābat, sed _____ Iūlius multa _____ eī dabat et _____ [= omnī diē] epistulās ad eam scrībēbat.
4. Aemilia dōna eius nōn accipiēbat, sed omnia _____.
5. Quī fēminam amat nec ab eā amātur nōn _____, sed _____ est.
6. Virī epistulās et rosās aliōsque _____ ad amīcās suās _____ solent.

Exercitium 7

1. Vīvitne pater Iūliī? ...
2. Ubi habitābat pater Aemiliae? ...
3. Num Iūlius propter pecūniam Aemiliam amābat? ...
4. Cūr tunc miser erat Iūlius? ...
5. Quem virum Aemilia amābat? ...
6. Cūr misera erat Aemilia? ...
7. Cūr Crassus Aemiliam nōn amābat? ...
8. Quid Iūlius ad Aemiliam mittēbat? ...
9. Omniane dōna Iūliī ab Aemiliā remittēbantur? ...
10. Cūr Iūlius et Aemilia hodiē beātī sunt? ...

beātus
cotīdiē
dīves
dōnum
flōs
miser
mittere
pauper
possidēre
remittere
tamen

Lēctiō tertia (versūs 89–153)

Exercitium 8

1. Ante xx annōs Iūlius ipse malus discipulus erat, quī in lūdō aut dormi______ aut clāmā______ et rīdē______ et aliās rēs ag______.
2. Ergō Iūlius ā magistrō nōn laudā______, sed reprehend______ ac pūni______.
3. Iūlius nihil disc______, quamquam ā bonō magistrō docē______.
4. Mārcus: "Num tū melior discipulus ______, pater, quam ego sum?"
5. Iūlius: "Ego discipulus multō melior ______ quam tū nunc es!"
6. Mārcus: "Nōnne tū in lūdō dormi______ aut clāmā______ et rīdē______ et aliās rēs ag______?"
7. Iūlius: "Ego numquam in lūdō dormi______ aut clāmā______ et rīdē______ aut aliās rēs ag______."
8. Iūlius: "Ego multum disc______, quia ā bonō magistrō docē______, neque ab eō reprehend______ aut pūni______, sed semper laudā______."
9. Mārcus: "Sī numquam reprehend______ aut pūni______, sed semper laudā______, certē ā malō magistrō docē______!"
10. Ante xx annōs Iūlius et Fabius malī discipulī ______, quī in lūdō dormi______ aut clāmā______ et rīdē______ et aliās rēs ag______.
11. Itaque Iūlius et Fabius ā magistrō suō nōn laudā______, sed reprehend______ ac pūni______.
12. Iī discipulī nihil disc______, quamquam ā bonō magistrō docē______.
13. Quīntus: "Num vōs meliōrēs discipulī ______ quam nōs sumus?"
14. Iūlius: "Nōs discipulī multō meliōrēs ______ quam vōs nunc estis!"
15. Quīntus: "Nōnne vōs in lūdō dormi______ aut clāmā______ et rīdē______ et aliās rēs ag______?"
16. Iūlius: "Nōs numquam in lūdō dormi______ aut clāmā______ et rīdē______ aut aliās rēs ag______."
17. Iūlius: "Nōs multum disc______, quia ā bonō magistrō docē______, neque ab eō reprehend______ aut pūni______, sed semper laudā______."
18. Quīntus: "Sī vōs numquam reprehend______ aut pūni______, sed semper laudā______, certē ā malō magistrō docē______!"

Exercitium 9

Exemplum: Fabius suum Lūcium fīlium vocat: "Venī, Lūcī, fīlī mī!"

1. Iūlius Cornēlium salūtat: "Salvē, Cornēl____!"
2. Aemilia virō suō "Ō Iūl____" inquit, "m____ optime vir!"
3. Aemilia, cum frātrī Aemiliō epistulam scrībit, sīc fīnem facit: "Valē, Aemil____, m____ frāter optime!"
4. Aemilia: "Ō Quīnte, m____ fīl____, doletne pēs?"

Exercitium 10

1. Iūlius Aemiliae ōsculum dat = Iūlius Aemiliam ______.
2. Aemilia: "Amor meus ______ tē tempore nōn ______ [= minor fit], immō vērō ______."
3. Iūlius semper ______ Aemiliā cōgitābat.
4. Aemilia: "Tū sōlus amōre meō ______ es, Iūlī."
5. Aemilia mātrōna ______ ______ [= tenuis] est quam virgō erat.
6. Aemilia nec minus nec ______ ēst quam ______ est [= necesse est].

Lēctiō III

eram erāmus
erās erātis
erat erant
[1, 2]
-bam -bāmus
-bās -bātis
-bat -bant
[3, 4]
-ēbam -ēbāmus
-ēbās -ēbātis
-ēbat -ēbant
[1, 2]
-bar -bāmur
-bāris -bāminī
-bātur -bantur
[3, 4]
-ēbar -ēbāmur
-ēbāris -ēbāminī
-ēbātur -ēbantur

-ius
-ī! (*voc*)
fīlius
fīlī!
meus
mī!

augēre
dē
dignus
ergā
gracilis
minuere
minus
opus esse
ōsculārī
plūs

Exercitium 11

1. Amorne coniugum tempore minuitur? ...
2. Quid Aemilia dīcit? ...
3. Cūr rīdet Iūlius? ...
4. Cūr Crassus amōre Aemiliae dignus nōn erat? ...
5. Cūr Aemilia hodiē fēmina beāta est? ...
6. Quibus rēbus Aemilia cotīdiē dēlectātur? ...
7. Quōmodo Iūlius pulchritūdinem Aemiliae laudat? ...
8. Cūr Aemilia signum Veneris aspicit? ...
9. Estne Aemilia tam gracilis quam Venus? ...
10. Cūr Aemilia Iūlium virum stultum vocat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 154–208)

Exercitium 12

Āctīvum

1. *Voca|t, vide|t, dīc|it, audi|t* tempus ______ est.
2. *Vocā|bat, vidē|bat, dīc|ēbat, audi|ēbat* est tempus ______.
3. Praeteritum: persōna tertia: [1, 2] *-bat, -bant,* [3, 4] *-ēbat, -ēbant;* per sōna secunda: [1, 2] -____, -____, [3, 4] -____, -____; persōna prīma: [1, 2] -____, -____, [3, 4] -____, -____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	*vocā*	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
5. Pers. 2	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
6. Pers. 3	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
7. Pers. 1	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____
8. Pers. 2	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____
9. Pers. 3	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____

10. Praeteritum verbī esse: singulāris: pers. 1 *eram*, 2 *er*____, 3 *er*____; plūrālis: pers. 1 *er*____, 2 *er*____, 3 *er*____.

Passīvum

11. *Vocā|bātur, vidē|bātur, dūc|ēbātur, audi|ēbātur* tempus ______ passīvī est.
12. Praeteritum passīvī: persōna tertia: [1, 2] *-bātur, -bantur,* [3, 4] *-ēbātur, -ēbantur;* persōna secunda: [1, 2] -____, -____, [3, 4] -____, -____; persōna prīma: [1, 2] -____, -____, [3, 4] -____, -____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
14. Pers. 2	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
15. Pers. 3	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
16. Pers. 1	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____
17. Pers. 2	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____
18. Pers. 3	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____

Lēctiō grammatica

tempus praesēns
tempus praeteritum

praeteritum

āctīvum
[1, 2] sing. plūr.
1 *-ba|m* *-bā|mus*
2 *-bā|s* *-bā|tis*
3 *-ba|t* *-ba|nt*
[3, 4]
1 *-ēba|m* *-ēbā|mus*
2 *-ēbā|s* *-ēbā|tis*
3 *-ēba|t* *-ēba|nt*

passīvum
[1,2] sing. plūr.
1 *-ba|r* *-bā|mur*
2 *-bā|ris* *-bā|minī*
3 *-bā|tur* *-ba|ntur*
[3,4]
1 *-ēba|r* *-ēbā|mur*
2 *-ēbā|ris* *-ēbā|minī*
3 *-ēbā|tur* *-ēba|ntur*

CAPITVLVM VICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Exercitium 1

1. In Italiā Mēdus miser er___, quia dominum timē___ ac procul ab amīcā suā habitā___.
2. In Graeciā Mēdus beātus er___, quia cum amīcā suā habitā___ nec dominum timē___.
3. In Italiā Mēdus et Lȳdia miserī er___, quia dominum Mēdī timē___ nec in eādem urbe habitā___.
4. In Graeciā Mēdus et Lȳdia beātī er___, quia in eādem domō habitā___ nec dominum Rōmānum timē___.

Exercitium 2

1. Crās Mārcus rūrsus in lūdō pugnā___ nec magistrō pārē___, aut dormi___ nec verba magistrī audi___.
2. Crās Mārcus tam male computā___ ac scrīb___ quam hodiē.
3. Ergō Mārcus rūrsus ā magistrō reprehend___ ac verberā___ aut aliō modō pūni___.
4. Crās discipulī pigrī rūrsus in lūdō pugnā___ nec magistrō pārē___, aut dormi___ nec verba magistrī audi___.
5. Crās discipulī tam male computā___ ac scrīb___ quam hodiē.
6. Ergō discipulī rūrsus ā magistrō reprehend___ ac verberā___ aut aliō modō pūni___.

Exercitium 3

1. Puer quī nōndum ___ [= loquī] potest ___ dīcitur.
2. Īnfāns quī ambulāre nōndum potest in ___ iacet.
3. ___ [= parvus] īnfāns multās hōrās dormit; ___ enim īnfantī nōn minus ___ est quam cibus.
4. Īnfāns quī cibō ___ magnā vōce ___; ita parvulus īnfāns cibum ___ [= poscit].
5. Parvulus īnfāns nōn pāne, sed ___ vīvit.
6. Nōn omnēs mātrēs īnfantēs suōs ipsae ___ volunt.
7. Multī īnfantēs nōn ā mātribus suīs, sed ā ___ aluntur.
8. Nūtrīx est ___ [= fēmina] quae nōn suum, sed ___ īnfantem alit.
9. Īnfāns prīma verba discit antequam prīmōs ___ facere potest.
10. Iūlius et Aemilia ___ novum īnfantem habēbunt.

Exercitium 4

1. Quid est īnfāns? ...
2. Estne Quīntus īnfāns? ...
3. Num īnfāns in magnō lectō dormit? ...
4. Quōmodo parvulus īnfāns cibum postulat? ...
5. Quid tum facit māter? ...
6. Quō cibō alitur īnfāns parvulus? ...
7. Quid est nūtrīx? ...
8. Cūr tot īnfantēs Rōmānī ā nūtrīcibus aluntur? ...
9. Iūliane parvula īnfāns est? ...
10. Cūr vacuae sunt cūnae Aemiliae? ...
11. Quandō Aemilia rūrsus īnfantem habēbit? ...
12. Quot līberī tum erunt Iūliō et Aemiliae? ...
13. Quae verba īnfāns prīmum dīcere solet? ...

Cap. XX

Lēctiō I

erat erant
-bat -bant
erit erunt
-bit -bunt

crās = diē post hunc diem
[1, 2]
-bit -bunt
-bitur -buntur
[3, 4]
-et -ent
-ētur -entur

alere
aliēnus
carēre
cūnae
fārī
gradus
īnfāns
lac
mox
mulier
necessārius
nūtrīx
parvulus
postulāre
somnus
vāgīre

Lēctiō secunda (versūs 47–102)

Exercitium 5

1. Post decem annōs Mārcus mīles er___ et arma ger___ ut avunculus eius.
2. Tum Mārcus fortiter pugnā___, hostem nōn timē___ nec ab eō fugi___.
3. Mārcus cum magnō exercitū in Italiam reveni___.
4. Mārcus: "Ego mīles er___ ut avunculus meus; bona arma ger___, fortiter pugnā___, hostem nōn timē___ nec ab eō fugi___; cum magnō exercitū in Italiam reveni___."
5. Mārcus: "At tū numquam mīles fortis er___, Sexte. Etiam sī bona arma ger___, nōn fortiter pugnā___, nam hostem timē___ atque ab eō fugi___ et ad mātrem tuam reveni___!"
6. Mārcus et Quīntus mīlitēs er___ et arma ger___ ut avunculus eōrum: fortiter pugnā___, hostem nōn timē___ nec ab eō fugi___; cum magnō exercitū in Italiam reveni___.
7. Mārcus: "Ego et frāter meus mīlitēs er___ ut avunculus noster; bona arma ger___, fortiter pugnā___, hostem nōn timē___ nec ab eō fugi___; cum magnō exercitū in Italiam reveni___."
8. Mārcus: "At vōs numquam mīlitēs fortēs er___ Sexte et Tite! Etiam sī bona arma ger___, nōn fortiter pugnā___, nam hostem timē___ atque ab eō fugi___ et ad mātrēs vestrās reveni___!"
9. Lȳdia: "Nōlī timēre, Mēde! Dominus nōs servā___ et in portum veh___."
10. Mēdus: "Egone quoque ā dominō tuō servā___ et in portum veh___?"
11. Lȳdia: "Certē tū quoque servā___, Mēde, et mēcum in portum veh___. Nautae quoque servā___."
12. Nautae: "Nōs ā Neptūnō servā___; ab illō deō in portum veh___."
13. Lȳdia: "Nōn ā Neptūnō, sed ā Dominō nostrō servā___, nautae, et in portum veh___."

Exercitium 6

1. Iūlius et Aemilia iam nōn dē rēbus praeteritīs ___, sed dē rēbus ___.
2. Iūlius: "___ [= certē] parvulam fīliam amābō."
3. Aemilia: "Sed tuam Iūliam ___ [= parvam fīliam] minus amās quam fīliōs."
4. Iūlius: "Ego nēminem ___ amō quam fīliam meam."
5. Aemilia: "Fīliōs saepe laudās, Iūliam ___ laudās."
6. Aemilia, quae abīre vult, gradum ___ ōstium facit.
7. Iūlius: "___ abīre, Aemilia!"
8. Aemilia ā Iūliō nōn abit neque cum eō colloquī dēsinit: apud marītum ___ atque cum eō colloquī ___.
9. ___ [< colloquī] est ___ inter duōs.
10. Aemilia: "Māter īnfantem suum alere ___: id est mātris ___."
11. Nēmō īnfantem melius ___ potest quam māter.

Exercitium 7

1. Estne sermō parentum dē tempore praeteritō? ...
2. Cūr parentēs iam dē rēbus futūrīs colloquuntur? ...
3. Fīliumne an fīliam vult Aemilia? ...
4. Cūr Aemilia gradum adversus ōstium facit? ...
5. Discēditne Aemilia? ...

Lēctiō II

erō erimus
eris eritis
erit erunt

[1, 2]
-bō -bimus
-bis -bitis
-bit -bunt

[3, 4]
-am -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[1, 2]
-bor -bimur
-beris -biminī
-bitur -buntur

[3, 4]
-ar -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur

adversus
colloquī
colloquium
cūrāre
dēbēre
fīliola
futūrus
magis
manēre
nōlī
officium
pergere
profectō
rārō
sermō

6. Num īnfāns Aemiliae ā nūtrīce alētur? ...
7. Cūr Aemilia ipsa īnfantem suum cūrāre vult? ...
8. Quid Aemilia officium mātris esse dīcit? ...
9. In quō cubiculō novus īnfāns nocte dormiet? ...
10. Cūr Iūlius in eōdem cubiculō dormīre nōn vult? ...
11. Quid Iūlius officium patris esse dīcit? ...

Lēctiō tertia (versūs 103–164)

Lēctiō III

velle
volō volumus
vīs vultis
vult volunt
nōlle
nōlō nōlumus
nōn vīs nōn vultis
nōn vult nōlunt
nōlī nōlīte

Exercitium 8

1. Iūlius et Aemilia in viā ante tabernam cōnsistunt, quia flōrēs emere ________.
2. Tabernārius rosās et līlia aliōsque flōrēs iīs ostendit et "Quōs flōrēs ________?" inquit.
3. Iūlius: "Nōn rōsās, sed līlia ________."
4. Tabernārius: "Cūr vōs rosās nōn ________?"
5. Iūlius: "Nōs rosās tuās emere ________, quia in hortō nostrō multae sunt rosae."
6. Aemilia: "Sed hae rosae pulchriōrēs sunt. Ego rosās ________, līlia ________." Aemilia dīcit 'sē rosās ________, līlia ________.'
7. Iūlius: "Sī tū līlia nōn ________, ego nec rosās nec līlia emere ________."
8 Iūlius, quī nūllōs flōrēs emere ________, ā tabernā abit.
9. Aemilia "________ mē relinquere" inquit eumque sequitur.
10. Tabernārius: "Manēte! ________ abīre!"
11. Hominēs quī flōrēs emere ________ ad tabernam adeunt, quī flōrēs emere ________ ā tabernā abeunt.

Exercitium 9

advehere
crās
decēre
dīligere
domum
occurrere
revertī
silentium
silēre
ūmidus
ūnā

1. Aemilia, quae exīre vult, Syrae in ōstiō ________.
2. Syra ________ cum Iūliā ex hortō venit.
3. Iūlius et Aemilia ________ [= tacent]; Iūlia ________ parentum animadvertit et "Cūr silētis?" inquit.
4. Iūlius ________ Rōmam ībit et mox ________ [= ad domum suam] ________ [= redībit].
5. Parentēs līberōs suōs ________ [= amant].
6. Sermō īnfantium Iūliam nōn ________.
7. Quī per imbrem ambulat ________ fit.
8. Nautae mercēs ex terrīs aliēnīs in Italiam ________.

Exercitium 10

1. Cui Aemilia in ōstiō occurrit? ...
2. Cūr Syra et Iūlia ex hortō exeunt? ...
3. Estne caelum serēnum? ...
4. Quō tum it Iūlius? ...
5. Sōlusne Iūlius in ātrium it? ...
6. In ātriōne colloquuntur coniugēs? ...
7. Quid silentēs aspiciunt? ...
8. Quis silentium eōrum animadvertit? ...
9. Quid Aemilia Iūliae interrogantī respondet? ...
10. Cūr miserī sunt līberī nautārum? ...
11. Quandō Iūlius ā vīllā proficīscētur? ...
12. Quam saepe Iūlius Rōmā ad vīllam revertētur? ..
13. Cūr Iūlia patre suō carēre nōn vult? ...
14. Utrum Iūlia vult, frātrem an sorōrem? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 165–207)

Exercitium 11

tempus praesēns
tempus praeteritum
tempus futūrum

futūrum

	sing.	plūr.
āct. [1, 2]	1 -*b*|*ō*	-*b*|*imus*
	2 -*b*|*is*	-*b*|*itis*
	3 -*b*|*it*	-*b*|*unt*
[3, 4]	1 -*a*|*m*	-*ē*|*mus*
	2 -*ē*|*s*	-*ē*|*tis*
	3 -*e*|*t*	-*e*|*nt*
pass. [1, 2]	1 -*b*|*or*	-*b*|*imur*
	2 -*b*|*eris*	-*b*|*iminī*
	3 -*b*|*itur*	-*b*|*untur*
[3, 4]	1 -*a*|*r*	-*ē*|*mur*
	2 -*ē*|*ris*	-*ē*|*minī*
	3 -*ē*|*tur*	-*e*|*ntur*

Āctīvum

1. *Voca|t, vide|t, dūc|it, audi|t* tempus ________ est.
2. *Vocā|bat, vidē|bat, dūc|ēbat, audi|ēbat* tempus ________ est.
3. *Vocā|bit, vidē|bit, dūc|et, audi|et est* tempus ________.
4. Futūrum: persōna tertia: [1, 2] *-bit, -bunt,* [3, 4] *-et, -ent*; persōna secunda: [1, 2] -____, -____, [3, 4] -____, -____; persōna prīma: [1, 2] -____, -____, [3, 4] -____, -____.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5.	Pers. 1	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
6.	Pers. 2	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
7.	Pers. 3	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
8.	Pers. 1	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____
9.	Pers. 2	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____
10.	Pers. 3	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____

11. Futūrum verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *erō*, 2 *er*____, 3 *er*____; plūrālis: pers. 1 *er*____, 2 *er*____, 3 *er*____.

Passīvum

12. *Vocā|bitur, vidē|bitur, dūc|ētur, audi|ētur* est tempus ________ passīvī.
13. Futūrum passīvī: persōna tertia: [1, 2] *-bitur, -buntur,* [3, 4] *-ētur, -entur*; persōna secunda: [1, 2] -____, -____, [3, 4] -____, -____; persōna prīma: [1, 2] -____, -____, [3, 4] -____, -____.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14.	Pers. 1	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
15.	Pers. 2	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
16.	Pers. 3	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
17.	Pers. 1	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____
18.	Pers. 2	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____
19.	Pers. 3	*dūc*____	*dūc*____	*audi*____	*audi*____

Cap. XXI

CAPITVLVM VNVM ET VICESIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–26)

Exercitium 1

-it -ērunt
[1] -āre
-āvit -āvērunt
[2] -ēre
-uit -uērunt
[4] -īre
-īvit -īvērunt

1. Tergum Mārcō dolet: magister eum bis verber____.
2. Oculī puellae rubrī sunt: puella lacrim____.
3. Oculī puellārum rubrī sunt: puellae lacrim____.
4. Sextus ūmidus est, quod per imbrem ambul____.
5. Sextus sordidus est, quod humī iac____; Titus et Mārcus eum ten____, alter bracchium eius ten____, alter crūra.
6. Puerī ūmidī sunt, quod per imbrem ambul____, et sordidī, quod humī iac____.
7. Puella iam nōn dormit: ancilla eam excit____.
8. Neque puerī iam dormiunt: servī eōs excit____.
9. Puella fessa nōn est, nam bene dorm____.
10. Item puerī bene dorm____ neque fessī sunt.
11. Iūlia, quae puerōs iam voc____, iterum eōs vocat, nec enim puerī eam aud____.

12. Puerī, quī Iūliam iam voc_____, iterum eam vocant, nec enim Iūlia eōs aud_____.
13. Syra litterās nescit: nēmō eam litterās doc_____.

Exercitium 2

Exempla: Pater fīlium vocāvit = Fīlius ā patre vocātus est.
Pater fīliam vocāvit = Fīlia ā patre vocāta est.
Pater fīliōs vocāvit = Fīliī ā patre vocātī sunt.
Pater fīliās vocāvit = Fīliae ā patre vocātae sunt.
Ventus mare turbāvit = Mare ventō turbātum est.
Ventī maria turbāvērunt = Maria ventīs turbāta sunt.
Fīlius ā patre vocātus est nec eum audīvit = Pater fīlium vocāvit nec ab eō audītus est.

[1] -ārī
-ātus / -āta / -ātum | est
-ātī / -ātae / -āta | sunt

[4]
-ītus / -īta / -ītum | est
-ītī / -ītae / -īta | sunt

1. Servus puerum excitāvit = ...
2. Mārcus Iūliam pulsāvit = ...
3. Domina ancillās vocāvit = ...
4. Dominus servōs interrogāvit = ...
5. Mēdus Dāvum accūsāvit = ...
6. Mēdus vōcem dominī nōn audīvit = ...
7. Magister litterās Sextī laudāvit = ...
8. Magister discipulum pigrum pūnīvit = ...
9. Rōmānī oppidum hostium expugnāvērunt = ...
10. Hostēs castra Rōmāna oppugnāvērunt = ...
11. Verba Iūliī Aemiliam dēlectāvērunt = ...
12. Fulgur caelum illūstrāvit = ...
13. Puerī Iūliam vocāvērunt nec ab eā audītī sunt = ...
14. Puerī ā Iūliā vocātī sunt nec eam audīvērunt = ...

Exercitium 3

1. Hodiē māne Mārcus nōn sordidus, sed _____ [= pūrus] erat.
2. Vestīmenta eius tam _____ erant quam nix nova.
3. Nunc vērō _____ eius sordida est.
4. Nōn modo vestis Mārcī, sed etiam faciēs et manūs et _____ sordida sunt, Mārcus enim _____ iacuit.
5. _____ [= terra] propter imbrem ūmida est.
6. Pater fīlium suum sordidum nōn statim _____.
7. Via quae ad vīllam _____ [= dūcit] nōn lāta, sed _____ est.

angustus
candidus
cognōscere
ferre
genū
humī
humus
mundus
vestis

Exercitium 4

1. Unde Mārcus revertitur? ...
2. Estne facile Mārcum cognōscere? ...
3. Cūr vestis eius ūmida est? ...
4. Quid dē nāsō Mārcī fluit? ...
5. Quis nāsum eius pulsāvit? ...
6. Nōnne Sextus ā Mārcō pulsātus est? ...
7. Quis est māximus ex tribus discipulīs? ...
8. Ubi puerī pugnāvērunt? ...
9. Cūr tam sordidus est Mārcus? ...
10. Quis Mārcum humī iacentem tenuit? ...
11. Quem Mārcus vocāvit? ...
12. Ā quō Sextus oppugnātus est? ...
13. Quōs vocāvit Sextus? ...
14. Ā quibus vōx Sextī audīta est? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 27–78)

cornū cornua
genū genua
-ū -ua
-ūs -uum
-ū -ibus

Exercitium 5

1. In fronte bovis nōn ūnum corn_____, sed duo corn_____ sunt.
2. Bōs duo corn_____ in fronte gerit.
3. Bōs est animal duōrum corn_____.
4. Animal ūnīus corn_____ rārissimum est.
5. Ex corn_____ bovis pōculum efficī potest.
6. Hominēs barbarī ē magnīs corn_____ bibunt.
7. Gen_____ est pars crūris.
8. Gen_____ Mārcī sordida sunt: in gen_____ eius sunt sordēs.
9. Mārcus gen_____ lavat, prīmum gen_____ dextrum, tum gen_____ sinistrum.
10. Color gen_____ sordidōrum est āter.

-ī -imus
-istī -istis
-it -ērunt

-us / -a | sum / es / est | -ī / -ae | sumus / estis / sunt

Exercitium 6

1. Aemilia: "Vocā puerōs, Syra!" Iūlia: "Ego eōs iam vocāv_____."
2. Aemilia: "Tūne puerōs iam vocāv_____, Iūlia? Ego tē nōn audīv_____ nec puerī tē audīv_____."
3. Puerī veniunt, quia Iūlia eōs vocāv_____.
4. Iūlia: "Nōnne vōs mē vocāre audīv_____, puerī?"
5. Puerī: "Certē tē audīv_____. Cūr nōs vocāv_____?"
6. Aemilia: "Vocā Iūliam, Syra!" Puerī: "Nōs eam iam vocāv_____."
7. Aemilia: "Vōsne eam iam vocāv_____? Ego vōs nōn audīv_____, nec Iūlia vōs audīv_____."
8. Iūlia venit, quia puerī eam vocāv_____.
9. Puerī: "Nōnne tū nōs vocāre audīv_____, Iūlia?"
10. Iūlia: "Certē vōs audīv_____. Cūr mē vocāv_____?"
11. Sextus Mārcum pulsāv_____ et ipse ā Mārcō et Titō pulsāt_____, neque iī deinde ā Sextō pulsāt_____.
12. Titus: "Ego et Mārcus Sextum pulsāv_____, nec nōs deinde ab eō pulsāt_____ _____."
13. Quīntus: "Vōsne Sextum pulsāv_____ nec ab eō pulsāt_____?"
14. Titus: "Ego sōlus pulsāt_____ nōn_____."
15. Quīntus: "Cūr tū pulsāt_____ nōn_____, Tite?"
16. Puella plōrat, quia ā puerō improbō pulsāt_____.
17. Māter fīliam interrogat: "Ā quō pulsāt_____?"
18. Fīlia respondet: "Ā puerō improbō pulsāt_____."
19. Puellae plōrant, quia ā puerīs improbīs pulsāt_____.
20. Māter fīliās interrogat: "Ā quibus pulsāt_____?"
21. Fīliae respondent: "Ā puerīs improbīs pulsāt_____."

ain'
āiō ais ait
aliquis
bōs
causa
cōnspicere
cornū
cruor
excūsāre
indignus
interim

Exercitium 7

1. Pater _____ [= sanguinem] in faciē fīliī _____ [= videt].
2. Nōn sine _____ Sextus Mārcum pulsāvit.
3. Sextus, quī tam _____ est quam bōs, ā duōbus puerīs pulsātus est; neque enim Mārcus sōlus puerum validiōrem _____ potest.
4. Mārcus sē _____ cōnātur: "Sextus est puer māior et validior."
5. _____ est animal quod _____ gerit in fronte.
6. Mārcus tam sordidus est quam _____.
7. Iūlius iam satis audīvit dē _____ puerōrum.
8. Iūlius: "Nōlī mihi plūs _____ dē illā pugnā _____!"
9. In cubiculō suō Mārcus vestem sordidam _____ et aliam vestem pūram induit: Mārcus vestīmenta _____.

10. ______ [= dum haec aguntur] Aemilia ātrium intrat.
11. Solum ātriī sordidum est; māter ______ in solō cōnspicit.
12. Aemilia: "______ pedibus sordidīs in ______ mundō ambulāvit!"
13. Iūlius 'porcum ātrium intrāvisse' ______ [= dīcit].
14. Aemilia: "Quid ______?" Iūlius: "Porcum intrāvisse ______."
15. Aemilia: "______ tū?"

mūtāre
nārrāre
pōnere
porcus
pugna
solum
sordēs
validus
vincere

Exercitium 8

1. Quid Iūlius in faciē fīliī cōnspicit? ...
2. Num bōs Mārcum pulsāvit? ...
3. Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest? ...
4. Quī Sextum humī iacentem tenuērunt? ...
5. Cūr Iūlius pugnam puerōrum 'indignam' dīcit? ...
6. Quō Iūlius Mārcum īre iubet? ...
7. Quid agit Mārcus in cubiculō suō? ...
8. Quis puerō novam vestem dat? ...
9. Quid Aemilia in solō cōnspicit? ...
10. Quid tum ait Iūlius? ...
11. Cūr Iūlius fīlium suum 'porcum' appellat? ...
12. Tūne hāc nocte bene dormīvistī? ...

Lēctiō tertia (versūs 79–149)

Lēctiō III

Exercitium 9

Exempla: Dāvus: — Dāvus dīcit
"Fīlius/a dormīvit" — 'fīlium/am dormīvisse'
"Fīliī/ae dormīvērunt" — 'fīliōs/ās
"Fīlius vocātus est" — 'fīlium vocātum esse'
"Fīlia vocāta — 'fīliam vocātam
"Fīliī vocātī sunt" — 'fīliōs vocātōs
"Fīliae vocātae — 'fīliās vocātās

1. Iūlius: "Mārcus intrāvit." Iūlius 'Mārc______ intr______' dīcit.
2. Iūlius: "Puerī in viā pugnāvērunt et humī iacuērunt." Iūlius dīcit 'puer______ in viā pugn______ et humī iac______.'
3. Syra: "Iūlia ā Mārcō pulsāta est." Syra dīcit 'Iūli______ ā Mārcō puls______ ______.'
4. Sextus: "Magistrō pāruī." Sextus dīcit '______ magistrō pār______.'
5. Sextus: "Ā magistrō laudātus sum." Sextus '______ ā magistrō laud______ ______' dīcit.
6. Dāvus: "Quīntus tōtam noctem vigilāvit nec hōram dormīvit." Dāvus dīcit 'Quīnt______ tōtam noctem vigil______ nec hōram dorm______.'
7. Mārcus: "Ego bene dormīvī, sed ā Dāvō excitātus sum." Mārcus dīcit '______ bene dorm______, sed a Dāvō excit______ ______.'
8. Iūlia. "Ā Syrā excitāta sum." Iūlia dīcit '______ ā Syrā excit______ ______.'
9. Aemilia: "Discipulī ā magistrō laudātī sunt." Aemilia dīcit 'discipul______ ā magistrō laud______ ______.'
10. Iūlius: "Mārcus nōn laudātus, sed pūnītus est ā magistrō." Iūlius dīcit 'Mārc______ nōn laud______, sed pūn______ ______ ā magistrō.'
11. Aemilia: "Mārcus pulchrē scrīpsit." Aemilia 'Mārc______ pulchrē scrīps______' dīcit.
12. Iūlius: "Eae litterae nōn ā Mārcō scrīptae sunt." Iūlius dīcit 'e______ litter______ nōn ā Mārcō scrīpt______.'

A:
"is | pugnāvit"
"ea |
"iī | pugnāvērunt"
"eae |
"ego pugnāvī"

A dīcit
'eum | pugnāvisse'
'eam
'eōs
'eās
'sē

A:
"is vocātus | est"
"ea vocāta |
"iī vocātī | sunt"
"eae vocātae |
"ego vocātus/a sum"

A dīcit
'eum vocātum | esse'
'eam vocātam
'eōs vocātōs
'eās vocātās
'sē vocātum/am

13. Iūlius: "Mārcus puer improbus fuit." Iūlius 'Mārc______ puer______ improb______ fu______' dīcit.
14. Magister: "Epistula mea iam scrīpta et signāta est." Magister dīcit 'epistul______ su______ iam scrīpt______ et sign______ esse.'

Exercitium 10

[1] numerā|re numerāv|isse
[2] pārē|re pāru|isse
[3] scrīb|ere scrīps|isse
[4] audī|re audīv|isse
es|se fu|isse
-ī -imus
-istī -istis
-it -ērunt

1. Magister: "Scrībe M deciēs, Mārce!" Mārcus, postquam M M M M M M M M M scrīps______: "Iam tibi pār______: deciēs M scrīps______."
2. Magister, postquam litterās numer______: "Nōn pār______, puer pigerrime! Noviēs tantum M scrīps______, ego litterās numer______. Nōnne aud______ quod dīx______?"
3. Mārcus: "Certē aud______ quod dīx______. At tū prāvē numer______!"
4. Magister: "Vōs numerāte litterās, Tite et Sexte! ... Quid agitis? Nōn mē aud______?"
5. Titus et Sextus "Certē tē aud______" inquiunt, et postquam litterās numer______: "Litterās numer______: decem sunt."
6. Magister: "Prāvē numer______! Ipsī M deciēs scrībite!"
7. Uterque puer M M M M M scrībit. Titus: "Iam tibi pār______."
8. Magister: "Nōn pār______, puerī pigerrimī! Quīnquiēs tantum M scrīps______."
9. Titus: "At quīnque et quīnque sunt decem: ergō deciēs M scrīps______."
10. Titus et Sextus magistrō pār______, quod bis quīnquiēs M scrīps______, nam bis quīnquiēs sunt deciēs.
11. Mārcus vērō magistrō nōn pār______, quod noviēs tantum M scrīps______.
12. Sed tamen Mārcus dīcit 'sē magistrō pār______ et deciēs M scrīps______, at magistrum prāvē numer______!'
13. Magister discipulōs verba sua nōn aud______ putat, sed Titus et Sextus omnia aud______.
14. Iūlius: "Hodiēne probus discipulus fu______, Mārce?"
15. Mārcus: "Certē probus fu______. Nōs omnēs probī discipulī fu______."
16. Iūlius: "Id nōn crēdō! Vōs omnēs discipulī improbī fu______!"
17. Iūlius 'omnēs discipulōs improbōs fu______' dīcit, sed Mārcus sōlus improbus fu______, cēterī probī fu______.

Exercitium 11

aliquid
crēdere
dubitāre
fallere
falsum
inter
mentīrī
multa
nōbīs
omnia
postquam
tabella
vōbīs

1. Mārcus in ātrium redit, ______ vestem mūtāvit.
2. Mārcus: "Magister ______ [= multās rēs] nōs docuit; prīmum ______ recitāvit, nesciō quid."
3. Mārcus parentibus ______ [= parvam tabulam] ostendit, quam 'suam esse' dīcit.
4. Tabella vērō Sextī est, Mārcus enim tabellās mūtāvit ______ pugnam.
5. Nōn vērum, sed ______ est id quod Mārcus dīcit: puer ______.
6. Māter fīliō suō ______, sed pater dē verbīs eius ______.
7. Mārcus patrem suum ______ nōn potest.
8. Iūlius: "Falsa sunt ______ [= omnēs rēs] quae ______ nārrāvistī!"
9. Mārcus: "Omnia quae ______ nārrāvī, pater et māter, vēra sunt!"

Exercitium 12

1. Quō it Mārcus postquam vestem mūtāvit? ...
2. Quem Mārcus in ātriō salūtat? ...
3. Cūr Aemilia fīlium suum laudat? ...
4. Num Mārcus dīcit 'sē malum discipulum fuisse'? ...
5. Estne vērum id quod dīcit Mārcus? ...

6. Cūr puerī magistrum recitantem nōn audīvērunt? ...
7. Cūr tergum dolet Mārcō? ...
8. Quōmodo Mārcus mātrem fallit? ...
9. Cuius est tabella quam Mārcus ostendit? ...
10. Quis eās litterās pulcherrimās scrīpsit? ...
11. Quid Mārcus dīcit mātrī? ...
12. Num magister litterās Mārcī laudāvit? ...
13. Quid Mārcus dīcit dē cēterīs discipulīs? ...
14. Iūliusne fīliō suō crēdit? ...
15. Cūr Iūlius Aemiliae interrogantī nōn respondet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 150–206)

Lēctiō grammatica

Exercitium 13

praeteritum perfectum et imperfectum

Exempla:

Lȳdia trīstis domī sedēbat nec Mēdum exspectābat. Tum Mēdus ōstium pulsāvit et intrāvit. Lȳdia laeta amīcum salūtāvit et ab eō salūtāta est. Iūlius adulēscēns saepe Aemiliam salūtābat nec ab eā salūtābātur.

1. Salūtābat nōn tempus praesēns, sed tempus ________ est; salūtāvit quoque tempus ________ est.
2. Sedēbat, exspectābat, salūtābat, salūtābātur nōn est praeteritum perfectum, sed ________ .
3. Pulsāvit, intrāvit, salūtāvit, salūtāta est nōn praeteritum imperfectum, sed ________ est.

Exercitium 14

Āctīvum

1. Īnfīnītīvus: praesēns: *vocā|re*, perfectum: ____*|isse*; praesēns: *pārē|re*, perfectum: ____*|isse*; praesēns: *scrīb|ere*, perfectum: ____*|isse*; praesēns: *audī|re*, perfectum: ____*|isse*.
2. Persōnae perfectī: singulāris: pers. 1 *~ī*, 2 ~____, 3 ~____; plūrālis: pers. 1 ~____, 2 ~____, 3 ~____.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
3.	Pers. 1	*vocāv*____	*vocāv*____	*pāru*____	*pāru*____
4.	Pers. 2	*vocāv*____	*vocāv*____	*pāru*____	*pāru*____
5.	Pers. 3	*vocāv*____	*vocāv*____	*pāru*____	*pāru*____
6.	Pers. 1	*scrīps*____	*scrīps*____	*audīv*____	*audīv*____
7.	Pers. 2	*scrīps*____	*scrīps*____	*audīv*____	*audīv*____
8.	Pers. 3	*scrīps*____	*scrīps*____	*audīv*____	*audīv*____

perfectum
āct.
īnf. *~isse*
[1] *vocāv|isse*
[2] *pāru|isse*
[3] *scrīps|isse*
[4] *audīv|isse*

ind.	sing.	plūr.
1	*~ī*	*~imus*
2	*~istī*	*~istis*
3	*~it*	*~ērunt*

Passīvum

9. Īnfīnītīvus: praesēns: *vocā|rī*, perfectum: ____*um esse*; praesēns: *audī|rī*, perfectum: ____*um esse*.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
10.	Pers.1	*vocātus* ____	*vocāt*____	*audītus*____	*audīt*____
11.	Pers.2	*vocāt*____	*vocāt*____	*audīt*____	*audīt*____
12.	Pers.3	*vocāt*____	*vocāt*____	*audīt*____	*audīt*____

13. Participium perfectī: nōm. sing.: masc. *voc*____, *aud*____, fēm. *voc*____, *aud*____, neutr. *voc*____, *aud*____.

pass.
īnf. *≈um/am/ōs/ās/a esse*
[1] *vocāt|um esse*
[4] *audīt|um esse*

ind.	sing.	plūr.
	≈us/a	*≈ī/ae*
1	*sum*	*sumus*
2	*es*	*estis*
3	*est*	*sunt*

participium perfectī
[1] *vocāt|us -a -um*
[4] *audīt|us -a -um*

Cap. XXII

Lēctiō I

CAPITVLVM ALTERVM ET VICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–55)

Exercitium 1

-eus
-ea
-eum

1. Ānulus ex aurō factus = ānulus aur____ .
2. Baculum ē lignō factum = baculum lign____ .
3. Catēna ex ferrō facta = catēna ferr____ .
4. Nummī ex aurō factī = nummī aur____ .
5. Stilus ferreus = stilus ____ ____ ____ .
6. Pōculum aureum = pōculum ____ ____ ____ .
7. Forēs ligneae = forēs ____ ____ ____ .

Exercitium 2

admittere, anteā, aurum, cardō, catēna, cōnstāre, cūstōdīre, extrā, faber, ferōx, foris, heus, iānitor, inter sē, intrā, lignum, līmen, posteā, pretium, prius, quīn, (num) quis, rogitāre, sīcut, tabellārius, tandem, vincīre

1. Magna iānua ________ ē duābus ________ , quae in ________ vertuntur.
2. Sub foribus est ________ .
3. ________ [= ōstiārius] dīcitur servus quī hominēs advenientēs in ātrium ________ .
4. Iānitor cum cane suō vīllam dominī ________ .
5. Canis, quī prope tam ________ est quam lupus, catēnā ________ .
6. ________ nōn modo canēs, sed etiam iānitōrēs vinciēbantur.
7. ________ cōnstat ē multīs ānulīs ferreīs quī ________ coniunguntur.
8. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex ________ factus est.
9. Ānulus aureus magnī ________ est.
10. Iānua ē ________ facta est ________ [= ut] baculum Iūliī.
11. Servus quī epistulās fert ________ appellātur.
12. Tabellārius clāmat: "________ iānitor! ________ aperīs? Num ________ [= aliquis] hīc est?"
13. ________ iānitor surgit et tabellārium ________ [= multa interrogat].
14. Tabellārius: "________ admitte mē! ________ [= deinde] respondēbō."
15. Hostēs nōn sunt ________ vāllum, sed ________ vāllum.
16. Vulcānus est deus ________ .

Exercitium 3

1. Ex quibus partibus cōnstat iānua vīllae? ...
2. Quid scrīptum est in līmine? ...
3. Quis dīcitur servus quī iānuam cūstōdit? ...
4. Quid facit is quī vīllam intrāre vult? ...
5. Ubi sedet iānitor? ...
6. Cūr canis iānitōris catēnā vincītur? ...
7. Ex quā māteriā catēna facta est? ...
8. Num ānulus Lȳdiae ex ferrō factus est? ...
9. Utrum dūrius est, lignumne an ferrum? ...
10. Quis dīcitur vir quī rēs ferreās efficit? ...
11. Cūr 'tabellāriī' dīcuntur servī quī epistulās ferunt? ...
12. Quōmodo iānitor ē somnō excitātur? ...
13. Cūr tabellārius nōn statim iānitōrī respondet? ...
14. Quid huic tabellāriō nōmen est? ...
15. Unde Tlēpolemus sē venīre dīcit? ...
16. Quid Iūlius post merīdiem agere solet? ...

Exercitium 4

1. Post merīdiem Iūlius ambulā____ īre solet.
2. Postquam ambulāvit, lavā____ it.
3. Vesperī hominēs dormī____ eunt.
4. Māne amīcī ad vīllam veniunt dominum salūtā____.
5. Mēdus et Lȳdia in Graeciam eunt habitā____.
6. Hostēs castra oppugnā____ veniunt.
7. Tabellārius nōn mittitur pecūniam postulā____.
8. Facile est vōcem magistrī audīre = Vōx magistrī est facilis audī____.
9. Difficile est nōmina barbara dīcere = Nōmina barbara difficilia sunt dic____.
10. Quae est dea pulcherrima? Id difficile scī____ est.

-tum
-tū

Lēctiō secunda (versūs 56–121)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Mēdus, quī rēs Mārcī fer________ solet, hodiē abest.
2. Itaque Mārcus ad lūdum ambulāns rēs suās ipse fer________.
3. Titus et Sextus semper rēs suās ipsī fer________.
4. Titus: "Cūr tū ipse rēs tuās fer________ hodiē, Mārce?"
5. Mārcus: "Ipse rēs meās fer________, quia Mēdus abest; sed cūr vōs semper rēs vestrās ipsī fer________?"
6. Titus: "Nōs rēs nostrās ipsī fer________, quia in ipsō oppidō Tūsculō habitāmus, nōn procul ab oppidō."
7. Mārcus: "Venīte mēcum ac rēs meās fer________!"
8. Sextus: "Rēs tuās fer________ nōlumus. Ipse rēs tuās________, Mārce!"
9. Tabula, quae ā Mēdō fer________ solet, hodiē ā Mārcō fer________.
10. Epistulae ā tabellāriīs fer________.

ferre
ferō ferimus
fers fertis
fert ferunt
fer! ferte!
ferrī
fertur feruntur

Exercitium 6

1. Canis, quī tabellārium ________ stantem videt, dentēs ostendit ac ________: "Rrrr..."
2. Canis tabellārium ________ vult, sed catēnā ________.
3. Iānitor eum dē cane ferōcī ________: "________! Canis tē mordēbit."
4. Tabellārius nōn intrat, sed in līmine ________.
5. "Nōlī canem tuum ________!" inquit.
6. In solō intrā līmen est ________ canis ferōcis.
7. Tabellārius propius ad canem ________ [= adīre] audet; neque imāgō canis neque canis vērus eum ________.
8. Canis catēnam ________ et vestem tabellāriī dentibus ________.
9. ________ novum, quod Tlēpolemus ________ [= paulō ante] ēmit, ā cane ferōcī ________.
10. Tabellārius ex ōstiō ________ nōn potest, quia canis eum tenet.
11. Homō territus nec ________ nec ________ audet.
12. Canis eum locō sē movēre nōn ________.
13. Iānitor virum territum ________: "Hahahae! Quīn intrās?"
14. Tlēpolemus intrāre cōnātur, sed canis īrātus eum ex ōstiō ________.
15. "Vincī ________ [= illum tuum] canem!" inquit tabellārius tōtō corpore ________.
16. Iānitor: "Nōlī ________ [= putāre] mē canem solvisse!"
17. Iānitor catēnam prehendit et canem ā Tlēpolemō ________.
18. Tlēpolemus: "________ mē intrāre! Nōlī mē ________ in imbrem pellere!"

accēdere
arbitrārī
cavēre
cēdere
dērīdēre
forās
forīs
fremere
imāgō
iste
monēre
mordēre
nūper
pallium
pellere
prehendere
prōcēdere
recēdere
removēre
resistere
retinēre
rumpere
scindere
sinere
solvere
terrēre
tremere

Exercitium 7

1. Cūr tabellārius in līmine resistit? ...
2. Quae imāgō in solō intrā līmen vidētur? ...
3. Quae verba īnfrā imāginem scrīpta sunt? ...
4. Num Tlēpolemus imāgine canis terrētur? ...
5. Quid agit canis cum Tlēpolemus ad eum accēdit? ...
6. Cūr canis excurrēns catēnā nōn retinētur? ...
7. Cūr tabellārius nōn audet locō sē movēre? ...
8. Quōmodo canis eum forās pellit? ...
9. Cūr tremit Tlēpolemus? ...
10. Cūr tabellārius iānitōrī pallium suum ostendit? ...
11. Quid tabellārius sēcum fert? ...
12. Quis epistulam in ātrium ad Iūlium fert? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 122–135)

Exercitium 8

Exempla: *Dominus cotīdiē ambulātum it.*
Vōx tabellāriī difficilis audītū est.

1. Ambulāt|um ________ est. Audīt|ū quoque ________ est.
2. Supīnum alterum in ≈________ dēsinit, alterum in ≈________.
3. Supīnum in ≈um dēsinēns pōnitur apud verba ______, venīre, mittere, cēt.
4. Alterum supīnum, quod in ≈ū dēsinit, apud adiectīva ________ et difficilis et pauca alia pōnitur.

supīnum I
supīnum II
I ≈ *um*
II ≈ *ū*

Exercitium 9

Themata verbī

Thema dīcitur prior verbī pars ad quam adduntur variae litterae vel syllabae (terminātiōnēs quae vocantur), ut *-re, -ō, -isse, -ī, -istī, -us, -a, -um*, cēt.

Verbī themata sunt tria:

(1) thema praesentis (= īnfīnītīvus praesentis āctīvī sine *-re, -ere*), ut *amā-, monē-, scrīb-, audī-*;

(2) thema perfectī (= īnfīnītīvus perfectī āctīvī sine *-isse*), ut *amāv-, monu-, scrīps-, audīv-*;

(3) thema supīnī (= supīnum sine *-um* sīve participium perfectī sine *-us -a -um*), ut *amāt-, monit-, scrīpt-, audīt-*.

thema -atis *n*
terminātiō -ōnis f
thema praesentis [–]
thema perfectī [~]
thema supīnī [≈]

1. Īnfīnītīvī: *vocā|re, vocāv|isse, vocāt|um esse: vocā-* thema ________ est, *vocāv-* thema ________, *vocāt-* ________.
2. Īnfīnītīvī: *terrē|re, terru|isse, territ|um esse*: thema praesentis: ________-, thema perfectī: ________-, thema supīnī: ________-.
3. Īnfīnītīvī: *dīc|ere, dīx|isse, dict|um esse*: thema praesentis: ______-, thema perfectī: ______-, thema supīnī: ______-.
4. Īnfīnītīvī: *pūnī|re, pūnīv|isse, pūnīt|um esse*: thema praesentis: ______-, thema perfectī: ______-, thema supīnī: ______-.

īnfīnītīvus:
praes. āct.: *-re/-ere*
perf. āct.: *~isse*
perf. pass.: *≈um esse*

Exercitium 10

Īnfīnītīvī (adde themata perfectī et supīnī):

1. *aperīre*, ______*isse*, ______*um esse*
2. *claudere*, ______*isse*, ______*um esse*
3. *emere*, ______*isse*, ______*um esse*
4. *pellere*, ______*isse*, ______*um esse*
5. *posse*, ______*isse*
6. *rumpere*, ______*isse*, ______*um esse*

7. *scindere, ______isse, ______um esse*
8. *solvere, ______isse, ______um esse*
9. *vincīre, ______isse, ______um esse*
10. *venīre, ______isse*

CAPITVLVM VICESIMVM TERTIVM

Cap. XXIII

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Lēctiō I

Exercitium 1

Mūtā tempus praesēns [...] in perfectum. Exemplum:
Iānitor ōstium [claudit] clausit = Ōstium [clauditur] clausum est ā iānitōre.

1. Magister epistulam [scrībit] ________ = Epistula ā magistrō [scrībitur] ________ est.
2. Magister tabellārium ad Iūlium [mittit] ________ = Tabellārius ad Iūlium [mittitur] ________ est ā magistrō.
3. Tabellārius epistulam ad Iūlium [fert] ________ = Epistula ad Iūlium [fertur] ________ est ā tabellāriō.
4. Canis iānitōris pallium tabellāriī [scindit] ________ = Pallium tabellāriī ā cane iānitōris [scinditur] ________ est.
5. Iūlius signum [rumpit] ________ = Signum ā Iūliō [rumpitur] ________ est.
6. Iūlius litterās [legit] ________ = Litterae ā Iūliō [leguntur] ________ sunt.
7. Iūlius nūllum verbum [dīcit] ________ = Nūllum verbum ā Iūliō [dīcitur] ________ est.
8. Aemilia epistulam [sūmit] ________ = Epistula ab Aemiliā [sūmitur] ________ est.
9. Culter medicī puerum [terret] ________ = Puer cultrō medicī [terrētur] ________ est.

dīc|ere, dīx|isse, dict|um esse
fer|re, tul|isse, lāt|um esse
leg|ere, lēg|isse, lēct|um esse
mitt|ere, mīs|isse, miss|um esse
rump|ere, rūp|isse, rupt|um esse
scrīb|ere, scrīps|isse, scrīpt|um esse
scind|ere, scid|isse, sciss|um esse
sūm|ere, sūmps|isse, sūmpt|um esse
terrē|re, terru|isse, territ|um esse

Exercitium 2

1. "Tabellārius Tūsculō vēnit; ecce epistula quam ________ [: Tūsculō] ad tē tulit" inquit iānitor epistulamque dominō suō ________.
2. Iūlius: "Quid ________ hoc est? Quis ________ epistulam ad mē mīsit?"
3. Iūlius iānitōrī imperat: "Recēde ________ ad canem tuum!" Hīs verbīs iānitōrem ________ [= ā sē mittit].
4. Iūlius ________ magistrī cognōscit.
5. Signum nōn ruptum, sed ________ est.
6. "Certē magister postulat pecūniam quam eī ________" inquit Iūlius, sed Aemilia epistulam aliās rēs ________ putat.
7. Aemilia: "Quis scit? ________ magister aliquid scrīpsit dē Mārcō?"
8. Epistula sīc incipit: "Diodōrus Iūliō ________ dīcit."
9. Diodōrus scrībit 'Mārcum male recitāre neque ________ [= et numquam] rēctē respondēre.'
10. Iūliō legente, ________ [= faciēs] Mārcī colōrem mūtat.
11. Iam Mārcus vultum ________ gerit [: habet].
12. Mārcus ________ et tremit ________ [= propter] timōrem.

continēre
dēbēre
dīmittere
fortasse
hinc
illinc
integer
-nam
ob
pallēre
pallidus
salūtem dīcere
signum
trādere
umquam
vultus

Exercitium 3

1. Quid iānitor Iūliō trādit? ...
2. Quid dīcit iānitor? ...
3. Quōmodo Iūlius scit litterās ā Diodōrō missās esse? ...
4. Quid est signum magistrī? ...
5. Cūr Iūlius litterās magistrī legere nōn vult? ...

6. Quid Iūlius magistrō dēbet? ...
7. Quid Aemilia magistrum scrīpsisse arbitrātur? ...
8. Quōmodo Iūlius epistulam aperit? ...
9. Quid magister dē Mārcō scrīpsit? ...
10. Quō diē epistula scrīpta est? ...
11. Dē quā rē hic diēs magistrum monuit? ...
12. Cūr Mārcus patrem aspiciēns pallet? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 41–83)

Exercitium 4

Exempla:
Puer rubet / ...nōn respondet = Puer rubet neque respondet.
Puer rubet / ...nūllum verbum respondet = Puer rubet neque ūllum verbum respondet.
Puer rīdet / ...numquam plōrat = Puer rīdet neque umquam plōrat.

1. Puella plōrat / ...nōn rīdet = Puella plōrat ________ rīdet.
2. Aemilia Iūlium / ...nūllum alium virum amat = Aemilia Iūlium ________ ________ alium virum amat.
3. Mēdus ex Italiā proficīscitur / ...numquam revertētur = Mēdus ex Italiā proficīscitur ________ ________ revertētur.
4. Syra nūllam pecūniam /...nūlla ōrnāmenta habet = Syra nūllam pecūniam ________ ________ ōrnāmenta habet.
5. Puer vigilat / ...dormīre nōn potest = Puer vigilat ________ dormīre potest.
6. Māter īnfantem suum bene cūrat / ...numquam eum relinquit = Māter īnfantem suum bene cūrat ________ ________ eum relinquit.

nōn – neque
nūllus – neque ūllus
numquam – neque umquam

Exercitium 5

1. Mārcus ________ [= epistulā] magistrī nōn laudātur.
2. Epistula magistrī tōtam rem ________ facit.
3. Iam Iūlius ________ intellegit Mārcum falsum dīxisse.
4. Puer piger atque improbus nūllam ________ meret.
5. Mārcus vultum ā patre ________.
6. Nōmen 'Sextī' ________ est in parte tabulae ________.
7. Iam Mārcus nihil ________, sed omnia ________.
8. Mārcus ipse ________ suum indignum esse intellegit.
9. Iam Mārcus nōn ob timōrem pallet, sed ________ ob ________.
10. Mārcum factī suī ________.
11. Iūlius Diodōrō mercēdem ________ nōn vult, quia is male docet nec mercēdem suam ________.
12. Magna tempestās et nāvēs et mercēs ________ [↔ servāre] potest.

āvertere
factum
fatērī
īnscrībere
laus
litterae
merēre
negāre
perdere
plānē
plānus
pudēre
pudor
rubēre
solvere
superior

Exercitium 6

1. Estne tōta epistula dē pecūniā quam Iūlius dēbet? ...
2. Cūr Aemilia magistrum mercēdem merēre putat? ...
3. Num magister Mārcum litterīs suīs laudat? ...
4. Cūr Mārcus laudem nōn meret? ...
5. Quālis discipulus laudem meret? ...
6. Quid Iūlius dīcit dē Mārcō? ...
7. Quōmodo pater intellegit tabulam Sextī esse? ...
8. Num Mārcus hoc negat? ...
9. Quid Mārcus fatētur? ...
10. Cūr māter nescit puerōs in viā pugnāvisse? ...

11. Quid pater Sextī putābit? ...
12. Cūr Mārcus iam rubet? ...

Lēctiō tertia (versūs 84–155)

Lēctiō III

Exercitium 7

1. Iūlius baculum sūmēns "Ō Mārce!" inquit, "iam tē verberāt____ sum [= verberābō]!"
2. Iūlius dīcit 'sē Mārcum verberāt____ esse.'
3. Mārcus: "Nōlī mē verberāre! Iam bonus puer fut____ sum [= erō] nec umquam sorōrem meam pulsābō."
4. Mārcus prōmittit 'sē iam bonum puerum fut____ esse nec umquam sorōrem suam pulsāt____ esse.'
5. Iūlius nōn crēdit eum prōmissum fact____ esse.
6. Magister virgam prōmit ac discipulōs verberāt____ est [= verberābit].
7. Discipulī: "Nōlī nōs verberāre, magister! Iam tibi pārit____ sumus [= pārēbimus]."
8. Discipulī prōmittunt 'sē iam magistrō pārit____ esse.'
9. Magister nōn crēdit eōs prōmissum fact____ esse.
10. Magister calamum prōmit quia scrīpt____ est [= scrībet].
11. Mārcus interrogat: "Quid tū scrīpt____ es, magister?"
12. Magister respondet 'sē litterās ad patrem Mārcī scrīpt____ esse': "Litterās ad patrem tuum scrīpt____ sum."
13. Tandem Iūlius intellegit uxōrem suam rūrsus mātrem fut____ esse.
14. Aemilia dīcit 'sē semper īnfantem sēcum habit____ esse.'
15. Syra: "Quīntus numquam ab eō medicō sānābitur." Syra dīcit 'Quīntum numquam ab eō medicō sānāt____ īrī.'

≈ūrus	sum	
≈ūra	es	
	est	
≈ūrī		sumus
≈ūrae		estis
		sunt

≈ūrum esse

eum ≈ūrum	esse
eam ≈ūram	
id ≈ūrum	
eōs ≈ūrōs	
eās ≈ūrās	
ea ≈ūra	

sē	≈ūrum	esse
	≈ūram	
	≈ūrōs	
	≈ūrās	

≈um īrī

Exercitium 8

Exempla: Cane vīnctō tabellārius intrat (= Postquam canis vīnctus est...)
Mārcus veste mūtātā in ātrium redit (= postquam vestis mūtāta est [ab eō]: postquam vestem mūtāvit).

ablātīvus absolūtus III: cum participiō perfectī

1. Epistul____ trādit____ discēdit tabellārius.
2. Iānitōr____ dīmiss____ Iūlius signum rumpit.
3. Sign____ rupt____ epistula legitur.
4. Mārcus pallet nōmin____ magistrī audīt____ .
5. Mārc____ in cubiculum duct____ et inclūs____ , Dāvus in ātrium redit.
6. Aemilia, litter____ magistrī lēct____ , Mārcum nōn laudat.
7. Iūlius: "Mercēdem solvere nōlō!" H____ dict____ Iūlius epistulam magistrī scindit.

Exercitium 9

1. Pater fīlium suum vērum dīcere iubet: "Vērum ____ , mī fīlī!" — dīc!
2. Pāstor canem sē ad ovem dūcere iubet: "____ mē ad ovem, canis!" — dūc!
3. Dominus servum officium facere iubet: "____ officium tuum!" — fac!
4. Iūlius Mārcum alterum mālum tunc ēsse, alterum sēcum ferre iubet: "Alterum mālum nunc ____ , alterum tēcum ____ , Mārce!" — fer! ēs!
5. Syra Iūliam laetam esse iubet: "____ laeta, Iūlia!" — es!

antehāc
clāvis
comes
comitārī
herī
inclūdere
nōlle
perdere
posthāc
prōmissum
prōmittere
verbera

Exercitium 10

1. Mārcus: "____ semper bonus puer erō. Hoc vōbīs ____ ."
2. Iūlius vērō nōn crēdit Mārcum ____ factūrum esse.
3. Mārcus enim hoc idem saepe ____ prōmīsit.
4. Iūlius: "Profectō [verberāre <] ____ meruistī, Mārce!"
5. Dāvus puerum in cubiculum dūcit eumque ____ .
6. Mārcō inclūsō, Dāvus ____ cubiculī Iūliō reddit.
7. Hodiē Mēdus Mārcum ad lūdum ____ nōn potuit, quia ____ domō fūgit; hodiē Mārcus sine ____ ambulāvit.
8. Iūlius magistrō respondēbit 'sē mercēdem solvere ____ .'
9. Iūlius pecūniam suam ____ nōn vult.

Exercitium 11

1. Quid Mārcus parentibus suīs prōmittit? ...
2. Cūr pater nōn crēdit eum prōmissum factūrum esse? ...
3. Verberatne Iūlius Mārcum? ...
4. Quid Iūlius Dāvum facere iubet? ...
5. Cūr Mēdus hodiē Mārcum comitārī nōn potuit? ...
6. Quis Mārcum comitābitur crās? ...
7. Quid Aemilia Iūlium factūrum esse putat? ...
8. Num Iūlius crēdit Mārcum iam mūtātum esse? ...
9. Ad quem Iūlius epistulam scrīptūrus est? ...
10. Ā quō epistula Iūliī trādētur magistrō? ...
11. Quid Iūlius magistrō respondēbit? ...
12. Cūr Iūlius magistrō mercēdem negat? ...
13. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...

Lēctiō grammatica (versūs 156–178)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

Āctīvum

1. *Scrīb|ēns* participium praesentis est; *scrīpt|ūrus* est participium ____ .
2. Participium futūrī dēsinit in *≈ūr|us -a -um*, quod ad thema supīnī additur: *amāt____ , monit____ , lēct____ , audīt____* .
3. Participium futūrī verbī *esse: fut____* .
4. Cum participium futūrī coniungitur cum tempore praesentī verbī *esse*, fit futūrum alterum ('futūrum in praesentī' quod vocātur): ____ *ūr|us sum = scrībam,* ____ ____ *= scrībēs,* ____ ____ = *scrībet.*
5. Cum participium futūrī cum īnfīnītīvō *esse* coniungitur, ____ futūrī fit: *scrīptūr|um esse.*
6. Īnfīnītīvus praesentis: *vocāre*; īnfīnītīvus futūrī: ____ *ūrum esse.*

Passīvum

7. Cum supīnum I cum *īrī* (īnf. praes. pass. verbī *īre*) iungitur, ____ futūrī passīvī fit: *scrīptum īrī.*
8. *Scrībī* īnfīnītīvus praesentis passīvī est; *scrīptum īrī* est ____ passīvī
9. Īnfīnītīvus praesentis passīvī: *mūtārī*; īnfīnītīvus futūrī passīvī: ____ *um* ____ .

participium futūrī
≈ūr|us -a -um

futūrum in praesentī

≈ūrus	*sum*	
≈ūra	*es*	
	est	
≈ūrī		*sumus*
≈ūrae		*estis*
		sunt

īnfīnītīvus futūrī
āct.
≈ūr|um esse
pass.
≈um īrī

Exercitium 13
Īnfīnītīvī:
1. afferre, ____ isse, ____ um esse.
2. dūcere ____ isse, ____ um esse.
3. ferre, ____ isse, ____ um esse.
4. facere, ____ isse, ____ um esse.
5. fugere, ____ isse.
6. inclūdere, in ____ isse, in ____ um esse.
7. legere, ____ isse, ____ um esse.
8. mittere, ____ isse, ____ um esse.
9. ostendere, ____ isse.
10. perdere, ____ isse.
11. trādere, ____ isse, ____ um esse.

faciō -iunt
fugiō -iunt

CAPITVLVM VICESIMVM QVARTVM

Cap. XXIV

Lēctiō prīma (versūs 1–51)

Lēctiō I

Exercitium 1
1. Mārcus: "Ecce tabula mea. ____ ipse hoc scrīpsī. Nōnne litterae meae pulchrae v____ dēlectant? Cūr nōn laudor ā v____ ?"
2. Iūlius: "N____ t____ nōn crēdimus, Mārce. T____ hoc nōn scrīpsistī."
3. Mārcus: "Cūr v____ m____ nōn crēditis? Nōnne m____ pulchrē scrībere putātis?"
4. Iūlius: "Scīmus t____ foedē scrībere! Hae litterae pulchrae ā t____ scrīptae esse nōn possunt."
5. Mārcus: "Certē ā m____ scrīptae sunt!" Mārcus 'litterās ā sscrīptās esse' dīcit.
6. Iūlius: "N____ fallere nōn potes. Num t____ Sextus nōmen est?"
7. Tandem Mārcus fatētur 's____ tabulās mūtāvisse' neque s____ excūsāre cōnātur.
8. Iūlius: "Nōnne t____ pudet ita fēcisse?"
9. Mārcus: "Nōlī m____ verberāre, pater! Magister m____ iam bis verberāvit: tergum adhūc m____ dolet."
10. Mārcus dīcit 'tergum adhūc s____ dolēre.'
11. Mārcus: "Posthāc v____ pārēbō, pater et māter; id v____ prōmittō."
12. Iūlius: "Id saepe antehāc n____ prōmīsistī. Nōn crēdimus t____ n____ pāritūrum esse. Discēde ā n____ , puer!"

ego	nōs
mē	nōs
mihi	nōbīs
(ā) mē	(ā) nōbīs
tū	vōs
tē	vōs
tibi	vōbīs
(ā) tē	(ā) vōbīs
–	
sē	
sibi	
(ā) sē	

Exercitium 2
1. Puer ____ [= aeger] in lectō sē ____ nec dormīre potest sīve in ____ dextrō cubat sīve in latere ____ [= sinistrō].
2. Puer surgere cōnātur, sed ____ [= statim] in lectō ____ .
3. Pēs ____ [= rūrsus] dolēre incipit: propter ____ puer surgere nōn potest.
4. Quīntus ____ quod pedēs nōn ____ [= aequī], sed ____ sunt.
5. Omnia quiēta sunt, nūllus ____ audītur, avēs nōn canunt, quia tempestāte magnā et ____ territae sunt.
6. At ____ silentium clāmōre et ____ māximō rumpitur!
7. Mārcus enim clāmāre ac forem ____ [= pulsāre] incipit.
8. Cūr Mārcus ita clāmat foremque tam ____ percutit?

aegrōtus
aliter
continuō
convertere
cupere
dēnuō
dolor
etsī
flēre
frangere
ignōrāre
impār

intus
iūxtā
laevus
latus
mīrārī
nōscere
os ossa
pār
patī
percutere
recumbere
sonus
strepitus
subitō
subitus
valdē

9. Ita Mārcus inclūsus forem ____ cōnātur, neque enim ____ [= aliō modō] ē cubiculō exīre potest.
10. Cubiculum Mārcī ____ cubiculum Quīntī situm est.
11. Quīntus ____ crūris frāctum esse putat, sed Syra dīcit 'omnia ____ eius integra esse.'
12. Nōn decet puerum Rōmānum ____ [= lacrimāre], ____ [= quam-quam] gravem dolōrem ____ .
13. Quīntus ____ [= nescit] Mārcum ā Sextō pulsātum esse.
14. Quīntus enim ____ [↔ forīs] in lectō cubāns nihil ____ potest, etsī omnia scīre ____ [= vult].

Exercitium 3
1. Quiētēne iacet Quīntus in lectō? ...
2. Cūr dormīre nōn potest? ...
3. Quid puer facere cōnātur? ...
4. Quid mīrātur Quīntus? ...
5. Uter pēs māior est? ...
6. Cūr avēs in hortō silent? ...
7. Quō sonō silentium rumpitur? ...
8. Unde venit ille strepitus? ...
9. Quem vocat Quīntus? ...
10. Quid dīcit Quīntus dē pede suō aegrō? ...
11. Estne frāctum crūs eius? ...
12. Quārē Quīntus flēre incipit? ...
13. Quid agunt aliī puerī, dum Quīntus intus cubat? ...
14. Mārcusne cum aliīs puerīs lūdit? ...
15. Cūr Quīntus ignōrat Mārcum inclūsum esse? ...

	īnf.	*imp.*
	-rī/-ī	-re/-ere
[1]	-ārī	-āre!
[2]	-ērī	-ēre!
[3]	-ī	-ere!
[4]	-īrī	-īre!

Exercitium 4
Exemplum: Iūlius servum sē opperīrī iubet: "Opperīre mē, serve!"
Iūlius servum sē sequī iubet: "Sequere mē, serve!"
1. Syra Quīntum laetārī iubet: "Laet____ , Quīnte!"
2. Quīntus Syram sē cōnsōl____ et sēcum loqu____ iubet: "Cōnsōl____ mē, Syra! Loqu____ mēcum!"
3. Mēdus Lȳdiam sē comit____ iubet: "Comit____ mē, Lȳdia!"
4. Nauta Mēdum caelum intu____ iubet: "Intu____ caelum!"
5. Mēdus nautam ventum secundum opper____ iubet: "Ventum secundum opper____ , nauta!"

Lēctiō secunda (versūs 52–117)

Lēctiō II

~erat		~erant	
≈us	erat	≈ī	erant
≈a		≈ae	
≈um		≈a	

Exercitium 5
1. Mārcus ē lūdō rediēns ūmidus erat, quod per imbrem ambul____ et sordidus quod humī iac____ .
2. Puerī enim pugn____ , et Mārcus et Sextus humī iac____ .
3. Sextus Mārcum puls____ et ā Mārcō et Titō puls____ erat.
4. Puerī ā magistrō verber____ erant, quod in lūdō dorm____ .
5. Māter Mārcum discipulum improbum fuisse nesciēbat, neque enim lēg____ litterās quās magister scrīps____ .
6. Aemilia virgō remittēbat flōrēs quōs Iūlius eī mīs____ .
7. Ancilla gaudēbat quod ā dominō laud____ erat.
8. Ancillae gaudēbant quod ā dominō laud____ erant.
9. Etsī pēs dolēbat, os frāct____ nōn erat.

Exercitium 6

1. Herī Mēdus Mārcum ad lūdum comit______ est.
2. Tabellārius canem iānitōris ver______ est [= timuit].
3. Mēdus Lȳdiam ōscul______ est et Lȳdia Mēdum ōscul______ est.
4. Syra Quīntum mortuum esse arbitr______ est [= putāvit].
5. Parentēs fīliam lacrimantem cōnsōl______ sunt.
6. Syra: "Tūne ē lectō surgere cōn______ es, Quīnte?"
7. Quīntus fatētur 'sē surgere cōn______ esse': "Surgere cōn______ sum."
8. Mārcus tabulam Sextī 'suam esse' dīxit: ita puer ment______ est.
9. Falsa sunt omnia quae Mārcus locūt______ est.
10. Tandem Mārcus 'sē ment______ esse' fass______ est: "Ment______ sum, pater. Falsa sunt omnia quae locūt______ sum."
11. Servī: "Semper vērum locūt______ sumus: numquam ment______ sumus."
12. Servī dīcunt 'sē semper vērum locūt____ esse nec umquam ment______ esse.'

≈us	sum	≈ī	sumus
≈a	es	≈ae	estis
	est		sunt

≈um | esse
≈am
≈ōs
≈ās

Exercitium 7

1. Mārcus ā patre verberātus nōn est, quia iam verberāt____ ______ ā magistrō, sed in cubiculum inclūsus est.
2. Puer enim nōn modo malus discipulus fu______ et in lūdō dormīv______, sed etiam in viā pugnāv______ et falsum dīx______ (= mentīt____ ______).
3. Mārcus: "Tū mē in cubiculum inclūsistī, pater, etsī iam ā magistrō verberāt____ ______! Nōnne satis pūnīt____ ______ ā magistrō?"
4. Iūlius: "Ego tē inclūsī, etsī iam ā magistrō verberāt____ ______, quia nōn modo malus discipulus fu______ et in lūdō dormīv______, sed etiam in viā pugnāv______ ac falsum dīx______. Certē nōn satis pūnīt____ ______ ā magistrō!"
5. Mārcus (ad Quīntum): "Pater mē in cubiculum inclūsit, quia nōn sōlum malus discipulus fu______ et in lūdō dormīv______, sed etiam in viā pugnāv______ ac falsum dīx______."
6. Herī magister puerōs verberāvit, quia malī discipulī fu______ et in lūdō dormīv______.
7. Malī discipulī bonīs: "Herī magister nōs verberāvit, quia malī discipulī fu______ et in lūdō dormīv______; at vōs laudāvit, quia bonī discipulī fu______ atque omnia verba eius audīv______."
8. Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt, quia ab eō 'barbarī' appellāt______.
9. Iūlius: "Cūr Sextum pulsāvistis? Vōsne ab eō pulsāt____ ______?"
10. Mārcus: "Sextum pulsāvimus, quod ab eō 'barbarī' appellāt____ ______."

~eram ~erāmus
~erās ~erātis
~erat ~erant

≈us	eram	≈ī	erāmus
≈a	erās	≈ae	erātis
	erat		erant

Exercitium 8

Exempla: Pater prūdentior est fīliō = Pater prūdentior est quam fīlius.
Leōne fortior = fortior quam leō.

1. Digitus quārtus minor est digit____ medi____ [= quam digitus medius].
2. Mōns Aetna altior est mont____ Vesuvi____ [= quam mōns Vesuvius].
3. Via Appia cēter____ vi____ longior est [= longior est quam cēterae viae].
4. Quae dea Vener____ pulchrior est [= pulchrior est quam Venus]?
5. Quod ōrnāmentum pulchrius est ānul____ gemmāt____?
6. Nūllus discipulus Mārc____ pigrior est.
7. Canis iānitōris lup____ ferōcior est.
8. Toga Mārcī niv____ candidior erat.
9. Nūllum mare māius est ōcean____.
10. Nūlla stēlla sōl____ clārior est.

ablātīvus comparātiōnis
(comparātiō -ōnis f < comparāre)

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 118–162)

Exercitium 9

Āctīvum

1. *Vocāv|it* est praeteritum ________, *vocāv|erat* praeteritum ________.
2. Plūsquamperfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erat*, quod ad thema ________ additur, ut *dīx|erat*.
3. Plūsquamperfectum: singulāris: pers. 1 *~eram*, 2 ~______, 3 ~______; plūrālis: pers. 1 ~______, 2 ~______, 3 ~______.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	*amāv*____	*amāv*____	*monu*____	*monu*____
5. Pers. 2	*amāv*____	*amāv*____	*monu*____	*monu*____
6. Pers. 3	*amāv*____	*amāv*____	*monu*____	*monu*____
7. Pers. 1	*dīx*____	*dīx*____	*audīv*____	*audīv*____
8. Pers. 2	*dīx*____	*dīx*____	*audīv*____	*audīv*____
9. Pers. 3	*dīx*____	*dīx*____	*audīv*____	*audīv*____

10. Plūsquamperfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu*____, 2 *fu*____, 3 *fu*____; plūrālis: pers. 1 *fu*____, 2 *fu*____, 3 *fu*____.

plūsquamperfectum āct.

	sing.	plūr.
1	*~era|m*	*~erā|mus*
2	*~erā|s*	*~erā|tis*
3	*~era|t*	*~era|nt*

Passīvum

11. *Vocāt|us* est praeteritum perfectum passīvī est; *vocāt|us erat* est praeteritum ________ passīvī.
12. Plūsquamperfectum passīvī cōnstat ex ________ perfectī et praeteritō ________ verbī *esse* (*eram, erās, erat*...).

	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	*vocātus* ____	*vocāt*____ ____
14. Pers. 2	*vocāt*____	*vocāt*____ ____
15. Pers. 3	*vocāt*____	*vocāt*____ ____

pass.

	sing.	plūr.
	≈us -a -um	*≈ī -ae -a*
1	*eram*	*erāmus*
2	*erās*	*erātis*
3	*erat*	*erant*

Exercitium 10

1. *cadere,* ______*isse*
2. *cognōscere,* ______*isse,* ______*um esse*
3. *cupere,* ______*isse*
4. *dare,* ______*isse,* ______*um esse*
5. *fatērī,* ______*um esse*
6. *frangere,* ______*isse,* ______*um esse*
7. *īre,* ______*isse*
8. *lavāre,* ______*isse,* ______*um esse*
9. *loquī,* ______*um esse*
10. *lūdere,* ______*isse*
11. *mordēre,* ______*isse,* ______*um esse*
12. *nōscere,* ______*isse*
13. *redīre, red*______*isse*
14. *reprehendere, re*______*isse, re*______*um esse*
15. *velle,* ______*isse*
16. *vidēre,* ______*isse,* ______*um esse*

cupiō -iunt
eō eunt
red-eō -eunt

CAPITVLVM VICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Exercitium 1

1. ________ et lupus ________ [= sine causā] ad eundem rīvum vēnērunt.
2. Quattuor equī currum Sōlis ________ ; nec facile est equōs Sōlis ________ .
3. Achillēs corpus Hectoris post ________ suum trāxit.
4. Rōmulus prīma ________ Rōmāna aedificāvit et frātrem ________ .
5. Moenia, quae Rōmulus ________ , nōn alta, sed ________ erant.
6. Quīntus ________ dē Rōmulō et Remō iam audīvit.
7. Nunc fābulam dē ________ ferōcī quod hominēs vīvōs ________ audīre cupit.
8. Tāle mōnstrum ________ [= ferōx] Quīntum nōn terrēbit, neque enim is puer ________ est.
9. In Crētā ________ [= tempore antīquō] vīvēbat ________ mōnstrum, nōmine Mīnōtaurus, cui corpus virī, sed caput ________ erat.
10. ________ [= plūrēs quam duo] adulēscentēs virginēsque Athēniēnsēs ________ [= omnī annō] ad Mīnōtaurum mittēbantur.
11. Labyrinthus est magnum ________ , unde nēmō potest exīre, quamquam iānua ________ .
12. Daedalus complūrēs rēs ________ [< mīrārī] effēcerat praeter labyrinthum.

Exercitium 2

1. Quid Quīntus Syram sibi nārrāre iubet? ...
2. Quid fēcit Achillēs? ...
3. Quis prīmōs mūrōs Rōmānōs aedificāvit? ...
4. Quem Rōmulus interfēcit?
5. Cūr Quīntus fābulam dē Rōmulō audīre nōn vult? ...
6. Quālem fābulam Quīntus audīre cupit? ...
7. Quam fābulam Syra puerō nārrat? ...
8. Quāle mōnstrum erat Mīnōtaurus? ...
9. Ubi illud mōnstrum habitābat? ...
10. Quid est labyrinthus? ...
11. Clausane erat iānua labyrinthī? ...
12. Quis illum labyrinthum aedificāverat? ...
13. Unde veniēbant hominēs quōs edēbat Mīnōtaurus? ...
14. Quālia vēla gerēbat nāvis eōrum? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–88)

Exercitium 3

1. Iūlia: "Manē h____ apud nōs, pater! Nōlī h____ abīre!"
2. Iūlius: "Crās necesse erit mē h____ Rōmam proficīscī, sed brevī h____ ad vōs redībō."
3. Iūlia: "Quārē rūrsus Rōmam ībis? Necesse nōn est totiēs ill____ īre nec tot diēs ill____ manēre."
4. Iūlius: "Rōmae vīvere mē nōn dēlectat; itaque post paucōs diēs ill____ discēdam atque h____ revertar."
5. Iūlia: "Quod dōnum mihi ill____ afferēs?"

Cap. XXV

Lēctiō I

aedificāre
aedificium
agnus
complūrēs
currus
fābula
forte
humilis
interficere
mīrābilis
moenia
mōnstrum
ōlim
patēre
quotannīs
regere
saevus
taurus
terribilis
timidus
trahere
vorāre

Lēctiō II

(ubi?)	hīc	illīc
(unde?)	hinc	illinc
(quō?)	hūc	illūc

auxilium
brevī
cīvis
cōnstituere
cupidus
exitus
expugnātiō
fīlum
glōria
mora
mors
necāre
occīdere
parātus
pollicērī
rēx

Exercitium 4

1. Mīnōs, ________ Crētae, Athēnās expugnāverat.
2. Post ________ urbis rēx et pecūniam et hominēs postulāvit.
3. Itaque quotannīs complūrēs Athēniēnsēs ad ________ certam mittēbantur.
4. Mīnōs enim et pecūniae et sanguinis ________ erat.
5. Thēseus, vir ________ cupidus, Mīnōtaurum ________ [= interficere] atque ________ suōs servāre ________ .
6. Thēseus, quī gladium gerēbat, ad pugnam ________ erat.
7. Ariadna Thēseō ________ longum dedit; ita fīlia rēgis eī ________ tulit.
8. Thēseus: " ________ [= mox] hūc redībō, nec posteā tē relinquam, Ariadna: hoc tibi ________ [= prōmittō]."
9. Tum Thēseus sine ________ [= continuō] labyrinthum intrāvit atque Mīnōtaurum ________ [= necāvit/interfēcit].
10. Posteā fīlum Ariadnae secūtus ________ labyrinthī facile repperit.

Exercitium 5

1. Cūr Athēniēnsēs in Crētam mittēbantur? ...
2. Cūr Mīnōs Athēniēnsibus inimīcus erat? ...
3. Ubi Thēseus vīvēbat? ...
4. Quam bēstiam Thēseus iam necāverat? ...
5. Quid Thēseus tum agere cōnstituit? ...
6. Sōlusne Thēseus in Crētam profectus est? ...
7. Quō rēx Mīnōs Thēseum dūcī iussit? ...
8. Quae fuit Ariadna? ...
9. Cūr ea Thēseum servāre cōnstituit? ...
10. Quōmodo Ariadna Thēseō auxilium tulit? ...
11. Quid Thēseus Ariadnae prōmīsit? ...
12. Quid fēcit Thēseus in labyrinthō? ...
13. Quōmodo exitum labyrinthī repperit? ...

Lēctiō III

-re	-minī
[1] -āre	-āminī
[2] -ēre	-ēminī
[3] -ere	-iminī
[4] -īre	-īminī

Lēctiō tertia (versūs 89–144)

Exercitium 6

1. Iūlius: "Nōlō sōlus ambulāre. Comit________ mē, Syre et Lēander! Opper________ mē ante portam!"
2. Lӯdia: "Nōlī mē dēserere, Mēde! Hoc mihi pollic________ !"
3. Mēdus: "Proficīsc________ mēcum, Lӯdia! Comit________ mē in Graeciam!"
4. Mēdus: "Nāvem solvite, nautae! Intu________ caelum! Proficīsc________ !"
5. Dāvus: "Sequ________ mē in cubiculum tuum, Mārce!"
6. Dux: "Laet________ , mīlitēs! Hostēs fugiunt. Sequ________ eōs, sed brevī hūc revert________ !"
7. Lӯdia: "Nōlī deōs Rōmānōs verērī, Mēde! Ūnum sōlum Deum ver________ ! Eius auxilium opper________ !"

conspectus
dēscendere
dēserere
ibi
lītus
maerēre

Exercitium 7

1. Post ________ [> necāre] Mīnōtaurī Thēseus nāvem ________ atque cum Ariadnā profectus est.
2. Naxī Thēseus Ariadnam ________ [= relīquit].
3. Prīmō Ariadna amīcum in ________ quaesīvit.
4. Deinde in altum ________ ascendit, unde ________ nāvem Thēseī procul in marī vīdit.

5. Postquam nāvis ē __________ eius abiit, Ariadna dē saxō in lītus __________ .
6. __________ [= illīc] puella misera capillum et vestem scindēbat, sīcut agunt hominēs quī __________ .
7. Post mortem Aegeī Thēseus multōs annōs Athēnās __________ .
8. Hīc Syra fīnem __________ facit.
9. Syra virum improbum amāvit, neque tamen illīus virī __________ potest.

nārrātiō
nex
oblīvīscī
prōspicere
regere
saxum
(nāvem) solvere

Exercitium 8

Exempla: Fābul<u>ās</u> nārrāre mē dēlectat = Nārrātiō fābul<u>ārum</u> mē dēlectat.
Vir quī pecūni<u>am</u> cupit = vir pecūni<u>ae</u> cupidus.

acc./gen.

1. Difficile fuit urb_____ expugnāre: Expugnātiō urb_____ difficilis fuit.
2. Vocābul_____ Latīn_____ dēclīnāre dēbēmus: Dēclīnātiō vocābul_____ Latīn_____ facilis nōn est.
3. Thēseus patri_____ amābat atque glōri_____ cupiēbat: ille vir patri_____ amāns atque glōri_____ cupidus in Crētam profectus est.
4. Thēseus mort_____ nōn timēbat. Sine timōre mort_____ labyrinthum intrāvit.
5. Thēseus ob amōrem patri_____ atque glōri_____ cupiditātem Mīnōtaur_____ necāvit.
6. Post necem Mīnōtaur_____ Thēseus in patriam revertit.
7. Magister Mārc_____ nōn laudat: in epistulā eius nūlla laus Mārc_____ est.

Exercitium 9

1. Quid Thēseus cīvibus suīs ostendit? ...
2. Num Thēseus sōlus ē Crētā profectus est? ...
3. Ubi Ariadnam relīquit Thēseus? ...
4. Ubi amīcum suum Ariadna quaesīvit? ...
5. Quid puella ē saxō prōspiciēns vīdit? ...
6. Quid facere solent hominēs quī maerent? ...
7. Cūr Syra virīs nōn crēdit? ...
8. Quō Thēseus Nāxō profectus est? ...
9. Unde Aegeus rēx in mare prōspiciēbat? ...
10. Cūr Aegeus fīlium suum mortuum esse arbitrābātur? ...
11. Quid tum fēcit Aegeus? ...
12. Quod mare ab Aegeō rēge appellātum est? ...
13. Ubi situm est mare Aegaeum? ...
14. Quis rēx Athēniēnsium factus est post Aegeum? ...

Lēctiō grammatica (versūs 145–154)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: *Dominus servum sē comitārī iubet: "Comitā<u>re</u> mē, serve!"*
Dominus servōs sē comitārī iubet: "Comitā<u>minī</u> mē, servī!"

imperātīvus verbī dēpōnentis
[1] -ā|re -ā|minī
[2] -ē|re -ē|minī
[3] -|ere -|iminī
[4] -ī|re -ī|minī

1. *Comitā|rī* īnfīnītīvus verbī dēpōnentis est. *Comitā|re* nōn est īnfīnītīvus, sed __________ verbī dēpōnentis.
2. *Comitā|re* est __________ singulāris; *comitā|minī* imperātīvus __________ est.
3. Īnfīnītīvus: *cōnārī*; imperātīvus: sing. *cōn*_____ , plūr. *cōn*_____ .
4. Īnfīnītīvus: *verērī*; imperātīvus: sing. *ver*_____ , plūr. *ver*_____ .
5. Īnfīnītīvus: *loquī*; imperātīvus: sing. *loqu*_____ , plūr. *loqu*_____ .
6. Īnfīnītīvus: *partīrī*; imperātīvus: sing. *part*_____ , plūr. *part*_____ .

Exercitium 11

a- dē-scendere
cōn-spiciō -iunt
iaciō -iunt
in-cipiō -iunt
inter-ficiō -iunt

1. *accēdere, ac_____isse*
2. *cōnscendere, cōn_____isse*
3. *cōnspicere, cōn_____isse, cōn_____um esse*
4. *cōnstituere, cōn_____isse, cōn_____um esse*
5. *dēserere, dē_____isse, dē_____um esse*
6. *gerere, _____isse, _____um esse*
7. *iacere, _____isse, _____um esse*
8. *incipere, _____isse, _____um esse*
9. *interficere, inter_____isse, inter_____um esse*
10. *iubēre, _____isse, _____um esse*
11. *oblīvīscī, ob_____um esse*
12. *occīdere, oc_____isse, oc_____um esse*
13. *petere, _____isse, _____um esse*
14. *proficīscī, pro_____um esse*
15. *quaerere, _____isse, _____um esse*
16. *reddere, red_____isse, red_____um esse*
17. *regere, _____isse, _____um esse*
18. *relinquere, re_____isse, re_____um esse*
19. *reperīre, _____isse, _____um esse*
20. *sequī, _____um esse*
21. *trahere, _____isse, _____um esse*

Cap. XXVI

CAPITVLVM VICESIMVM SEXTVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–31)

Exercitium 1

celer -eris -ere
equus cel<u>er</u> (*m*)
nāvis cel<u>eris</u> (*f*)
pīlum cel<u>ere</u> (*n*)

1. Asinus nōn tam cel_____ est quam equus.
2. Aquila est avis magna et cel_____ .
3. Nūllus deus tam cel_____ est quam Mercurius.
4. Fuga cel_____ hostēs perterritōs servāvit.
5. Ventus cel_____ et subitus mare turbāvit.
6. Nihil tam cel_____ est quam fulgur.

Exercitium 2

audāx
carcer
celer
cōnficere
cōnsequī
cōnsilium
cōnsūmere
effugere
fuga
haud
invenīre
iuvāre
paene
persequī
quisquam
quoniam
reliquus
vērum

1. Rēx Mīnōs Thēseum fugientem __________ est.
2. Nāvis Mīnōis nōn tam __________ fuit quam Thēseī.
3. Itaque rēx Thēseum __________ nōn potuit.
4. Daedalus, quī fīlum __________ et Ariadnae dederat, ā rēge in labyrinthum inclūsus est sīcut in __________ .
5. Hīc Syra, quae __________ [= nōn] paulum temporis iam __________ in nārrandō, fīnem facere vult.
6. __________ [= sed] Quīntus, quī magnam fābulae partem iam audīvit, partem __________ quoque audīre cupit.
7. Syra igitur dē __________ Daedalī et Īcarī nārrat.
8. Daedalus exitum labyrinthī __________ [= reperīre] nōn potuit, neque __________ [= et nēmō] eum __________ [= eī auxilium tulit].
9. __________ igitur aliā viā exīre nōn potuit, vir __________ [= audēns] per āera __________ cōnstituit.
10. Hoc __________ adhūc ab Īcarō ignōrābātur.
11. Puer fessus 'sē __________ [= prope] mortuum esse' dīxit.

Exercitium 3

1. Cūr rēx Thēseum fugientem cōnsequī nōn potuit? ...
2. Quō Mīnōs Daedalum inclūdī iussit? ...
3. Quid Daedalus cōnfēcerat et Ariadnae dederat? ...
4. Quis cum Daedalō in labyrinthum inclūsus est? ...
5. Cūr Syra hīc fīnem facere vult? ...
6. Quā viā Daedalus effugere cōnstituit? ...
7. Cūr Īcarus labyrinthum 'carcerem' appellāvit? ...
8. Quārē fessus erat Īcarus? ...
9. Multumne cibī iīs reliquum erat? ...
10. Quōrum auxilium Īcarus opperiēbātur? ...

Lēctiō secunda (versūs 32–82)

Lēctiō II

Exercitium 4

-nd|um -ī -ō
[1] -andum -ī -ō
[2] -endum -ī -ō
[3] -endum -ī -ō
[4] -iendum -ī -ō

nārrāre
ad nārrandum
... nārrandī
(in/dē) nārrandō

1. Nautae parātī sunt ad nāvig__________.
2. Syra fīnem nārr__________ facit quia fessa est nārr__________.
3. Puer autem cupidus est aud__________ neque parātus ad dorm__________.
4. Stilus necessārius est ad scrīb__________.
5. Sextus industrius est in scrīb________ et in leg________ et in comput________; is enim cupidus disc__________ est.
6. Puerī scrībere discunt scrīb________; ars scrīb________ haud facilis est.
7. Capitulum XVI est dē marī et dē nāvig__________.
8. Iūlia dēlectātur in hortō ambul__________ et flōrēs aspici__________.
9. Mēdus cōnsilium ā dominō fugi__________ excōgitāverat.
10. Daedalus fīlium, quī vol________ studiōsus erat, artem vol________ docuit.
11. Paulum satis est ad beātē vīv__________.
12. Quōmodo loquī discimus? Loquī discimus aliōs loquentēs aud__________ et imit__________.

Exercitium 5

ars
cautus
deorsum
ēvolāre
excōgitāre
fīgere
ignis
imitārī
īnfimus
ingēns
lacertus
levāre
līber
mollīre
nātūra
opus
orbis
penna
perficere
quidem
studiōsus
summus
sūrsum
tamquam
trāns
ūrere

1. Quī in carcere inclūsus est nōn est __________.
2. Avis __________ montēs et flūmina volāre potest.
3. Aquila circum labyrinthum in magnum __________ volābat.
4. Daedalus cōnsilium fugae iam __________ : ālās facere cōnstituerat atque ē labyrinthō __________.
5. Ālās cōnficere __________ difficile est, sed Daedalus ālās __________ [= māximās] cōnfēcit ex __________, quās cērā in lacertīs __________.
6. Ille __________ [= certē] deus nōn erat, sed tamen arte suā ipsam __________ mūtāre poterat.
7. "Opus iam __________ est" inquit Daedalus, "Ecce exemplum __________ meae novissimum. Iam avēs in volandō __________ possumus."
8. Puer, etsī __________ erat volandī, sē suprā humum __________ nōn potuit.
9. Pater fīlium ālās __________ __________ movēre docuit __________ [= sīcut] avis.
10. Tum fīlium sīc monuit: "Nōlī volāre in __________ āere prope mare neque in __________ āere prope sōlem, nam __________ sōlis cēram __________ ac pennās __________ poterit. __________ estō!"
11. __________ est pars bracchiī superior.

Exercitium 6

1. Quid Daedalus excōgitāverat? ...
2. Quae via sōla iīs patēbat ad fugiendum? ...
3. Quid Daedalus suprā sē vīdit? ...
4. Quae animālia nātūrā volāre possunt? ...
5. Cūr homō volāre nōn potest? ...
6. Quās rēs mīrābilēs Daedalus iam cōnfēcerat? ...
7. Quōmodo Daedalus ālās cōnfēcit? ...
8. Ubi fīxae sunt ālae? ...
9. Cūr Īcarus nōn statim volāre potuit? ...
10. Quid Daedalus fīlium suum docuit? ...
11. Ubi pater Īcarum volāre iussit? ...
12. Cūr eī nōn licēbat in summum caelum ascendere? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 83–145)

Exercitium 7

Exempla: Thēseus, postquam ē Crētā profectus est, Naxum vēnit
= Thēseus ē Crētā profectus Naxum vēnit.
Quīntus, quī cultrum medicī verēbātur, oculōs clausit
= Quīntus cultrum medicī veritus oculōs clausit.

cultrum veritus : cultrum verēns

1. Mīnōs Thēseum __________ [= postquam Thēseum persecūtus est] domum revertit.
2. Daedalus fīlium __________ [= postquam fīlium ōsculātus est] "Iam sequere mē!" inquit.
3. Ita __________ [= Postquam ita locūtus est] Daedalus cum fīliō ēvolāvit.
4. Fīlum Ariadnae __________ [= Postquam fīlum Ariadnae secūtus est] Thēseus exitum labyrinthī repperit.
5. Tabellārius canem __________ [= quī canem verēbātur] intrāre nōluit.
6. Aegeus fīlium mortuum esse __________ [= quī fīlium mortuum esse arbitrābātur] in mare sē iēcit.

Exercitium 8

aberrāre
accidere
cāsus
dēspicere
causā (-ndī)
lībertās
māximē
multitūdō
orbis (terrārum)
paenīnsula
propinquus
quatere
revocāre
sīn
suspicere
temerārius
vērum (etiam)
vidērī

1. Peloponnēsus nōn īnsula, sed __________ est.
2. Daedalus et Īcarus ē labyrinthō ēvolantēs novā __________ gaudēbant ac __________ [= magnum numerum] īnsulārum mīrābantur.
3. Īcarus __________ [= deorsum aspiciēns] paene tōtum __________ terrārum vidēre poterat, __________ [= sūrsum aspiciēns] sōlem lūcentem vīdit.
4. Puer __________ [= nimis audāx] in summum caelum ascendit.
5. Tum __________ [= factum est] id quod pater timuerat: sōl __________ [< prope] cēram mollīvit et pennās ussit.
6. Puer, lacertōs nūdōs __________, in mare cecidit.
7. Haec fābula nōn sōlum dēlectandī, __________ [= sed] etiam monendī __________ nārrātur.
8. Ex omnibus fābulīs haec dē __________ [< cadere] Īcarī Quīntum __________ dēlectat.
9. Puer fessus Syram abeuntem nōn __________.
10. Rēs quae procul absunt parvae esse __________.
11. In somnīs Quīntus volāre sibi __________ [= sē volāre putat].
12. Sī industrius es, multum discis, __________ [= sī autem] piger es, nihil discis.
13. Nōlī ā rēctā viā __________!

Exercitium 9

1. Quis fugam Daedalī et Īcarī animadvertit? ...
2. Quid arbitrātus est pāstor quī eōs volāre vīdit? ...
3. Cūr pater et fīlius nōn rēctā viā Athēnās volāvērunt? ...
4. Quid volantēs sub sē vīdērunt? ...
5. Quid est Peloponnēsus? ...
6. Quōmodo Peloponnēsus cum reliquā Graeciā coniungitur? ...
7. Quid est Corinthus? ...
8. Quārē Īcarus ad sōlem ascendit? ...
9. Quid tum puerō temerāriō accidit? ...
10. Quid appellātur id mare quō Īcarus cecidit? ...
11. In quā īnsulā inventum est corpus puerī? ...
12. Cūr Quīntus fessus nōn est fābulās audiendō? ...
13. Quārē nārrātur haec fābula? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 146–162)

Exercitium 10

Exempla: *Nāvigāre necesse est. Nautae nāvigāre cupiunt.*
Nāvēs necessāriae sunt ad nāvigandum.
Nautae cupidī sunt nāvigandī.
Nautae pecūniam faciunt nāvigandō.

gerundium

	[1, 2]	[3, 4]
acc.	*-ndum*	*-endum*
gen.	*-ndī*	*-endī*
abl.	*-ndō*	*-endō*

1. *Nāvigāre* īnfīnītīvus est. *Nāvigandum* nōn īnfīnītīvus, sed ________ est.
2. *Nāvigandum* accūsātīvus gerundiī est; *nāvigandī* est ________ , *nāvigandō* ________ gerundiī.
3. Īnfīnītīvus: *vocāre*. Gerundium: accūsātīvus *voca*________ , genetīvus *voca*________ , ablātīvus *voca*________ .
4. Īnfīnītīvus: *vidēre*. Gerundium: accūsātīvus *vide*________ , genetīvus *vide*________ , ablātīvus *vide*________ .
5. Īnfīnītīvus: *legere*. Gerundium: accūsātīvus *leg*________ , genetīvus *leg*________ , ablātīvus *leg*________ .
6. Īnfīnītīvus: *audīre*. Gerundium: accūsātīvus *audi*________ , genetīvus *audi*________ , ablātīvus *audi*________ .

Exercitium 11

capiō -iunt

-ficiō -iunt

-spiciō -iunt

1. *accidere, ac____isse*
2. *capere, ____isse, ____um esse*
3. *cōnsīdere, cōn____isse*
4. *-ficere, -____isse, -____um esse*
5. *fīgere, ____isse, ____um esse*
6. *invenīre, in____isse, in____um esse*
7. *iungere, ____isse, ____um esse*
8. *iuvāre, ____isse, ____um esse*
9. *mergere, ____isse, ____um esse*
10. *movēre, ____isse, ____um esse*
11. *-spicere, -____isse, -____um esse*
12. *ūrere, ____isse, ____um esse*

Cap. XXVII

CAPITVLVM VICESIMVM SEPTIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–49)

ablātīvus īnstrūmentī

Exercitium 1

Exempla: Quō īnstrūmentō agricola metit? Falce metit.
Quī metit falce ūtitur.

1. Discipulus stil____ in tabulā scrībit.
2. Discipulus quī scrībit stil____ et tabul____ ūtitur.
3. Mīles gladi____ et scūt____ et ali____ arm____ pugnat.
4. Mīles pugnāns gladi____ et scūt____ et ali____ arm____ ūtitur.
5. Quī in aliam terram it aut nāv____ aut curr____ aut equ____ vehitur.
6. Avis volāns āl____ ūtitur; homō ambulāns ūtitur ped____ .
7. In loquendō lingu____ ūtimur, aur____ ūtimur in audiendō.

Exercitium 2

ager
agere
agricola
amoenus
arāre
arātor
arātrum
cingere
colere
cōpia
crēscere
dēnique
falx
fertilis
frūgēs
frūmentum
īnstrūmentum
invehere
mātūrus
metere
negōtium
parum
pāscere
pecus
prae
regiō
rudis
sēmen
serere
spargere
ūtī
ūva
-ve
vīnum
vītis

1. Hortus Iūliī ________ [= pulcher] agrīs ________ .
2. Mēnse Augustō ________ metitur; deinde ________ arantur.
3. Vir cuius ________ est agrōs colere ________ dīcitur.
4. Agricola quī ________ arātrō ________ .
5. Arātrum est ________ quō agricola arat.
6. ________ [= quī arat] duōs bovēs, quī ________ trahunt, ________ [= ante] sē ________ .
7. Agricola quī serit sēmen manū ________ .
8. Novum frūmentum ________ ex parvīs ________ .
9. Agricolae mēnse Augustō frūmentum ________ solent, quia eō mēnse frūmentum ________ est.
10. ________ est īnstrūmentum quō frūmentum metitur.
11. Agricolae prīmum arant, deinde ________ , ________ [= postrēmō] metunt: ita agricolae agrōs suōs ________ .
12. Agrī Iūliī, quī magnās ________ ferunt, ________ sunt.
13. In campīs quī nōn arantur ovēs, porcī, bovēs ________ .
14. Facilius est ________ pāscere quam agrōs colere.
15. In Italiā ________ [= nōn satis] frūmentī metitur; itaque magna ________ frūmentī ex Āfricā in Italiam ________ .
16. Aegyptiī bis ter________ [= bis vel ter] in annō metunt.
17. Latium dīcitur ea ________ in quā urbs Rōma sita est.
18. Antīquī Latīnī hominēs ________ [= indoctī] ac barbarī erant.
19. Vīneae sunt agrī quī ________ ferunt.
20. ________ efficitur ex frūgibus vītium, quae ________ dīcuntur.

Exercitium 3

1. Quid Iūlius post merīdiem facere solet? ...
2. Quid crēscit in agrīs quī hortum cingunt? ...
3. Quō mēnse metitur frūmentum? ...
4. Quid est agricolae negōtium? ...
5. Quid est arātrum?
6. Quae bēstiae arātrum trahunt? ...
7. Quōmodo serit agricola? ...
8. Quō īnstrūmentō ūtitur agricola quī metit? ...
9. Cuius pater est Sāturnus? ...
10. Quid fēcit Sāturnus postquam ē caelō pulsus est? ...
11. Cūr magna Italiae pars nōn arātur? ...

12. Quid est negōtium pāstōris? ...
13. Unde frūmentum Rōmam invehitur? ...
14. Cūr necesse est solum Āfricae rigāre? ...
15. Quotiēs in annō Aegyptiī metere possunt? ...

Lēctiō secunda (versūs 50–114)

Lēctiō II

Exercitium 4

Exempla: Pater fīlium surgere et stāre, tacēre et audīre iubet = Pater fīliō imperat ut surgat et stet, taceat et audiat.

1. Magister discipulōs cōnsīdere et tacēre iubet = Magister discipulīs imperat ut.....
2. Magister Mārcum surgere et respondēre iubet = ...
3. Domina ancillam intrāre iubet = ...
4. Gubernātor nautās aquam haurīre iubet = ...
5. Dominus servōs industriē labōrāre iubet = ...
6. Iūlius iānitōrem vigilāre et domum bene cūstōdīre iubet =.........
7. Dux mīlitēs oppidum hostium oppugnāre iubet = ...
8. Iūlius servum medicum arcessere iubet = ...
9. Medicus Quīntum ōs aperīre et linguam ostendere iubet = ...
10. Medicus Iūlium bracchium puerī tenēre iubet = ...
11. Iūlius servōs cōnsistere et manēre iubet = ...

[1] -et -ent
[2, 3, 4,] -at -ant
[1] -āre / -et -ent
[2] -ēre / -eat -eant
[3] -ere / -at -ant
[4] -īre / -iat -iant

Exercitium 5

1. Iūlius ________ [= vīllam cum agrīs] habet sub monte Albānō.
2. Multī dominī Rōmānī, quī ipsī in agrīs nōn ________ , ________ [= opus] agricolārum indignum esse ________ [= putant].
3. Iūlius in praediō suō ________ [= sub urbe sitō] nōn labōrat, sed ________ .
4. Itaque sē ________ agricolīs beātum esse ________ [= exīstimat].
5. Rōmae Iūlius multa negōtia ________ [< urbs] cūrāre dēbet, neque ūllum ________ eī est.
6. Post merīdiem dominus ________ [= circum] agrōs et vīneās ambulat.
7. Nōn urbs, sed ________ amoenum et quiētum Iūlium dēlectat.
8. ________ est agricola quī aliēnōs agrōs ________ dominō colit.
9. ________ colōnus DCCC sēstertiōs Iūliō dēbet.
10. Iūlius colōnō imperat ______ mercēdem solvat: "Solve mercēdem, quam iam saepe ________ tē [= ā tē] poposcī!"
11. Colōnus pauperrimus, quī ______ nummum ________ possidet, sē ad pedēs dominī ________ ; miser colōnus dominum ________ ut patientiam habeat.
12. Iūlius: "Vir ________ sum, sed hic fīnis est patientiae meae!"
13. Colōnus: "Nōlī mē ab uxōre gravidā ________ ! Per omnēs deōs tē ōrō."
14. Iūlius ________ colōnī movētur: colōnō imperat ut uxōrem ________ cūret ac mercēdem intrā ________ [xxx] diem solvat.
15. ______ īnfantium multum temporis magnamque ________ postulat.
16. Bona māter īnfantēs suōs nōn ________ , sed bene cūrat.

abs, cūra, cēnsēre, circā, colōnus, exīstimāre, gravida, labor, labōrāre, nē... quidem, neglegere, ōrāre, ōtium, patiēns, patientia, prae, praedium, precēs, prō, prōicere, quīdam, quiēscere, rapere, rūs, suburbānus, trīcēsimus, urbānus, ut

Exercitium 6

1. Ubi ambulat Iūlius? ...
2. Quālēs sunt vīllae quibus lacus Albānus cingitur? ...
3. In quā Italiae regiōne plūrimae sunt vīllae? ...
4. Quōs Iūlius ambulāns aspicit in agrīs? ...
5. Cūr Iūlius sē prae agricolīs beātum esse cēnset? ...

6. Quid est colōnus? ...
7. Omnēsne colōnī mercēdem ad diem solvērunt? ...
8. Quot sēstertiōs quīdam colōnus Iūliō dēbet? ...
9. Quid Iūlius illī colōnō imperat? ...
10. Quid colōnus Iūlium ōrat? ...
11. Cūr colōnus mercēdem statim solvere nōn potest? ...
12. Quot līberī illī colōnō sunt? ...
13. Cūr uxor colōnī līberōs cūrāre nōn potest? ...
14. Quid Iūlius colōnum monet? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 115–180)

Exercitium 7

Exempla:

[1] -em -ēmus / -ēs -ētis / -et -ent
[2, 3, 4] -am -āmus / -ās -ātis / -at -ant
sim sīmus / sīs sītis / sit sint

Dominus servum monet ut industrius sit: ut labōret nēve quiēscat: "Moneō tē ut industrius sīs: ut labōrēs nēve quiēscās!" Servus: "Opus nōn est mē monēre ut industrius sim: ut labōrem nēve quiēscam."

Dominus servōs monet ut industriī sint: ut labōrent nēve quiēscant: "Moneō vōs ut industriī sītis: ut labōrētis nēve quiēscātis." Servī: "Opus nōn est nōs monēre ut industriī sīmus: ut labōrēmus nēve quiēscāmus."

1. Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv____ : "Imperō tibi ut mercēdem solv____ !"
2. Iūlius: "Hīs litterīs magister mē monet ut mercēdem solv____ ."
3. Dux mīlitēs monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ : "Moneō vōs ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ !"
4. Mīles fortissimus: "Audīte, amīcī: dux nos monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ ."
5. Iūlius ad amīcum absentem scrībit: "Tē ōrō ut ad mē scrīb____ aut ipse venī____ . Cūrā ut vale____ et mē am____ !"
6. Iūlia: "Māter semper mē monet ut cauta s____ , nec umquam monet vōs, puerī, ut cautī s____ ."
7. Mārcus: "Māter tē monet ut cauta s____ quia tū cauta nōn es; nōs vērō cautī sumus: itaque opus nōn est nōs monēre ut cautī s____ ."

Exercitium 8

Exempla:

[1] -er -ēmur / -ēris -ēminī / -ētur -entur
[2, 3, 4] -ar -āmur / -āris -āminī / -ātur -antur

Dominus imperat ut servus verberētur et inclūdātur (= Dominus servum verberārī et inclūdī iubet). Servus: "Cūr imperās ut ego verberer et inclūdar?" (= "Cūr mē verberārī et inclūdī iubēs?") Dominus: "Mē rīdēs! Itaque imperō ut verberēris et inclūdāris!" (= "Itaque tē verberārī et inclūdī iubeō!")

Dominus imperat ut servī verberentur et inclūdantur (= D. servōs verberārī et inclūdī iubet). Servī: "Cūr imperās ut nōs verberēmur et inclūdāmur?" (= "Cūr nōs verberārī et inclūdī iubēs?") Dominus: "Mē rīdētis! Itaque imperō ut verberēminī et inclūdāminī!" (= "Itaque vōs verberārī et inclūdī iubeō!")

1. Dominus imperat ut servus voc_____ et interrog_____ (= Dominus servum voc_____ et interrog_____ iubet).
2. Iūlius imperat ut pāstor prehend_____ et tene_____ (= Iūlius pāstōrem prehend_____ et ten_____ iubet).
3. Colōnus: "Cūrā ut ovēs tuae ab agrīs prohibe_____ !"
4. Dux nūntium monet ut cautē ex castrīs ēgredi_____ et ōret ut sine morā sibi auxilium mitt_____ .

5. Dux: "Cavē nē vide_____ nēve audi_____ ab hostibus!"
6. Māter fīlium monet ut bene lav_____ : "Cūrā ut bene lav_____ , Mārce, nēve sordidīs manibus proficīsc_____ !"
7. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut ego bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficīsc_____ ."
8. Māter fīliōs monet ut bene lav_____ : "Cūrāte ut bene lav_____ , fīliī, nēve sordidīs manibus proficīsc_____ ."
9. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut nōs bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficīsc_____ ."

Exercitium 9

calor, frīgus, grex, immātūrus, inhūmānus, nē, nēquam, nēve, nocēre, prōdesse, prohibēre, quidquam, rūsticus, siccus

1. Iūlius agricolās interrogat dē rēbus _________ [< rūs].
2. _________ sōlis efficit ut vīnum bonum fīat.
3. Nihil vīneīs magis _________ quam sōl et calor, neque _________ [= ūlla rēs] iīs magis _________ quam imber et _________ .
4. Solum nōn ūmidum, sed _________ est.
5. _________ est magnus numerus bēstiārum quae simul pāscuntur.
6. Pāstor cūrat _____ ovēs ē grege aberrent _________ ā lupō rapiantur.
7. Servus quī officium suum neglegit _________ [= improbus] est.
8. Pāstor ovēs, quae frūmentum _________ [↔ mātūrum] carpere volunt, ab agrīs _________ dēbet.
9. Canis cavet _________ ūlla ovis ē grege aberret.
10. Iūlius, quamquam sevērus exīstimātur, tamen _________ nōn est.

Exercitium 10

1. Dē quibus rēbus Iūlius agricolās interrogat? ...
2. Cūr agricola cēnset vīnum bonum futūrum esse? ...
3. Quid vīneīs māximē prōdest? ...
4. Quid Iūlius agricolās monet? ...
5. Cūr agrī Iūliī arte rigārī nōn possunt? ...
6. Quid est officium pāstōris? ...
7. Cūr ovis nigra ē grege aberrāvit? ...
8. Quōmodo servāta est ovis? ...
9. Quid Iūlius dē illō pāstōre exīstimat? ...
10. Cūr necesse nōn est pāstōrem arcessere? ...
11. Quid pāstor dominum ōrat? ...
12. Quid Iūlius duōbus agricolīs imperat? ....
13. Quid faciunt ovēs dum pāstor ita tenētur? ...
14. Agricolae hoc videntēs quid agunt? ...
15. Tūne Iūlium dominum sevērum esse cēnsēs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 181–235)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

indicātīvus et coniūnctīvus

coniūnctīvus praesentis

Āctīvum

1. *Intrat* est tempus praesēns; *intret* quoque tempus _________ est.
2. *Intra|t* est indicātīvus praesentis; *intr|et* nōn indicātīvus, sed _________ praesentis est.
3. *Tace|t, claud|it, dormi|t* est indicātīvus praesentis; *tace|at, claud|at, dormi|at* _________ _________ est.
4. Coniūnctīvus praesentis: persōna tertia: [1] *-et, -ent*, [2, 3, 4] *-at, -ant*; persona secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

āct.	sing.	plūr.
[1]	-e|m	-ē|mus
	-ē|s	-ē|tis
	-e|t	-e|nt
[2, 3, 4]	-a|m	-ā|mus
	-ā|s	-ā|tis
	-a|t	-a|nt

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5.	Pers. 1	*voc*_____	*voc*_____	*vide*_____	*vide*_____
6.	Pers. 2	*voc*_____	*voc*_____	*vide*_____	*vide*_____
7.	Pers. 3	*voc*_____	*voc*_____	*vide*_____	*vide*_____
8.	Pers. 1	*dūc*_____	*dūc*_____	*audi*_____	*audi*_____
9.	Pers. 2	*dūc*_____	*dūc*_____	*audi*_____	*audi*_____
10.	Pers. 3	*dūc*_____	*dūc*_____	*audi*_____	*audi*_____

11. Coniūnctīvus praesentis verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *sim*, 2 *s*_____, 3 *s*_____, plūrālis: pers. 1 *s*_____, 2 *s*_____, 3 *s*_____.

Passīvum

12. *Amā|tur* est indicātīvus praesentis passīvī; *am|ētur* _________ praesentis passīvī est.
13. *Tenē|tur, scrīb|itur, pūnī|tur* est indicātīvus praesentis passīvī; *ten|eātur, scrīb|ātur, pūni|ātur* _________ _________ _________ est.
14. Coniūnctīvus praesentis passīvī: persōna tertia: [1] *-ētur, -entur*, [2, 3, 4] *-ātur, -antur*; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

pass.	sing.	plūr.
[1]	-e|r	-ē|mur
	-ē|ris	-ē|minī
	-ē|tur	-e|ntur
[2, 3, 4]	-a|r	-ā|mur
	-ā|ris	-ā|minī
	-ā|tur	-a|ntur

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
15.	Pers. 1	*voc*_____	*voc*_____	*vide*_____	*vide*_____
16.	Pers. 2	*voc*_____	*voc*_____	*vide*_____	*vide*_____
17.	Pers. 3	*voc*_____	*voc*_____	*vide*_____	*vide*_____
18.	Pers. 1	*dūc*_____	*dūc*_____	*audi*_____	*audi*_____
19.	Pers. 2	*dūc*_____	*dūc*_____	*audi*_____	*audi*_____
20.	Pers. 3	*dūc*_____	*dūc*_____	*audi*_____	*audi*_____

Exercitium 12

prō-sum -sumus -sunt
-sim -sīs -sit...
rapiō -iunt

1. *crēscere*, _________*isse*.
2. *dēsinere, dē*_________*isse*.
3. *neglegere*, _________*isse*, _________*um esse*.
4. *poscere*, _________*isse*.
5. *prōdesse*, _________*isse*.
6. *quiēscere*, _________*isse*.
7. *rapere*, _________*isse*, _________*um esse*.
8. *spargere*, _________*isse*, _________*um esse*.

Cap. XXVIII

CAPITVLVM DVODETRICESIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–55)

Exercitium 1

-ēsim|us -a -um
40, 50, 60, 70, 80, 90: -gintā
-gēsim|us -a -um
200, 300, 600: -cent|ī -ae -a
-centēsim|us -a -um
400, 500, 700, 800, 900: -gent|ī -ae -a
-gentēsim|us -a -um

Exemplum: vīgintī annīs post = vīcēsimō annō post.

20.	vīcēsimus -a -um	80.	octōgēsimus	500.	quīngentēsimus
30.	trīcēsimus	90.	nōnāgēsimus	600.	sescentēsimus
40.	quadrāgēsimus	100.	centēsimus	700.	septingentēsimus
50.	quīnquāgēsimus	200.	ducentēsimus	800.	octingentēsimus
60.	sexāgēsimus	300.	trecentēsimus	900.	nōngentēsimus
70.	septuāgēsimus	400.	quadringentēsimus	1000.	millēsimus

1. _________ [XXX] annīs post = _________ annō post.
2. _________ [XL] annīs post = _________ annō post.
3. _________ [L] annīs post = _________ annō post.
4. _________ [LX] annīs post = _________ annō post.
5. _________ [LXX] annīs post = _________ annō post.
6. _________ [LXXX] annīs post = _________ annō post.

7. ______ [XC] annīs post = ______ annō post.
8. ______ [C] annīs post = ______ annō post.
9. ______ [CC] annīs post = ______ annō post.
10. ______ [CCC] annīs post = ______ annō post.
11. ______ [CCCC] annīs post = ______ annō post.
12. ______ [D] annīs post = ______ annō post
13. ______ [DC] annīs post = ______ annō post.
14. ______ [DCC] annīs post = ______ annō post.
15. ______ [DCCC] annīs post = ______ annō post.
16. ______ [CM] annīs post = ______ annō post.
17. ______ [M] annīs post = ______ annō post.

Exercitium 2

1. ______ angustum Siciliam ab Italiā ______ [= dīvidit].
2. Tempestāte māximā necesse fuit mercēs ē nāve ______.
3. ______ Mēdī verbīs Lȳdiae turbātus est.
4. Mēdus: "______ deus an homō est iste dominus tuus, cui ventī ______ [= pārēre] videntur?"
5. Iēsūs Chrīstus ______ est in oppidō Bethlehem; ______ [= illūc] vēnērunt rēgēs ex oriente, quī īnfantem ______ [= sīcut] deum ______.
6. Magna ______ hominum Chrīstum docentem sequēbātur.
7. Ex ______ [= tōtā] Iūdaeā hominēs aegrī, quī ______ dē factīs eius mīrābilibus audīverant, ad Chrīstum conveniēbant.
8. Deus, quī semper vīvit, nōn ______, sed ______ est.
9. Hominēs, quī ______ ac ______, mortālēs sunt.
10. ______ est quī vidēre nōn potest, ______ quī audīre nōn potest, ______ quī loquī nōn potest, ______ quī ambulāre nōn potest.
11. Mēdus manum ______ et ______ [= parvum librum] Lȳdiae ______.
12. Matthaeus facta et ______ Chrīstī ______ [= nārrat].

adōrāre
animus
apprehendere
caecus
claudus
dictum
disiungere
ēicere
eō
extendere
fāma
fretum
immortālis
libellus
memorāre
morī
mortālis
mūtus
nāscī
nātus
oboedīre
surdus
turba
ūniversus
utrum
velut

Exercitium 3

1. Quō nāvigant Mēdus et Lȳdia? ...
2. Estne mare adhūc turbidum? ...
3. Ubi est fretum Siculum? ...
4. Quā dē causā gaudent nautae? ...
5. Cūr nōn gaudet mercātor? ...
6. Dē quibus rēbus cōgitat Mēdus? ...
7. Cūr Lȳdia Mēdum aegrōtāre putat? ...
8. Ubi nātus est Chrīstus? ...
9. Ubi sita est Iūdaea? ...
10. Quī Chrīstum parvulum adōrāvērunt? ...
11. Cūr hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant? ...
12. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...

Lēctiō II

-ret -rent
-rētur -rentur
[1] -āret -ārent
-ārētur -ārentur
[2] -ēret -ērent
-ērētur -ērentur
[3] -eret -erent
-erētur -erentur
[4] -īret -īrent
-īrētur -īrentur
esset essent

Lēctiō secunda (versūs 56–108)

Exercitium 4

Exempla:

Dominus servō imperāvit ut tacēret et audīret, tum eum monuit ut labōrāret nēve quiēsceret: ut industrius esset.

Dominus servīs imperāvit ut tacērent et audīrent, tum eōs monuit ut labōrārent nēve quiēscerent: ut industriī essent.

Dominus imperāvit ut servus improbus vocārētur, prehenderētur, tenērētur, pūnīrētur.

Dominus imperāvit ut servī improbī vocārentur, prehenderentur, tenērentur, pūnīrentur.

1. Iēsūs virō claudō imperāvit ut surg______ et ambul______.
2. Medicus Quīntō imperāvit ut ōs aper______ et linguam ostend______.
3. Dux mīlitēs monuit ut fortiter pugn______ nēve hostēs tim______.
4. Mīnōs postulāvit ut Athēniēnsēs ad Mīnōtaurum mitt______.
5. Ariadna Thēseum monuit ut cav______ nē ā mōnstrō occīd______.
6. Thēseus Ariadnam rogāvit ut sē ante iānuam opper______.
7. Mīnōs imperāvit ut Daedalus in labyrinthum inclūd______.
8. Daedalus fīlium suum monuit ut cautus es______ in volandō.
9. Chrīstus efficere poterat ut hominēs caecī vid______, surdī aud______, mūtī loqu______, atque ut aegrī sānī es______.

anima
cessāre
cōnstāre
ēvolvere
habērī
Īnferī
mundus
nāvicula
per
potestās
prīnceps
rēgnāre
rogāre
salvus
suscitāre
versārī
vigilia

Exercitium 5

1. Mēdus Lȳdiam ______ [= ōrat] ut aliquid sibi legat.
2. Lȳdia librum ______ [= aperit] et legit dē Iaīrō, ______ Iūdaeōrum, cuius fīliam mortuam Iēsūs ______ [= excitāvit].
3. Mēdus: "______ deōs immortālēs! Deus tuus māximam ______ habēre vidētur!"
4. Trēs diī ūniversum ______ inter sē dīvisisse dīcuntur.
5. Iuppiter deus māximus ______ [= exīstimātur].
6. Plūtō ______ [= rēx est] apud ______, ubi ______ mortuōrum velut umbrae ______ dīcuntur.
7. Quārtā ______ noctis discipulī, quī in ______ [= parvā nāve] erant, Iēsum super mare ambulantem vīdērunt.
8. Discipulīs turbātīs Chrīstus "______ estōte!" ait.
9. Incipiēns mergī Petrus clāmāvit: "Domine, ______ mē fac!"
10. Paulō post ventus ______.

Exercitium 6

1. Cūr Mēdus Lȳdiae libellum reddit neque ipse legit? ...
2. Quid Iēsūs virō claudō imperāvit? ...
3. Quid Iaīrus rogāvit Iēsum? ...
4. Quid fēcit Iēsūs in domō Iaīrī? ...
5. Potestne Iuppiter hominēs mortuōs suscitāre? ...
6. Quī diī mundum inter sē dīvīsērunt? ...
7. Quis deus rēx maris est? ...
8. Quis apud Īnferōs rēgnat? ...
9. Quōmodo Iēsūs ad nāviculam discipulōrum vēnit? ...
10. Cūr turbātī sunt quī in nāviculā erant? ...
11. Quid Iēsūs Petrum facere iussit? ...
12. Num Petrus mersus est? ...
13. Quid dīxērunt discipulī postquam Iēsūs in nāviculam ascendit? ...

Lēctiō tertia (versūs 109–189)

Lēctiō III

Exercitium 7

Exempla:

Māter fīliam monuit ut cavēret nē in fluvium caderet ac mergerētur; nec vērō opus erat monēre fīliōs ut cavērent nē in fluvium caderent ac mergerentur.

Fīlia: "Māter mē monuit ut cavērem nē in fluvium caderem ac mergerer; sed cūr nōn monuit vōs, puerī, ut cavērētis nē in fluvium caderētis ac mergerēminī?"

Fīliī: "Māter tē monuit ut cavērēs nē in fluvium caderēs ac mergerēris, quia cauta nōn es; nec vērō opus erat nōs monēre ut cavērēmus nē in fluvium caderēmus ac mergerēmur."

[1, 2, 4]	-rem	-rēmus
	-rēs	-rētis
	-ret	-rent
[3]	-erem	-erēmus
	-erēs	-erētis
	-eret	-erent
[1, 2, 4]	-rer	-rēmur
	-rēris	-rēminī
	-rētur	-rentur
[3]	-erer	-erēmur
	-erēris	-erēminī
	-erētur	-erentur
	essem	essēmus
	essēs	essētis
	esset	essent

1. Mēdus: "Dominus ā mē postulābat ut semper industrius es____."
2. Lȳdia: "Amīcae meae mē ōrābant ut Rōmae sēcum manē____, sed tū mihi persuāsistī ut tēcum venī____."
3. Mēdus: "Gaudeō quod amīcae tuae tibi persuādēre nōn potuērunt ut Rōmae manē____ nēve mēcum venī____."
4. Iūlius: "Nōnne vōs monueram, fīliī, nē arborem ascend____?"
5. Quīntus: "Certē nōs monuerās ut cautī es____ nēve arborem ascend____, sed Mārcus mihi persuāsit ut arborem ascend____."
6. Iūlius: "Quōmodo Mārcus tibi persuādēre potuit ut arborem ascend____, sī ego tē monueram ut cautus es____ nēve id fac____?"
7. Lȳdia: "Laetāminī, nautae! Chrīstus cūrāvit ut vōs salvī es____ atque ē māximō perīculō servā____."
8. Nauta: "Fortasse Chrīstus cūrāvit ut tū servā____, at certē Neptūnus cūrāvit ut ego servā____!"
9. Lȳdia: "Chrīstus cūrāvit ut nōs omnēs servā____."

Exercitium 8

Exempla:

Quārē Mēdus Rōmam venit? Rōmam venit, ut amīcam suam videat [= ...quia amīcam suam vidēre vult].

Quārē Mēdus fugit? Mēdus fugit, nē serviat [= ...quia servīre nōn vult].

Quārē Mēdus Rōmam vēnit? Rōmam vēnit, ut amīcam suam vidēret [= ...quia amīcam suam vidēre volēbat].

Quārē Mēdus fūgit? Mēdus fūgit, nē servīret [= ...quia servīre nōlēbat].

coniūnctīvus post ut, nē *fīnāle* (< fīnis : id quod petitur)

1. Magister calamum prōmit, ____ scrīb____ [= quia scrībere vult].
2. Mercātōrēs mercēs vēndunt, ____ pecūniam faci____ [= quia pecūniam facere volunt].
3. Pāstor umbram petit, ____ in sōle ambul____ [= quia in sōle ambulāre nōn vult].
4. Hominēs vestīmenta gerunt, ____ frīg____ [= quia frīgēre nōlunt].
5. Ariadna Thēseō fīlum dedit, ____ eum serv____ [= quia eum servāre volēbat].
6. Daedalus ālās cōnfēcit, ____ ē labyrinthō ēvol____ [= quia ē labyrinthō ēvolāre volēbat].
7. Lȳdia oculōs clausit, ____ fulgura vid____ [= quia fulgura vidēre nōlēbat].
8. Multī hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant, ____ ab eō sān____ [= quia ab eō sānārī volēbant]

admīrārī
attentus
eundī
impendēre
mālle mālō māvult
pecūlium
perīculōsus
perīculum
perīre
persuādēre
pervenīre
potius
praedō
salvāre
servīre
spērāre
tranquillitās
tūtus
vītāre
vorāgō

Exercitium 9

1. Discipulī ad Iēsum accessērunt dīcentēs: "Domine, ____ [= salvōs fac] nōs! ____!"
2. Iēsūs ventīs imperāvit et facta est ____ [< tranquillus] magna.
3. Nōn sōlum tempestātēs, sed multa alia ____ nautīs ____.
4. ____ maritimī nāvēs persequuntur ut mercēs rapiant.
5. Nūllum mare ____ est ā praedōnibus.
6. Scylla dīcitur saxum ____ [< perīculum] quō nāvēs franguntur.
7. ____ est locus quō nāvēs flūctibus vorantur.
8. Difficile est omnia maris perīcula ____.
9. Mēdus ____ sē salvum in Graeciam perventūrum esse.
10. Is enim in Graeciā līber vīvere ____ quam in Italiā dominō sevērō ____; itaque cupidus est in Graeciam ____ [< īre].
11. Gubernātor dīcit 'sē morī ____ quam servīre': "Ego morī ____ quam servīre."
12. Intrā sex vel ____ octō diēs amīcī nostrī in Graeciam ____.
13. Haud facile fuit Lȳdiae ____ ut Rōmā proficīscerētur.
14. Gubernātor pulchritūdinem ānulī ____ [= mīrātur].
15. Discipulus ____ est quī studiōsē audit.
16. ____ est pecūnia dominī quae servō datur.

Exercitium 10

1. Quem gubernātor putat potestātem maris habēre? ...
2. Iamne nāvis extrā perīculum est? ...
3. Quārē praedōnēs maritimī nāvēs persequuntur? ...
4. Quae perīcula in fretō Siculō nautīs impendent? ...
5. Cūr Mēdus in Graeciā vīvere māvult quam in Italiā? ...
6. Cui dominō Mēdus serviēbat? ...
7. Quid dominus Rōmānus ā Mēdō postulābat? ...
8. Quārē Mēdus ē vīllā dominī Rōmam fūgit? ...
9. Quōmodo Mēdus Lȳdiae persuāsit ut sēcum venīret? ...
10. Quid Lȳdia gubernātōrī ostendit? ...
11. Cūr gubernātor Mēdum ānulum ēmisse mīrātur? ...
12. Cūr Mēdus rubet neque respondet? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 190–232)

Exercitium 11

Āctīvum

coniūnctīvus imperfectī

1. *Amā|bat* est indicātīvus imperfectī; *amā|ret* nōn indicātīvus, sed ____ imperfectī est.
2. *Tacē|bat, leg|ēbat, dormi|ēbat* est indicātīvus imperfectī: *tacē|ret, leg|eret, dormī|ret* ____ ____ est.
3. Coniūnctīvus imperfectī: singulāris: pers. 1 *-rem*, 2 -____, 3 -____; plūrālis: 1 -____, 2 -____, 3 -____.

āct.

	sing.	plūr.
[1,2,4]	*-re|m*	*-rē|mus*
	-rē|s	*-rē|tis*
	-re|t	*-re|nt*
[3]	*-ere|m*	*-erē|mus*
	-erē|s	*-erē|tis*
	-ere|t	*-ere|nt*

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4.	Pers. 1	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
5.	Pers. 2	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
6.	Pers. 3	*vocā*____	*vocā*____	*vidē*____	*vidē*____
7.	Pers. 1	*dūc*____	*dūc*____	*audī*____	*audī*____
8.	Pers. 2	*dūc*____	*dūc*____	*audī*____	*audī*____
9.	Pers. 3	*dūc*____	*dūc*____	*audī*____	*audī*____

10. Coniūnctīvus imperfectī verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *essem*, 2 *es*_____, 3. *es*_____; plūrālis: pers. 1 *es*_____, 2 *es*_____, 3 *es*_____.

Passīvum

11. *Amā|bātur* est indicātīvus imperfectī passīvī; *amā|rētur* __________ imperfectī passīvī est.
12. *Tenē|bātur, leg|ēbātur, pūni|ēbātur* est indicātīvus imperfectī passīvī; *tenē|rētur, leg|erētur, pūnī|rētur* __________ __________ __________ est.
13. Coniūnctīvus imperfectī passīvī: singulāris: pers. 1 *-rer*, 2 -_____, 3 -_____; plūrālis: pers. 1 -_____, 2 -_____, 3 -_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	*vocā*_____	*vocā*_____	*vidē*_____	*vidē*_____
15. Pers. 2	*vocā*_____	*vocā*_____	*vidē*_____	*vidē*_____
16. Pers. 3	*vocā*_____	*vocā*_____	*vidē*_____	*vidē*_____
17. Pers. 1	*dūc*_____	*dūc*_____	*audī*_____	*audī*_____
18. Pers. 2	*dūc*_____	*dūc*_____	*audī*_____	*audī*_____
19. Pers. 3	*dūc*_____	*dūc*_____	*audī*_____	*audī*_____

pass.

	sing.	plūr.
[1,2]	-re|r	-rē|mur
[4]	-rē|ris	-rē|minī
	-rē|tur	-re|ntur
[3]	-ere|r	-erē|mur
	-erē|ris	-erē|minī
	-erē|tur	-ere|ntur

Exercitium 12

1. *discere,* ______*isse*
2. *dīvidere,* ______*isse,* ______*um esse*
3. *ēicere, ē*______*isse, ē*______*um esse*
4. *morī,* ______*um esse*
5. *nāscī,* ______*um esse*
6. *persuādēre, per*______*isse*
7. *prōmere,* ______*isse,* ______*um esse*
8. *surgere,* ______*isse*
9. *vīvere,* ______*isse*

ē-iciō -iunt
morior -iuntur

CAPITVLVM VNDETRICESIMVM

Cap. XXIX

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Lēctiō I

Exercitium 1

coniūnctīvus <u>*dubitātīvus*</u> (< dubitāre)

Exempla: Vir turbātus exclāmat: "Quid faci<u>am</u>? Quid spēr<u>em</u>?"
Vir turbātus nescit quid faci<u>at</u> aut quid spēr<u>et</u>.

1. Mercātor queritur: "Quid faci_____? Quōmodo uxōrem et līberōs al_____? Quōmodo nōs vīv_____ sine pecūniā?"
2. Mēdus sē interrogat: "Quid Lȳdiae responde_____? Utrum vērum dīc_____ an tace_____? Quōmodo mē excūs_____?"
3. Mēdus nescit quid Lȳdiae responde_____.
4. Ariadna: "Quid nunc ag_____? Nesciō quō mē vert_____. Unde auxilium pet_____? Quem deum invoc_____?"
5. Īcarus: "Inclūsī sumus, pater. Quid faci_____? Quōmodo exitum inveni_____? Ā quō auxilium pet_____?"
6. Lȳdia: "Utrum Rōmae mane_____ an proficīsc_____? Utrum rīde_____ an plōr_____?" Lȳdia sē interrogat utrum rīde_____ an plōr_____.

Exercitium 2

1. Multae nāvēs mersae in __________ maris iacent.
2. Nautae, quamquam __________ [= haud paucī] in marī pereunt, ā nāvigandō nōn __________.
3. Mercātōrēs perīcula maris adīre nōlunt, sed domī __________.

adicere
aestimāre
afficere
āmittere

dēterrēre
dīvitiae
fēlīx
frūstrā
fundus
iactūra
laetitia
lucrum
maestus
mīrus
nōnnūllī
nostrum
perturbāre
precārī
querī
remanēre
spēs
trīstitia
vestrum
vīta

4. Nōn decet mercēs plūris __________ quam vītam nautārum.
5. Mercēs vēndendō mercātor magnum __________ sē factūrum esse spērābat, sed ea __________ iam periit, postquam mercēs ēiectae sunt.
6. Mercātor sīc __________: "Heu, mē miserum! Omnēs mercēs meās __________!"
7. Gubernātor: "Hominēs __________ sumus quod adhūc vīvimus: nēmō __________ [= ē nōbīs] __________ āmīsit."
8. Ita nauta mercātōrem __________ [= trīstem] cōnsōlārī cōnātur, sed __________.
9. __________ [< iacere] mercium mercātor māximās __________ [< dīves] āmīsit.
10. Mercātor: "Nēmō __________ [= ē vōbīs] assem āmīsit. __________ nōn est vōs laetārī."
11. __________ [< laetus] nautārum mercātōrem nōn __________, neque __________ [< trīstis] mercātōris nautās afficit.
12. Vir __________ [= valdē turbātus] deōs __________ [= ōrat] ut mercēs sibi reddant.
13. Adverbium ad verbum __________ [= additur].

Exercitium 3

1. Ubi sunt eae nāvēs quae in mare mersae sunt? ...
2. Cūr mercātōrēs domī remanēre solent? ...
3. Quōmodo lucrum faciunt mercātōrēs? ...
4. Quid mercātor Ōstiā proficīscēns spērābat? ...
5. Quōmodo mercātor iam pauper factus est? ...
6. Quā dē causā queritur mercātor? ...
7. Quōs mercātor alere dēbet? ...
8. Quōmodo gubernātor mercātōrem cōnsōlātur? ...
9. Quem accūsat mercātor? ...
10. Cūr nautae sē fēlīcēs esse cēnsent? ...
11. Quid mercātor deōs precātur? ...
12. Quid sē interrogat miser mercātor? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 60–126)

Exercitium 4

coniūnctīvus post ut <u>*cōnsecūtīvum*</u> (< cōn-sequī)

Exempla: Nēmō <u>tam</u> stultus est <u>ut</u> haec nōn intelleg<u>at</u>.
Īnfāns <u>ita</u> vāgit <u>ut</u> māter excit<u>ētur</u>.
<u>Tanta</u> erat potestās rēgis <u>ut</u> omnēs eum metu<u>erent</u>.

1. Sōl tam clārus est ut omnēs terrās lūce suā illūstr_____.
2. Mārcus tam piger est ut nihil disc_____.
3. Sextus tam industrius est ut cotīdiē laud_____ ā magistrō.
4. Mārcus ita sē laudat ut pater eī nōn crēd_____.
5. Canis tantus ac tam ferōx est ut omnēs eum time_____.
6. Mārcus tam sordidus erat ut pater eum vix cognōsc_____.
7. Orpheus tantā arte canēbat ut ferae ad eum accēd_____.
8. Arīōn tam pulchrē canēbat ut alter Orpheus appellā_____.
9. Tantus erat numerus hostium ut Rōmānī in castrīs remanē_____.
10. Magna tempestās facta est, ita ut nāvis operī_____ flūctibus.

Exercitium 5

1. Orpheus omnibus ________ est: nēmō tam ________ est ut eum ignōret.
2. Ariōn quoque fidicen ________ [= multīs nōtus] fuit.
3. Mēdō Ariōn ________ est [= Mēdus Ariōnem nōn nōvit].
4. Tam pulchrē canēbat Orpheus ut fluviī ________ [= celerrimī] cōnsisterent, nē ________ eius turbārent.
5. Ariōn nautās precātus est ut sibi ________ : "Nōlīte mē necāre! ________ mihi [= sinite mē] in patriam revertī!"
6. Nautae precibus eius ita ________ sunt ut manūs ab eō ________ .
7. Antequam in mare ________ , Ariōn ________ cēpit et in ________ [= altā] puppī stāns ________ cecinit.
8. Delphīnus, quī cantū ________ erat, Ariōnem natantem ________ eumque in ________ suō sedentem vēxit et in lītus Graeciae ________ .
9. ________ [= illinc] Ariōn ________ [= statim] Corinthum iit.
10. Rēx Ariōnem ________ [= tamquam] virum ________ [< fallere] cūstōdīrī iussit.
11. Dum rēx nautās interrogat, Ariōn ________ [= subitō] iīs ________ .
12. Tum nautae ________ suum ________ sunt [= fassī sunt].
13. Haec est fābula dē mīrābilī ________ Ariōnis.
14. Nōlī ________ ! Spēs est, dum anima est.

Exercitium 6

1. Quid Orpheus cantū suō efficiēbat? ...
2. Quārē Orpheus ad Īnferōs dēscendit? ...
3. Quam fābulam nārrat gubernātor? ...
4. Cūr nautae Ariōnī invidēbant? ...
5. Quid Ariōn nautās precātus est? ...
6. Quid nautae Ariōnī imperāvērunt? ...
7. Quid fēcit Ariōn antequam in mare dēsiluit? ...
8. Quōmodo servātus est Ariōn? ...
9. Cui Ariōn dē salūte suā nārrāvit? ...
10. Num rēx Periander Ariōnī crēdidit? ...
11. Quid rēx nautās interrogāvit? ...
12. Vērumne iī respondērunt? ...
13. Cūr nautae maleficium suum confessī sunt? ...
14. Quid nōs monet haec fābula? ...

Lēctiō tertia (versūs 127–202)

Exercitium 7

1. Cum Ariōn in patriam suam nāvig____ magnāsque dīvitiās sēcum hab____ , nautae eum necāre cōnstituērunt.
2. Cum Ariadna nocte dorm____ , Thēseus eam dēseruit.
3. Aegeus, cum vēla ātra vid____ , in mare sē iēcit.
4. Cum Īcarus sōlī appropinqu____ , pennae ustae sunt.
5. Ariadna, cum Thēseum abiisse intelleg____ , vestem scindēbat.
6. Aemilia virgō Iūlium salūtāre nōlēbat, cum alium virum am____ [=quia alium virum amābat].
7. Lȳdia Rōmā proficīscēns et gaudēbat, cum amīcum sēcum hab____ , et trīstis erat, cum amīcās relinqu____ .
8. Cum nāvis flūctibus iact____ , nautae mercēs ēiēcērunt.
9. Perturbātī sunt discipulī, cum Iēsum super mare ambulantem vid____ .

abstinēre
allicere
appārēre
cantus
carmen
celsus
cōnfitērī
dēsilīre
dēspērāre
dorsum
expōnere
fallāx
fidēs
ignārus
ignōtus
inde
maleficium
nōbilis
nōtus
parcere
permittere
permovēre
prōtinus
quasi
rapidus
repente
salūs
subīre

Lēctiō III

coniūnctīvus post
(1) cum <u>*nārrātīvum*</u>
(< nārrāre)

(2) cum <u>*causāle*</u>
(< causa)

abicere
appropinquāre
beneficium
dētrahere
dōnāre
fēlīcitās
fīnīre
fortūna
fūr
fūrtum
invidēre
invidia
nōnnumquam
pretiōsus
rēmus
secāre
sēsē
suādēre
surripere
vēlōx

10. Polycratēs, cum nimis fēlīx es____ et invidiam deōrum metu____ , ānulum suum abiēcit.
11. Volāre nōn possum, cum ālās nōn hab____ [= quia ālās nōn habeō].

Exercitium 8

Exempla: Iūlius: "Ubi est Mēdus? Rōmaene est?"
Iūlius interrogat/nescit ubi Mēdus <u>sit</u>: num Rōmae/Rōmaene <u>sit</u>.
Iūlius interrogāvit/nesciēbat ubi Mēdus <u>esset</u>: num Rōmae/Rōmaene <u>esset</u>.

1. Aemilia: "Cūr Iūlia plōrat?" Aemilia interrogat cūr Iūlia plōr____ .
2. Mercātor: "Quis est Ariōn?" Mercātor nescit quis Ariōn ____ .
3. Medicus: "Doletne pēs?" Medicus interrogāvit num pēs dol____ .
4. Syra: "Quid dīcit medicus?" Syra interrogābat quid medicus dīc____ .
5. Aemilia: "Medicus interrogat num pēs dol____ ."
6. Magister Titum interrogat cūr librum nōn hab____ .
7. Sextus: "Audī, Tite: Magister tē interrogat cūr librum nōn hab____ ."
8. Mēdus Lȳdiam iam interrogāverat quis es____ dominus eius.
9. Rēx nautās interrogāvit num scī____ ubi es____ Ariōn et quid fac____ .
10. Syra dubitābat num Quīntus vīv____ .

Exercitium 9

1. Lȳdia Mēdum ________ appellat, quia is nummōs dominī ________ .
2. Mēdus ________ [< fūr] fēcit, ut Lȳdiae ānulum ________ [= daret].
3. Lȳdia ānulum dē digitō ________ , ut eum in mare ________ .
4. Tanta fuit ________ [< fēlīx] rēgis ut dī immortālēs eī ________ .
5. Polycratēs ānulum ________ [= magnī pretiī] abiēcit, ut ________ deōrum ā ________ [= sē] āverteret.
6. Ānulus autem inventus est ā servō quī piscem ________ .
7. ________ [= haud rārō] vīta beāta morte miserrimā ________ .
8. Vir prūdēns bonam et malam ________ aequō animō fert.
9. Mēdus, quī nāvem ________ [= celerem] ________ [= propius venīre] videt, gubernātōrī ________ ut negōtium suum cūret.
10. Tum gubernātor imperat ut nāvis ________ agātur.
11. Mīnōtaurum occīdere nōn maleficium, sed ________ fuit.

Exercitium 10

1. Quid Lȳdia Mēdum interrogāverat? ...
2. Quid nunc respondet Mēdus? ...
3. Quid Mēdus appellātur ā Lȳdiā? ...
4. Quōmodo Mēdus sē excūsat? ...
5. Quārē Mēdus fūrtum fēcit? ...
6. Cūr Lȳdia ānulum suum abicere vult? ...
7. Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit? ...
8. Ubi inventus est ānulus Polycratis? ...
9. Quōmodo mortuus est ille tyrannus? ...
10. Quid nōs docet fortūna eius? ...
11. Cūr Mēdus gubernātōrem prōspicere iubet? ...
12. Cūr pallet gubernātor? ...
13. Quōmodo nāvis celerrimē vehī potest? ...
14. Cūr altera nāvis celerius vehitur? ...

Lēctiō grammatica (versūs 203–218)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

alliciō -iunt

1. *allicere, ________isse, ________um esse*
2. *āmittere, ā________isse, ā________um esse*
3. *canere, ________isse*
4. *cōnfitērī, cōn________um esse*
5. *crēdere, ________isse*
6. *dēsilīre, dē________isse*
7. *ēripere, ē________isse, ē________um esse*
8. *lābī, ________um esse*
9. *pōnere, ________isse, ________um esse*
10. *secāre, ________isse, ________um esse*
11. *suādēre, ________isse*
12. *vehere, ________isse, ________um esse*

ēripiō -iunt

CAPITVLVM TRICESIMVM

Cap. XXX

Lēctiō prīma (versūs 1–38)

Lēctiō I

Exercitium 1

-ēns -entis
-enter (*adv*)
-āns -antis
-anter (*adv*)

1. Vir prūdēns negōtia sua prūd________ agit.
2. Agricola dīligēns agrōs dīlig________ colit.
3. Pāstor neglegēns ovēs suās negleg________ cūrat.
4. Sextus nōn rārō, sed frequ________ laudātur.
5. Homō cōnstāns et patiēns dolōrēs cōnst________ ac pati________ fert.

Exercitium 2

1. ________ dīcitur cibus quī ________ hōrā decimā sūmitur.
2. Cornēlius et Orontēs, amīcī et ________ Iūliī, ab Aemiliā ________ [= accipiuntur], dum Iūlius in ________ lavātur.
3. Aemilia marītum suum ________ excūsat: "Iūlius tardē revertit ex agrīs, quod nimis ________ ambulāvit."
4. Tum ________ [= dēnique] Iūlius intrat et amīcōs ________ iubet: "Salvēte, amīcī!"
5. Cornēlius Iūlium prius ________ nōn potuit prae negōtiīs urbānīs.
6. In vīllā suā dominus ōtiō ________ [= dēlectātur] atque post negōtia ________ .
7. Iūlius, quī ipse in agrīs nōn labōrat, vītam rūsticam nōn ________ , sed ________ esse exīstimat.
8. Quī ex longō ________ revertit, rēs novās ________ [< nūntius] potest.
9. Quī omnia negōtia sua bene cūrat homō ________ est.
10. Dux magnī exercitūs multīs mīlitibus ________ .
11. Quī īrātus est frontem ________ .

balneum
cēna
circiter
contrahere
dēmum
dīligēns
diū
fruī
hospes
iter
iūcundus
molestus
nūntiāre
praeesse
recipere
requiēscere
salvēre
tardus
vīsere

Exercitium 3

1. Quid agit Iūlius ex agrīs reversus? ...
2. Lavāturne Iūlius aquā frīgidā tantum? ...
3. Quī adveniunt dum Iūlius vestem novam induit? ...
4. Quī sunt Cornēlius et Orontēs? ...
5. Fabia et Paula quae sunt? ...
6. Quārē hospitēs eā hōrā adveniunt? ...
7. Quis hospitēs advenientēs recipit? ...
8. Quōmodo Aemilia marītum suum tardum excūsat? ...

9. Quid Iūlius intrāns Cornēlium interrogat? ...
10. Quid respondet Cornēlius? ...
11. Quandō Orontēs ex itinere revertit? ...
12. Quid Iūlius audīre cupit? ...
13. Num Iūlius ipse in agrīs labōrat? ...
14. Tūne vītam rūsticam molestam esse cēnsēs? ...
15. Utrum rūrī an in urbe vīvere māvīs? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 39–85)

Exercitium 4

Exempla: Discipulus scrībit id quod magister dictāvit.
Discipulus scrībēbat id quod magister dictāverat.
Discipulus scrībet id quod magister dictāverit.

~it ~ērunt
~erat ~erant
~erit ~erint

1. Dominus servum laudat quod industriē labōrāv______ .
2. Herī servus laudātus est quod industriē labōrāv______ .
3. Crās rūrsus laudābitur sī industriē labōrāv______ .
4. Dominus servōs laudat quod industriē labōrāv______ .
5. Herī servī laudātī sunt quod industriē labōrāv______ .
6. Crās rūrsus laudābuntur sī industriē labōrāv______ .

Exercitium 5

~erit ~erint

≈us | erit ≈ī | erunt
≈a | ≈ae
≈um | ≈a

1. Cēnābimus, cum prīmum cocus cēnam parāv______ et servī triclīnium exōrnāv______ .
2. Cēnābimus, cum prīmum triclīnium exōrnāt__ ______ .
3. Puerī ūmidī erunt, sī per imbrem ambulāv______ .
4. Puellae plōrābunt, sī ā puerīs pulsāt__ ______ .
5. Cum Iūlius ūnam hōram dormīv______ , ambulābit, cum satis diū ambulāv______ , lavātum ībit.
6. Mīlitēs ā duce laudābuntur, sī fortiter pugnāv______ .
7. Pater gaudēbit, sī fīlius industrius fu______ et ā magistrō laudāt__ ______ .

Exercitium 6

accubāre
bīnī
bonum
cēnāre
cocus
convīva
convīvium
coquere
culīna
ēligere
equidem
exōrnāre
famēs
īmus
minister
parāre
paulisper
prīdem
singulī
sitis
sternere

1. Rōmānī circiter hōrā decimā ________ [= cēnam sūmunt].
2. Sī quis nihil ēst nec bibit, ________ et ________ patitur.
3. Sine aquā ________ [= paulum temporis] vīvere possumus.
4. Orontēs: "________ [= ego quidem] sine vīnō vīvere nōn possum. Magnum ________ est vīnum."
5. Ex malīs minimum ________ oportet.
6. ________ est locus ubi cibus ________ et cēna parātur.
7. Quī cibum coquit et cēnam ________ in culīnā, ________ dīcitur.
8. ________ vocantur servī quī cibum et vīnum in triclīnium ferunt.
9. Ante ________ triclīnium flōribus ________ [= ōrnātur] et vestis pretiōsa super lectōs ________ .
10. In ________ sunt trēs lectī: lectus summus, medius, ________ .
11. Quot ________ in singulīs lectīs ________ ? ________ aut ________ aut ________ .
12. Iūlius: "Cēnam iam ________ parātam esse oportuit!"

Exercitium 7

1. Utrum malum māius est, famēsne an sitis? ...
2. Quid Orontēs bibere māvult quam aquam? ...
3. Quārē hominēs edunt et bibunt? ...
4. Ubi coquitur cibus? ...

5. Cuius negōtium est cibum coquere? ...
6. Quot lectī et quot mēnsae sunt in triclīniō? ...
7. Quibus rēbus exōrnātur triclīnium? ...
8. Num convīvae in sellīs sedentēs cēnant? ...
9. Quot convīvae in singulīs lectīs accubant? ...
10. Quandō convīvae in triclīnium intrābunt? ...
11. Quot sunt bis bīna? ...

ternī
triclīnium

Lēctiō tertia (versūs 86–158)

Lēctiō III

Exercitium 8

1. Discipulus verberābitur, sī piger fu____ : sī male computāv____ , foedē scrīps____ atque in lūdō dormīv____ .
2. Magister: "Tē verberābō, sī piger fu____ ac dormīv____ !"
3. Discipulus: "Quid mihi dabis, sī industrius fu____ ? sī bene computāv____ , pulchrē scrīps____ nec in lūdō dormīv____ ?"
4. Magister: "Nihil tibi dabō, sed laudābō tē, sī bene computāv____ et pulchrē scrīps____ ."
5. Discipulī verberābuntur, sī pigrī fu____ : sī male computāv____ , foedē scrīps____ atque in lūdō dormīv____ .
6. Magister: "Vōs verberābō, sī pigrī fu____ ac dormīv____ !"
7. Discipulī: "Quid nōbīs dabis, sī industriī fu____ ? sī bene computāv____ et pulchrē scrīps____ ?"
8. Magister: "Nihil vōbīs dabō, sed laudābō vōs, sī bene computāv____ et pulchrē scrīps____ ."
9. Quīntus: "Quid tū faciēs, Mārce, sī ab aliō puerō pulsāt____ ____ ?"
10. Mārcus: "Sī ego ab aliō puerō pulsāt____ ____ ,ipse eum puerum pulsābō."
11. Quīntus: "Quid vōs faciētis, Mārce et Tite, sī ab aliīs puerīs pulsāt____ ____ ?"
12. Mārcus: "Sī ab aliīs puerīs pulsāt____ ____ , ipsī eōs pulsābimus."

~erō ~erimus
~eris ~eritis
~erit ~erint

≈us	erit	≈ī	erimus
≈a	eris	≈ae	eritis
	erit		erunt

Exercitium 9

Exemplum: Discēdāmus! = Quīn discēdimus?
1. "Quīn ambulāmus?" = "Ambul____ !"
2. "Quīn gaudēmus?" = "Gaud____ !"
3. "Quīn bibimus atque canimus?" = "Bib____ atque can____ !"
4. "Quīn pōcula exhaurīmus?" = "Pōcula exhaur____ !"
5. "Quīn equōs cōnscendimus ac proficīscimur?" = "Equōs cōnscend____ ac ~~cōn~~proficīsc____ !"

coniūnctīvus hortātīvus (< hortārī)

Exercitium 10

1. Convīvae triclīnium intrant atque in lectīs ____ .
2. In mēnsā sunt ____ et pōcula ____ (= ex ____ facta).
3. Ministrī optimum cibum ____ .
4. Ōva, piscēs cum ____ , ____ porcī, varia ____ mālōrum convīvīs ____ .
5. Servus carnem secat cultrō ____ .
6. Orontēs, cum prīmum carnem ____ , salem ____ ; nec enim carō sine ____ Orontī ____ .
7. Rōmānī vīnum cum aquā ____ solent; Orontēs vērō vīnum ____ [= sine aquā] ____ [= bibit].
8. ____ est vir quī servus fuit et ____ [= līber factus] est.
9. ____ est quod apēs ex flōribus quaerunt.
10. Vīnum cum melle mixtum nōn ____ , sed ____ est.

accumbere
acerbus
acūtus
appōnere
apportāre
argenteus
argentum
aspergere
carō
complēre
dulcis
exhaurīre
fundere
genus

11. Iūlius ministrum Falernum ____ et in pōcula ____ iubet.
12. Orontēs iam prīdem pōculum suum ____ .
13. Iam pōcula Falernō ____ [= implentur].
14. Omnēs sentiunt vīnum Falernum ____ [= certē] melius esse Albānō, nec quisquam ____ suam dīcere audet.
15. Quī dīvitiās suās ostendit et ipse sē laudat ____ est.

glōriōsus
gustāre
holus
līberāre
lībertīnus
mel
merus
miscēre
placēre
pōtāre
prōferre
sāl
sānē
sententia
vās

Exercitium 11

1. Utrum pretiōsius est, aurumne an argentum? ...
2. Num convīvae Iūliī ē vāsīs aureīs cēnant? ...
3. In quō lectō accumbit dominus convīviī? ...
4. Quid convīvīs Iūliī appōnitur? ...
5. Quid est caput cēnae? ...
6. Quārē Orontēs salem carnī aspergit? ...
7. Quid ministrī in pōcula fundunt? ...
8. Quid pōtat Orontēs? ...
9. In quō lectō accubant lībertīnī? ...
10. Quid est Falernum? ...
11. Quōmodo Paula vīnum suum dulce facit? ...
12. Quid Iūlius Orontem interrogat? ...
13. Cūr Orontēs sententiam suam dīcere nōn vult? ...
14. Quid tum Iūlius prōferrī iubet? ...
15. Utrum vīnum convīvīs magis placet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 159–201)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

futūrum perfectum

Āctīvum
1. *Laudā|bit* tempus ____ est; *laudāv|erit* est tempus futūrum ____ .
2. Futūrum perfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erit*, quod ad thema ____ adicitur, ut *scrīps|erit*.
3. Futūrum perfectum: singulāris: pers. 1 *~erō*, 2 ~____, 3 ~____; plūrālis: pers. 1 ~____, 2 ~____, 3 ~____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	*amāv*____	*amāv*____	*monu*____	*monu*____
5. Pers. 2	*amāv*____	*amāv*____	*monu*____	*mou*____
6. Pers. 3	*amāv*____	*amāv*____	*monu*____	*monu*____
7. Pers. 1	*dūx*____	*dūx*____	*audīv*____	*audīv*____
8. Pers. 2	*dūx*____	*dūx*____	*audīv*____	*audīv*____
9. Pers. 3	*dūx*____	*dūx*____	*audīv*____	*audīv*____

10. Futūrum perfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erō*, 2 *fu*____, 3 *fu*____, plūrālis: pers. 1 *fu*____, 2 *fu*____, 3 *fu*____.

āctīvum

	sing.	plūr.
1	*~er|ō*	*~eri|mus*
2	*~eri|s*	*~eri|tis*
3	*~eri|t*	*~eri|nt*

Passīvum
11. *Laudā|bitur* ____ passīvī est; *laudāt|us erit* est futūrum ____ ____ .
12. Futūrum perfectum passīvī cōnstat ex ____ perfectī et tempore ____ verbī *esse* (*erō, eris, erit...*).

	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	*vocātus* ____	*vocāt*____ ____
14. Pers. 2	*vocāt*____ ____	*vocāt*____ ____
15. Pers. 3	*vocāt*____ ____	*vocāt*____ ____

passīvum

	sing.	plūr.
	≈us/a/um	*≈ī/ae/a*
1	*erō*	*erimus*
2	*eris*	*eritis*
3	*erit*	*erunt*

Exercitium 13

1. *coquere, ______isse, ______um esse*
2. *ēligere, ______isse, ______um esse*
3. *exhaurīre, ex______isse, ex______um esse*
4. *fundere, ______isse, ______um esse*
5. *induere, ______isse, ______um esse*
6. *miscēre, ______isse, ______um esse*
7. *revertī, re______isse/re______um esse*
8. *sternere, ______isse, ______um esse*
9. *ūtī, ______um esse*

CAPITVLVM VNVM ET TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

1. In ______dam urbe Asiae vīvēbat rēx ______dam.
2. ______dam īnsula Graeca ab Īcarō appellāta esse dīcitur.
3. Graecī putant ______dam īnsulam ab Īcarō appellātam esse.
4. Etiam mare ______dam ab Īcarō appellātum est.
5. Īcarus ______dam marī et ______dam īnsulae nōmen dedit.
6. Syra ōlim virum ______dam īnfīdum amāvit.
7. Polycratēs est nōmen ______dam tyrannī, quī ā ______dam amīcō suō monitus est ut rem pretiōsissimam abiceret.
8. Chrīstus in ______dam oppidō Iūdaeae nātus est.
9. ______dam mēnsēs ā ______dam diīs Rōmānīs nōminantur.
10. ______dam mēnsibus ā diīs nōmina sunt.
11. Rōmānī ______dam stēllās 'errantēs' appellant.
12. In ______dam vocābulīs cōnsonantēs dēsunt, ut ā, ē, iī, eō.
13. ______dam verba 'dēpōnentia' dīcuntur.
14. Nōmina ______dam oppidōrum et ______dam īnsulārum plūrālia sunt, ut Athēnae, Delphī, Pompēiī, Capreae.

Exercitium 2

1. Cornēlius, cui mala ________ est, nōmen Mēdī oblītus est.
2. Homō ________ nihil magis ________ [= cupit] quam dīvitiās.
3. ________ ā rēge tāctum erat in aurum mūtābātur.
4. Hoc ________ [= dōnum] mīrābile eī dederat deus Bacchus.
5. Etiam cibus et ________ ā rēge tācta aurum fīēbat.
6. Iūlius ________ [↔ patiēns], quia plūra dē Mēdō cognōscere cupit, Orontem dē Midae auribus ________ nārrantem interpellat.
7. Mēdus, quī herī domō ________ , ________ pecūniae sēcum ________ .
8. ________ [= quam multum] pecūniae abstulit Mēdus? xc sēstertiōs.
9. Iūlius, quī frūstrā Mēdō ________ [= crēdēbat], 'ūnum sibi servum ________ esse' dīcit, 'cēterōs omnēs ________ nec ________ suā dignōs!'
10. Posthāc Iūlius nūllī servō Graecō ________ [= fīdet].
11. Dominus servum ________ [= quī adest] laudāre nōn vult.
12. ________ Mēdus pecūniam dominī surripuit? Ob amōrem Lȳdiae.
13. ________ ________ mīlitēs Rōmānī appāruērunt, hostēs fūgērunt.
14. Quī malā fortūnā afficitur ________ [↔ fēlīx] est.

Cap. XXXI

Lēctiō I

quīdam	quīdam
quendam	quōsdam
cuiusdam	quōrundam
cuidam	quibusdam
quōdam	quibusdam
quaedam	quaedam
quandam	quāsdam
cuiusdam	quārundam
cuidam	quibusdam
quādam	quibusdam
quoddam	quaedam
cuiusdam	quōrundam
cuidam	quibusdam
quōdam	quibusdam

aliquantum
asinīnus
auferre
aufugere
avārus
cōnfīdere
fīdere
fidēs
fīdus
impatiēns
īnfēlīx
īnfīdus
memoria
mūnus
optāre
pōtiō
praesēns
quamobrem
quantum
quidquid
simul atque

Exercitium 3

1. Dē quibus rēbus est sermō convīvārum? ...
2. Quid Iūlius hospitēs suōs interrogat? ...
3. Cūr paucās epistulās accipit Iūlius? ...
4. Quem Cornēlius in viā Latīnā vīdit? ...
5. Quam fābulam nārrat Orontēs? ...
6. Cūr Iūlius Orontem interpellat? ...
7. Quōmodo Midās rēs in aurum mūtāre poterat? ...
8. Quis rēgī hoc mūnus dederat? ...
9. Num Midās illō mūnere mīrābilī dēlectābātur? ...
10. Quid Bacchus rēgī suāsit? ...
11. Quid accidit cum rēx in flūmine lavārētur? ...
12. Quid Iūlius Mēdum fēcisse nārrat? ...
13. Omnēsne servī Iūliī īnfīdī sunt? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 59–131)

Exercitium 4

Exempla: Bonus sermō mē <u>tam</u> dēlectat <u>quam</u> bonum vīnum.
Numerus hostium <u>tantus</u> erat <u>quantus</u> Rōmānōrum.
Cornēlius nōn <u>tantum</u> bibit <u>quantum</u> Orontēs.
<u>Tot</u> ancillae sunt <u>quot</u> servī: <u>quot</u> servī, <u>tot</u> ancillae.
<u>Tālis</u> est fīlia <u>quālis</u> māter: <u>quālis</u> māter, <u>tālis</u> fīlia.

1. Pater fīliam suam tam amat ________ māter.
2. Aemilia tot ānulōs habet ________ digitōs.
3. Vīlla Cornēliī nōn tanta est ________ Iūliī.
4. Iūlius tantum pecūniae prōmittit ________ Mēdus abstulit.
5. Tot sententiae sunt ______ hominēs: ______ hominēs, ______ sententiae.
6. ________ dux, tālēs mīlitēs.
7. ________ caelum stēllās, ________ habet tua Rōma puellās.

tam ... quam
[tam valdē ... quam]
tantus ... quantus
[tam magnus ... quam]
tantum ... quantum
[tam multum ... quam]
tot ... quot
[tam multī ... quam]
tālis ... quālis
[tam (bonus/malus) ... quam]

Exercitium 5

1. Facile est Rōmae ________ [= occultārī].
2. Iūlius magnum ________ dabit eī quī Mēdum ē fugā ________ , ________ [= antequam] Italiam relīquerit.
3. Servus ________ [< fugere] sevērē pūnītur: in ________ fīgitur vel aliō modō ________ ; ________ [= ob eam rem] paucī servī aufugiunt.
4. Nōn sevērus, sed ________ est dominus quī servō improbō ________ .
5. Dominus ________ est quī numquam sine causā servum pūnit.
6. ________ [↔ iūstus] est quī ________ facit.
7. Servī dominum iniūstum nōn amant, sed ________ .
8. Nex hominis est ________ quod sevērē pūnītur, sed servum suum scelestum ________ [= poenā capitis] afficere est ________ dominī Rōmānī.
9. Necesse est hominēs ________ [< scelus] sevērē pūnīre.
10. Solō, vir ________ , quī Athēniēnsibus ________ scrīpsit, nūllam ________ in parricīdās ________ .
11. Pater ________ fuit Mānlius, quī fīlium ________ exercitū necārī iussit.
12. Iūlius servōs clāmāre ________ : "Nōlīte clāmāre, servī!"
13. Mēdus c sēstertiōs ________ [= nimis māgnum] pretium esse cēnsēbat.
14. Vir quadrāgintā annōrum adhūc ________ est.

clēmēns
cōram
cruciāre
crūdēlis
crux
fugitīvus
ideō
ignōscere
iniūria
iniūstus
iūs
iūstus
iuvenis
latēre
lēx
nimius
ōdisse
poena
praemium
priusquam
retrahere

Exercitium 6

1. Quid Iūlius faciet Mēdō sī eum invēnerit? ...
2. Ubi Cornēlius Mēdum latēre putat? ...
3. Estne facile servum fugitīvum Rōmae reperīre? ...
4. Quid Iūlius dabit eī quī Mēdum retrāxerit? ...
5. Quid Aemilia virō suō suādet? ...
6. Utrum clēmēns an sevērus dominus est Iūlius? ...
7. Cūr dominō sevērō tot hostēs sunt quot servī? ...
8. Cūr Iūlius sē dominum iūstum esse cēnset? ...
9. Quārē servī fugitīvī sevērē pūniuntur? ...
10. Cūr Solō nūllam poenam statuit in parricīdās? ...
11. Quid fēcit Titus Mānlius Torquātus? ...

sapiēns
scelestus
scelus
statuere
supplicium
vetāre

Lēctiō tertia (versūs 132–204)

Lēctiō III

Exercitium 7

1. Servī probī laud_____ sunt, improbī sunt pūn_____ .
2. Vir quī accūsātur dīligenter interrog_____ est.
3. Omnia menda corrig_____ sunt: stilus saepe vert_____ est.
4. Dēl_____ sunt omnēs litterae quae supersunt.
5. Dē mortuīs nihil nisi bene dīc_____ est.
6. Dolōrēs gravēs aequō animō fer_____ sunt.
7. Ad amīcum absentem frequentēs epistulae scrīb_____ sunt.
8. Dāvus 'manūs sordidās lav_____ esse' dīcit.
9. Orontēs Chrīstiānōs ad bēstiās mitt_____ esse cēnset.
10. Aemilia putat pecūniam dēbitam ad diem solv_____ esse.
11. Nunc est bib_____ , dorm_____ nōn est!
12. Tac_____ est cum dominus loquitur.
13. Puella plōrāns cōnsōl_____ est.
14. Malum exemplum sequ_____ nōn est.
15. Semper vērum dīc_____ est, numquam ment_____ est.

-nd|us -a -um
[1] -andus
[2] -endus
[3] -endus
[4] -iendus

-ndus	est	-ndī	sunt
-nda		-ndae	
-ndum		-nda	

-ndum	esse	-ndōs	esse
-ndam		-ndās	
-ndum		-nda	

Exercitium 8

Exempla: Ovēs pāstōrī [= ā pāstōre] cūstōdiendae sunt.
"Cum dominus loquitur, tacendum est tibi, serve!"

1. Vīlla iānitōr_____ cūstōdienda est.
2. Quidquid dominus imperāvit serv_____ faciendum est.
3. Multa nova vocābula n_____ discenda sunt.
4. Iūlius: "Laetor quod m_____ in agrīs labōrandum nōn est."
5. Mārcus: "Quid m_____ scrībendum est?" Magister: "Littera H t_____ scrībenda est deciēs."
6. Servī: "Quid n_____ agendum est?" Dominus: "V_____ in hortō labōrandum est."
7. Agricola est vir c_____ agrī colendī sunt.
8. Discipulus piger cēter_____ imitandus nōn est.
9. Omn_____ moriendum est.

datīvus agentis apud gerundīvum
(agēns -entis *m* = is quī agit)

Exercitium 9

1. Īnfantēs _____ [= invalidōs] expōnere _____ inhūmānus erat.
2. Quod _____ [= dē] convīviīs Chrīstiānōrum nārrātur _____ falsus est.
3. Paris īnfāns inventus ā pāstōribus cum līberīs eōrum _____ est.

abdūcere
dēbilis
ēbrius
ēducāre

fābulārī
funditus
invalidus
mōs
namque
nimium
nōnāgēsimus
nūgae
quidquid
quisquis
rūmor
senex
super
vetus

4. Paris iuvenis Helenam ā marītō _____ , _____ [= nam] ea fēmina erat omnium pulcherrima.
5. Nestor _____ [↔ adulēscēns] ad _____ [xc] annum vīxit.
6. Orontēs pōculum suum _____ [= ā fundō] exhausit.
7. " _____ amat valeat!" cantat Orontēs.
8. Orontēs _____ est, quia _____ [= nimis multum] vīnī bibit.
9. Itaque ab ōvō ūsque ad māla _____ [= loquitur].
10. Aemilia tālēs _____ [= rēs stultās] audīre nōn vult.
11. Vīnum novum nōn tam bonum est quam vīnum _____ .
12. _____ dux imperāvit mīlitibus faciendum est.
13. Senex _____ [↔ validus] pugnāre nōn potest.

Exercitium 10

1. Quālēs īnfantēs ōlim ad bēstiās expōnēbantur? ...
2. Quī hominēs ad bēstiās mittuntur? ...
3. Num omnēs īnfantēs expositī perībant? ...
4. Cuius fīlius fuit Paris? ...
5. Quōmodo Paris īnfāns servātus est? ...
6. Quid fēcit Paris iuvenis? ...
7. Nestor quis fuit? ...
8. Cūr cēterī convīvae Orontem tacēre iubent? ...
9. Quid Orontēs dīcit Aemiliae? ...
10. Quid Aemilia respondet? ...
11. Quid cantat Orontēs? ...
12. Cūr Orontēs carminis fīnem nōn facit? ...

Lēctiō grammatica (versūs 205–219)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

1. *Laudandus -a -um* est _____ , quod est adiectīvum prīmae et secundae dēclīnātiōnis.
2. Gerundīvum (nōm. sing. masc.) dēsinit in *-nd|us* [1, 2] aut *-end|us* [3, 4], quod ad thema praesentis adicitur: *lauda*_____ , *mone*_____ , *leg*_____ , *audi*_____ .
3. Gerundīvum cum verbō *esse* coniūnctum significat id quod fierī oportet: *epistula scrīb*_____ _____ = *epistulam scrībī oportet.*

gerundīvum
[1, 2]
–nd|us -a -um
[3, 4]
–end|us -a -um

Exercitium 12

1. *accipere, ac*_____*isse, ac*_____*um esse*
2. *audēre,* _____*um esse*
3. *auferre,* _____*isse,* _____*um esse*
4. *bibere,* _____*isse*
5. *statuere,* _____*isse,* _____*um esse*
6. *tangere,* _____*isse,* _____*um esse*

CAPITVLVM ALTERVM ET TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

1. Ōlim _____ [= omnia] maria _____ erant praedōnibus.
2. Quī nāvigābant mortem aut _____ [< servus] metuēbant.
3. Multae īnsulae ab _____ perterritīs dēserēbantur.
4. Tanta erat _____ [= potestās] et _____ [< audāx] praedōnum ut etiam classem Rōmānam _____ [= nōn timērent] .
5. Tum classī Rōmānae _____ est Pompēius, dux _____ [= optimus], quī praedōnēs _____ [= omnibus locīs] vīcit.
6. Nūntius dē _____ Pompēiī ēgregiā cūnctō _____ Rōmānō [= omnibus cīvibus Rōmānīs] _____ fuit [= placuit].
7. Frūmentum, quod tam _____ fuerat ut _____ [= complūrēs] hominēs pauperēs _____ cibī perīrent, rūrsus _____ [↔ cārum] fuit.
8. Populus Pompēium _____ [= quī vīcerat] māximīs laudibus affēcit.
9. Mare Tūscum est mare Rōmae _____ .
10. _____ Rōmāna, quae cūncta maria _____ , nāvēs _____ [< mercātor] ā praedōnibus _____ .
11. Gallī, Hispānī, Graecī, Iūdaeī sunt _____ imperiī Rōmānī.
12. Maria omnium gentium _____ sunt.
13. Caelum _____ [< nūbēs] et ventus _____ [↔ secundus] est.
14. Iam necesse est omnibus _____ [< vīs] _____ [= rēmīs ūtī].

Exercitium 2

1. Cūr praedōnēs ā nautīs timentur? ...
2. Quōmodo Caesar ā praedōnibus līberātus est? ...
3. Cūr nōnnūllae īnsulae ab incolīs dēserēbantur? ...
4. Quamobrem inopia frūmentī facta est Rōmae? ...
5. Quid tum populus Rōmānus postulāvit? ...
6. Quis classī Rōmānae praepositus est? ...
7. Unde praedōnēs prīmum pulsī sunt ā Pompēiō? ...
8. Quid victōriā Pompēiī effectum est Rōmae? ...
9. Quārē classis Rōmāna cūncta maria percurrit? ...
10. Quid mare Internum appellātur ā Rōmānīs? ...
11. Quamobrem perturbātī sunt amīcī nostrī? ...

Lēctiō secunda (versūs 60–129)

Exercitium 3

Exempla: Iūlius Cornēli<u>um</u> <u>interrogat</u> quid sentiat =
Iūlius <u>ā</u> Cornēli<u>ō</u> <u>quaerit</u> quid sentiat.
Iūlia frātr<u>em</u> <u>ōrat/rogat</u> ut sē adiuvet =
Iūlia <u>ā</u> frātr<u>e</u> <u>petit</u> ut sē adiuvet (= Iūlia ā frātre auxilium petit).

1. Iūlius ___ _____ _____ [= servōs interrogat] ubi nummī sint.
2. Rēx ___ _____ _____ [= nautās interrogāvit] ubi esset Arīōn.
3. Syra ___ _____ _____ [= Aemiliam interrogābat] quid medicus dīceret.
4. Quīntus ___ _____ _____ [= Syram rogat] ut sibi fābulam nārret.
5. Mēdus ___ _____ _____ [= amīcam ōrāvit] ut sēcum venīret.
6. "Sī nihil ___ _____ [= ā mē petis], nihil tibi negō!"

Cap. XXXII

Lēctiō I

adversus
aliquot
audācia
cārus
classis
commūnis
contemnere
cūnctus
ēgregius
gēns
grātus
incola
īnfēstus
inopia
mercātōrius
nūbilus
percurrere
populus
praepōnere
proximus

rēmigāre
servitūs
tuērī
ubīque
victor
victōria
vīlis
vīrēs
vīs

Lēctiō II

ab aliquō quaerere = aliquem interrogāre
ab aliquō petere = aliquem ōrāre/rogāre

~erim	~erimus		
~eris	~eritis		
~erit	~erint		
≈us	sim	≈īs	īmus
≈a	sīs	≈ae	sītis
	sit		sint

Exercitium 4

1. Pater ā fīliō quaerit cūr verberāt___ _____ ā magistrō: "Dīc mihi, fīlī, cūr tū ā magistrō verberāt___ _____?"
2. Fīlius respondet: "Nesciō cūr verberāt___ _____, ego enim bonus discipulus fuī."
3. Pater dubitat num fīlius vērum dīx_____ eumque interrogat num vērē bonus fu_____ ac magistrō pāru_____. Fīlius nōn respondet.
4. Pater: "Quīn respondēs? Quaerō ā tē num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pāru_____ ."
5. Fīlius: "Cūr ā mē quaeris num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pāru_____? Iam tibi dīxī 'mē bonum discipulum fuisse'."
6. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____ ."
7. Fīlius: "Tūne dubitās num vērum dīx_____? Nōnne fīliō tuō crēdis?"
8. Pater ā fīliīs quaerit cūr verberāt___ _____ ā magistrō: "Dīcite mihi, fīliī, cūr vōs ā magistrō verberāt___ _____?"
9. Fīliī respondent: "Nescīmus cūr verberāt___ _____, nōs enim bonī discipulī fuimus."
10. Pater dubitat num fīliī vērum dīx_____ eōsque interrogat num vērē bonī fu_____ ac magistrō pāru_____. Fīliī nōn respondent.
11. Pater: "Quīn respondētis? Quaerō ā vōbīs num bonī discipulī fu_____ ac magistrō pāru_____ ."
12. Fīliī: "Cūr ā nōbīs quaeris num bonī discipulī fu_____ ac magistrō pāru_____? Iam tibi dīximus 'nōs bonōs discipulōs fuisse'."
13. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____ ."
14. Fīliī: "Quid? Tūne dubitās num nōs vērum dix_____?"

Exercitium 5

1. Dominus servōs monet ut labōrent _____ [= nēve] quiēscant.
2. Mēdus gladium _____, nē _____ [= sine armīs] occīdātur, sed gubernātor eī _____ [↔ persuādet] nē praedōnibus _____ .
3. Mēdus: " _____ ego vīvam, nēmō tibi nocēbit, Lȳdia!"
4. _____ [= interim] Lȳdia, genibus _____, Deum precātur: "Pater noster, quī es in caelīs! Fīat _____ tua!"
5. Gubernātor praedōnibus magnam pecūniam _____ vult, namque is lībertātem omnibus rēbus _____ .
6. Sī ipse satis pecūniae nōn habet, amīcī eum ē servitūte _____ possunt; hanc _____ [= beneficium] ab amīcīs suīs petet.
7. Hoc audiēns mercātor duōs versūs _____ quōs scrīpsit _____ quīdam Rōmānus.
8. Gubernātor nōmen poētae oblītus est, sed mercātor nōmen eius _____ [= memoriā tenet].
9. Vērus amīcus numquam amīcō suō _____, sed vēra _____ rēs rāra est.
10. Quī tibi _____ habet [= grātus est] prō beneficiō, nōn sōlum tibi grātiās _____, sed etiam grātiam _____ dēbet.

amīcitia
deesse
dissuādēre
dōnec
ēdūcere
flectere
grātia
grātiās agere
grātiam habēre
grātiam referre
inermis
intereā
meminisse
neu
offerre
poēta
praeferre
redimere
reminīscī
resistere
voluntās

Exercitium 6

1. Quid agit Lȳdia cum nāvem appropinquāre videat? ...
2. Quōmodo Mēdus praedōnibus resistere potest? ...
3. Cūr Lȳdia ā Mēdō auxilium petere nōn vult? ...
4. Cūr gubernātor Mēdō dissuādet nē gladiō ūtātur? ...
5. Quōmodo gubernātor sē servātum īrī spērat? ...

6. Cūr Mēdus nūllam sibi spem esse arbitrātur? ...
7. Num mercātor amīcīs suīs cōnfīdit? ...
8. Quid Ovidius dē amīcīs exīstimābat? ...
9. Cūr gubernātor putat amīcōs sibi grātiam habēre? ...
10. Quandō vērus amīcus cognōscitur? ...

Lēctiō tertia (versūs 130–224)

Lēctiō III

Exercitium 7

Exempla: Nōlī dēspērāre! = Nē dēspērāveris!
Nōlīte dēspērāre! = Nē dēspērāveritis!

nōlī –re = nē ~eris
nōlīte –re = nē ~eritis

1. Nōlī plōrāre! = ______ __________ !
2. Nōlīte clāmāre! = ______ __________ !
3. Nōlīte timēre! = ______ __________ !
4. Nōlī fūrtum facere! = __________ fūrtum __________ !
5. Nē fūgeritis! = __________ __________ !
6. Nē mē relīqueris! = __________ mē __________ !

Exercitium 8

1. Mēdus __________ [= aliquō tempore] amīcum captum redēmit.
2. Pecūniam quam ipse nōn habēbat __________ sūmpsit eā __________ ut annō post omnis pecūnia redderētur.
3. Mēdus optat ut patriam videat: "__________ patriam videam!"
4. __________ [= praedōnēs maritimī] vīgintī __________ ā Caesare postulāvērunt.
5. Caesar, vir __________, quīnquāgintā talenta pīrātīs obtulit, ac simul iīs supplicium __________ est.
6. Redēmptus Caesar nāvēs __________ [< arma] et ipse pīrātās cēpit.
7. Nautae rēmigāre __________ [= dēsinunt] ac rēmōs tollunt.
8. Servus fugitīvus timet __________ ā mīlitibus capiātur, ut ad bēstiās mittātur in __________ Rōmānō.
9. In magnā tempestāte difficile est __________ [< currere] tenēre.
10. Mēnsis decimus __________ [= adhūc] Octōber appellātur.

aliquandō
amphitheātrum
armāre
condiciō
cursus
dēsistere
etiamnunc
minārī
mūtuus
nē
pīrāta
superbus
talentum
utinam

Exercitium 9

Exempla: Diī nōs servent!
Utinam pīrātae nōbīs parcant!
Utinam nē ā pīrātīs interficiāmur!

coniūnctīvus optātīvus (< optāre)

1. Quisquis amat vale______ ! Pere______ quī nescit amāre!
2. Utinam dī omnia bona tibi d______ !
3. Vale______ cīvēs meī! Beātī s______ omnēs!
4. Iuppiter tē perd______ , homō scelestissime!
5. Bene ambulā, amīce! Utinam nē err______ !
6. Utinam ego salvus in patriam revert______ !
7. Utinam nē nāvis merg______ ! Quod dī prohibe______ !

Exercitium 10

Exemplum: Nauta: "Utinam nē peream!" Nauta timet nē pereat.

nē + *coni. post verba timendī*

1. Pāstor: "Utinam nē ovēs aberrent!" Pāstor timet ______ ovēs aberr______ .
2. Parentēs timent ______ quid (: aliquid) malī līberīs suīs accid______ .
3. Ariadna timēbat ______ Thēseus ā Mīnōtaurō occīd______ .
4. Daedalus metuēbat ______ Īcarus sōlī appropinquā______ .
5. Vidēns ventum validum Petrus timuit ______ merg______ .

6. Nautae: "Utinam perīcula vītēmus!" Nautae verentur ______ perīcula nōn vīt______ (= ut perīcula vītent).

Exercitium 11

1. Quōmodo Mēdus servus factus est? ...
2. Cūr nōn anteā id nārrāvit? ...
3. Quid optat Mēdus? ...
4. Quantum pretium pīrātae ā Caesare postulāvērunt? ...
5. Quantum pecūniae Caesar pīrātīs obtulit? ...
6. Quōmodo Caesar pīrātās pūnīvit? ...
7. Cūr Mēdus ānulum reddit Lȳdiae? ...
8. Quid tum Lȳdia intellegit? ...
9. Quae sunt nāvēs persequentēs? ...
10. Quōmodo nautae nāvēs longās salūtant? ...
11. Quid Mēdus ā mīlitibus timet? ...
12. Quōmodo Lȳdia eum cōnsōlātur? ...
13. Quō classis cursum flectit? ...
14. Quid amīcīs nostrīs optāmus? ...

Lēctiō grammatica (versūs 225–273)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

Āctīvum

coniūnctīvus perfectī

1. *Laudāv|it* est indicātīvus perfectī; *laudāv|erit* nōn indicātīvus, sed __________ perfectī est.
2. Coniūnctīvus perfectī (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erit*, quod ad thema __________ adicitur, ut *scrīps|erit.*
3. Coniūnctīvus perfectī: singulāris: pers. 1 *~erim*, 2 ~______ , 3 ~______ ; plūrālis: pers. 1 ~______ , 2 ~______ , 3 ~______ .

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4.	Pers. 1	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*______
5.	Pers. 2	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*______
6.	Pers. 3	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*______
7.	Pers. 1	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*______
8.	Pers. 2	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*______
9.	Pers. 3	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*______

āctīvum

	sing.	plūr.
1	*~eri|m*	*~eri|mus*
2	*~eri|s*	*~eri|tis*
3	*~eri|t*	*~eri|nt*

10. Coniūnctīvus perfectī verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erim*, 2 *fu*______ . 3 *fu*______ ; plūrālis: pers. 1 *fu*______ , 2 *fu*______ , 3 *fu*______ .

Passīvum

passīvum

	sing.	plūr.
	≈us/a/um	*≈ī/ae/a*
1	*sim*	*sīmus*
2	*sīs*	*sītis*
3	*sit*	*sint*

11. *Laudāt|us* est indicātīvus perfectī passīvī est; *laudāt|us sit* est __________ __________ passīvī.
12. Coniūnctīvus perfectī passīvī cōnstat ex __________ perfectī et __________ praesentis verbī *esse* (*sim, sīs, sit...*).

		Sing.		Plūr.	
13.	Pers. 1	*vocātus* ______		*vocāt*______	______
14.	Pers. 2	*vocāt*______	______	*vocāt*______	______
15.	Pers. 3	*vocāt*______	______	*vocāt*______	______

Exercitium 13

1. *adesse,* ______*isse*
2. *agere,* ______*isse,* ______*um esse*
3. *flectere,* ______*isse,* ______*um esse*
4. *offerre,* ______*isse,* ______*um esse*

5. *redimere, red_____isse, red_____um esse*
6. *tollere, _____isse, _____um esse*
7. *vincere, _____isse, _____um esse*

CAPITVLVM TRICESIMVM TERTIVM

Cap. XXXIII

Lēctiō prīma (versūs 1–47)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Bis _____ sunt quattuor [2 × 2 = 4].
2. Bis _____ sunt sex [2 × 3 = 6].
3. Ter _____ sunt duodecim [3 × 4 = 12].
4. Quater _____ sunt vīgintī [4 × 5 = 20].
5. Quīnquiēs _____ sunt trīgintā [5 × 6 = 30].
6. Deciēs _____ sunt centum [10 × 10 = 100].
7. Legiōnēs Rōmānae in _____ [x] cohortēs dīviduntur.
8. In singulīs legiōnibus sunt _____ [iv] vel _____ [v] vel _____ [vi] mīlia mīlitum.
9. In _____ lectīs _____ [i] aut _____ [ii] aut _____ [iii] convīvae accubant.
10. Hominēs _____ digitōs habent, nam in utrāque manū _____ digitī sunt.
11. Hominibus _____ manūs sunt et _____ pedēs.

singulī -ae -a (i)
bīnī -ae -a (ii)
ternī -ae -a (iii)
quaternī -ae -a (iv)
quīnī -ae -a (v)
sēnī -ae -a (vi)
.....
dēnī -ae -a (x)

Exercitium 2

1. _____ Rōmāna in decem _____ dīviditur.
2. Exercituī Rōmānō _____ [= adiciuntur] _____ ex prōvinciīs.
3. In itinere cohortēs alia post aliam in longō _____ prōcēdunt.
4. Exercitus quī ita _____ [= prōcēdit] _____ dīcitur.
5. Ante agmen fertur _____ legiōnis, aquila _____ .
6. Cum tempus _____ est ad pugnandum, cohortēs in trēs ōrdinēs _____ .
7. Exercitus ad _____ [= pugnam] īnstrūctus _____ dīcitur.
8. Ante proelium dux mīlitēs _____ ut fortiter pugnent.
9. Tum peditēs _____ et pīla in hostēs mittunt, tum eōs gladiīs _____ [= occīdunt].
10. Dux quī hostēs magnō proeliō vīcit _____ nōminātur.
11. Castra, quae fossā et vāllō _____ [= cinguntur], bene _____ sunt.
12. Aemilius, quī in capitulō xii _____, est mīles fortissimus, cuius _____ ēgregia ab omnibus laudātur.
13. Iam puer septem annōs _____ Aemilius cum aliīs puerīs eiusdem _____ proelia lūdēbat.
14. Adulēscēns nihil nisi rem _____ discere volēbat, neque pater, quī ipse litterīs _____, fīlium ad _____ litterārum _____ potuit.
15. Ergō fīlius ad exercitum missus est, ut _____ merēret.
16. Epistulae quās pater ad fīlium dat sunt _____ [= māximē] dē rēbus _____, sed Aemilia scrībit dē rēbus _____ .
17. _____ [= diē ante] kalendās Iūniās Aemilia litterās accēpit, quās _____ diē [= diē post] in convīviō recitāvit.
18. Bonus mīles longō itinere nōn _____ [= fessus fit].

aciēs
adiungere
aetās
agmen
argenteus
auxilia
caedere
circumdare
cōgere
cohors
commemorāre
fatīgāre
hortārī
idōneus
imperātor
īnstruere
legiō
mīlitāris
mūnīre
nātus
ōrdō
posterus
praecipuē
prīdiē
prīvātus
prōcurrere
proelium
prōgredī

pūblicus
signum
stipendium
studēre
studium
virtūs

Exercitium 3

1. Quot cohortēs sunt in singulīs legiōnibus? ...
2. Quae sunt arma auxiliōrum? ...
3. Quod signum ante legiōnem fertur? ...
4. Quid vocātur exercitus quī in itinere est? ...
5. Quōmodo legiō ad proelium īnstruitur? ...
6. Quid agit dux ante proelium? ...
7. Quō nōmine appellātur dux post magnam victōriam? ...
8. Quōmodo castra Rōmāna mūniuntur? ...
9. Quārē Aemilius puer gladiōs ligneōs sibi faciēbat? ...
10. Cui reī studēbat Aemilius adulēscēns? ...
11. Ad quod studium pater fīlium hortābātur? ...
12. Quō Aemilius ā patre missus est? ...
13. Quālis mīles est Aemilius? ...
14. Dē quibus rēbus Aemilia ad frātrem scrībere solet? ...
15. Quid appāret ex epistulīs Aemiliī novissimīs? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 48–104)

Exercitium 4

Exempla: parātus ad scrībendum: parātus ad epistulam scrībendam
cupidus scrībendī: cupidus epistulae scrībendae
(= cupidus epistulam scrībendī)
fessus scrībendō: fessus epistulā scrībendā
(= fessus epistulam scrībendō)

1. Quīntus Syram hortātur ad nārrand_____ : Quīntus Syram hortātur ad fābul_____ nārrand_____ .
2. Syra fīnem nārrand_____ facit quia fessa est nārrand_____ : Syra fīnem facit fābul_____ nārrand_____ (= fābulam nārrandī) quia fessa est fābul_____ nārrand_____ (= fābulam nārrandō).
3. Aemilius tempus ad scrībend_____ nōn habet: Aemilius nūllum tempus habet ad epistulās scrībend_____ .
4. Aemilia industria est in scrībend_____ : Aemilia industria est in epistulīs scrībend_____ .
5. Exercitia necessāria sunt ad discend_____ : exercitia necessāria sunt nōn modo ad grammaticam discend_____, sed etiam ad vocābula discend_____ .
6. Sextus studiōsus est legend_____ : Sextus studiōsus est librōrum legend_____ (= librōs legendī).
7. Pāstor canem sēcum habet ovium cūstōdiend_____ causā (= ovēs cūstōdiendī causā).
8. Canis necessārius est ad ovēs cūstōdiend_____ .
9. Pāstor ipse neglegēns est in ovibus cūstōdiend_____ .
10. Equitēs mittuntur ad hostēs persequend_____ .
11. Mēdus cupidus est patri_____ videnḍ_____ .

Exercitium 5

1. Alpēs sunt montēs celsī et _____ .
2. xv _____ [= circiter] diēbus tabellārius pūblicus Rōmā in Germāniam _____ [= celeriter īre] potest.
3. Difficile est exercitum ex Italiā in Germāniam _____ .
4. Aemilius patriam et amīcōs, quī _____ [= procul] absunt, _____ .
5. Aemilius scrībit: “Magnō cum _____ ex epistulā tuā cognōvī vōs omnēs bonā _____ fruī [= bene valēre].”

amnis
arduus
citrā
dēsīderāre
effundere
ferē
gaudium

6. Lacrimās ________ mīlitem nōn decet.
7. Mīlitēs Rōmānī ________ Dānuvium sunt, hostēs sunt ________ Dānuvium neque ________ [= flūmen] ________ possunt.
8. Exercitus Rōmānus ________ in Germāniā remanēbit ________ hostēs armātī ibi erunt.
9. Aemilius officium suum ergā patriam ________ [= facere] cupit.
10. Aemilia ________ litterās [= trēs epistulās] ad frātrem mīsit et ________ litterās [= ūnam epistulam] ab eō accēpit.
11. 'Vīvimus ut bibāmus' est dictum ________ [< rīdēre].

longē, praestāre, properāre, quamdiū, rīdiculus, tamdiū, trānsferre, trānsīre, trīnī, ultrā, ūnī, valētūdō

Exercitium 6
1. Ubi sunt Alpēs? ...
2. Quid Aemilius cognōvit ex epistulā sorōris? ...
3. Cūr Aemilius permovētur epistulīs legendīs? ...
4. Quod flūmen praeter castra Aemiliī fluit? ...
5. Quis deus trāns montēs amnēsque volāre potest? ...
6. Quārē legiōnēs Rōmānae in Germāniā sunt? ...
7. Quamdiū legiōnēs in Germāniā remanēbunt? ...
8. Quot litterās Aemilius ā sorōre accēpit? ...
9. Cūr ipse neglegēns fuit in scrībendō? ...
10. Cūr iam nūllus hostis armātus citrā flūmen est? ...
11. Estne tibi ōtium ad multās epistulās scrībendās? ...

Lēctiō tertia (versūs 105–192) — *Lēctiō III*

Exercitium 7
1. Herī magister epistulam ad Iūlium scrīpsit, cum fīlius eius in lūdō dormīv____, prāvē scrīps____ nec magistrō pāru____.
2. Iūlius, cum epistulam magistrī accēp____ et lēg____, ā fīliō quaesīvit cūr malus discipulus fu____.
3. Cum Mārcus sē malum discipulum fuisse negāv____, pater "Profectō" inquit "malus discipulus fuistī! Nam sī bonus discipulus fu____ ac magistrō pāru____, haec epistula ā magistrō tuō scrīpt____ nōn ____." Fīlius tacet.
4. Pater: "Sī attentē audīv____ et rēctē scrīps____, tū ā magistrō laudāt____ ____ neque ego hanc epistulam accēp____."
5. Fīlius: "Etiam sī bonus discipulus fu____ ac magistrō pāru____, laudāt____ nōn ____. Sī attentē audīv____ et rēctē scrīps____, tū eandem epistulam ā magistrō accēp____!"
6. Aliquandō, cum puerī in lūdō dormīv____, prāvē scrīps____ nec magistrō pāru____, magister litterās ad parentēs eōrum scrīpsit.
7. Parentēs, cum litterās magistrī accēp____ et lēg____, ā fīliīs quaesīvērunt cūr malī discipulī fu____.
8. Cum fīliī sē malōs discipulōs fuisse negāv____, parentēs "Profectō" inquiunt "malī discipulī fuistis! Nam sī bonī discipulī fu____ ac magistrō pāru____, hae litterae ā magistrō vestrō scrīpt____ nōn ____." Fīliī tacent.
9. Parentēs: "Sī attentē audīv____ et rēctē scrīps____, vōs ā magistrō laudāt____ ____ neque nōs hās litterās accēp____."
10. Fīliī: "Etiam sī bonī discipulī fu____ ac magistrō pāru____, laudāt____ nōn ____. Sī attentē audīv____ et rēctē scrīps____, vōs eāsdem litterās ā magistrō accēp____."

-issem	-issēmus
-issēs	-issētis
-isset	-issent

≈us, ≈a, ≈um	essem, essēs, esset
≈ī, ≈ae, ≈a	essēmus, essētis, essent

11. Rōmulus, cum mūrōs aedificāv____ [= postquam... aedificāvit], frātrem suum necāvit. Cum frātrem necāv____, sōlus rēgnāvit.

Exercitium 8
coniūnctīvus irreālis [nunc] [tunc]

Exempla: Aquam bibō quia vīnum nōn habeō. Utinam vīnum habērem!
Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem.
Aquam bibī quia vīnum nōn habēbam. Utinam vīnum habuissem!
Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem!

1. Cornēlius: "Utinam ego tot servōs habē____ quot Iūlius habet. Sī tot servōs habē____, numquam sōlus ambulā____."
2. Sextus: "Utinam ego linguam Graecam scī____ ac doctus es____ ut magister; multōs librōs Graecōs leg____, sī eam linguam scī____."
3. Dominus: "Ēbrius es!" Servus: "Nōn sum, sed utinam ita es____!"
4. Daedalus: "Nisi ego illās ālās fēc____, Īcarus etiamnunc vīv____. Utinam nē ālās fēc____! Utinam fīlius meus vīv____!"
5. Lēander: "Utinam ego līber es____ et tū lībera es____, Dēlia! Sī nōs līberī es____, in Graeciam ī____."
6. Quīntus: "Doleō quia arborem ascendī. Nisi arborem ascend____, nunc sānus es____ neque hīc cubā____. Utinam nē eam arborem ascend____! Utinam sānus es____!"

caedēs, citerior, convocāre, cōpulāre, dīrus, diūtius, ēnsis, ērumpere, etenim, excurrere, fore, horrendus, incolumis, lēgātus, lūx, ōtiōsus, pāx, plērīque, ratis, rīpa, ulterior, secundum, vulnerāre, vulnus

Exercitium 9
1. Germānī, cum nāviculīs et ____ ________ [= coniūnctīs] flūmen trānsiissent, celeriter ________ flūmen ad castra prōgressī sunt.
2. Rōmānī, quī statim ________ sunt, hostēs ē silvīs ________ vīdērunt.
3. Equitēs portā dextrā ________ atque hostēs perturbāvērunt.
4. Cum diū pugnāvissent, Germānī impetum Rōmānōrum ________ sustinēre nōn potuērunt; ________ [= namque] omnēs fūgērunt.
5. Multī in flūmen sē prōiēcērunt, ut ad ________ ________ [< ultrā] natārent, aliī in rīpā ________ ab equitibus nostrīs caesī sunt.
6. Aemilius tantam ________ hostium aspicere horruit.
7. Ipse sagittā in bracchiō ________ erat, nec grave erat ________.
8. ________ [= prope omnēs] Rōmānī ________ [= salvī] erant.
9. Germānī ________ in castra mīsērunt ut ________ peterent.
10. Post longum bellum omnēs spērant pācem ________ [= futūram esse].
11. Tibullus mortem '________' et ________ [= gladiōs] '________' vocat.
12. Is quī semper ōtiō fruitur ________ esse dīcitur.

Exercitium 10
[1, 2, 4] -tō -tōte; [3] -itō -itōte; estō estōte

1. Industrius es____, discipule! Semper magistrō pārē____!
2. Industriī es____, discipulī! Semper magistrō pārē____!
3. Respondē____ ad id quod tē interrogāverō! Vērum dīc____!
4. Fac____ quidquid dominus imperāverit, servī!
5. Cum tē vocāverō, statim venī____!
6. Sī quid novī audīveris, mihi nūntiā____!
7. Posthāc plūrēs litterās ad mē scrīb____, mī frāter!

Exercitium 11
1. Quid mediā nocte in castra nūntiātum est?
2. Cūr mīlitēs Rōmānī dubitābant an vērum dīxisset nūntius? ...
3. Quid factum est paulō ante lūcem? ...
4. Num Germānī vāllum ascendere potuērunt? ...

Exercitium 14

1. *caedere, ______isse, ______um esse*
2. *cōgere, ______isse, ______um esse*
3. *dēsistere, dē______isse*
4. *effundere, ef______isse, ef______um esse*
5. *īnstruere, īn______isse, īn______um esse*
6. *percutere, per______isse, per______um esse* — *percutiō -iunt*
7. *intellegere, intel______isse, intel______um esse*
8. *prōcurrere, prō______isse*
9. *prōgredī, prō______um esse* — *-gredior -iuntur*

CAPITVLVM TRICESIMVM QVARTVM

Cap. XXXIV

Lēctiō prīma (versūs 1–58)

Lēctiō I

Exercitium 1

fore = futūrum -am -ōs -ās -a esse

1. Mārcus prōmittit 'sē bonum puerum ______' (= futūr______ esse).
2. Omnēs patriam salvam ______ (= futūr______ esse) spērāmus.
3. Nautae ventōs secundōs ______ (= futūr______ esse) spērant.
4. Mēdus id ______ (= futūrum esse) spērābat ut salvus in patriam reverterētur. — = M. spērābat sē salvum reversūrum esse
5. Ariadna spērābat ______ (= futūrum esse) ut Mīnōtaurus ā Thēseō occīderētur. — = spērābat Mīnotaurum ā Thēseō occīsum īrī

Exercitium 2

1. Quī hominī surdō fābulam nārrat, ______ suam perdit.
2. Medicus ______ suō ______ [= miserum] puerum ______ [= vulnerāvit], cum eī sanguinem mitteret.
3. Puerīs lūdentibus paulum interest inter ______ et ______ [= pugnam].
4. Sextus facile vincit, ______ cum singulīs ______ [= pugnet].
5. In amphitheātrō ______ armātī pugnant, dum ______ dēlectātī clāmant et manibus ______.
6. Quīdam gladiātōrēs ______ gerunt tamquam piscātōrēs.
7. Alter gladiātor alterum in rēte ______ cōnātur.
8. Gladiātor victus ______ [= prope semper] occīditur, nisi spectātōrēs eī ______ [= bene volunt]; victor ______ accipit.
9. Iūliō nōn ______ [= placet] gladiātōrēs spectāre; cursūs equōrum in ______ aut lūdōs ______ in ______ spectāre māvult.
10. ______ est vir quī lūdīs ______ [< circus] equōs regit.
11. Fīliō mortuō, parentēs ______ [= maerent].
12. Fabia spectāvit Plautī ______ dē Amphitryōne, duce ______ [= impigrō] et fortī, cuius uxor ______ peperit.
13. Ovidius, quī ______ mulierum bene nōverat, ______ [= causam] reddit cūr mulierēs ______ [= dēlectet] spectātum īre.

ācer
aurīga
certāmen
certāre
circēnsis
circus
cōmoedia
dummodo
favēre
geminī
gladiātor
implicāre
ingenium
iuvāre
laedere
libēre
lūdus
lūgēre
misellus
opera
palma
plaudere
plērumque
ratiō
rēte
scaenicus
scalpellum

Exercitium 3

1. Quid Aemilia Fabiae nārrat? ...
2. Num Aemilia medicum prūdentem esse cēnset? ...
3. Quid Fabia nārrat Aemiliae? ...
4. Cum quibus puerīs pugnāvit Sextus? ...
5. Quōmodo Sextus, puer validus, vincī potuit? ...
6. Iīsdemne rēbus student Mārcus et Sextus? ...

7. Dē quā rē Cornēlius loquī incipit? ...
8. Quid Aemilia quaerit ā Cornēliō? ...
9. Semperne occīditur gladiātor victus? ...
10. Quid Rōmānī in circum spectātum eunt? ...
11. Quid Fabia spectāre māvult? ...
12. Quis est Plautus? ...

spectātor
theātrum

Lēctiō secunda (versūs 59–154)

Lēctiō II

nōscere nōvisse
nōvisse ↔ ignōrāre
nōvī ↔ ignōrō
nōveram ↔ ignōrābam
ōdisse ↔ amāre
ōdī ↔ amō
ōderam ↔ amābam
meminisse ↔ oblītus esse
meminī ↔ oblītus sum
memineram ↔ oblītus eram

Exercitium 4

1. Syra: "Nesciō quōmodo Mēdus fēminam Rōmānam nōscere potuerit; tantum sciō eum fēminam Rōmānam nōv______."
2. Quīntus dīcit 'sē fābulam dē Rōmulō iam nōv______': "Illam fābulam iam nōv______."
3. Canis Quīntum bene nōv______, tabellārium ignōrat.
4. Ovidius ingenium mulierum bene nōv______.
5. "Ōd______ et amō!" incipit versus Catullī.
6. Quōmodo poēta eandem fēminam amāre et ōd______ poterat?
7. Iūlius: "Servī mē metuunt, nec vērō ōd______."
8. Mēdus dominum nōn modo timēbat, sed etiam ōd______.
9. Gubernātor: "Tūne nōmen eius poētae memin______?"
10. Virī versūs Ovidiī memin______ et ē memoriā dīcunt.
11. Difficile est beneficia aliōrum memin______.

Exercitium 5

1. Iūlius, quī artis __________ studiōsus est, __________ [= initium] carminis Ovidiī __________ [= cum gaudiō] recitat.
2. Ovidius carmen scrīpsit dē puellā __________ [= bellā] quae in __________ poētae sedēns mīlle __________ [= ōscula] eī dedit.
3. Puella eum prohibēbat carmen scrībere dē __________ rēgis Priamī.
4. Vesperī, postquam __________ factae sunt, servī lucernās __________.
5. __________ accēnsīs, Iūlius carmen recitat dē __________ Lesbiae: "Passer mortuus est meae puellae, passer, __________ meae puellae."
6. Catullus dīcit 'Orcum omnia __________ __________ [= vorāre].'
7. Versūs __________ [= postrēmī] sunt dē __________ [= oculīs] Lesbiae __________ rubentibusque.
8. Catullus, quī 'amōrem suum __________ fore' __________, Lesbiam uxōrem __________ cupiēbat, illa vērō nōlēbat Catullō __________.
9. "Ōdī et amō!" Hīs verbīs dēmōnstrātur __________ [= animus] poētae __________ [= incerta] inter amōrem et __________.
10. Catullus carmina scrīpsit et __________ et iocōsa, ut carmen illud ad Fabullum dē sacculō suō plēnō __________.

accendere
affīrmāre
arānea
bāsium
bellus
dēliciae
dēvorāre
dubius
fātum
gremium
libenter
lucerna
mēns
nūbere
ocellus
odium
passer
perpetuus
poēticus
prīncipium
sērius
tenebrae
turgidus
ultimus
uxōrem dūcere
venustus

Exercitium 6

1. Quārē Ovidius in circum vēnerat? ...
2. Cūr equōs nōn spectābat? ...
3. Num Ovidius bellum Trōiānum cecinit? ...
4. Cuius poētae carmina Fabia audīre cupit? ...
5. Quod carmen Iūlius prīmum recitat? ...
6. Quamobrem ocellī Lesbiae turgidī rubēbant? ...
7. In Catullī carmine quid significat 'nox perpetua'? ...
8. Cūr Catullus Lesbiam uxōrem nōn dūxit? ...
9. Quālis fēmina erat Lesbia? ...

10. Versibus recitātīs quid faciunt convīvae? ...
11. Quālēs versūs Paula audīre māvult? ...
12. Quōmodo Catullus Fabullum ad cēnam vocāvit? ...
13. Cūr hospitem suum rogāvit ut ipse cēnam afferret? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 155–217)

datīvus ad verba:
appropinquāre, adesse, cōnfīdere, crēdere, deesse, favēre, fīdere, ignōscere, impendēre, imperāre, invidēre, libēre, licēre, minārī, nocēre, nūbere, oboedīre, parcere, pārēre, permittere, persuādēre, placēre, plaudere, praeesse, prōdesse, resistere, servīre, suādēre

Exercitium 7

1. Dominus mult____ serv____ imperat, servī domin____ su____ pārent.
2. Mēdus domin____ sevēr____ serviēbat neque e____ oboediēbat.
3. Operā suā medicus puer____ nōn prōfuit, sed potius e____ nocuit.
4. Mēdus Lȳdi____ persuāsit ut sēcum proficīscerētur.
5. Sī perīcula naut____ impendent, Neptūnus i____ adest.
6. Nautae Arīon____ invidēbant e____que mortem minātī sunt, sed Arīōn ōrāvit ut s____ parcerent: "Parcite m____! Permittite m____ domum redīre!"
7. Hostēs castr____ Rōmān____ appropinquant, sed dux quī castr____ praeest mīlit____ su____ (cōn)fīdit.
8. Difficile est amīc____, quī t____ dēfuit, ignōscere.
9. Gubernātor Mēd____ suāsit nē praedōn____ resisteret.
10. Spectātōrēs gladiātōr____ qu____ favent plaudunt.
11. Iūlius litter____ studet neque e____ libet gladiātōrēs spectāre.
12. Idem nōn omn____ placet, neque idem omn____ licet.
13. Lesbia dīxit 'sē Catull____ nūbere velle', neque Catullus amīc____ su____ crēdidit.

anus
epigramma
ērubēscere
iocōsus
nīl
niveus
opēs
ōscitāre
prōsilīre
rīsus
sapere
sinus
testis
versiculus

Exercitium 8

1. Versūs __________ sunt quī __________ [< rīdēre] movent.
2. Mārtiālis versūs iocōsōs, __________ quae vocantur, scrīpsit.
3. Cornēlius semper libellōs Mārtiālis in __________ fert.
4. Quī fessus est audiendō, __________ incipit.
5. Nēmō __________ [= parvōs versūs] Cinnae legit.
6. "Quod petō __________ [= nihil] est" inquit Cinna.
7. __________ dīcitur rēs quae tam candida est quam nix.
8. Paula, quae nūbere cupiēbat, nōn puella, sed __________ erat.
9. Ille __________ [= sapiēns est] cui paulum satis est.
10. Versibus dē Bassā recitātīs, Paula __________ [= rubēre incipit].
11. Sine __________ Gellia patrem mortuum nōn flet; sī quis adest, lacrimae __________.
12. Poētae pauperī __________ [= dīvitiae] nōn dantur

Exercitium 9

1. Quālēs versūs scrīpsit Mārtiālis? ...
2. Num omnēs Rōmānī libellōs eius laudābant? ...
3. Cūr Mārtiālis Pontiliānō libellōs suōs nōn mīsit? ...
4. Cūr nēmō carmina Cinnae legēbat? ...
5. Num Sabidius amīcus Mārtiālis erat? ...
6. Quid tū Faustum puellīs scrībere putās? ...
7. Cūr dentēs niveōs, nōn nigrōs habēbat Laecānia? ...
8. Cūr Prīscus Paulam uxōrem dūcere nōlēbat? ...
9. Quālis fēmina 'sē fōrmōsam et puellam esse' dīcit? ...
10. Num Gellia patrem mortuum vērē lūgēbat? ...
11. Quamobrem vir pauper numquam dīves erit? ...
12. Quot epigrammata recitat Cornēlius? ...

Lēctiō grammatica (versūs 218–287)

Exercitium 10

1. Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
   Hic versus ex xv ________ cōnstat: nō-n⁀a-mo- tē- sa-bi-dī- nec- pos-sum- dī-ce-re- quā-rē. Syllabae sunt aut ________ [∪] aut longae [—].
2. Syllaba brevis est quae in ________ brevem (a, e, i, o, u, y) dēsinit.
3. Syllaba ________ est quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, ȳ) aut in ________ (ae, oe, au, eu, ei, ui) aut in ________ .
4. Ex quīndecim syllabīs nō-na-mo-tē-sa-bi-dī-nec-pos-sum-dī-ce-re-quā-rē brevēs sunt sex: ___, ___, ___, ___, ___, ___, longae novem: ___, ___, ___, ___, ___, ___, ___, ___, ___.
5. Dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās appositīs notīs [∪ et —]:
   Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs
   im-pli-cu-it-.....
6. Eōdem modō dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās iungendō cōnsonantēs vocābulōrum ultimās cum vōcālibus sequentibus [⁀]:
   Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!
   quis-qui-s⁀a-.....
7. Item hunc versum dīvide in syllabās brevēs et longās dēlētīs vōcālibus quae ēlīduntur [']:
   Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?
   Ō-d'e-t⁀a-mō-.....
8. Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
   Īdem versus in sex ________ dīviditur hōc modō:
   nō-n⁀a-mo| tē sa-bi|dī nec| pos-sum| dī-ce-re| quā-rē
9. Ex hīs pedibus trēs sunt dactylī [—∪∪]: ___-___-___, ___-___-___, ___-___-___, trēs spondēī [——]: ___-___, ___-___, ___-___.
10. Pēs ________ cōnstat ex syllabā longā et duābus brevibus [—∪∪].
11. Pēs quī ē duābus syllabīs longīs [——] cōnstat dīcitur ________ .
12. Quī cōnstat ex syllabā longā et brevī [—∪] dīcitur pēs ________ .
13. Versus ________ cōnstat ex sex pedibus, quōrum quattuor sunt dactylī aut ________ , quīntus ________ , sextus ________ aut trochaeus:
    — ∪∪| — ∪∪| — ∪∪| — ∪∪| — ∪∪| — ∪
    Exemplum: Quot cae|lum stēl|lās tot⁀ha|bet tua| Rōma pu|ellās
14. Versus ūnō pede brevior quī hexametrum sequitur ________ vocātur; utraque versūs pars cōnstat ē bīnīs pedibus et dīmidiō:
    —∪∪|—∪∪|—||—∪∪|—∪∪|—
    Exemplum: sī nīl,| Cinna, pe|tis ||nīl tibi,| Cinna, ne|gō
15. Versus ūndecim syllabārum ________ appellātur:
    Sōlēs occidere et redīre possunt
    sō-lē-s⁀oc-ci-de-r'et-re-dī-re pos-sunt

Lēctiō grammatica

littera: cōnsonāns, vōcālis, diphthongus

syllaba: brevis [∪], longa [—]

dēlē|re -ēv|isse -ēt|um

pēs: trochaeus [—∪], dactylus [—∪∪], spondēus [——]

versus: hexameter, pentameter, hendecasyllabus

16. Versūs quī sequuntur dīvidendī sunt in pedēs dactylōs et spondēōs appositīs notīs:
    Nīl mihi |dās vīvus, dīcis 'post fāta datūrum.'
    Lauda t⁀amat, cantat nostrōs mea Rōma libellōs.
    Cui lēgisse satis nōn⁀est epigrammata centum,
    nīl illī satis⁀est, Caediciāne, malī!

Exercitium 11

1. accendere, ______isse, ______um esse.
2. dēlēre, ______isse, ______um esse.
3. implicāre, ______isse, ______um esse.
4. laedere, ______isse, ______um esse.
5. parere, ______isse, ______um esse.
6. plaudere, ______isse.
7. retinēre, re______isse, re______um esse.
8. sapere, ______isse.
9. sedēre, ______isse.

pariō -iunt

sapiō -iunt

CAPITVLVM TRICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–56)

Exercitium 1

1. Partēs ________ sunt: nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, ________ [< coniungere], praepositiō, ________ .
2. Cornēlius, Capua, Aetna sunt nōmina ________ , vir, oppidum, mōns nōmina ________ sunt.
3. ________ est vir quī – aut fēmina quae – dīis servit.
4. Adiectīva quae ________ [< quālis] significant nōn modo dēclīnārī, sed etiam ________ possunt, ut celer, celerior, celerrimus
5. ________ comparātiōnis sunt: ________ , comparātīvus, superlātīvus.
6. ________ nōminum sunt masculīnum, fēminīnum, neutrum.
7. Nōminātīvus, accūsātīvus, genetīvus, cēt. sunt ________ nōminum.
8. Ego, tū, nōs, vōs sunt prōnōmina ________ .
9. Meus, tuus, suus, noster, vester prōnōmina ________ sunt.
10. Hic, iste, ille, ipse prōnōmina ________ sunt.
11. ...quī quae quod est prōnōmen ________ .
12. Quis? et uter? sunt prōnōmina ________ .
13. Difficile est prōnōmen hic haec hoc ________ [= dēclīnāre].

Lēctiō secunda (versūs 57–221)

Exercitum 2

1. ________ verbōrum sunt indicātīvus, coniūnctīvus, imperātīvus, īnfīnītīvus.
2. Loquor est ________ prīma singulāris praesentis indicātīvī verbī dēpōnentis; sī -r ________ [↔ additur], hoc verbum Latīnum nōn est.
3. Adverbium verbō adicitur et ________ [< significāre] eius ________ [= plānum facit].
4. Et coniūnctiō est ________ [< cōpulāre], aut ________ [< disiungere], quia ________ [< causa].
5. Ab, cum, dē, ex, prae, prō, sine sunt ________ casūs ablātīvī.

Cap. XXXV

Lēctiō I

appellātīvum, cāsus, comparāre, coniūnctiō, dēmōnstrātīvum, genus, gradus, īnflectere, interiectiō, interrogātīvum, ōrātiō, persōnāle, positīvus, possessīvum, proprium, quālitās, relātīvum, sacerdōs

Lēctiō II

admīrātiō, affectus, causālis, cōpulātīvus, dēmere, disiūnctīvus, explānāre, īra, mentiōnem facere, modus

6. In iungitur accūsātīvō __________ [= cum] 'nōs in locum īre' dīcimus.
7. Cornēlius __________ Solōnis facit [= Solōnem memorat].
8. Odium et amor sunt mentis __________ contrāriī; ________ est affectus eius quī īrātus est, __________ eius quī admīrātur.
9. Numerō plūrālī cāsibus datīvō et ablātīvō fōrmae __________ sunt.

Lēctiō grammatica (versūs 222–237)

Exercitium 3

1. Nōmina dīviduntur in v __________, quārum genetīvus singulāris dēsinit in [1] -____, [2] -____, [3] -____, [4] -____, [5] -____.
2. Dēclīnā haec nōmina: via, annus, ōvum, leō, pars, opus, lacus, rēs! .....
3. Verba in IV __________ dīviduntur, quārum īnfīnītīvus (praes. āct.) dēsinit in [1] -______, [2] -______, [3] -______, [4] -______.
4. Dēclīnā haec verba: laudō, claudō, audeō, audiō, nūntiō, rapiō! .....
5. Adverbia, praepositiōnēs, coniūnctiōnēs, interiectiōnēs sunt partēs ōrātiōnis __________ [= quae nōn dēclīnantur]; sed multa adverbia comparantur, ut celeriter, celer______, celer______.
6. Vocābula quae idem significant __________ vocantur, ut fēmina et mulier, gladius et ēnsis, ōrāre et rogāre, fortasse et __________.
7. Verba anōmala [= quae exemplīs nōn conveniunt]: dēmere, ________isse, ________um esse; adicere, ad________isse, ad________um esse.

persōna
praepositiō
quandō
significātiō
similis

Lēctiō grammatica

dēclīnātiōnēs I–V

coniugātiōnēs I–IV

in-dēclīnābilis -e

synōnymum -ī n

anōmalus -a -um
ad-iciō -iciunt

INDEX GRAMMATICVS

s is the Focus edition of *Exercitia Latina I*, designed to accompany *Lingua na I Familia Romana*, the outstanding international book by Hans Ørberg ch uses the Natural Method to provide an introduction to the Latin language. s edition is identical to the most current edition published in Denmark and is version available for sale in North America, South America, Australia and New land and other English speaking countries throughout the world.

her information on the complete series can be found at www.pullins.com.

ocus Publishing
ullins Company
Box 369
buryport, MA 01950
v.pullins.com

ISBN 10: 1-58510-212-1

